# P. OVIDII NASONIS

# TRISTIUM

LIBRI V.

# EPISTOLARUM EX PONTO

LIBRI IV.

ET EIUSDEM IBIS

CUM ADNOTATIONIBUS AD MODUM

## IOHAN. MINELLII

NEC NON INDICE RERUM, ET VERBORUM LOCUPLETISSIMO.



NAPOLI

DALLA TIPOGRAFIA DI GABRIELE GENTILE

1840.

tum iam ex pluribus epistolis librum Romam mitteret publicaretque.

Eundem ad annum pertinere videntur *VI priores elegiae libri IV*, quarum *sextam* eiusdem anni autumno scriptam adparet ex v. 19 et 20, quum bien nium nondum integrum patriearuisset

*An. U C. DCC LXIV, Christi XI, M. Emilio Lepido, T. Statilio Tauro Coss.*

Quo Tiberius et Germanicus bellum in Germania sine magno aliquo praelio produxerunt. Sub hiemis exitum scripta est *eleg. VII lib. IV*, quum alteram in Ponto hiemem poeta egisset, v. 1, 2. Quam ob rem *ultima* quoque huius libri *carmina*, totusque liber collectus ante hunc annum Romam non potuit mitti.

Eodem anno scriptas arbitror *priores aliquot lib. V elegias*; nisi *primam* velis, ut libro iam conlecto prescriptam, in alternum annum reiicere. *Elegia* certe III indicat huius anni diem XVI Cal. April., qui Baccho festus erat; et *elegia V* natalem coniugis celebrat, incertum quo mense, nisi quod tempus *graminis virentis*, atque ob id veris adulti aestatisve ineuntis *ex v.* 9 licet suspicari. Reliquo forte anni tempore compositae sunt sequentes VI, VII, VIII, et IX.

*An. U. C. DCC* LXV, *Christi* XII, *Germanico Caesare*, *C. Fonteo Capitone Coss.*

Tiberius triumphum de Illyrico, quem ob bellum Germanicum distulerat, egit.

Huius anni initio scripsit Ovidius *Elegiam* X I, V *Trist.* quum tertia ipsi in Ponto hiems ageretur, v. 1, quo venerat vere anni DCCLXII Porro *ceterae huius libri elegiae* eodem anno scriptae, liberque ipse collectus Romam missus est.

Iam quum antea epistolis suis nomina eorum, ad quos mittebantur, prescribere non esset ausus, ne sua illis amicitia noceret, Augustumque

offenderet, tandem hoc anno apertius agere coepit, et ad amicos non occultatis hominibus scribere. Quas epistolas a prioribus seiunctas in alios concessit libros, *De Ponto*, aut potius *Ex Ponto* inscribi solitos. In his vero epistolas non pro serie temporum, sed *utcumque, sine ordine*, iunxit, quod ipse fatetur *Pont.* III, 9. 51, 53. Unde quum se *quarta hieme fatigari* ait lib. I, ep. II, 28, incertum manet a discessune ex Italia sit computanda, an ab adventu in Pontum. Priore ratione in hunc annum U. C. DCCLXV; eiusque principium cadit; sin alteram sequamur viam, ad annum sequentem referetur. At *elegia* VIII *eiusdem libri* I dubium non est, quin huius anni autumno scripta sit, qui quartus est exsilii Ovidiani in Ponto, v. 27, 28. Et quum nullibi in hoc libro mentionem faciat triumphi Illyrici, quem Tiberius hoc anno praecipitante egit, omnes eius epistolas anno huic adsignandas puto, totumque librum hoc anno Romam missum, antequam de triumpho Tiberii actio poeta in Ponto audiret. Possis tamen suspicari *primam Epistolam*, non huic uni tantum libro, sed omnibus iam collectis praescriptam, ut totum opus Bruto commendaret, ex v. 2, 3, 13, quod nunc in medio relinquimus.

*An. U. C. DCC.* LXVI, *Chr.* XIII, *C. Silio Caecina*, *L. Munatio Planco Coss.*

Germanicus peracto consulatu in Germaniam missus est ad reliquias belli persequendas.

Ovidius, quum fama de Tiberii triumpho ad eum perlata esset, carminibus illum orandum sumsit, eiusque mentionem in compluribus *libri* II epistolis facit, ut epist. I, II, V, ex quo intelligitur, eas hoc anno scriptas, ut fortasse *reliquas etiam libri eiusdem.*

Nec minus ad hunc eundem annum referendae sunt *tres priores epistolae* libri III, *quarta*, quae

triumphum, quem diximus, et ipsa memorat, vel ad hujus anni exitum, et hiemem iam ineuntem, v. 33, vel ad initium sequentis anni, v. 60. *Ceterae* huius libri III, ut et *res priores* libri IV, perspicuas temporum notas vix habent, nisi quod ep. VIII lib. III ad Maximum, et ep. I lib IV ad Sext. Pompeium, hoc anno maxime credibile est scriptas, quum anno sequenti Fabius obierit, Pompeius consulatum gesserit, cuius in isto carmine nulla fit mentio. At lib. IV ep. IV certe ante huius anni exitum scripta est, quum Sext. Pompeio consulatum proximo anno gerendum gratuletur.

*An. U. C. DCC.* LXVIII, *Chr.* XIV, *Sex. Pompeio*, *Sex. Apuleio Coss.*

Obiit Fabius Maximus, Ovidio amicissimus, et post eum Augustus a. d. XIV Cal. Sept., qui dies est Sextilis mensis XIX, ac Tiberius imperium suscepit.

Hoc igitur anno scripta est lib. IV ep. V Sex. Pompeio tum Consuli: et ep. VI, quae Fabii Maximi, et Augusti mortem deplorat, v. 11. et 16, quum Nasoni iam quinquennium in Scythia actum esset, v. 5, nempe a Maio mense anni ab U. C. DCCLXII ad Septembrem aut Octobrem anni huius. Praeterea ep. X quum se bis tertiam aestatem in Ponto ducere indicet poeta, ad hunc annum pertinebit.

*An. U. C. DCC.* LXVIII, *Chr.* XV, *Druso Caesare*, *C. Norbano Flacco Coss.*

Quo Germanicus, res in Germania egregie gessit, initio anni scriptae videntur *ep.* VIII. *et* XIII *libri* IV, quarum altera literis Suilli, post Augusti obitum datis, sed sero perlatis v. 1, 3, 23 respondet: altera *sextam* Ovidio hiemem in Ponto actam docet v. 40, quae est hiems a bruma ann. U. C. DCC. LXVII ad ver anni DCCLXIII pertinens; sexta quippe ab hieme

quae annum DCCLXIII inceperat. Nam prior illa ann. DCCLXIII nondum Ovidium *sub axe nivali*, sed Corinthi, aut in itinere, viderat.

*An. U. C. DCC.* LXIX, *Chr.*, XVI, T. *Statilio Tauro*, L. *Scribanio Libone Coss.*

Scripta est ep. IX lib. V, qua Graecino Consuli in alteram anni partem suffecto gratulatur, et huic successurum sequentis anni initio dicit fratrem L. Pompon. Flaccum, qui cum C. Caecilio Rufo Consul fuit an. U. C. DCCLXX, Chr. XVII, quibus Consulibus triumphavit Germanicus de Cattis et Cheruscis. Huius autem triumphi mentionem quum facit Ovidius *lib.* I. *Fastorum* v. 285, *Fastos* ipsos non ante hunc annum ab illo editos intelligimus.

*Epistolae libri* IV ex Ponto reliquae, VII, XI, XII, XIV, XV et XVI certis temporum notis destituuntur, omnes tamen post Augusti excessum scriptas esse existimos.

Ceterum cur quatuor his annis ultimis non aeque frequentes compareant epistolas Nasonis, eius rei causam repetas licet ex ep. VII lib. III, v. 10, 11.

# P. OVIDII NASONIS
# VITA

P. *Ovidius Naso*, poeta ingeniosissimus, equestri loco splendido natus est *Sulmone* in Pelignis, anno ab Urbe condita DCCXI, A. Hirtio, C. Vibio Pansa Consulibus, a. d. XIII. Cal. Apriles. Puer quum quodam naturae instituto ad poeticen ferretur, patris tamen hortatu oratoriae facultati se dedit, et apud Arellium Fuscum Rhetorum declamavit ingeniose, ut Senecae testimonio lib. II Controv. 11 constat, studioseque M. Porcium Latronem audivit. Virili toga sumta *Athenas profectus* est studiorum causa, Asiaeque urbes nobiliores, ac Siciliae cum Macro poeta adiit, ut ipse *Trist. I*, 2, 78 et *Pont. II* 10, 21 docet. Nam quod in Asia sub M. Varrone militaverit, ut nonnulli tradiderunt, refellitur ex iis, quae lib. IV Trist. El. 1, 71 et 72 de se scribit:

*Aspera militiae invenis certamina fugi,*
*Nec, nisi lusura movimus arma manu:*

ut et, quando alibi se, qui per otia vitam duxerit, iam senem demum in exilio *insolita manu arma capere* coactum queritur. Vid. Tr. I, 4, 73 et 74. IV 10, 105 et 106. Romam reversus honores cepit, *Triumvir*, ut videtur capitalis, et mox *Decemvir* litibus iudicandis, creatus, ac praeter centumvirale iudicium privatis quoque iudiciis praefuit. Quibus honoribus etsi gradum ad senatoriam sibi struxerat dignitatem, eiusque spe latum clavum gestaverat, otii tamen litte-

rat amantior, annum forte agens XXIV, curiae ingrediendae et maiorum magistratum petendorum curam abiecit, positoque lato clavo equestri ordine contentus totum se retulit ad mansuetiores Musas, carminibusque scribendis ingenium exercuit, et iam ante coeperat populo recitare carmina, *Amatoria* inprimis, quae de puella sibi amata, cui Corinnae nomen falsum tribuebat, composuerat, aliquando plura fortasse, quam quae de Corinna in libris Amorum hodie supersunt. *Uxores duxit tres*: quarum primam, quum parum commoda esset, mox dimisit, nec multo diutius cum altera vixit: tertiam constantius dilexit, quae nobilissimas Romanorum gentes cognatione contingens, in *Marciorum* domo videtur educata, cuius erga se fidem, amoremque exsul etiam multis epistolis collaudat. Haec ex priore marito habuerat *filiam*, quae Sullio, Germanici Caesaris familiari, nupta fuit. Ipse quoque Ovidius, incertum ex qua coniuge, *filiam* genuit, quae ex duobus maritis eum bis avum fecit, ac tum in Africa cum viro fuit, quum Ovidius relegatus est. *Perillam* hanc esse, putant plerique, ad quam scripta est elegia VII lib. III Tristium. Sed quae ibi traduntur, praeterquam quod filiae mentionem non faciunt, *privignae* non minus, quam *filiae*, convenire possunt. Fuit Nostro et *praedium* paternum in Pelignis, *hortique* suburbani trans Tiberim prope pontem Milvium, gratissimus secessus, ubi et carminibus et arbuscolis pangendis animum reficere solebat, ut ostendit potissimum ep. VIII lib. I ex Pont. v. 41, 48. *Censum* denique sibi equestrem, ac paullo ampliorem fuisse, iudicat Trist. II, 110 seqq.

Ita vir ingenio abundans, otio vero etiam lasciviens, non modo iuvenis iuvenilia et amatoria carmina scripsit, populoque, ut supra de-

monstratum est, recitavit, circa annum aetatis XXII, quorum multa inesse videntur *in libris Amorum*, quos ille *priore editione* quinque fecerat, altera in tres libros compegit, ut ex Prooemio libri I intelligitur: sed postea *Heroidum* quoque epistolas, librosque III *de Arte Amandi*, tum et *Remedia Amoris*, vulgavit, et in *Metamorphosibus Fastisque* componendis elaboravit, quod utrumque opus exilio eius abruptum est. Scripsit etiam Romae *Tragoedias* quasdam, quarum illustrissima fuit *Mede*: *Epigrammata* item, *Phaenomena*, et *Halieutica*, seu de *Piscibus*, quorum praeter exigua paucissimaque fragmenta, nihil superest, uti nec de *Carmine in funus Messalae Corvini* scripto, de *inchoato opere belli Actiaci*, et de *Vaticiniis*, de *Triumpho* Tiberii Caesaris, et libro de *Apotheosi Augusti* Getice scripto, quae duo ultima in exsilio composuerat. Eidem *Medicamina faciei*, quorum fragmentum exstat, *Consolatio ad Liviam* Augustam, et *Elegia*, quae *Nux* inscribitur, tribui solent maiore veri specie, quam libelli de *Pulice*, de *Philomela* et carmen Panegyricum de *Pisone*: quamquam et de illis dubitarunt viri eruditi.

Etiamsi vero amatoria sua carmina, et speciatim *Artem Amandi*, circa annum aetatis XLII iam ediderat, vitaque eius et mores etiam tum in trasvectione equitum Augusto probata fuerat, (*Trist.* II, 98) ad annum tamen aetatis quinquagesimum in Urbe quietus vixit, illoque, ut vero est simile, spatio *patrem* XC annos natum, ac post hunc *matrem*, amisit. ( *Trist.* IV 10, 77, 82 ). Tum vero Augusti incurrens offensam, cui lascivia carminum de Arte Amandi, et ex his secuta corruptio iuventutis Romanae praetexebatur, *Tomon*, oppidum Moesiae inferioris ad Pontum Euxinum, *relegatus est*, libriqne eius

de Arte e Bibliothecis publicis remoti, forte etiam aliis interdicti, quod innuere videtur ex Ponto I, 1, 12. Praeter hanc tamen relegationis causam, quae palam ferabatur, atque ab ipso ingeniosissime diluitur lib. II. Tristium, alia fuit occultior, quae graviora Augustum dolore adfecit, iratumque reddidit: in qua quidem se non scelere, verum errore tantum et imprudentia, culpam contraxisse, et speciatim, quod inscius aliquod crimen vidisset, passim conatur persuadere. Vid. Trist. II, 103 et III, 5, 43. Id de viso Augusti incestu cum filia Iulia complures acceperunt, sed falso. Nam quum pluribus locis Ovidius *exstrema* sibi, es *ultima* demum *nocere* dicat, priore vita sine labe peracta, *v. Tr. II*, 79 et 177, *Pont. I*, 2, 145 satis adparet, veram illam relegationis causam extremo hoc tempore primum incidisse. Iulia vero maior, Augusti filia, iam relegata fuerat IX annis ante Ovidium, ut non potuerit illo tempore aliquod huius, et Augusti crimen videre. Probabilius est, fuisse eum conscium adulteriorum Iuliae minoris, neptis Augusti, iisque celandis, aut adiuvandis etiam, *vulnera* fecisse Augusto, quibus ille sic indoluerit, ut Ovidium eadem, qua Iuliam, poena adficeret. Namque et Iulia haec minor relegata est anno U. C. DCCLXI, ut recte ex Taciti Annalibus lib. IV, c. 71 rationem subduxit *Henr. Norisius*, praeter meritum reprehensus a Io. Massonio in vita Ovidii p. 160, ut numeros inspicienti apertum est: et eodem anno exeunte Ovidius *Roma pulsus* ex Italia discessit, Corinthumque navigavit. Inde transacta hieme, aut certe aliqua hiemis parte, solvit rursus alia nave sumta, et in Thraciam navigavit, quod ostendit descriptio itineris Trist. I, 9 et 10. Non enim uno cursu, sed duabus ac potius tribus partibus, ac bis aut ter interposita mora, iter

confecisse, docent notae temporum in elegia X positae, ex quibus colligitur, Roma eum exiisse mense Novembri, Brundusio navigasse mense Decembri, v. 3, 4, idque satis tarda navigatione. de qua conqueritur Trist. I, 2, 84 et 92 eleg. III, 120 et seq. Nec pagatius mare fuit, postquam Corintho avectus in Ægeo mari navigabat, mensibus Martio et Aprili sequentis anni, in quos fere conveniunt siderum significationes adlatae in el. X, quam diximus v. 13, 16. Nam *hoedorum* ortus matutinus VIII Cal. Mai, *Vergiliarum* occultatio IV. Non. Apr. *Arcturi* ortus vespertinus VII Cal. Mart., *Hyadum* occasus vespertinus XV Cal. Maias contigere credebatur, ut ex Plinio XVIII 26, 28, 31 et II, 47, Fastisque Ovidii patet. Nec horum siderum significatio a veteribus Decembri mensi tribuitur, quo se in Hadria iactatum scribit. Rectius igitur haec ad alteram navigationis partem in mari Ægeo referemus. Quod vero *brunali luce* iactari se profundo dicit v. 39, non est de mense Decembri presse capiendum, sed communiter pro die *obscuro ac tempestuoso*, quales hiemo esse solent, quem ad modum et *brumalem nivem*, pro hiberna, et *brumam* pro hieme dicit ex *Ponto* IV, 5, 4, et el. 13, 40.

Ergo sub veris initium, anno U. C. DCCLXII in Samothraciam venit, indeque navem suam per Hellespontum Tomon petere iussit, ipse in Thraciam traiiciens terrestri itinere eodem pervenit, ibique ad annum aetatis suae LX vixit, et anno ab U. C. DCCLXX *obiit*, postquam Roma et patria caruerat annos ferme IX. Tomis vero inter barbaros fuerat annos VIII cum paucis mensibus. Quae duo tempore si discernamus, et illas annorum notationes, quae Ovidium in Scythia fuisse docent, non a tempore, quo Roma discessit, sed a vere sequenti, quo

Tomon pervenit, computemus, facile omnes cum his rationibus nostris consentient. Supervixit Augusto annos tres, et in exilio praeter *Tristium, et Epistolarum ex Ponto* libros, quaeque paullo ante demonstravimus, carmina, iam perdita, *Ibin* quoque scripsit, et *Metamorphoseon*, *Fastorumque opera*, quorum expolitio exsilio eius interrupta fuerat, vel amicis commendavit evulganda, vel ipse edidit. Ingenii laudem, ac *praemia* etiam inter barbaros tulit, qui eum, ob *carmen*, opinor, de *Augusto*, *lingua Getica* scriptum, immunitate donarunt, et corona poetica redimierunt. Vide ex Ponto IV, 9, 97, 104, et el. 14, 53, 56. *Sepultum Tomis* esse scribit Hieronymus in Chron. Euseb. quamquam poeta ossa sua Romam transferri olim optaverat, *Trist. III*, 3, 65, 76; quod tamen ne fieret multis potuit casibus impediri. *Sabariae* sepulcrum eius repertum, ut Bruschius tradidit, non satis probabile iudicat Io Masson. pag. 237.

# CHRONOLOGIA

CARMINUM,

Quae libris Tristum et Epistolarum ex Ponto continentur.

*Anno U. C. DCC LXI, Christi VIII, Dionysiano, M. Furio Camillo, Sex. Nonio Quintiliano Coss.*

Relegatus Ovidius, *aetatis anno LI*, mense Decembri Brundusio solvit, et procelloso mari iactatus ex Hadriatico, et Ionio mari per sinum Corinthiacum Corinthum venit. In hoc itinere scripsit *elegiam II et III libri I Tristium.*

*Anno U. C. DCC LXII, Christi IX, Qu. Sulpicio Camerino, C. Poppaeo Sab. Coss.*

Cum Pannonibus et Illyriis, Batone in deditionem accepto, debellatum est ducibus Tiberio et Germanico, in Germania vero accepta clades Variana, ad quam ulciscendam Tiberius contra Germanos imperator missus est.

Huius anni initio scriptae videntur elegiae IV, V, VI, VII, et VIII, idque Corinthi postquam literis, nuntiisve Romа adlatis de amicorum quorundam, eleg. IV et VIII, et uxoris fide eleg. V de exstantibus adhuc libris Metamorphos. eleg. VI, de auctis amici honoribus, eleg. VIII, v. 41, seq. certior factus erat.

Mense autem Martio Corintho digressus Poeta itinere scripsisse videtur elegiam I, qua velut praefatione priores illae, ante separatim missae iam vero in unum librum colligendae et publicandae, ornarentur: tum mense Aprili in Samothraciam venisse, ubi scripsit leg. IX, ac paullo post in ipso traiectu maris inter Samothracea et

P. OVIDII NASONIS.

# TRISTIUM

## *LIBER PRIMUS*

## ELEGIA I.

ARGUMENTUM.

*Poeta exul admonet librum suum, ut e Scythia Romam profecturus eo habitu accedat, quo exsules utuntur: mandatque, quid velit responderi sciscitantibus, quid ipse agat: simulque ducet quomodo se excusare debeat, si forte carmina haec minora vedebuntur eius ingenio. Postremo iubet, ut Palatium illud evitet, unde fulmen emissum in se fuisse commemorat,*

1. **P**ARVE ( 2 nec invideo ) 3 sine me, Liber, ibis in 4 Urbem:
( Hei mihi! ) quo 5 domino non licet ire tuo.
Vade, sed 6 incultus; 4 qualem decet 8 exsulis esse.

Titulus horum librorum petitus est ab argumento, quod iidem traciant: nil enim nisi *Tristia* Ovidius experiebatur in exilio suo, in quo praesentes libros composuerat. 1 Per parvum hunc librum innuitur, vel totum opus de Tristibus; vel sola haec Elegia prima; vel, quod plurimis placet, primus liber Tristium. Hunc Ovidius per Prosopopoeam quandam alloquitur, ut e Scytha, ubi ipse agebat exsul, Romam adeat. 2 Non obsto vel impedio. 3 Quia mihi Romam venire non licet. 4 Romam quae sola *Urbs* dicta, reliquae autem civitates *Oppida*. 5 Mihi, Ovidio, qui te compendio dominum, in et sibi asseruit 6 Minus ornatus. 7 Exsulem enim, qui in mero squalore vivit, non decet melior habitus 8 Librum ab exsule confectum.

9 Infelix, 10 habitum temporis huius habe.
11 Nec te purpureo 12 velent 13 vaccinia 14 fuco:
15 Non est conveniens luctibus ille color.
Nec 16 titulus minio, nec 17 cedro charta notetur:
18 candida nec nigra cornua fronte geras
19 Felices ornent 20 haec instrumenta libellos.
21 Fortunae memorem te decet esse meae.
Nec 22 fragili 23 geminae 25 poliantur pumice frontes:
25 Hirsutus 26 passis ut videare comis.

---

9 Liber, ob infelicitatem Auctoris tui talis. 10 Seu cultum lugubrem, qualem exsilii mei tempus postulat. 11 Nec purpureo amictu induaris 12. Sive tegant. 13 Per vaccinia intelligit Plinius fruticem quendam in Gallia purpureum ad tingendum idoneum: Servius autem violas purpurei coloris. 24 Alii legunt *succo*, quod tamen castigatioribus minus placet. 15 Purpureus enim color adhibebatur in triumphis, et ad luctus, in quibus tunc temporis Ovidius degebat, minime quadrat. 16 Tituli et Inscriptiones elegantiae gratia fiebant rubrica, hoc est cinnabari, vel minio. 17 Succocedrino, ut perduret: Cedrus enim arbor est, nec cariem, nec vetustatem sentiens, et succo illius illita a tineis sunt liberi. 18 Per *cornua* intelligitur superior et inferior chartae pars: per *frontem* vero, ipsa pagina. Antiqui scribebant in altera tantum paginarum facie ad extremum usque folium, in quo firmitudinis causa bacilum teretem cedrinum, eburneum agglutinabant, cujus capita, superne et inferne eminentia, argento, aut ebore ornatus ergo praemuniebant, quae *cornua* dicebantur. Candida erant indicia fortunae laetioris, sed atrata tristioris. 19 Per felices libellos intelligit poemata, felicia sive laeta, non tristia, continentia. 20 Dicta ornamenta sc. vaccinia, minium, cedrus etc. 21 Exsilii mei, statusque miserrimi. 22 Qui facile ferri potest; adhibebantur autem pumices ad poliendos libros 23 Utraque chartae planities exterior et interior 24 Laevigentur. 25 Incultus et impexus, ut illi, qui sunt hirsuti. 26 Alii, Sparsis t

Neve 27 liturarum pudeat : qui viderit illas,
De lacrymis fastas sentiet esse meis.
Vade, Liber, verbisque meis loca grata saluta.
28 Contingam certe, quo licet illa pede.
Si quis, 29 ut in populo, nostri non immemor 30 illic,
Si quis, qui, quid agam, forte requirat, erit;
Vivere me 31 dices : 32 salvum tamen esse negabis.
Id quoque, quod vivam, munus habere 33 Dei.
Atque ita te 34 cautus quaerenti 35 plura legendum,
Ne, quae non opus est, forte loquare, dabis.
36 Protinus admonitus 37 repetet mea 38 crimina lector;
39 Et peragat populi 40 publicus ore reus.
Neu cave defendas, quamvis 41 mordebere dictis.
Neu cave defendas, quamvis 41 mordebere dictis.
42 Causa patrocinio non bona 43 peior erit.
Invenies 44 aliquem, qui me 45 suspiret ademtum,

---

27 Macularum *Litura* est, quae superinducto atramento aliove liquore scripturam aliquam delet. 28 Hoc est, si Romam mihi adire non licet, accedam ad eam carmine meo. 29 Ut in magna hominum copia aliquis; non immemor esse solet. 30 Alii, *illo*. 31 Scil. illi dices. 32 Sospitem. 33 Augusti Caesaris. 34 Alii, *tacitus*, sed minus recte. 35 Innuit tres de *Arte Amandi* libros. Ordo est: Atque ita cautus quaerenti plura, te legendum dabis, ne forte loquare ea, quae non est opus loqui. 36 Simul ac te videbit, cogitabit de me. 37 Recordabitur. 38 Alii *mea crimina*, sc. libros amatorios. Crimina vero Ovidii sunt, scripsisse Amatoria, et nescio quid vidisse. 39 Et non modo a Cesare, sed ad omnibus condemnabor; nam *reum agere* idem est ac reum accusare 40 Ut qui in Rempubl. quid commiserim. 41 Calumnis valde afficieris 42 Mala causa. 43 Alii, *maior* 44 Eos ad quos scripsit de Ponto 45 Deleat.

46 Carmina 47 nec siccis perlegat ista genis:
Et tacitus secum, ne quis 48 malus audiat, optet,
Sit mea 49 lenito Caesare 50 poena minor.
Nos quoque, 51 quisquis erit, 52 ne sit miser ille, precamur,
Placatos 53 misero qui volet esse 54 Deos.
55 Quaeque volet, rata sint; ablataque Principis ira.
Sedibus in patriis det mihi posse morri,
56 Ut perages mandata, Liber, culcabere forsan;
57 Ingeniique minor laude ferere mei
58 Iudicis officium est, ut 59 res, ita 60 tempora rerum
Quaerere: 61 quaesito tempore totus eris.
Carmina proveniunt animo 62 deducta sereno:
63 Nubila sunt 64 subitis tempora 65 nostra malis.
Carmina 66 secessum scribentis et 67 otia quaerunt:
Me mare, me venti, me 68 fera iactat hyems.
69 Carminibus metus omnis abest: 70 ego perditus ensem

---

46 Mea tristia. 47 Manantibus lacrymis. 48 Invidus, et malevolus. 49 Placato Caesare Augusto. 50 Exilium. Pro *minor* legunt alii *leviis*. 51 Doles meas vices. 52 Ut sit felicior, ac ego. 53 Al *miseris*. 54 Principes, Dei vices sustinentes 55 Et fiant quae pro me optat. 56 Excusat Poeta versus, quos in exsilio non possit meliores facere 57 Diceris esse minor ingenio meo. 58 Critici, de libris iudicaturi. 59 Causas, in quarum quaestione considerantur tempus, locus, modus, occasio. 60 Opportunitatem. 61 Perpendenti, te in exsilio scriptum esse, excusaberis. 62 Hilari animo composita. 63 Tristia 64 Inopinatis. 65 Tristia, quibus versus hosce conficimus. 66 Solitudinem, loca solitaria. 67 Animum tranquillum, et abaliis Laboribus abstractum. 68 Nam Ovidius erat in Scythia, multo frigori obnoxia, aut hyemem intelligit asperam tempestatem in itinere, in quo librum scripsisse creditur. 69 Carmina a metu debent esse libera. 70 Singulis momentis a Scy-

Haesurum 71 iugulo iam puto iamque meo.
Haec quoque, 72 quod facio, iudex mirabitur aequus;
Scriptaque cum venia qualiacumque leget.
73 Da mihi Moconiden, et tot circumspice 74 casus;
Ingenium tantis 75 excidet omne malis.
Denique 76 securus famae, Liber, ire memento;
77 Nec tibi sit lecto displicuisse pudor.
78 Non ita se nobis praebet Fortuna secundam,
Ut tibi sit ratio laudis habenda tuae.
79 Donec eram sospes, 80 tituli tangebar amore;
81 Quaeredique mihi nominis ardor erat.
82 Carmina nunc si non studiumque, quod obfuit, odi,
Sit satis: ingenio sic fuga parta meo.
83 I tamen, i, pro me tu, cui licet, adspice Romam.
84 Di facerent, possem nunc meus esse liber.

---

this interfectum iri metuo. 71 Interiori collis parti. 72 Al. quae Poeta vult dicere: arquus rerum aestimator meliores versus a me in praesens non requiret, minaturus tam bonos hoc tempore et statu a fuisse scriptos. 73 Fac me Homero parem, qui Moconides dictus a Moeonia Asiae minoris proviucia. 74 Circumstautias, sc. exsilium, mare, procellas, mo.tisque metum. 75 Deficiet. 76 Non curas laudem comparaudum aut nomen. 77 Nec te pudeat; non omni lectori probari 78 Status noster tam non est felix, ut laudem aucuperis 79 Dum non premebar exilio tam molesto. 80 Famae, quae titulus augeri solet, eram cupidus. 81 Comparandae famae cupido mihi erat. 82 Sofficiet, m non prorsus odiasse carmina et studium, quae mihi nocuere, et exsilium attulere. Per studium in primis intelligi vult Ovidius Artem Amandi, ob quam eum Augustus in exsilium misit. 83 Al *Itamen et pro me*. Vel *I nunc et pro me*. 84 Optat se verti posse in librum suum

85 Nec te , quod venias magnam peregrinus in 86 Urbem ,
Ignotum populo posse venire puta.
87 Ut 88 titulo careas , 89 ipso noscere colore:
Dissimulare velis te licet esse meum.
90 Clam tamen intrato ; ne te mea 91 carmina laedant.
92 Non sunt,ut quondam plena favoris erant.
Si quis erit , qui te , quia sis 93 meus , esse legendum
Non putet , e 94 gremio reiiciatque suo ;
Inspice , dic , titulum : 95 non sum praeceptor Amoris.
Quas meruit , poenas 96 iam dedit illud opus.
Forsitan expectes , an in 97 alta Palatia missum
Scandere te iubeam, Caesareamque domum.
Ignoscant 98 augusta mihi loca , 99 Dique locorum.
Venit in hoc illa 1 fulmen ab arce 2 caput.
Esse quidem 3 memini mitissima sedibus illis

---

85 Nec ex stima, te dissimulare posse me auctorem. 86 Romam quae admodum erat magna et adhuc est. 87 Licet. 88 Ovidii, et Tristium, qui tamen non deerat, licet minio non esset notatus 89 Habitu nimirum nigro et lugubri, nec non versibus, quibus conscriptus est. 90 Occulto, quia civitas nos odit. 91 Libri Amorum. 92 Favor ille sequitur formam meam 93 Ovidii Amatoria conscribere soliti. 94 Manu sua 95 Non tracto Artem Amandi, ut fratres mei tres. 96 Auctore in exsilium misso 97 Palatinum erat unus e septem Romae montibus, quod Augustus Caesar inhabitabat. 98 Magnifica, sancta, et religiosa Augusta sedes, Augusta dicuntur ab aucto, vel avium gestu, gustuve 99 Apollo, Palatinus Iupiter, Diana, Iuno, Minerva, aliique Dei et Deae, vel ipse Augustus, qui vivens divinos honores meruit. 1 Ira Caesaris. 2 Me per Sinecdochea: parte pro toto sumta. 3 Mitem, Placabilem

Numina: sed timeo, qui nocuere, 4 Deos.
Terretur 5 minimo pennae stridore columba,
Unguibus, 6 accipiter, 7 saucia facta tuis.
Nec procul a stabulis audet secedere, si qua
8 Excussa est 9 avidi dentibus agna lupi.
10 Vitaret coelum Phaethon, si viveret; et quos
Optaret stulte, 11 tangere nollet equos.
Me quoque, quae sensi, fateor 12 Iovis arma timere:
Me reor 13 infesto, cum 14 tonat, igne peti.
15 Quicumque 16 Argolica de classe Capharea fugit;
Semper ab Euboicis 17 vela retorquet aquis.
Et 18 mea cymba, semel vasta percussa procella,
19 Illum, quo laesa est, horret adire locum.
Ergo, 20 care Liber, timita circumspice mente;
Et satis a 21 media sit tibi plebe legi.
Dum petit infirmis nimium sublimia pennis

---

et hostibus parcentem Augustum. 4 Deum Augustum per Enallagen numeri pluralis pro singulari 5 Minimo avis cuiusdam volatu 6 Aquila, cuius species est accipiter 7 Laesa, sed erepta 8 Agitata et laesa 9 Satiari nescii 10 Ne iterum mortis subiret periculo 11 Ascendere nollet Solis patris currum, videlicet, Metam 2 Fab. I. 12 Augusti iram 13 Fulmine, sive supplicio 14 Poenas minatur 15 Graeci, qui semel apud montem Capharia tempestatem evaserunt, semper loca illa vitant. Num Nauptius Palamedis Pater, ut filii necem ulcisceretur, elevato sagulo, signum dederat ex Caphareo Euboeae promontorio, cum Graeci naufragio laborarent; qui, ubi eredebant, ignes portum indicare tutissimum, inter asperrimos scopulos naufragium passi sunt 16 Graeca. Argos enim Graeciae est metropolis 17 Ne rursum naufragium patiatur 18 Mea fortuna cymbae summersioni proximae similis 19 Per locum illum intelligit Poeta Augustum Caesarem 20 Al. cave, ne scil. illum adeat 21 Mediocri.

22 Icarus, 23 Icariis nomina fecit aquis.
Difficile est tamen, hic 24 remis utaris an aura,
Dicere: consilium 25 resque locusque dabunt.
Si poteris 26 vacuo tradi; si cuncta videbis
27 Mitia; 28 si vires fregerit ira suas;
Si qui erit, qui te dubitantem et adire timentem
29 Tradat, et 30 ante tamen pauca loquatur; adi.
31 Luce bona, 32 dominoque tuo felicior ipse
Pervenias illuc; et 33 mala nostra leves.
Namque ea vel nemo, vel qui mihi vulnera fecit,
Solus 34 Achilleo tollere more potest.
Tantum ne noceas, dum vi prodesse, videte.
35 Nam spes est animi nostra timore minor.
Quaeque quiescebat, ne mota 36 resaeviat ira,
Et poena tu sis 37 altera causa, cave.
Cum tamen ib nostrum fueris 38 penetrale receptus,
Contigerisque tuam 39 scrinia 40 curva domum;
Adspicies illic positos ex ordine 41 fratres,

---

22 Daetali filius, de quo Metam 8 Fab. 3. 23 Icario Mari, 24 Num levius et patientius agas, an urgeas et instes? Velis enim et remis naves procedunt velocius, sola aura et velis tardius 25 Circumstantiae 26 Otioso Augusto 27 Placata 28 Si ira facta fuerit minor 29 Scil. Augusto 30 Prius te Augusto commendet 31 Felici die 32 Me Ovidio 33 Exsilia 34 Telaphum ab se hasta percussum eadem sanans: inde canit Ovidius lib. 1 de Remedio Amoris: *Vulnus Achilleo, quae quodam fecerat hosti, Vulneris auxilium Pelia hasta tulit* 35 Nam potius metuo malum aliquod, ac sperem Augustum placari posse 36 Iterum saeviat, dum me denuo versus componere sentit 37 Secunda. Prima erant libri de *Arte Amandi* conscripti 38 Cubiculum, aedium mearum intima 39 Arculas, ubi mea reperitur bibliotheca, 40 Al *parva* 41 Libros a me tamquam patre com-

42 Quos studium cunctos evigilavit idem.
43 Caetera turba palam 44 titulos ostendet apertos;
Et sua detecta nomina fronte geret.
45 Tres procul 46 obscura latitantes parte videbis.
Hi quoque, quod 47 nemo nescit, amare docent.
48 Hos tu vel fugias, vel, si satis 49 oris habebis,
50 OEdipodas facio Telegonosque voces.
51 Deque tribus, moneo, 52 si quae tibi cura parentis,
Ne 53 quemquam, 54 quamvis ipse docebit, ames.
Sunt quoque 55 mutatae ter quinque volumina formae,
Nuper 56 ab exequiis carmina rapta meis:
His mando dicas, 57 inter mutata referri

---

muni elaboratos 42 Quos eodem omnes studio, cura, et vigilia genui 43 Reliqua librorum inscripta 45 Libros sc. de *Arte Amandi* 46 In intimo angulo 47 Quilibet scit 48 Nil habeas cum illis negotii 49 Si te patienter audiant: Os Latinis sa pe significat audaciam et impudentiam 50 Similes OEdipo atque Telegono; et sic parricidas: uterque enim, licet inscius, parentem suum interfecit, et ille me auctorem, ac parentem suum pepulerunt in exsilium, quod mihi instar mortis, imo morte acerbius est 51 De tribus sc. libris de *Arte Amandi* 52 Si patrem Ovidium curas, eiusque reditum ex exilio cupis 53 Ex tribus istis libris amatoriis, 54 Licet amandi praecepta tradat 55 Metamorphoseon, opus e quindecim libris constans 56 A meo exsilio, quo consternatus Ovidius tanto operi postremam manum imponere non potuit 57 Hoc est, me posse inter

Fortunae vultum corpora posse meae.
Namque ea dissimilis subito est effecta priori:
[58]Flendaque nunc,[59]aliquo tempore laeta fuit,
Plura quidem [60] mandare tibi, si quaeris, habebam;
Sed [61] vereor tardae caussa fuisse morae.
Quod [62] si, quae subeunt, tecum, Liber, omnia ferres;
Sarcina laturo magna futurus eras.
Longa via est: propera: nobis habitabitur [63] orbis
Ultimus; [64] a terra terra remota mea.

---

caeteras op ris illius transformationes referri, [58] Tristis [59] Olim [60] Mandanda [61] Timeo ne te detinuero [62] si omnia, quae incidunt, tecum portares, magnum onus futurus esses ei, qui te ferret, [63] Scythia, ultima imperii Romani pars [64] A Sulmone patria, vel ab urbe Roma, vel a Ponto, quam ad alibi terram suam Ovidius vocat.

# ELEGIA II.

## ARGUMENTUM.

*In exsilium proficiscens Poeta, iubente Augusto, deprehensusque in medio mari, fluctibusque paene obrutus, deos precatur, ut ips saltem ignoscant, nec cum Caesare ipsum funditus perdant: probatque multis exemplis posse eos id facere. Describit deinde tempestatem: tum deos precatur, ut se incolumen ad Tomitas perducant.*

[1] Di [2] maris et coeli, ( [3] quid enim nisi
vota supersunt? )

---

1 intelligit Neptunum, Glaucum, Phorcum Palaemona, Tritones, quos fluctibus ipsum fere obruentibus rogat, ut sibi parcant 2 quia utrumque turbatum erat 3 Dum

Solvere 4 quassatae parcite 5 membra ratis:
6 Neve, precor, magni subscribite Caesaris irae.
saepe premente 7 Deo fert Deus alter opem.
8 Mulciber 9 in Troiam : 10 pro Troia stabat Apollo :
11 Æqua Venus 12 Teucris, Pallas 13 iniqua fuit.
Oderat 14 Æneam 15 propior 16 Saturnia Turno;
17 Ille tamen 18 Veneris numine tutus erat.
19 Saepe ferox 20 cautum 21 petiit Neptunus Ulyssem:
Eripuit 22 patruo saepe Minerva suo.
Et nobis aliquod, 23 quamvis distamus ab illis,
Quid vetat irato numen 24 adesse 25 Deo?
Verba miser frustra 26 non proficientia perdo:
Ipsa 27 graves 28 spargunt 29 ora loquentis aquae
30 Terribilisque Notus 31 iactat mea dicta, precesque,

---

procella omnia vincit 4 Tempestate concussae 5 Partes 6 Ne et vos me post Caesarem persequamini 7 Altero Deo 8 Vulcanus Deus ignis, a *mulcendo* ita vocatus; quia ignis omnia mulcet seu domat 9 Contra 10 Apollo favebat Troiae, cuius erat conditor, et *Paridis* sagittam in Achillis eam corporis partem, quae vulnerabilis esset, dirigebat 11 Favens ob *Paridis* sententiam 12 Troianis 13 Irata 14 Troianorum Ducem, Veneris et Anchisae filium 15 Magis propitia 16 Iuno, Saturni filia 17 Sc. Æneas 18 Matris suae praesidio 19 Neptunus iratus, quod Ulysses primo *Palamedem*, nepotem insontem perdidisset, deinde etiam *Polyphemum*, filium, occaecasset; decem annos per mare illum est persecutus, cui semper adfuit Minerva seu prudentia, qua comite, omnia adversa superavit 20 Callidum 21 Vitam Ulyssem privare studuit 22 Neptuno Iovis fratri, cuius filia Pallas erat 23 Licet heroibus istis minime sim comparandus 24 Auxiliari 25 Augusto Caesare 26 Quia tempestas haud cessat 27 Inimicae 28 Conspergunt 29 Precantia 30 Ventus saevissimus 31 Abripit.

Ad quos 32 mittuntur, non sinit ire Deos.
Ergo idem venti, 33 ne causa laedar in una,
34 Velaque nescio quo, 35 votaque nostra ferunt?
Me miserum, quanti 36 montes volvuntur aquarum!
Iam iam tacturos 37 sidera summa putes.
Quantae 38 diducto 39 subsidunt aequore valles!
Iam iam tacturas 40 Tartara nigra putes.
Quocumque 41 adspicias, 42 nihil est nisi 43 pontus, et 44 aer;
Fluctibus 45 hic tumidis, nubibus 46 ille minax.
Inter 47 utrumque fremunt 48 immani 49 turbinè venti.
Nescit 50 cui domino pareat unda maris.
Nam modo 51 purpureo 52 vires capit Eurus 53 ab ortu:
Nunc 54 Zephyrus 55 sero vespere missus adest.
Nunc 56 gelidus 57 sicca 58 Boreas 59 bacchatur ab Arcto:

---

32 Diriguntur 33 Ut praeter exilium et aliis modis affligar 34 Navem 33 Preces 36 Fluctus instar montium per Hyperbolen 27 Coelum per Methonymiam 38 Hiatus anter fluctus deducit 39 Magis magisque profundae apparent aquarum valles 40 Infirmum fundum, quia Tartara omnium sunt ima 41 Al. *Adspicio* 42 Nulla terra 43 Mare, alias *Pontus* proprie id denotat mare, quod a palude Maeotidis usque in Tenedum est extensum 44 Al *aether.* 45 Pontus attollitur fluctibus 46 Aer nubibus inductis minatur pluviam et tempestatem 47 Pontum sc. et aerem 48 Maximo strepitu 49 Al. *murmure* 50 Cui vento, quia Eurus ab ortu luctatur cum Zephyro ab occasu, et Boreas a septentrione cum Austro a meridie 51 Ob aurorae colorem purpureum 52 Violentius fiat 53 Ab oriente sole 54 Latine Favonius dictus 55 Ab occidente sole 56 Gelidus 57 A sicco septentrione 58 Aquilo alias dictus a vehementissimo volatu instar aquilae 59

Nunc Notus 60 adversa 61 praelia fronte gerit.
62 Rector in incerto est: nec 63 quid fugiatve petatve,
Invenit: 64 ambiguis 65 ars stupet ipsa malis
Scilicet occidimus, nec spes nisi vana salutis:
Dumque loquor, vultus obruit unda meos.
Opprimet 66 hanc animam fluctus: frustraque precanti
Ore 67 necaturas accipiemus aquas.
68 At pia nil aliud quam me dolet exsule coniux:
69 Hoc unum nostri scitque gemitque mali.
Nescit in immenso iactari corpora ponto:
Nescit agi ventis: nescit 70 adesse necem
Di bene, quod non sum mecum 71 conscendere passus:
72 Ne mihi mors misero bis patienda foret!
73 At nunc, ut pereani quoniam caret illa periclo!
Dimidia certe parte superster ero
Hei mihi, 74 quam celeri micuerunt nubila flamma!
75 Quantus ab aetherio personat 76 axe fragor!
Nec levius latherum tabulae feriuntur ab undis,

---

Furit sicut Bacchae agunt 60 E regione: est enim Notus Boreae oppositus, siquidem a meridie flat. 61 Contendit cum eo de imperio 62 Gubernator navis 63 Quem ventum vitet, aut ad quem locum cursum dirigat 64 Ventis illis sibi contrariantibus: reddunt enim gubernatorem navis dubium, quid agendum 65 Navigandi peritia 66 Meam vitam 67 Mortiferas 68 Dolet pia mea uxor, quod in exsilium mittor 69 Scit tantum exsilium meum, non tempestatem, qua iactor 70 Me morti esse proximum 71 Navem ut ipsa volebat 72 Ne et ipsa mecum moriatur 73 Sed licet naufragio peream, videbor tamen mihi vivere, si uxor mea, dimidia pars mei, sit incolumis 74 Quam celeriter coruscavit, quod fit cum flatus aut vapor longiore tractu nititur: cum vero in nube luctatur, tonitrua edduntur: cum erumpit ardens, fulmina 75 Quantum tonitru 76 Toto coelo per-

Quam 77 grave balistae moenia pulsat onus.
Qui venit hic fluctus, fluctus supereminet omnes:
78 Posterior nono est, undecimoque prior.
Nec letum timeo: 79 genus est miserabile leti.
Demite naufragium; mors mihi munus erit.
80 Est aliquid, fatove suo ferrove 81 cadentem
In solita 82 moriens ponere corpus humo:
83 Est mandata suis aliquid sperare sepulcra,
Et non aequoreis piscibus esse cibum.
Fingite me dignum 84 tali nece: 85 non ego solus
Hic vehor: 86 immeritos cur mea poena trahit?
Proh 87 Superi, 88 viridesque Dei, quibus aequora curae!
89 Utraque iam vestras sistite turba 90 minas
Quamque dedit vitam mitissima Caesaris ira,
Hanc sinite infelix in 91 loca 92 iussa feram.
Si quam commerui poenam me pendere vultis:
93 Culpa mea est ipso iudice morte minor.

---

Synecdochen partis pro toto 77 Gravia pondera et saxa, quae vibrantur balistis. Est autem *baltsta* tormentum: quo veteres in faciendis saxis maioribus et minoribus: dum oppida oppugnabant, utebantur 78 Fluctum intelligit, quem Poetae *decimum* sive *decumanum* vocitant, qui maximus esse solet. Veteribus enim maxima audiebant *decumana* 79 Graeve est, docente Homero, naufragio perire: quia anima est ignea, et extingui videtur in aqua, elemento contrario: vel quia sic pereuntes piscibus esca fiunt, nec tumulo mandantur 80 Est alicuius momenti, nec tantopere dolendum, si quis morte sua vel naturali obeat, et gladio in bello occiditur, dum modo in natali solo apud suos, non in aqua, cadaver ponatur 81 Hominem 82 Morientis hominis 83 Al. *Et mandare suis aliqua et sperare sepulcrum* 84 Naufragio mori 85 Parcendum est reliquis eadem mecum navi victi 86 Cur insontes meos comites eadem poena tangit 87 Coelestes, ventis imperantes 88 Dii maris viridis 89 Et coeli et maris Dii 90 Minae coelestium sunt tonitrua et fulmina: marinorum autem venti et fluctus 91 Scithiam 92 Al. *missa* 93 Crimen, ut ipse Augustus censet, mortem non meretur

Mittere me 94 Stygias ei iam voluisset ad undas
  Caesar ; 95 in hoc vestra non eguisset ope.
Est illi nostri 96 non invidiosa 97 cruoris.
  Copia ; 98 quodque dedit , cum valet , ipse
    99 feret.
Vos modo , quos certe nullo puto crimine laesos,
  1 Contenti nostris , Di , precor , este malis.
Nec tamen , 2 ut cuncti miserum servare velitis,
  Quod periit , salvum jam caput esse potest.
3 Ut mare considat , ventisque 4 ferentibus utar;
  5 Ut mihi parcatis ; num minus exul ero ?
6 Non ego divitias avidus sine fine parandi, 7
  Latum 7 mutandis mercibus aequor 8 aro :
9 Nec peto ; quas quondam petii studiosus 10
    Athenas :
11 Oppida non Asiae , non loca visa prius.
Non ut , 12 Alexandri claram delatus in urbem,
  13 Delicias videam , Nile 14 iocose , tuas.

---

94 Ad inferos , locum eorum , qui intereunt 95 Iam Romae erant gladii et carnifices, ipse habet ius vitae et necis 96 Si me interficiat, non concitabit sibi ob crimina meam invidiam ; vel non invidet ille mihi vitam 97 Mortis meae potestas , quae penes Caesarem est 98 Vitam quam mihi concessit Augustus 99 Auferet 1 Nil addite malis ab Augusto mihi illatis 2 Licet vos cuncti me in tutum locum perducere, mihique salutem afferre velitis 3 Quamvis mare placidum fiat 4 Secundis et portantibus me in Scothiam 5 Quamvis faciatis, ne naufragio peream, tamen manebo exul. 6 Non ad lucra, curiositatem, aut voluptates , sed ad exsilium, quo mittor, placidum volo mare 7 Ut mercatorum instar merces meas mutem 8 Navigo 9 Nec Athenas eo studiorum causa 10 Graeciae civitatem, eruditorum alumnam 11 Nec peto Asiam oppida ejus videndi ergo 12 Intelligit Alexandriam, quam in Ægipto conditam de nomine suo appellavit Alexander Magnus. Haec luxui, ludis, iocis, vitaeque molli et voluptuosae admodum erat dedita : inque ea nimia parentum erga liberos florebat indulgentia 13 Iocos tuos 14 Nihilum Poeta ideo vocat *iocosum* , quia Canopi erat Serapidis templum, ad Alessandria 20 stadiis distante, tuo

15 Quod faciles opto ventos ( 16 quis credere possit? )
17 Sarmatis est tellus, quam mea vota petunt.
18 Obligor, ut 19 tangam 20 laevi 21 fera littora Ponti;
Quodque sit a patria tam fuga tarda, queror.
Nescio quo videam positos ut in orbe, 22 Tomitas,
23 Exilem facio per mea vota viam.
24 Seu me diligitis, tantos compescite fluctus;
25 Pronaque sint nostrae numina vestra rati:
seu 26 magis odistis, 27 iusse me advertite terrae.
28 Supplicii pars est in regione mei.
Parte ( quid hic facio ? ) rapiti mea carbasa venti
29 Ausonios fines 30 cur mea vela vident?
Noluit 31 hoc Caesar: quid, quem 32 fugat ille, 33 tenetis?
34 Adspiciat vultus Pontica terra meos.

---

ingens ex Alexandria turba per fossam ad solemnia descendebat. Nam die ac nocte eadem plena erat navigulis virorum, et mulierum impudenter cadentium et sum omni dissolutione saltantium: vel ob copiam cum aliarum rerum, tum variorum animalium, hincque ipsarum deliciarum; vel quia tota Ægyptus in deliciis versari solebat 15 Al *Quod facile est opto ventos* 16 Fidem fere superat, optare aliquem ventos, quibus feratur in terram asperam, ut ibi misere vivat 17 Sarmatia, regio, cuius pars in Europa, pars vero in Asia sita est 18 Iussum est 19 Inhabitem 20 Laeva parte maris Pontici. Cum enim Poeta mare Ponticum ingrederetur, a laeva erat Tomos, quo tendebat 21 Ob feras gentes ibi habitantes 22 Ut vivam per reliquum vitae meae tempus inter Tomitas *Tomos* urbs erat in Getico littore, ita dicta, quoniam ibi Medea fratrem suum trucidarat 23 Brevem et compendiosam. Al. *Exsilit* 24 Al. Si 25 Propitia 26 Ac Augustus 27 Deferre me in Scythiam 28 Non opus est naufragio, satis erit supplicii, si in S. Amatii ab Augusto mihi concessa moriar 29 Italiae fines cuius partem Ausones inhabitabant 30 Cur e navi velifica Italiam prospicio 31 Et circa Italiam haererem 32 Relegat, 33 Detinetis 34 Per Hypallagen sonare debet: Aspi-

35 Et iubet, 36 et merui, nec, quae damnaverit ille
Crimina defendi fasve piumve puto.
Si tamen 37 acta Deos numquam mortalia 38 fallunt;
39 A culpa facinus scitis i abesse mea
Immo ita, vos scitis, si me meus absulit 40 error,
41 Stultaque mens nobis, non 42 scelerata fuit:
43 Quamlibet e minimis, domui si favimus illi;
44 Si satis Augusti publica iussa 45 mihi;
46 Hoc duce si 47 dixi felicia saecula, 48 proque
Caesare thura pius 49 Caesaribusque dedit;
50 Si fuit hic animus nobis; ita parcite, Divi
51 Sin minus; alta cadens obruat unda caput.
Fallor? an incipiunt 52 gravidae vanescere nubes,.
Victaque mutati 53 frangitus ira maris?
Non 54 casus, sed vos sub conditione vocati,
55 Fallere quos non est, hanc mihi fertis opem.

---

ciat vultus meus terram Ponto confinem 35 Et vult me abire in exsilium 36 Agnoscit culpam 37 Facta mortalium 38 Latent 39 A meo scelere 40 Poeta vocat peccatum suum imprudentiam, non scelus. Putant nonnulli Augustum ideo relegasse Ovidium, quia hic imprudens illum viderit cum filia Iulia incestum committere 41 improvida 42 Improba 43 Licet fuerim e minimis, familiae Caesaris Augusti favens. Alii, *Quod licet* 44 Augusti, me relegantis, iussis perinde ac publicis parui 45 al. *tuli* 46 si ipsa tempora sub hoc Caesare peracta dixi felicia 47 Al. *duxi* 48 Caesare, inque eius salutem 49 Intelligit Tiberium eiusque filios, Germanicum et Drusum 50 Si ea nobis fuit mens in Augustum, ut ipsi faveremus 51 Si non, sc. fuit ei nobis mens in Augustum 52 Minantes tempestatem 53 Repellitur 54 Al. *casu* Sensus est. Tempestas haec languescit non fortituto, sed ad preces meas. 55 Quos non possum fallere.

# ELEGIA III.

### ARGUMENTUM.

*Miserabiliter exponit Poeta consternationem illam, qua affectus est, postquam Caesar eum iussit in exilium abire: declarat etiam, quid ea nocte egerit, quae fuit ipsi in urbe ultima. Miserabilius deinde uxoris et domesticorum lacrymas describit. Denique dicit, se coepisse navigare, et in Ionio mari saevissimam tempestatem coortam esse, qua territi etiam nautae salutem desperaverint.*

Cum 1 subit illius tristissima noctis 2 imago,
Quae mihi 3 supremum tempus in 4 Urbe fuit;
Cum 5 repeto noctem, qua 6 tot mihi cara reliqui,
Labitur ex oculis nunc quoque 7 gutta meis.
Iam prope 8 lux aderat, qua me discedere Caesar 5 Finibus 9 extremae iusserat Ausoniae.
Nec 10 mens, nec 11 spatium fuerant 12 satis apta 13 paranti:
14 Torpuerant longa pectora nostra mora;
Non mihi servorum, comitis non cura legendi,
Non aptae profugo vestis opisve fuit.
Non aliter stupui, quam qui 15 Iovis ignibus ictus
Vivit, et est vitae nescius ipsae suae.
Ut tamen hanc 16 animo nubem dolor ipse

1 In mentem venit 2 Recordatio 3 Novissimum seu ultimum 4 Roma 5 Recordor 6 Patriam urbem, domum, uxorem, amicos etc 7 Lacrymae. 8 Dies. 9 Ultimae Italiae 10 Quae turbata malis, quod ageret, nesciebat 11. Tempus. 12 Mihi necessaria. 13 Al. *parandi*. 14 Sensu carebant, attonitos 15 Confusus fulmine tactus, et an vivat, nescit 16 Consternationem, qua animus quasi

17 removit,
18 Et tandem sensus convaluere mei;
Alloquor extremum moestos abiturus amicos,
Qui modo de multis 19 unus et alter erant:
Uxor amans flentem flens acrius ipsa 20 tenebat:
21 Imbre per 22 indignas usque cadente genas.
Nata procul 23 Libycis aberat diversa sub oris: 24
25 Nec poterat 26 fati certior esse mei.
Quocumque adspiceres, luctus gemitusque 27 sonabant:
28 Formaque non taciti funeris intus erat.
Foemina, virque, meo pueri quoque 29 funere moerent:
Inque domo lacrymas angulus omnis habet.
Si licet exemplis in parvo grandibus uti:
30 Haec facies Troiae, cum caperetur, erat.
31 Iamque quiescebant voces hominumque, canumque:
32 Lunaque 33 nocturnos 34 alta regebat equos.
35 Hanc ego 36 suspiciens, et 37 ab hac

---

obnubilatur 17 Discessit 18 Ubi me collegi, animusque rediit 19 Pauci, cum multi fuissent. Inter eos vero, qui in amicitiae officio perstiterant, Carum, Celsum et Maximum enumerat Eleg. 5 Lib 3 20 Me flentem amplectebatur 21 Lacrymis copiosissimis imbris instar per genas defluentibus 22 Quia uxor non erat merita, ut sic se maceraret lacrymis 23 Filia Perilla, maritum suum in Africam secuta 24 In Libia, Africae regione 25 Ob magnam loci distantiam 26 Exsilii fato mihi immissi 27 exaudiebantur 28 Et erat in domo meo species quaedam funeris, circa quod non taciti, sed magni gemitus dantur 29 Exsilio quod funeri est simile 30 Tantus erat in domo mea luctus, quantus Troj, cum urbs ea esset capta 31 Est descriptio noctis, ubi omnia silent 32 Luna fulgebat 33 Noctu currentes 34 Supra Horizzontem elevata 35 Scilic. Lunam 36 Sursum aspiciens 37 Al.

38 Capitolia cernens.
39 Quae nostro 40 frustra 41 iuncta fuere 42 Lari
43 Numina 44 vicinis habitantia sedibus, inquam,
Iamque oculis numquam templa videnda meis,
Dique relinquendi, 45 quos Urbs habet 46 alta 47 Quirini,
48 Este salutati tempus in omne mihi.
Et 49 quamquam sero 50 clypeum post vulnera sumo,
Attamen hanc 51 odiis exonerate 52 fugam,
53 Coelestique viro, quis me deceperit 54 error,
Dicite, pro 55 culpa ne scelus esse putet.
Ut, quod vos 56 scitis, poenae quoque sentiat 57 auctor,
58 Placato possum non miser esse Deo.

---

*adhuc*, item *ad haec* i. e. insuper. *A*b hac autem, denotat, post hanc scil. aspectam 38 Collem Capitolinum, inde sic dictum, quoniam in eo, cum fundamenta aedis Iovis foderentur *caput* humanum repertum fuerat 39 Scil. Capitolia 40 Quia nobis non profuerunt, cum praesentis numinum eadem inhabitantium vicinos suos tueri debuisset 41 Contigua 42 Nostrae domui. *Lares* alias sunt Dii domestici, qui credebantur domos custodire; ideoque domi colebantur, et illis focus erat sacer. Sumuntur autem pro aedibus ipsis. *A*b illis nomen habuit *Lararium*, hoc est, sacrarium domesticum, in quo Lares adorabantur 43 Iovem Capitolinum, Iunonem, Minervam, et ceteros designat, qui in Capitolio colebantur 44 Templis aedibus vicinis 45 Omnes quos Roma colit 46 Roma quae in septem collibus seu montibus erat posita 47 Romuli, a quo erat condita. Dicebatur autem Romulus *Quirimus*, quia bastam ferre solebat, et ab ipso Romani appellati sunt *Quirites* 48 Vale'e in aeternum 49 Licet sero nimis sapiam, et ante vulnera, seu damnationem meam ad vos confugere debuissem, ut me ab exsilio conservaretis 50 Praesidium ac tutelam Deorum intelligit. 51 Efficite, ut post discessum meum ab *A*ugusti et aliorum odio sim Liber 52 Exsilium 53 *A*ugusto, qui vivus et mortuus divinos honores meruit 54 Qualis imprudentia 55 Errore 56 De me 57 *A*ugustus. qui me in exsilium misit. 58 *A*ugusto reconciliato possum revocari.

Hac prece adoravi Superos ego: 59 pluribus uxor ;
60 Singultu medios praepediente sonos.
Illa etiam ante 61 Lares 62 passis prostrata capillis.
Contigit 63 extinctos ore tremente focos :
Multaque in 64 aversos 65 effudit verba Penates,
Pro 66 deplorato 67 non valitura viro.
Iamque morae spatium nox 68 praecipitata negabat,
69 Versaque 70 ab axe suo 71 Parrhasis 72 Arctos erat.
Quid facerem ? blando patriae retinebar amore;
Ultima sed 73 iussae nox erat illa fugae.
Ah quoties aliquo dixi properante, Quid 74 urges ?
Vel 75 quo festines ire, vel 76 unde, vide.
Ah quoties certam me sum mentitus habere
Horam, propositae quae foret apta 77 viae ;
78 Ter limen tetigi, ter sum revocatus; et ipse

59 Pr cibus 60 Lacrymis media et imperfecta verba implentibus 61 Deos domesticos 62 Sparsis more precantium, circa caput 63 Iam non ardentia altaria 64 *Al. Adversos* 65 Quoniam nil profecit, aversis, et adversis Penatibus, seu Diis domesticis 66 Cuius causa deplorata, seu talis erat, cui nulla medicina mederi posset 67 Frustranea 68 *A*urorae vicina : est enim nota imminentis diluculi 69 *A*uroram de ignat, qua plaustrum coeleste in orientem vertitur 70 *A*b eius rotis 71 *A*rcadia, ab oppido appellata fuit enim Calisto filia Lycaonis regis *A*rcadiae 72 Ursa maior 73 Diebus scilicet elapsis, intra quos urbe et Italia jussus eram excedere: relegatis enim dies excedendi a praesidibus urbium et provinciarum statui solebant 74 Festinas. 75 In orbem extremum 76 *A* patria, a loco iucundissimo in teterrimum ; hinc neutra de causa festinandum 77 Itineri 78 Ter discessi, terque retrocessi. Tam infelix omen putabant veteres limen offendere, cum domum ingrederentur, domove egrederentur, ut id, quod tunc facere in animo habebant, feliciter sibi

79 Indulgens animo pes mihi tardus erat.
Saepe, 80 Vale dicto, sursus sum multa locutus,
Et quasi discedens oscula 81 summa dedi.
Saepe eadem mandata dedi: 82 meque ipse fefelli,
Respiciens oculis 83 pignora cara meis.
84 Deniqur, quid propero? 85 Scythia est, quo mittimur, inquam:
86 Roma reliquenda est: 87 utraque 88 iusta mora est.
Uxor in aeternum 89 vivo mihi viva negatur:
Et 90 domus, et fida 91 dulcia membra domus:
Quosque ego 92 fraterno dilexi more sodales,
O mihi 93 Thesea pectora iuncta fide!
Dum licet 94 amplectar, numquam fortasse licebit
Amplius: 95 in lucro, quae datur hora, mihi est.
Nec mora: sermonis verba 96 imperfecta relinquo,
Complectens animo 97 proxima quaeque meo
Dum loquor, et flemus; coelo nitidissimus alto,
Stella 98 gravis nobis, 99 Lucifer ortus erat.
1 Dividor haud aliter, quam si mea membra relinquam:

---

succedere non posse crederent 79 Pos nolens discedere, ut mihi pareret, erat ad abeundum tentus 80 Amicis meis. 81 Ex ultima 82 Quia oblitus eram, me saepius idem meis mandasse 83 Uxorem omnesque amicos 84 Scil. *dixi* 85 Hodie Moscovia et Tartaria dicta 86 Mundi domina 87 Ne Romam relinquam, Scythiamque petam 88 Dum Roma nil melius, Scythia nil peius. Vid. Eleg. 5 Lib. 1. de Ponto 89 Quod alias non nisi post mortem accidit 90 Familia 91 Amici, domestici, servi, nec non divitiae, quae omnia domus sunt membra 92 Ac si mei fuissent fratres 93 Amore fido qualis fuit Thesei in pirithoum, qui cum illo adibat inferos 94 Vos. 95 tempus illud lucro, quo sum vobiscum 96 Nondum ad finem perducta 97 Carissima 98 Molestae quia eo die in exilium abeundum 99 Lucem ferens, et *Phosphorus* dictus, cum Solem antecedit: *Hesperus* autem, cum eum sequitur 1 Se-

Et 2 pars abrumpi corpore visa suo est.
( Sic 3 Priamus doluit, tunc cum in 4 contraria 5 versus
6 Ultores habuit proditionis 7 equus. )
8 Tum vero exoritur clamor gemitusque meorum;
Et feriunt 9 moestae pectora nuda manus.
Tum vero coniux humeris abeuntis inhaerens Miscuit haec lacrymis tristia dicta suis:
Non potes 10 avelli: simul ah, simul ibimus, inquit!
Te sequar, et coniux exsulis exsul ero.
11 Et mihi facta vita est; et me capit 12 ultima tellus
Accedam 13 profugae sarcina parva rati
Te iubet e patria discedere 14 Caesaris ira,
Me 15 pietas: pietas haec mihi 16 Caesar erit.
17 Talia tentabat: 18 sic et tentaverat ante:
19 Vixque dedit victas utilitate manus.
20 Egredior ( 21 sive illud erat sine funere 22 ferri )

---

iungor a meis 2 Membrum resecari 3 Troianorum ultimus Rex, Laomedontis filius 4 In noxiam sententiam raptum: quia Sinoni crediderat, equo in urbem tracto omnia Troiae prospera eventura; sed contrarium contigit, dum Troia ea capta est. 5 Al. *versos* 6 Equus ligneus, Troianos Graecis prodens, in se continebat Graecos ulturos Paridem, qui Helenen proditione rapuerat. 7 Al. *equos*. 8 Cum discederem. 9 A persona moesta ita dictae per methonymiam 10 A me separari. 11 Ego eamdem tecum viam terra et mari possum ingredi 12 Scythica et septemtrionalis regio 13 Quae te profugum vehet per methonymiam 14 Augustus iratus, iterum per methonymiam 15 Amor in te meus, non Caesaris mandatum 16 Caesaris imperium ut tecum in exsilium abeam 17 Mecum abire 18 Quod et ante fecerat 19 Ægre se vinci est passa, ut remaneret, ostensa ipsius et mea utilitate 20 Domo 21 Sive efferebar potius vivus citra mortem et funus 22 Efferri scilic. ad sepulturam

23 Squallibus immissis 24 hirta per ora comis.
Illa dolore mei 25 tenebris narratur obortis 26
Semianimis media procubuisse domo.
27 Utque resurrexit, 28 foedatis pulvere turpi
Crinibus, et 29 gelida membra levavit humo :
Se modo, 30 desertos modo complorasse Penates :
Nomen et erepti saepe vocasse viri :
Nec gemuisse minus, quam si 31 nataeve meumve
Vitisset 32 structos corpus habers 33 rogos :
Et voluisse mori, moriendo 34 ponere sensus : 35
Respectuque tamen non potuisse mei.
Vivat, 36 et absentem, 37 quoniam sic fata tulerunt ;
Vivat, et auxilio sublevet usque suo.
38 Tingitur Oceano 39 custos Erymanthidos Ursae,
Æquoreasque suo sidere 40 turbat aquas.
Nos tamen 41 Ionium non nostra findimus aequor
Sponte ; sed audaces cogimur esse 42 metu.

---

23 Incomptus tristis instar 24 Per faciem barbaram: intacta enim veteres nec capillum nec barbam tondebant 25 Cum vesperasceret 26 Semimortua, animi deliquium passa 27 Et postquam 28 Deturpatas quod signum erat tristitiae maximae. 29 Frigida terra, non e toro. 30 Dicitur ea deflevisse domum viro desertam. 31 Filiae Perilae. 32 Lignis ad comburendum esse impositum : corpora enim mortuorum solebant cremari 33 Rogus est strues lignorum ac cremanda cadavera facta 34 Ne sentiret dolores e meo exsilio ortos 35 Si mecum conferatur 36 Et mihi absenti semper auxilietur, res necessarias submittendo, vel pro me supplicando 37 Ut exsilio ab ea sim separatus 38 Occidit vel occidebat 39 Aretophylax custos Calistonis, Arcadiae in ursam mutata. Dicitur autem illa *Erymanthis* ab Erymantho, Arcadiae monte et Arctophylacis occasus accidit III Nonas Martii. Vid. Fast. III. 40 Arctophylax enim ortu et occasu suo gravissimas tempestates ciet. 41 Ionium mare est pars maris Mediterranei inter Cretam, te Siciliam 42 Caemris, qui navigationis nostrae est

Me miserum, quantis 43 increscunt aequora ventis;
Erutaque ex imis fervet arena vadis!
Monte nec inferior 44 prorae puppique recurvae
Insilit, et 45 pictos verberat unda Deos.
46 Pinea texta sonant; pulsi 47 stridore 48 rudentes;
49 Aggemit et nostris ipsa 50 carina malis.
Navita confessus 51 gelido pallore timorem,
Iam 52 sequitur 53 victam, non regit arte, ratem.
54 Utque parum validus 55 non proficientia 56 rector
Cervicis 57 rigidae fraena remittit equo:
Sic non quo voluit, sed quo rapit impetus undae; 58 Aurigam video vela dedisse rati.
Quud nisi 59 mutatas emiserit 60 AEolus auras,
In 61 loca iam nobis non adeunda ferar.
Nam procul, 62 Illyricis 63 laeva de patre relictis,
64 Interdicta mihj cernitur Italia.

---

auctor 43 Augentur. Al *nigrescunt*. 44 Prora est anterior navis pars, puppis autem posterior 45 In puppi, quae erat velut quoddam sacrarium, in quo apparebant imagines aut statuae Deorum navis tutelarium 46 Tabulae pienae quibus compacta erat navis; vel navis trabibus pineis facta Veteres dicebant *texere naves*, et locus, ubi naves fabbricantur, audiebat *texerinum* 47 Strepitu 48 Funes nautici maiores 49 Quasi simul gemit mei gratia 50 Navis per synecdochem partis pro toto: quia carina alias non nisi infima navis pars est 51 Cui homines frigidos reddit, et sic est methonimia 52 Tuo venti volunt 53 Al. *victus* 54 Qui vela regere non potest 55 Equum non regentia 56 Al. *rector* 57 Regi nescia 58 Nautam 59 Priores ventos mutatos 60 Ventorum Rex filius Iovis et Segrestiae Hyppotae Troiani filiae, a quo *Hippotades* est dictus 61 Se Italiam, quam adire Ovidio erat prohibitum. 62 Populis regionis Illyricae, hodie *Schiavonia* dictae 63 Haec regio naviganti Ovidio erat laeva 64 Prohibita.

Desinat in vetitas, quaeso, 65 contendere terras,
Et mecum magno pareat 66 aura 67 Deo.
Dum loquor, et cupio pariter timioque 68 revelli,
Increpuit quantis virbus unda latus!
Parcite caerulei vos parcite 69 numina ponti;
70 Infestumque mihi sit satis esse 71 Iovem.
Vos animam saevae fessam 72 subducite morti;
73 Si modo, qui periit, non periisse potest

65 Me deducere 66 Ventus. 67 Augusto, non in Italiam me reverti, sed in Scythiam proficisci volenti 68 Ab Italia Al. *repelli* 69 Dii marini 70 Iratum 71 Augustum 72 Eripite 73 Si modo ego tamquam mortuus, relegatus ad Scythas, perditus servari queo.

# ELEGIA

ARGUMENTUM.

*Amici fidem laudat Poeta, quod etiam in adversis rebus eum numquam deseruerit; quam rem raros admodum ex tam multis sibi praestitisse fatetur: simul eum adhortatur ut in pristino amore persistat, nec Augustum timeat.*

O mihi 1 post ullos 2 nunquam 3 memorande sodales,
O 4 cui praecipue sors mea visa sua est:
5 Attonitum qui me, (memini) carissime, primus Ausus es alloquio 6 sustinuisse tuo:
Qui mihi consilium vivendi 7 mite dedisti, 7
8 Cum foret in misero pectore mortis amor,
Scis bene, cui dicam 9 positis pro nomine signis;

1 Ante alios amicos omnes primum referende 2 Al. *nusquam* 3 Al. *numerande* 4 Quem meum infortunium, seu tuum tetigit 5 Consternatum denuntiatione exilii. 6 Erexisse 7 Placidum 8 Cum me ipsum vita privare vellem 9 Ovidius veretur amici nomen exprimere, ne et

Officium nec te 10 fallit, amice, tuum.
11 Haec mihi semper erunt imis infixa medullis;
12 Perpetuusque animae debitor huius ero.
Spiritus et 13 vacuas prius hic tenuandus in auras.
Ibit, et in 14 tepido deseret 15 ossa rogo;
16 Quam subeant animo meritorum oblivia nostro,
Et in longa pietas excidat ista 17 die.
Di tibi sint 18 faciles, et 19 opis nullius egentem
Fortunam praestent, dissimilemque meae.
Si tamen haec 20 navis 21 vento ferretur amico, Ignoraretur forsitan 22 ista fides.
23 Thesea Pirithous non tam sensisset amicum,
Si non 24 infernas vivus adisset aquas.
Ut foret exemplum veri 25 Phocaeus amoris,
Fecerunt 26 Furiae, tristis Oresta, tuae:
Si non 27 Euryalus 28 Rutulos cecidisset in hostes;

---

huic Augustus irascatur 10 Latet 11 Haec mihi semper erunt intima in corde 12 Semper tibi vitam a te servatam debebo. 13 Mutabitur in tenuem auram, sive prius moriar 14 Calido 15 Corpus post mortem cremandum 16 Quam oblivescar officii tui 17 Tempore. 18 Propitii 19 Et faciant ut nullius auxilio habeas opus. 20 Mea fortuna 21 Favore. Per metaphoram dicit. Si cuncta mihi fausta contingerent 22 Tuus in me amor 23 Theseus erat Atheniensium Princeps, Ægeique regis Athenarum filius, Pirithous autem Ixionis filius. 24 Poetae fingunt, Theseum et Pirithous adiisse inferos ad rapiendam Proserpinam 25 Sive Pylades; Phoci filius, qui cum Oreste, Agamemnonis filio, post matrem interfectam, a Furiis vexato, ad Colchos profectus est 26 Furor tuus, quo agitabaris ob matrem Clytemnestram interfectam 27 Erat Trojanus, optimus Nisi amicus, cum quo noctu Rutulorum castra ingressus multos hostes prostravit. Sed cum, instante iam die, uterque se se recipere studerent; in hostium equitatum incidere, a quo circumdatum Euryalum cum Nisus liberare nequiret, certissimo mortis periculo se maluit exponere, quam amicum deserere 28 In Rutulorum manus venisset.

29 Hyrtacidae Niso 30 gloria nulla foret.
31 Scilicet ut fulvum spectatur in ignibus aurum,
Tempore sic 32 duro est inspicienda fides.
33 Dum iuvat, et vultu ridet Fortuna sereno,
34 Indelibatas 35 cuncta sequuntur opes.
At 36 simul intonuit, 37 fugiunt: nec noscitur 38 ulli,
39 Agminibus comitum qui modo cinctus erat.
Atque haec 40 exemplis quondam collecta priorum
41 Nunc mihi sunt propriis cognita vera malis.
42 Vix duo tresve mihi de tot superestis amici,
43 Caetera Fortunae, non mea, turba fuit.
Quo magis, 44 o pauci, rebus succurrite lapsis,
Et date 45 naufragia littoria tuta meo.
Neve metu 46 falso nimium trepidate timentes,
Hac offendatur ne 47 pietate 48 Deus.
Saepe fidem 49 adversis etiam laudavit in armis;
Inque 50 suis amat 51 hanc Caesar, in hoste 52 probat.
Causa mea est 53 melior, qui non 54 contraria fovi
Arma; sed hanc merui 55 simplicitate 56 fugam.
57 Invigiles igitur nostris pro casibus oro;

---

29 Hyrtaci filio 30 Non laudaretur eius virtus 31 Aurum ignem probatur 32 Infelici 33 Dum fortuna alicui favet 34 Illaesas, integras, nullo casu imminutas 35 Quia felicibus omnia ad voluntatem fluunt 36 Simul ac fortuna alicui minus favet 37 Discedunt ab eo amici 38 Ab ullo 39 Turba assentatorum 40 Exemplis aliorum, olim animadversa 41 Nunc ipse in me experior 42 Paucissimi 43 Reliqui fortunae meae, non mei, fuerunt amici 44 Eo magis vos pauci me iuvate 45 Malis meis portum, vel quietem 46 Inani 47 Quod amicum invetis 48 Augustus 49 Hostium 50 Gentibus sibi subiectis 51 Fidem 52 Laudat si quem ex hostibus fidum suis novit. 53 Quam hostium, seu quam coniuratio et conspiratio contra Augustum. 54 Coniurationem contra Cesarem. 55 Imprudentia. 56 Exsilium. 57 Da mihi exsuli vigilem operam.

Diminui 58 si qua 59 Nominis ira potest.
Scire 60 meos si quis casus desideret omnes ;
61 Plus, quam quod fieri res sint, ille 62 petat.
Tot mala sum passus, 63 quot in acthere sidera lucent,
Parvaque quot siccus 64 corpora pulvis habet:
Multaque 65 credibili tulimus maiora, 66 ratamque,
Quamvis acciderint, 67 non habitura fidem.
68 Pars etiam mecum quaedam moriatur oportet:
69 Meque velim possit dissimulante tegi.
70 Si vox in fragili mihi pectore 71 firmior aere,
Pluraque cum linguis pluribus ora forent:
Non tamen idcirco 72 complecterer omnia verbis,
73 Meteria vires exsuperante meas.
Pro duce 74 Neritio docti 75 mala nostra Poetae
Scribite : 76 Neritio nam mala plura tuli.
77 Ille brevi 78 spatio 79 multis erravit in annis
80 Inter Dulichias Iliacasque domos.
81 Nos freta sideribus notis 82 distantia 83 mensos
Sors tulit in 84 Geticos Sarmaticosque sinus.

---

58 Sc. oratione 59 Augusti 60 Cuncta mea infortunia 61 Impossibilia 62 Al. *petit* 63 Hoc est, innumera 64 Arenulas 65 Incredibilia 66 Certam 67 Quae quis non credet 68 Maiorum meorum malorum, quae non patefaciam 69 Et velim ut ea pars, me tacente, occultari queat 70 Al. *Si vox infragilis, pectus mihi firmius aere* 71 Firmissima 72 Exprimere possem omnia mea mala 73 Copia malorum meorum 74 Ulysse: *Neritus* autem est mons frondosus in insula Ithaca, quam Ulysses tenuit 75 Errores nostros. De Ulyssis erroribus egit Homerus 76 Plura passus sum ac Ulysses 77 Ulysses 78 Loco 79 Decem 80 Inter insulam Dulichium, quae Ithacae et Troiae vicina est 81 Me. 82 Sub alio climate sita 83 Emensos 84 Getarum et Sarmatarum maria. Al. *Detu-*

Ille habuit 85 fidamque manum, sociosque fideles;
Me profugum comites deseruere mei.
Ille suam laetus patriam 86 victorque petebat;
A patria fugio 87 victus, et exul ego.
Nec mihi 88 Dulichium domus est, Ithaceve, Sameve:
89 Poena quibus non est grandis abesse locis.
Sed quae de 90 septem totum circumspicit orbem
Montibus, 91 imperii Roma 92 Deumque locus.
Illi corpus erat durum patiensque laborum;
93 Invalidae vires, 94 ingenuaeque mihi.
Ille erat assidue 95 saevis agitatus in armis:
Assuetus studiis, 96 mollibus ipse fui.
Me 97 Deus oppressit, nullo mala nostra 98 levante;
99 Bellatrix illi Diva ferebat opem.
Cumque minor Iove sit 1 tumidis qui regnat in undis;
Illum Neptuni, me 2 Iovis ira premit.
Adde, 3 quod illius pars maxima ficta laborem est;

---

*Iit in Getico Caesaris ira sinus* 85 Fidele auxilium 85 Quia Troia iam capta erat 87 Condemnatus 88 Dulichium, Ithace, et Same sunt insulae maris Ægei, *Dulichium* postea appellata fuit *Dalicha*, Ulyssi subdita *Ithaca* ad stadia xxxxix in circuitu patet *Samos* olim quator continebat urbes, ex quibus una Samus dicta 89 Abesse Dulichio, Ithaca, et Samo, non est magna molestia, quia ea loca non sunt tam illustria ac quidem Roma 90 Roma enim erat in septem montibus, qui sunt Mons Capitolinus, Aventinus, Palatinus, Esquilinus, Coelius, Quirinalis, et Viminalis 91 Sedes Imperatorum, vel ad imperandum apta 92 Principum, Deorum instar 93 Laboribus haud assuetae 94 Quale ingenuorum hominum sunt 95 Vexatus in bello Troiano 96 Qualis est Poetica 97 Augustus 98 Leviora faciente 99 Dea Minerva, Ulyssis comes, quia ubique utebatur prudentia, cuius Dea Minerva est 1 Neptunus, Deus maris 2 Augusti, qui Ovidio tunc summus Iupiter erat 3 Quia multa falsa

Ponitur 4 in nostris fabula nulla malis.
Denique quaesitos tetigit tamen ille 5 Penates;
Quaeque 6 diu petiit, contigit 7 arva tamen.
8 At mihi perpetuo patria tellure carendum est,
9 Ni fuerit laesi mollior ira Dei.

de illo narrantur 4 Ego non ut Homerus fingendi caussam habeo 5 Patriam, quam diu errabundus reperit 6 Decem annos 7 Ithacam, Patriam suam 8 Sed ego in perpetuum in exsilium ire iubeor 9 Nisi Augusti offensi ira remittit.

# ELEGIA V.

## ARGUMENTUM.

*Uxoris fidem et industriam laudat Poeta, quod, cum nonnulli avidissime inhiarent eius opibus, ipsa ingenio, et amicorum praesidio integra omnia servaverit. Unde Poeta verecunde tantum pollicetur, eam fore suis carminibus immortalem.*

Nec tantum 1 Clario 2 Lide dilecta Poetae,
Nec tantum 3 Coo 4 Battis amata suo est:
5 Pectoribus quantum tu nostris, Uxor, inhaeres,
Digna 6 minus misero, 7 non meliore viro.
8 Te mea supposita veluti 9 trabe fulta ruina est:
Si quid adhuc ego sum, 10 muneris omne tui est:
Tu facis, 11 ut spolium ne sim: neu nuder ab illis

1 Callimacho Apollinis vati: Apollo enim *Clarius* appellatus est a Clario luco 2 Callimachi amica, quam ardentissime amavit 3 Philetae 4 Battida amavit Philetas Cous 5 Quantum te, me uxor, amo 6 Feliciora marito 7 Sum enim e nobilissima Nasonum familia, insignisque Poeta 8 Intelligendum est de possessionibus, in quas involabat alienorum cupidi, quarum fructus Ovidium in exsilio alebant 9 Intelligit trabes illas quae sublactis in littus navibus subiiciebantur 10 Tibi acceptum fero 11 Ut

12 Naufragii tabulas qui petiere mei.
Utque rapax 13 stimulante fame cupidusque cruoris
14 Incustoditum captat ovile lupus ;
Aut ut 15 edax vultur 16 corpus circumspicit ecquod
17 Sub nulla positum cernere possit homo :
Sic mea nescio quis, 18 rebus 19 male fidus acerbis,
20 In bona venturus, si 21 paterere, 22 fuit ;
23 Hunc tua 24 per forte virtus 25 submovit amicos,
26 Nulla quibus reddi gratia digna potest.
Ergo quam misero, tam vero teste 27 probaris:
28 Hic aliquod pondus si modo testis habet.
Nec 29 probitate tua prior est aut 30 Hectoris uxor,
31 Aut comes 32 extincto Laodamia viro.
Tu si 33 Moeonium vatem sortita fuisses,
34 Penelopes 35 esset fama secunda tuae.
36 Sive tibi hoc debes, 37 nulla pia facta magistra ;

---

non spolier 12 Qui reliquias naufragii mei, seu reliquum fortunarum mearum, quod Caesar reliquit, adimere volunt 13 Impellente illum ad rapinam 14 Absque custodia pastoris aut canum 15 Omnia concoquens 16 Cadaver 17 Insepultum 18 Huic meo exsilio 19 Infidus 20 Involasset in fortunas meas 21 Permitteres 22 Fuisset 23 infidum 24 Ope amicorum constantium 25 Repulit 26 Quibus non sufficientes grates referri possunt 27 Ego te iudicio probam et sinceram 28 Si modo testi regalata creditur 29 Amore tuo in me 30 Andromacha maritum suum Hectora, Troianum principem, vehementer amans 31 Aut Laodamia, mortuum maritum Protesilaum amplexa 32 Mortuo Protesilao 33 Homerum laudum tuarum habuisses praeconem, 34 Uxoris Ulyssis 35 Concederet famae tuae 36 Seu natura te hoc docuit, quod marito sis fidelis 37 A nulla pietatem docta Al. *Nullo pia*

38 Cumque nova 39 mores sunt tibi luce dati:
40 Foemina seu Princeps, omnes tibi culta per annos,
Te docet exemplum coniugis esse bonae:
41 Assimilemque sui longa assuetudine fecit;
42 Grandia si parvis assimilare licet:
Hei mihi, non magnas quod habent mea carmina 43 vires,
Nestraque sunt meritis 44 ora minora tuis!
Si quid et in nobis 45 vivi fuit ante vigoris,
46 Exstinctum longis occidit omne malis:
Prima locum 47 sanctas heroidas inter haberes,
Prima 48 bonis animi cospicerere tui.
Quantumcunque tamen 49 praeconia nostra valebunt,
Carminibus vives 50 tempus in omne meis.

---

*facta magistro* 38 Cum die tuo natali, seu cum nascereris 39 Sanctissima instituta 40 Seu Liviam, Augusti uxorem, quam praecipua fide coluisti, es imitata 41 Similes in te mores perpetua consuetudine produxit. 42 Si te illi comparare licet 43. Ad virtutem tuam delineandam. 44 Verba, seu quod merita tua verbis meis exprimere nequeam 45 Alacris 46 Absumptum est meo, exsilio. 47 Celebres mulieres. 48 Virtute tua prae omnibus esses conspicua 49 Laus tuis carminibus nostris deprecata. 50 Semper.

# ELEGIA VI.

ARGUMENTUM.

*Amicum admonet Poeta, ut gemma faciem suam insculptam intuens, ipsius exsili recordetur, dematque illi coronam ex hedera, quia eiusmodi insignia felicibus Poetis convenirent. Mandat tamen insculptae imaginis loco legatur opus Metamorphoseon in quindecim libellos digestum; quos quamvis ipse in exsilium proficiscens, in ignem coniecerit, tamen eosdem pluribus exemplis conscriptos exstare dicit. Postremo sex versus mandat conscribi in prima libelli fronte: quo lector admoneatur, illud opus inemendatum subita eius consternatione circumferri.*

Si quis habes 1 nostris similes in imagine vultus;
Deme meis 2 hederas 3 Bacchica serta comis:
Ista decent laetos 4 felicia signa Poetas:
5 Temporibus non est apta corona meis.
6 Haec tibi dissimulas, 7 sentis tamen, 8 optime, dici,
In digito 9 qui me fersque refersque tuo.

---

1 Faciem meae similem in effigie gemmae insculptae 2 Ex hedera enim Poetae Elegi conabantur, sicut e quercu Heroici 3 Coronas hederae, Baccho sacras: coronabantur autem Poetae contra ex hedera, quia tanquam Baccho sacri Bacchantium more insaniebant, et vinosi erant. 4 Serta ex hedera, quae Poetas significabant 5 Quibus exulo, vel capiti meo, per synecdochen partis pro toto 6 Finge, haec non dici tibi, ne Augustum laedas 7 Intelligit tamen optime amice, me tibi haec dicere 8 Al. *omnia.* 9 Qui fors et refers, vel qui fors et extrahis annulum, in quo est gemma habens vultus meos insculptos.

10 Effigiemque meam fulvo complexus in auro
Cara 11 relegati, qua potes, ora vides.
Quae quoties spectas, 12 subeat tibi dicere forsan,
Quam procul a nobis Naso sodalis abest!
Grata tua est pietas: sed carmina 13 maior imago
Sunt mea; quae mando 14 qualiacumque legas.
15 Carmina mutatis 16 hominum dicentia formas:
17 Infelix domini quod fuga rupit opus.
Haec ego 18 discendens, sicut 19 bene multa 20 meorum,
Ipse mea 21 posui moestus in igne manu.
Utque cremasse suum 22 fertur sub 23 stipite 24 natum
25 Thestias, 26 et melior matre fuisse soror;
Sic ego non meritos mecum 27 peritura libellos
Imposui 28 rapidis 29 viscera nostra rogis,
Vel quod eram 30 Musas, ut crimina nostra, perosus:
Vel quod adhuc crescens, et 31 rude carmen erat.

---

ptes 10 Vultus meos 11 Amici exsulis 12 In mente veniat 13 Melius repraesentant ingenium meum, quam aurum istud vultum 14 Sive sint grata, sive minus 15 Metamorphosim innuit 16 Corporum; quia praeter homines et alia trasmutata describit 17 Quod opus Metamorphoseon infelix Ovidii exsilium imperfectum reliquit. 18 Roma. 19 Varia poemata. 20 Operum 21 Combusti 22 Narratur. 23 Stipes, in quo Meleagri fata erant 24 Filium suum Meleagrum, in vindictam fratrum a Meleagro occisorum. 25 Althea Thestii filia. Testius enim pleuroniam tenuit, qui Curetum ductor, socer quidem fuit OEnei, Altheae vero pater 26 Althee meliorem se, et fratrum a Melagro interemptorum amantiorem ostendit, quam filii 27 Cum in exsilium abirem. 28 Igni omnia rapienti. 29 Libros nostros, quasi meos partus. 30 Versus quorum primae auctores Musae, oderam, ob quos, nempe libros de Arte Amandi, in crimen vocabar. 31 Inemenda-

32 Que quoniam non sunt penitus sublata, sed exstant,
33 Pluribus exemplis scripta fuisse reor.
Nunc precor ut 34 vivant, 35 et non ignava 36 legentem
Otia delectent, admoneantque mei.
Nec tamen illa legi poterunt patienter ab ullo;
Nesciet his 37 summam si quis abesse manum.
Ablatum 38 mediis opus est incudibus illud.
Defuit et scriptis 39 ultima lima meis.
Et 40 veniam pro laude peto: laudatus abunde,
41 Non fastiditus si tibi, Lector, ero.
Hos quoque sex versus, in primi fronte libelli
Si 42 praeponendos esse putabis, habe.
43 Orba parente suo quicumque 44 volumina tangis;
45 His saltem vestra detur in 46 Urbe locus.
Quoque magis 47 faveas, non sunt haec edita ab ipso,
Sed quasi de 48 domini funere rapta sui.
Quicquid in his igitur vitii 49 rude carmen habebit,
Emendaturus, si 50 licuisset, 51 eram.

---

tam 32 Quia Metamorphosis non penitus igne periit 33 Ex meo exemplari plura volumina exscripta esse reor 34 Permaneant 35 Studia scriptorum meorum non ignaviam praeferentia 36 Metamorphosin 37 Revocent illi in memoriam vel eruditionem, vel exsilium meum 38 Ultimam curam 39 Nondum absoluto opere, cum adhuc cuderetur 39 Emendatio 40 Non peto, ut hoc opus laud tur, sed ut erroribus ignoscatur 41 Si tibi non sim fastidio 42 Metamorphoseos initio 43 Privata parte et auctore operis, qui in exsilium electum est 44 Volumina a *volvendo* denominata, quia antiqui in libris arborum seu corticibus scribebant, libellos illos complicantes. *Volumen* alias est pars codicis 45 Quod auctori non licuit 46 Roma 47 Operi 48 Poetae exsilio 49 Inemendatum 50 Per temporis rationem 51 Fuisset.

# ELEGIA VII.

### ARGUMENTUM.

*Queritur Poeta, eum, quo cum diu familiariter vixerat, subita Poetae consternatione, et exsili ruina fidem mutasse. Mox tamen illum admonet, ut in fide permaneat, quo eius officium laudare queat.*

In 1 caput 2 alta suum 3 labentur ab aequore retro
Flumina: 4 conversis Solque recurret equis.
Terra feret stellas: coelum 5 findetur aratro:
6 Unda dabit flammas: ei dabit ignis aquas,
Omnia 7 naturae 8 praepostera legibus ibunt:
9 Parsque suum mundi nulla tenebit iter.
Omnia iam fient fieri quae posse negabam;
Et nihil est, 10 de quo non sit abenda fides.
11 Haec ego vaticinor, quia sum 12 deceptus ab illo,
Laturum misero quem mihi 13 rebar opem.
14 Tantane te; fallax, cepere oblivia nostri?
15 Afflictumne fuit tantus adire timor?
Ut neque 16 respiceres, nec solarere 17 iacentem;
Dure? nec 18 exsequias prosequerere meas?
Illud amicitiae 19 sanctum ac venerabile nomen
20 Re tibi pro vili, sub pedibusque iacet?

---

1 Fontem vel originem suam 2 Profunda 3 Fluent 4 Sol ab occasu in orientem cursum suum diriget 5 Arabitur 6 Aqua 7 Quas natura ipsa constituit 8 Contraria, inversa 9 Coelum, elementa suo non manebunt loco nec cursum et ordinem naturalem servabunt 10 Cui non sit habenda fides, quod omnia evenire queant 11 Leges naturae praepostere esse ituras 12 Derelictus 13 Sperabam 14 Itane, o impostor, mei oblitus es? 15 Cum affligerer 16 Me iuvares 17 Duro casu afflictum 18 Me ex urbe in exsilium abeuntem 19 Omnibus sanctum habitum 20 Nul-

21 Quid fuit, 22 ingenti prostratum mole 23 sodalem
Visere, et alloquii 24 parte 25 levare tui?
Inque, meos si non lacrymam dimittere casus,
Pauca tamen 26 ficto verba dolore queri?
Idque, quod ignoti faciunt, vale dicere saltem,
Et 27 vocem populi, 28 publicaque ora sequi?
29 Denique 30 lugubres vultus, 31 numquamque videndos
Cernere 32 supremo, dum licuitque die?
Dicendumque 33 semel toto non amplius aevo
34 Accipere, et parili reddere voce, Vale?
At fecere alii nullo mihi foedere juncti;
Et lacrymas 35 animi signa dedere sui.
36 Quind 37 nisi convictu, causisque valentibus essem,
Temporis et longi vinctus amore tibi?
Quid nisi tot 38 lussus, et tot mea 39 seria nosses,
Tot nossem lusus seriaque ipse tua?
Quid si dumtaxat Romae mihi cognitus esses,
40 Adscitus toties in genus omne loci?
41 Cunctane in aequoreos abierunt irrita ventos?
Cunctane 42 Lethaeis mersa feruntur aquis?
Non ego te 43 placida genitum reor urbe Quirini;

---

lius apud te pretii est 21 Quantulum quaeso fuisset? 22 Ærumnis ceu mole oppressum 23 Amicum 24 Modico vel aliquo solatio 25 Erigere 26 Simulato 27 Ultimum salve et vale conclamare 28 Omnium sermones 29 Quid superfuit 30 Vultus meos luctu deformes 31 Non amplius 32 Ultimo 33 Ne, saepius agendo, tibi esset molestum 34 Valedicere atque valedici 35 Tristitiae 36 Scil factus fuisses 37 Nisi intimus meus amicus fuisses 38 Jocos 39 Dicta et facta 40 Evocatus a me 41 pendisti omnia parvi 42 Oblitus es? Lethe est fluvius inferorum, cuius aquae potae oblivionem pariunt 43 Urbs Quirini, est Roma a Quirino seu Romulo condita: hanc vocat Poeta placidam quia in ea non saevi, sed mites homines nasc

Urbe, 44 meo quae iam non adeunda pede est.
Sed scopulis ponti, quos haec habet ora, si- 45
nistri :
46 Inque feris Scythiae Sarmaticisque iugis.
Et tua sunt 47 silicis circum 48 praecordia venae ;
Et 49 rigidum ferri semina pectus habent.
Quaeque tibi quondam tenero, 50 ducenda palato 51
Plena dedit nutrix ubera, 52 tigris erat.
53 At mala nostra minus, quam nunc, aliena putasses ;
Duritiaque mihi non agerere reus.
Sed 54 quoniam accedit fatalibus hoc quoque
Damnis,
Ut careant 55 numeris tempora 56 prima suis;
Effice, 57 peccati ne sim memor huius : ut illo
Officium laudem, quo queror, ore tuum.

---

solent 44 Quam ingredi mihi non licet 45 Sinistrae partis maris Pontici 46 In desertis montibus Scythiae, et Sarmatiae 47 Durissimae. 48 Involucra cordis. 49 Insensibile habes pectus 50 Sugenda 51 Ore 52 Foemina admodum crudelis 53 Al. *aut.* Non minoris fecisses mala nostra, quam aliena 54 Cum ceteris meis infortuniis per fata mihi immissis etiam hoc addatur 55 Suo ordine, ut mihi in amore non respondeas, ut antea 56 Superiora, quibus amicitia nostra erat arctissima 57 Huius oblivionis amicitiae.

# ELEGIA VIII.

ARGUMENTUM.

*Queritur Poeta vulgum sequi fortunam, et secundis tantum rebus amico adesse, in adversis autem eum destituere: quod quidem re sibi cognitum fuisse docet, dum, antequam ab Augusto in exsilium mitteretur, multos habuit amicos, postquam vero subita ruina corruit, neminem invenit, in cuius praesidio acquiesceret, cum multis per Caesaris modestiam id praestare licuisset, quandoquidem ab eo hostilis erga amicum amor etiam probetur.*

1. Detur inoffensae metam tibi tangere vitae,
Qui legis hoc nobis non inimicus 2 opus.
Atque 3 utinam pro te possint mea vota valere,
Quae pro me 4 duros non tetigere Deos!
5 Donec eris felix, multos numerabis amicos:
Tempora si fuerint 6 nubila, 7 solus eris.
Aspicis, 8 ut veniant ad 9 candida tecta columbae; Accipiat nullas 10 sordida turris aves.
Horrea 11 formicae tendunt ad inania nunquam;
Nullus ad amissas ibit amicus opes.
Utque comes radios per Solis euntibus umbra,
Dum latet 12 hic 13 pressus nubibus, 14, Illa fugit;
Mobile sic sequitur Fortunae 15 lumina vulgus:
16 Quae simul inducta nube teguntur, abit.

---

1 Concedatur tibi, mi lector amice, a Diis attingere finem vitae sine ulla offensione, vel periculo 2 Elegiam, vel librum 3 Oh si mea vota exaudirentur! 4 Augustum inclementem aliosque Deos non moverunt ad misericordiam 5 Quamdiu 6 Infelicia 7 Relictus ab omnibus 8 Quomodo 9 Pura, splendida 10 Impura 11 Quarum opus est colligere frumenta 12 Sol. 13 Nubibus involutus 14 Umbra 15 Prosperitatem 16 Simul ac fortuna hominem

17 Haec precor 18 ut semper possint tibi falsa videri;
Sunt tamen 19 eventu vera fatenda meo.
20 Dum stetimus, turbae quantum satis esset, habebat
Nota quidem, sed non ambitiosa, domus.
At 21 simul impulsa est, omnes 22 timuere ruinam:
23 Cautaque 24 communi terga dedere fugae.
Saeve nec admiror metuunt si 25 fulmina, quorum Ignibus 26 afflari proxima quaeque solent.
Sed tamen 27 in duris remanentem rebus amicum
28 Quamlibet inviso Caesar in hoste 29 probat
Nec solet irasci ( neque enim 30 moderatior alter )
Cum quis in adversis, si quid amavit, amat.
31 De comite 32 Argolici postquam cognovit 33 Orestae,
Narratur Pyladen ipse probasse Thoas.
Quae fuit 34 Actoridae cum magno semper Achille.

---

deserit eum quoque vulgus 17 Quod vulgus sequatur fortunam 18 Ne unquam tuo exemplo vera deprehendas 19 Exemplo meo 20 Dum fortuna mihi favit 21 Simul ac in exsilium pulsus sum 22 Ne mea ruina et ipsos obrueret 23 Sibi prospicientia 24 Quam omnes arripiebant. 25 Calamitates 26 Inflammari 27 In adversis non abeuntem 28 Quamvis hostem oderit 29 Laudat 30 Clementior quisquam 31 De Pylade; hoc est, cum Thoas Orestem iusset Pylademque Graecum comitem, illius laudavit fidem. Orestes enim cupiens a se furias ex morte matris conceptas removere, consuluit oraculum ipsi respondens, ut ad templum Dianae in regionem Tauricam proficiscaretur: quo quum pervenisset, comite et duce itineris Pylade, Thoas rex de more eum mactare volebat. Ceterum ignorabat, uter esset Orestes. Pylades Orestem se esse respondit, ut pro illo necaretur. Orestes autem, ita ut erat, Orestem se esse asservabat, quorum fidem sinceram ita Thoas probavit, ut Orestes ignosceret Vid Ovid. Eleg. 2. Lib. 3. de Pont. 32 Al. *Argolico* 33 Al. *Orestem* 34 Patroclo, Actoris filio, qui in-

Laudari solita est 35 Hectoris ore fides.
Quod pius ad 36 manes Theseus comes 37 isset 38 amico,
39 Tartareum dicunt indoluisse Deum.
Euryali, Nisique fide tibi, 40 Turne, relata,
41 Credibile est lacrymis immaduisse genas.
42 Est etiam miseris pietas, et in hoste probatur.
Hei mihi, quam paucos haec mea dicta movent!
43 Hic status, haec rerum nunc est fortuna mearum,
Ut debeat lacrymis nullus adesse modus.
At mea sunt, proprio quamvis moestissima 44 casu,
Pectora 45 pro censu facta serena tuo.
Hoc 46 eventurum iam tum, carissime, vidi,
47 Ferret adhuc istam cum minor aura ratem.
Sive aliquod morum, seu vitae labe carentis
Est pretium; nemo pluris 48 habendus erit.
Sive 49 per ingenuas aliquis caput extulit artes;
50 Quaelibet 51 eloquio fit 52 bona causa tuo.
His ego commotus, dixi tibi protimus ipsi:
53 Scena manet dotes grandis, amice, tuas.
54 Haec mihi non ovium 55 fibrae 56 tonitrusve sinistri,

---

datus arma Achillis, Hectori resistit, a quo etiam laudatus est. V. Hom. I. I. 17. 35 Inimici ore. 36 Defunctorum animas 37 Al. *iret*. 38 Pirithoo 39 Plutonem, cuius uxorem rapere volebant 40 Qui fuit Rutulorum rex 41 Vero est simil. 42 Solent quoque homines in miseros pii esse, quod etiam in oste laudatur 43 Hic est praesens rerum mearum status, ut eum non satis deplorare queam 44 Exsilio meo 45 Al. *profectu*. 46 Al. *tibi venturum*. 47 Cum neque ego tam miser, neque tu tam clarus esses. 48 Ac tu. 49 Per artes ingenuis dignas. 50 Sive fuerit demonstrativa, sive deliberativa, sive iudicialis 51 Patrocinio 52 Honesta 53 Dotes istae aliquando magno th atro spectabuntur 54 Non divinavi haec ceu haruspex ex animalium extis 55 Fibrae sunt rerum extremitates 56 Qui felices existimantur, quoniam ea, quae nobis, sinistra sunt supe-

57 Linguave 58 servatae pennave dixit avis.
59 Augurium ratio est, et coniectura futuri : 60
Hac divinavi, notitiamque 61 tuli.
62 Quae quoniam rata sunt, tota mihi mente tibique
Gratulor, ingenium non latuisse tuum.
63 At nostrum tenebris utinam latuisset in imis!
64 Expediit 65 studio 66 lumen abesse meo.
Utque tibi prosunt 67 artes, facunde, severa;
68 Dissimiles illis sic nocuere mihi.
Vita tamen tibi nota mea est: scis 69 artibus illis
70 Auctoris mores abstinuisse sui.
Scis 71 vetus hoc iuveni lusum mihi carmen, et istos,
Ut non 72 laudandos, sic tamen esse 73 iocos.
Ergo ut defendi nullo mea posse 74 colore;
Sic 75 excusari 76 crimina posse puto.
77 Qua potes excusa; nec amici desere causam.
78 Quo bene coepisti, sic pede semper eas.

---

ris dextra demitti creduntur 57 Captabantur auspicia vel garritu, vel volatu 58 Observatae, captato augurio, aut ex voce eius, aut ex volatu 59 Ratio eorum, quae in te vidi, fuit augurium et coniectura ad te 60 Sc. coniectura de te tuas praedixi virtutes. 61 Consecutus sum. 62 Al. *quae quoniam vera est*, sc. coniectura de te 63 Sed utinam nostrum ingenium Poeticum mansisset obscurum 64 Expedivisset 65 Al. *studiis meis* 66 Famam et gloriam. 67 Philosophia, ingenuae disciplinae, et studia eloquentiae, quae graviora sunt arte Poetica 68 Poesis, quae non est tam severa 69 Libris de Arte Amandi 70 Me non fuisse talem, qualia scripta mea 71 Dudum a me conscriptum 72 Sevioribus 73 Non crimina 74 *Praetextu* 75 Non necesse est me ita ob illo puniri. 76 Ob quae relegatus sum 77 In quantum 78 Ut coepisti ita perge.

# ELEGIA IX

ARGUMENTUM.

*Poeta laudat navem, quam in sinu Corinthiaco accepit: et cum altera navis diu eumdem cursum tenuisset, quem navis Poetae; cumque postea ex Samothracia solverent, utriusque navigationem et loca describit. Optat deinde, ut navis ipsum incolumen Tomum perferat; quod si contigerit, Minervae se agnam immolaturum pollicetur. Postremo Castorem est Pollucem precatur, ut utrique nave adsint.*

Est mihi, sitque, precor, 1 flavae 2 tutela Minervae
Navis, et 3 a picta casside nomen 4 habet.
Sive opus est velis, 5 minimam bene currit ad auram:
Sive opus est remo, 6 remige carpit iter.
Nec 7 comites volucri contenta est vincere cursu:
8 Occupat egressas quamlibet ante rates.
Et 9 patitur fluctus, fertque assilientia 10 longe
AEquora, nec saevis 11 icta fatiscit aquis.
Illa 12 Corinthiacis primum mihi cognita cenchris 13
14 Fida manet trapidae duxque comesque fugae
Perque tot 15 eventus, et 16 iniquis concita ventis

1 Ita dictae vel a flavis capillis, vel a glaucis oculis 2 Solebant in navibus Dii Deaeve pingi, in quorum tutela naves esse solebant 3 A picta in puppi Minervae galea 4 Navis 5 Licet ventus sit exiguus, celeriter tamen currit 6 Remigio est apta 7 Naves contiguas 8 Superat cursu longe ante egressas naves 9 Al *patitur*. h. e. resistit fluctibus 10 Longo tempore. 11 Al. *victa madescit*. 12 Cum essem apud Cenchrens, corinthiaci sinus extremitatem, primo eam cognovi 13 Al *terris* h. e. oris. 14 Me fideliter vehit et comitatur. 15 Casus. 16 Atrocibus

AEquora 17 Palladio numine tuta fugit.
Nunc quoque tuta precor vasti secet 18 ostia Ponti ;
Quasque petit, 19 Getici littoris intret aquas.
20 Quae 21 simul 22 AEoliae 23 mare me deduxit in Helles,
24 Et longum 26 tenui limite fecit iter ;
26 Fleximus in laevum cursus ; et ab 27 Hectoris urbe
Venimus ad portus, 28 Impria terra, tuos.
Inde 29 levi vento 30 Zerynthia littora nactis
31 Threiciam tetigit 32 fessa carina Samon.
33 Saltus ab hac terra brevis est 34 Tempyra petenti.
35 Hac 36 Dominum tenus est 37 illa secuta suum.
38 Nam mihi Bistonios placuit pede carpere campos :
39 Hellespontiacas 40 illa relinquit aquas.
41 Dardaniamque 42 petit 43 auctoris nomen habentem ;
44 Et te ruricola, Lampsace, tuta Deo.

---

tempestatibus 17 Sub tutela Minervae. 18 Ingressus Ponti Euxini 19 Pontum Geticam terram alluentem. 20 Navis mea 21 Simul ac. 22 ab Æolo avo Athamantis regis 23 Nepheles filia, quae in illud mare delapsa est 24 Cum Hellesponti longitudinem superavimus 25 Angusta via 26 Ex Hellesponto in Propontidis sinistram partem navigationem fleximus. 27 Ilio vel Troia 28 Terram Iambriam eam dicit quam Plinius, Ptolemaeus et alii Selimbriam appellant 29 Leni 30 Thracia a *Zerintho*, urbe Thraciae 31 Samothraciam insulam in mari Ægeo circa Thraciam 32 Cum nos fessi essemus 33 Traiecto 34 Al. *Abdera*, Thraciae urbem 35 Huc usque 36 me 37 Navis 38 Nam mihi placuit pedibus proficisci per Thraciam 39 maris partem circa fauces 40 Navis 41 Urbem in littore Hellesponti sitam 42 Petit 43 Dardani, Jovis filii, eam condentis 44 Lampsacum etiam pervenit ab urbe Dardania

45 Quaeque 46 per angustas 47 vectae male virginis undas
48 Seston Abydena separat urbe fretum.
Hincque Propontiacis haerentem 49 Cyzicon oris:
Cyzicon 50 Haemoniae nobile gentis opus:
51 Quaque tenent Ponti Byzantia littora fauces.
Hic locus est 52 gemini ianua vasta maris.
53 Haec precor evincat, propulasque 54 flantibus Austris
Transeat 55 instabiles strenua Cianeas:
56 Thynniacosque sinus, et ab his per 57 Apollinis urbem
Alta sub 58 Anchiali moenia 59, tendat iter.
60 Inde Mesembriacos portus, et 61 Odesson, et arces
Praetereat 62 dictas nomine, Bacche, tuo:

---

Lampsacus autem urbs egregia ad mare sita portu gavisa est optimo Per deum *ruricolam* intelligitur Priepus, quoniam in hortis colitur fuit iste vir ex Lampsaco urbe Hellesponti, e qua propter obscoenitatem pulsus est. 45 Hellespontum. 46 Vastum enim mare prae iacens Asiae, et ab Europa porrecto Chersonesi littore expulsum, angusto meatu irrumpit in terras, septem stadiorum intervallo Europam discludens Asiae: hasque angustias Hellespontum vocant 47 Helles quae hausta fluctibus periit 48 In Europa fuit urbs Sestos, in Asia Abydos in utriusque vero Hellespontus 49 Urbem ad Propontidem in Asia sitam 50 Thessalae, propter Cyzicum Thessalum 51 A Cyzico se deinde venisse dicit ad Thracium Bosphorum, in cuius littore sinistro in Pontum Euxinum navigantibus erat Byzantium. 52 Propontidis et maris Euxini, inter quae maris sunt fauces Thracius Bosphorus dictae 53 Praecor ut haec mea navis ventis propulsa superet haec loca, et Cyaneas insulas feliciter transcat 54 Al. *fortibus* 55 Fluctitantes modo hic, modo illic apparentes 56 Thynnias oppidum erat ad sinistram Ponti. inter appollianam, et Cyaneas 57 Appolloniam, Africae urbem, in littore Celtico sitam 58 Anchialos erat castellum ab Apolloniatis conditum, in ora littori Gelici 59 Al. *findat*. 60 Ab Anchialo perveniat navis mea in portum Mesembriacum; Mesembria autem Megarensium fuit coloni 61 Milesiorum coloniam 62 Dionysio Po-

63 Et quos Alcathoi memorant a moenibus ortos.
64 Sedibus his profugum constituisse La- 65 rem.
A quibus adveniat 66 Miletida 67 sospes ad urbem,
Offensi quo me compulit ira 68 Dei.

Hanc si contigerit, meritae 69 cadet agna Minervae.
70 Non facit ad nostras hostia maior opes.
Vos quoque 71 Tyndaridae, quos haec colit. 72 insula fratres,
73 Mite precor 74 duplici numen adeste viae.
Altera namque parat 75 Symplegadas ire per 76 arctas,
Scindere 77 Bistonias 78 altera puppis aquas.
Vos facite, ut ventos, loca cum diversa petamus,
79 Illa suos habeat, nec minus ista suos.

---

linas 63 Calatim urbem videtur designare *Poeta*, in littore Getico sitam 64 Hoc loco 65 Al. *Lares*, h e domicilia Lares continentia. 66 Domon, locum exsilii Ovidiani. Ovidius nunc suam navem rursum conscendit 67 Salvus 68 Augusti 69 Immolabitur 70 Minervae alias vacca immolabitur; sed Ovidius in exsilio pauperior tantum agnam promittit 71 Castor et Pollux, nepotes Tyndari, numina nautica 72 Samothracia 73 Clemens 74 Mari, et terra 75 Cyaneas insulas 76 Modico intervallo dissitas. Al. *Altas* 77 Thraciam, a lacu Bistonio ita vocatam 78 Navis mea 79 Ut utraque navis secundum ventum habeat, quamvis non eumdem cursum teneat.

# ELEGIA X.

ARGUMENTUM.

*Excusat se Ovidius, si quid forte in ejus carmine incultum fuerit minusque elegans, et omnem huius rei culpam reiicit in tempestatem et fluctus, quibus obstrepentibus haec scripsisse narrat.*

1 Littera quaecumque est toto tibi lecta 2 libello,
Est 3 mihi 4 sollicitae tempore 5 facta 6 viae.
Aut 7 hanc me, gelidi 8 tremerem cum mense Decembris,
Scribentem mediis 9 Hadria vidit aquis;
Aut, posquam 10 bimarem cursu 11 superavimus Isthmon,
12 Alteraque est nostrae sumta carina 13 fugae.
Quod facerem versus inter 14 fera murmura Ponti,
15 Cycladas Ægeas obstupuisse puto.
Ipse ego nunc miror, tantis animique, marisque
16 Fluctibus ingenium non 17 cecidisse meum.
Seu 18 stupor huic 19 studio, sive huic insania nomen.

---

1. Carmen quodcumque 2 Primo hoc libro Tristium 3 A me 4 Inquietae 5 Composita 6 Qua Roma Tomon profectus sum 7 Litteram 8 Frigerem 9 Vel Hadria, h. e. mare Hadriaticum, ita dictum, ab Hadria urbe Illyrico mari proxima 10 Angustiam illam terrae, quae est inter mare Ægaeum et Ionium 11 Traiecimus 12 Nova navis 13 Mihi in exsilium proficiscenti 14 Magnas tempestates 15 Insulas in mari Ægeo, dictas inde, quod circa Delum in *Cyclon*, h. e. in orbem sitae sunt 16 Inconstantia 17 Extinctum esse 18 Sensuum alienatio 19 Poe-

20 Omnis ab hac cura mens relevata mea est.
Saepe ego 21 nimbosis dubius iactabar ab Haedis:
Saepe minax 22 Steropes sidere pontus erat,
23 Fuscabatque diem 24 custos Erymanthidos Ursae ;
25 Aut Hyadas saevis auxerat Auster aquis ;
Saepe 26 maris pars intus erat ; tamen ipse 27 trementi
Carmina 28 ducebam 29 qualiacumque manu.
Nunc quoque 30 contenti stridunt Aquilone rudentes ;
31 Inque modum tumuli concava surgit aqua.
Ipse 32 gubernator 33 tollens ad sidera palmas
Exposcit votis 34 immemor artis opem,
Quocumque adspicio, nihil est nisi mortis 35 imago;
36 Quam dubia timeo mente, timensque precor.
37 Attigero portum, 38 portu terrebor ab ipso.
Plus habet 39 infesta terra timoris aqua.
Nam 40 simul insidiis hominum pelagique laboro;

---

tico 20 Litterae enim consolantur in calamitate. 21 Nimbum, et tempestatem inducentibus: quoniam illi in ortu et occasu tempestatem pluviamque faciunt. 22 Pleiades intelligit. Erat autem Sterope una e septem Pleiadibus, quae fuere filiae Pleiones et Atlantis. Hae alias vocantur Vergiliae, quia in vere oriuntur 23 Obscurabat coelo nubis obducto 24 Arctophylax, in cuius zona est stella Arcturus, cuius ortus et occasus maximas tempestates gignit 25 Stellas in capite Tauri frequentes, Graecis Hyadas a *pluendo* dictas 26 Aqua in navi erat 27 Prae timore 28 Scribebam 29 Mediocria 30 Funes navis extensi 31 Et sursum ferentur undae instar tumulorum, concavos hiatus facientes 32 Navis 33 Deos supplex orans 34 Non recordans, opem ab arte petendam esse 35 Praesentia 36 Dubius, num vitam sperare et precari, an mortem timere debeam 37 Si pervenero in aliquem littoris Thracici portum 38 Qui forte vadosus erat 39 Quia barbara, peregrinosque occidere solet. 40 Si-

Et faciunt geminos ensis et unda metus.
41 Ille meo vereor ne speret 42 sanguine praedam,
43Haec44titulum nostrae mortis habere velit
45 Barbara pars laeva est : avidae 46 substrata rapinae :
47 Quam cruor, et caedes, bellaque semper habent.
Cumque sit hybernis agitatum fluctibus48 aequor;
Pectora snnt ipso 49 turbidiora mari.
Quo magis his debes ignoscere, candide lector,
50 Si spe sunt, ut sunt, inferiora tua.
Nou haec in nostris,ut quondam scribimus,hortis;
Nec consuete meum lectule corpus habes.
Iactor in indomito 51 brumali luce 52 profundo;
Ipsaque caeruleis charta 53 feritur aquis.
Improba 54 pugnat hyems, 55 indignaturque, quod ausim
Scribere, se 56 rigidas incutiente 57 minas.
Vincat hyems hominem; 58 sed eodem tempore, quaeso
Ipse 59 modum statuam carminis, 60 illa sui.

---

mul timeo insidias Thracici littoris marisque procellas 41 Ensis h. e. occisor 42 Morte mea 43 Unda 44 Gloriam e nostra morte45 Thracia ad laevam *Ponti* sita 46 Al. *submissa* et *substructa*, h. e dedita 47 Ubi semper homines occidundur, et bella geruntur 48 *Pontus* 49 Inquietiora 50 Si meliora carmina sperasti 51 Hybernis diebus 52 Mari 53 Conspergitnr 54 Adversatur 55 Ægre ferre videtur 56 Asperas procellas 57 Hyemes me a scribenti labore desistere cogit 58 sed hyemem precor ut simul desistamus 59 Finem faciendi verrsus 60 Hyemes statuat modum sui, h. e. saevire desinat.

P. OVIDII NASONIS

# TRISTIUM

## *LIBER SECUNDUS*

## ELEGIA I.

ARGUMENTUM.

*Poeta precatur Augustum, si non reditum indulgere velit, mitius tamen, ac tutius exsilium concedat. Dicitque se tentare, si forte carmina quae illi antea nocuere, nunc possint salutem reddere, quemadmodum Achillis hasta, quae Telephum et vulneravit, et sanavit. Prolixo igitur, et artificioso carmine conatur Caesarem placare, ostendens se multa de eo scripsisse; enumeratque Poetas alios quam plurimos, qui numquam ulla clade affecti sunt, quamvis mordacia, aut turpia Poemata sunt, ediderint.*

Quid mihi vobiscum est, infelix cura, [1] libelli.
[2] Ingenio perii qui miser ipse meo?
Cur [3] modo damnatas repeto [4] mea crimina musas?
An semel est [5] poenam commeruisse parum?
Carmina fecerunt, ut me cognoscere vellent
Omine [6] non fausto [7] foemina virque mea:
Carmina fecerunt, ut me moresque [8] notaret [9]
Iam demum visa Caesar ab Arte meos.

---

1 O Libelli, cur vos iterum tracto, cum sitis cura quae me infelicem reddidit? 2 Quia ob praecepta artis amatoriae relegatus sum 3 Paulo ante ab Augusto et ideo quoque a me damnata carmina mea, a Musis perfecta. 4 Quae mihi criminis loco fuerunt. 5 In exsilium esse missum. 6 Infelici. 7 In libris enim de Arte Amandi docui et viros et foeminas amare 8 Cognosceret, et stigma inureret 9 Al.

10 Deme mihi studium; vitae quoque crimina demes.
11 Acceptum refero versibus esse 12 nocens.
Hoc 13 pretium curae, 14 vigilatorumque laborum
Cepimus, ingenio poena reperta meo.
Si saperem, 15 doctas odissem iure sorores,
Numina 16 cultori perniciosa suo.
At nunc (tanta meo comes est insania 17 morbo)
Saxa 18 malum refero rursus ad 19 ista pedem.
Scilicet et victus repetit 20 gladiator 21 arenam,
Et redit in 22 tumidas 23 naufraga puppis aquas.
Forsitan, ut quondam 24 Teuthrantia regna tenenti,
Sic mihi 25 res eadem vulnus opemque feret:
Musaeque; quam 26 movit, motam quoque leniet iram:
Exorant magnos carmina saepe Deos:
Ipse quoque 27 Ausonias Caesar matresque nurusque
Carmina 28 turrigerae dicere iussit 29 Opi.

---

*Iam pridem invisa* 10 Adime mihi meorum scriptorum lasciviam, et nullum crimen morum in me erit 11 imputo versibus 12 me nocentem culpaeque obnoxium esse 13 *Praemium*, quod sc. ingenium meum est punitum 14 Versuum vigilia et labore factorum 15 Musas, quae novem sorores finguntur 16 Mihi qui eas colui 17 Poesi, quae mihi tantum nocuit 18 Laesum. Al *meum* et *memor*, h. e. sciens repeto, quae mihi nocuerunt 19 Al. *icto*, h. e. ictus, pede percusso 20 Qui gladiis pugnat 21 Locum pugnae 22 Procellosas 23 Navis naufragium passa 24 Mysiae regna, quae rex Teuthranthus tenuit: hic virili stirpe carens, Argionem filiam Telopho despondit eumque regni successorem reliquit 25 Eadem mea carmina, vel idem Augustus. 26 Iratum reddidit Augustum 27 Latinas foeminas 28 Coronam turridam gerenti. Ops enim est terra, cui civitates sunt suppositae, turribus insignitae 29 Saturni coniugi, cui Deae sacrificari, et carmina can-

Iusserat et Phoebo 30 dici, quo tempore 31 ludos
Fecit, quos aetas adspicit una semel.
His precor 32 exemplis tua nunc, mitissime Caesar,
Fiat 33 ab ingenio mollior ira meo.
34 Illa quidem iusta est, nec me 35 meruisse negabo.
36 Non adeo nostro fugit ab ore pudor.
Sed, nisi peccassem, quid tu 37 concedere posses?
38 Materiam veniae sors tibi nostra dedit.
Si, quoties homines peccant, sua fulmina mittat
Iupiter, exiguo tempore 39 inermis erit.
Hic 40 ubi detonuit, strepituque exterruit orbem,
41 Purum discussis aere reddit 42 aquis.
Iure igitur genitorque Deum, 43 rectorque vocatur:
Iure 44 capax mundus nil Iove 45 maius habet.
Tu quoque, cum Patriae rector dicare Paterque,
Utere 46 more Dei 47 nomen habentis idem.
48 Idque facis, nec te quisquam moderatius unquam
Imperii potuit 49 fraena tenere sui.

---

tari a matronis iussit Augustus, ut illa redderet hominibus vitae alimenta. Eodem mense Saturnalia et Opalia celebrari consueverunt, quod Saturnus eiusque uxor frugum et fructuum inventores esse creduntur 30 Carmina 31 Intelligit ludos saeculares, qui post centum anno fiebant 32 Quae ipse dedisti. 33 Erga me virum ingeniosum 34 Ira 35 Iram tuam 36 Non adeo sum impudens 37 Condonare 38 Peccatum meum dedit tibi occasionem exercendi clementiam 39 Post emissa omnia fulmina 40 Cum tonare desit 41 Post pluviam serenitatem terris reddit 42 Nubibus aqua constantibus 43 Dum tristibus fauta miscet 44 Amplus 45 Superius 46 Mora Iovis post tenitura serenitatem reddentis: et sic Poeta tacite reditum precatur 47 Patris. Al. *numen*, h. e. eamdem tecum divinitatem 48 Et tu moderate imperas 49 Moderamina.

Tu veniam 50 parti superatae saepe dedisti ;
51 Non concessurus quam tibi victor erat.
52 Divitiis etiam multos et honoribus auctos
Vidi, qui tulerant in caput arma tuum.
53 Quaeque dies bellum, belli tibi sustulit iram:
54 Parsque simul templis 55 utraque 56 dona tulit.
Utque tuus gaudet miles, quod vicerit hostem;
57 Sic, victum cur se gaudeat, hostis habet,
58 Causa mea est melior; qui nec 59 contraria dicor
Arma, nec hostiles esse secutus 60 opes.
Per mare, per terras, per 61 tertia Numina iuro,
Per te praesentem, conspicuumque Deum;
Hunc animum favisse tibi, Vir maxime: meque,
62 Qua sola potui, mente 63 fuisse tuum.
Optavi 64 peteres coelestia sidera tarde,
Parsque fui turbae 65 parva precantis idem.
Et pia thuro 66 dedi 67 pro te: cumque omnibus unus
Ipse quoque adiuvi 68 publica vota meis.
Quid referam 69 libros, illos quoque, 70 crimina nostra,

---

50 Al. *Partho superato*, h. e. Parthis victis Asiae populis. 51 Quam veniam tibi victus, si victor evasisset, non dedisset 52 Multos quoque vitae tuae insidiantes didasti, et honorasti 53 Eodem die, quo coniurati ob placatum Caesarem templis Deorum dona obtulerunt, tu vero ob liberationem a mortis periculo 55 Victrix aeque ac 56 Victima cum gratiarum actione 57 Sic hostis tuus agnoscit, se iuste esse victum, atque victoria tua misericordiam tuam est expertus. 58 Ego minus peccavi quam hostes, et sic magis veniam mereor 59 Bella tibi adversa. 60 Imperium. 61 Coelum in quod Iovi est imperium, quemadmodum Neptuno in mare, et Plutoni in terram. 62 Cum corpore et armis haud valuerim. 63 Tibi deditum fuisse. 64 Sero moreris. 65 Cum alii me maiores essent. 66 Obtuli. 67 *Pro* tua salute. 68 Cum publica vota pro salute *Principis* fierent 69 De Arte

Mille locis plenos uominis esse tui?
Inspice 71 maius opus, quod adhuc, 72 sine fine reliqui,
In 73 non credendos corpora 74 versa modos;
Inveniens vestri 75 praeconia nominis illic:
Invenies 76 animi pignora multa mei.
Non tua carminibus 77 maior fit gloria, nec 78 quo,
Ut maior fiat, 79 crescere possit, habet:
Fama Iovis 80 superest: tamen 81 hunc sua facta referri,
Et se materiam carminis esse 82 iuvat:
Cumque 83 Gigantei memorantur praelia belli;
Credibile est laetum laudibus esse suis.
Te celebrant 84 alii 85 quanto decet ore, tuasque
Ingenio laudes 86 uberiore canunt.
Sed tamen, 87 ut fuso 88 taurorum sanguine centum,
Sic 89 capitur minimo thuris honore Deus.
Ah ferus, et nobis 90 nimium crudeliter hostis,
91 Delicias legit qui tibi cunque meas!
(Carmina ne nostris sic te venerantia libris
Iudicio possint 92 candidiora legi.)
Esse sed irato quis te mihi posset 93 amicus?

---

Amandi 70 Criminationes nostras: nam librorum de Arte Amandi gratia me relegasti 71 Metamorphosin 72 Imperfectam. 73 Incredibiles. 74 Transformata 75 Laudes tuas, in Metamorphosi enim, et imprimis in calce, laudat Iulium Caesarem, et Augustum 76 Indicia amoris erga temet 77 Cum jam sit maxima 78 Quommodo 79 Ultimam metam attigit 80 Ita celebrate, ut potius quid supersit, quam desit 81 Iovem. 82 Delectat 83 Bli contra Gigantes suscepti, de quo Metam. Lib. 1 Fab. 5 84 Imprimis Virgilius 85 Quanto decet verborum pondere 86 Maiore 87 In sacrificiis effuso 88 Hecatomben intelligit, quae erat sacrificium centum bonum. 89 Delectatur. 90 Iusto crudelior. 91 Qui tibi praelegit libros Amorum, vel praecepta mea amatoria 92 A praeiudiciis purgato 93

Vix tunc ipse mihi 94 non inimicus eram.
95 Cum coepit 96 quassata domus subsidere; partes
In proclinatas 97 omne recumbit onus:
98 Cunctaque 99 Fortuna rimam faciente dehiscunt.
1 Ipsa suo 2 quondam pondere tecta ruunt.
Ergo hominum quaesitum odium mihi carmine, 3 quaque
Debuit, est vultus turba secuta tuos.
At (memini) vitamque meam, moresque 4 probabas
Illo quem dederas, praetereuntis equo.
5 (Quod si non 6 prodest, 7 et honesti gratia nulla
Redditur, 8 at nullum crimen adeptus eram,)
Nec Male 9 commissa est nobis fortuna reorum,
Lisque 10 dem. decies inspicienda viris.
11 Res quoque privatas statui sine 12 crimine iudex:
13 Deque mea fassa est pars quoque victa fide.
Me miserum! potui, si non 14 extrema nocerent,

---

Quia cuncti tua facta laudant 94 Amicus 95 Hoc simili ostendit, quod, offenso, Augusto, omnes offenderit 96 Per hanc intelligit Ovidius seipsum 97 Tota moles domus, p r quam intelligit commune odium carminis sui lascivia contractum 98 Omnes partes domus aperiuntur 99 Quia innuitur potentia. Augusti 1 Ipsae domus partes 2 Al. *quaedam* 3 Quod debuit turba, iram tuam probavit 4 Eo quod me, tamquam Censor, equo donares, seu equitem faceres, qui equo praeter vehebatur a templo Martis ad aedem Castoris, de quo Dionysius Lib. 6. 5. Me equitem esse 6 Ad demostrandam integritatem meam 7 Et honesta mea facta non compensantur 8 Saltem placet, me a te nullo crimine notatum fuisse 9 Iudicio meo credita 10 A centum viris h e. nec centumviratus mihi male creditus est 11 Causas leviores: siquidem Triumvir fuerat. 12 Criminatione alicuius. 13. Et victi meo indicio meam in iudicando integritatem laudarunt. 14 Ultimum tuum de me iudicium, quo in exsilium mi-

15 Iudicio 16 tutus 17 non semel esse tuo.
18 Ultima me perdunt; imoque sub aequore 19 mergit
20 Incolumem toties 21 una procella ratem.
22 Nec mihi pars nocuit de gurgite parva; sed omnes
Pressere hoc fluctus, Oceanusque caput.
23 Cur aliquid vidi? Cur noxia lumina feci?
Cur 24 imprudenti 25 cognita culpa mihi?
26 Inscius Actaeon vidit sine veste Dianam:
Praeda fuit canibus non minus ille suis.
Scilicet 27 in Superis etiam fortuna luenda est;
Nec veniam laeso nomine casus habet:
Illa namque die, qua me malus abstulit error,
Parva quidem perit, sed sine 28 labe, domus.
Sic quoque parva tamen, 29 patrio dicatur ut aevo
Clara, nec 30 ullius nobilitate minor:
Et neque divitiis, nec paupertate 31 notanda:
32 Unde sit in 33 neutrum conspiciendus eques.
Sit quoque nostra domus vel 34 census parva, vel 35 ortu;

---

sus sum 15 Quoniam me virum bonum esse iudicasti 16 Absolutus 17 Saepius 18 Relegatio 19 Opprimit. 20 Me salvum 21 Unica et ultima illa ira tua 22 Nec solum Augustus, sed ei alii eius causa me oppresserunt 23 Incestum Augusti cum filia Iulia, quae etiam fuit relegationis causa 24 Mihi non inquirenti, quid Augustus faceret 25 Res cuius notitia mihi culpae ducitur 26 Ut Actaeon non studio Dianam videns punitus est; sic et ego forte aliquid videns punior 27 Dii etiam eos puniunt, qui casu contra eos peccant 28 Culpa 29 Ut patris mei temporibus celebris vocari queat familia nostra 30 Familiae 31 Inclyta est 32 Ex qua familia 33 Neutram partem Ostendit, se mediocres divitias possedisse 34 Fortunis. Equestris census erat quadringenta sestertia, hoc est, decem millia *Philippeorum* 35 Origi-

51 Hospitaque in Ponti littore 52 puppis erit;
Sedulus occurram nautae: 53 dictaque salute,
54 Quid veniat 55 quaeram, 56 quisve, quibusve locis;
Ille quidem mirum, ni de 57 regione propinqua
Non nisi vicinas cantus 58 ararit aquas:
Rarus ab Italia 59 tantum mare navita transit:
Littora rarus in haec portubus 60 orba venit.
Sive tamen Graia scierit, sive ille Latina
61 Voce loqui; certe 62 gratior huius erit.
Fas quoque ab ore 63 freti 64 longaeque Propontidos undis,
Huc aliquem certo 65 vela dedisse Noto.
66 Quisquis is est, memori 67 rumorem voce referre;
68 Et fieri famae parsque gradusque potest.
Is precor auditos possit narrare triumphos
69 Caesaris, et 70 Latio reddita vota Iovi:
Teque 71 rebellatrix tandem Germania magni
72 Triste caput pedibus supposuisse 73 Ducis.
74 Haec mihi qui 75 referet, quae non vidisse dolebo,
Ille meae domui protinus hospes erit.

---

51 Peregrina 52 Navis 53 Postquam ipsum salutavi 54 Cur 55 Interrogabo 56 Al. *quisve*, scil. sit 57 Propontide, Thracia etc. 58 Navigarit navi aquas sulcans 59 Tum magnum 60 Privata 61 Lingua 62 Iucundior erit sermo latinus, quia mihi est patrius. 63 Hellesponti 64 Cuius longitudo undecim, latitudo tantum tria millia passum 65 Ventis aduavigasse 66 Quicumque ad Ponticum litus venerit 67 Incertos vulgi sermones 68 Rumor iste potest ad partem aliquam, vel gradum veritatis pervenire 69 Drusi vel Augusti, cuius ille auspiciis bella gerebat 70 Capitolino, qui Romae colebatur, qui erat pars Latii 71 Quae diu iugum detrectasti 72 Ferox, contumax. 73 Tiberii, h. e. ab eo victam esse 74 Hos triumphos 75 Nar-

Hei mihi! iamne 76 domus Scythico Nasonis in orbe?
( Iamque 77 suum mihi dat pro 78 Lare poena locum? )
Dî faciant Caesar non hic 79 penetrale domumque,
80 Hospitium poenae sed velit esse meae.

---

rabit. 76 Domus mea 77 Locum ipsius exsilii, h. e. Tomon, in qua urbe poenam luo. 78 Domo 79 Intimum domus locum 80 Diversorium ad tempus.

## ELEGIA XIII.

ARGUMENTUM

*Cum natalis Poetae adesset, superfluum fuisse dicit, in ea loca se venisse, ubi non licet sibi ex more solemnia sacra exhibere, monetque, ne amplius redeat, dum in Scythia erit.*

Ecce 1 supervacuus ( quid enim fuit utile gigni? )
2 Ad sua natalis tempora noster adest.
3 Dure quid ad miseros veniebas, exsulis annos?
Debueras illis imposuisse 4 modum.
5 Si tibi cura mei, vel si pudor ullus inesset: 5
6 Non ultra patriam me sequerere meam.
7 Quoque loco primum tibi sum 8 male cognitus infans,
Illo tentasses ultimus esse mihi.
9 Iamque relinquenda 10 ( quod idem fecere sodales )

---

1 Superfluus 2 tempore quo natus sum 3 O crudelis natalis, cur venisti hac mea aetate tam infelici? Nam debuisses exsilium mihi nato avertere finiendo vitam, antequam exsulassem 4 Finem, ut morerer 5 Si tu me curares 6 Non esses exsulis comes 7 Debuisses me etiam Sulmone, ubi natus sum, interficere 8 Infeliciter 9 Alnique reliquendo, h. e. in permittendo me mori in urbe 10

Tu quoque dixisses tristis in Urbe 11 Vale.
12 Quid tibi 13 cum Ponto? Num 14 te quoque Caesaris ira
Extremam gelidi misit in orbis humum?
Scilicet exspectas 15 soliti tibi moris honorem,
Pendeat ex humeris vestis ut 16 alba meis?
17 Fumida 18 cingatur florentibus ara coronis?
19 Micaque solemni thuris in igne sonet?
20 Libaque dem pro me 21 genitale notantia tempus?
Concipiamque bonas ore 22 favente preces?
23 (Non ita sum positus, nec sunt 24 ea tempora nobis)
Adventu possim laetus ut esse tuo.
Funeris ara mihi 25 ferali cincta cupresso
Convenit, et structis 26 flamma parata rogis.
Nec dare 27 thura libet nihil 28 exorantia Divos:
29 In tantis subeunt nec bona verba malis.
Si tamen est aliquid nobis 30 hac luce petendum;
31 In loca ne redeas amplius ista, precor:
Dum me terrarum pars paene 32 novissima Pontus,
Euxini falso nomine dictus, habet.

---

Nam me ab Augusto relegatum reliquerunt 11 Ut non ulterius ad me venires 12 Sc. negotii est 13 Cum urbe Tomo in Ponto, ubi exul sum. 14 Uti me huc misit 15 Consuetam celebrationem. 16 Quam natalem suum. celebrantes induebant 17 Fumans ex oblato sacrificio 18 Floribus et sertis ornetur 19 Et offeram thus 20 Sacrificem. Liba erant placentae ad sacrificia aptae 21 Bona verba proferente 22 Non est sic status meus 23 Tam felicis 24 Funebri. 25 Exsequiae. 26 Sacrificare. 27 Precibus conciliantia, quia mihi non concedunt reditum in patriam 28 Nec precari mihi placet. 29 Hoc natali 30 Ne anno sequenti sim in Ponto. 31 Ultima. 32 Maris illius, quod Pontum alluit.

# ELEGIA IV.

### ARGUMENTUM.

*Amici colligentis eius scripta, fidem, et amorem laudat Poeta, hortaturque, ut quoad potest, eius nomen in urbe retineat, simulque exponit Metamorphosis opus inemendatum e manibus exisse. Postremo dicit, quicquid exsilii tempore compositum a se fuit in Scythia, excusandum esse.*

Cultor et 1 Antistes doctorum sancte virorum,
Quid facis 2 ingenio semper amice meo;
Ecquid, ut 3 incolumem quondam 4 celebrare solebas,
Nunc quoque, ne videar 5 totus abesse, 6 caves?
7 Colligis 8 exceptis ecquid mea carmina solis
Artibus, 9 artifici quae nocuere suo?
Immo 10 ita fac, 11 vatum, quaeso, studiose novorum.
12 Quaeque potes, retine corpus in 13 Urbe meum.
14 Est fuga dicta mihi, non est fuga dicta libellis,
Qui 15 domini poenam non meruere sui,
Saepe per extremas profugus pater exsulat oras,
Urbe tamen 16 natis exsulis esse licet.

---

1 Primus, qui alios omnes antecedis. 2 Quem semper amavi. 3 Nondum exsulem 4 Laudare 5 Non esse Romae. 6 Provides. 7 An legis? 8 Praeter libros de Arte Amandi. 9 Mihi eos componenti. 10 Sic collige omnia mea carmina, exceptis amatoriis 11 Poetarum. 12 Et quantum. 13 Roma. 14 Mihi, non libris meis indictum est exsilium. 15 Auctoris 16 Libellis eiusdem

17 Palladis exemplo, de me 18 sine matre 19 creata
Carmina sunt, stirps haec, progeniesque mea est.
20 Hanc tibi commendo: quae 21 quo magis orba parente,
Hoc tibi 22 tutori 23 sarcina maior erit.
24 Tres mihi sunt nati 25 contagia nostra secuti:
26 Caetera fac curae sit tibi turba palam.
27 Sunt quoque mutatae ter quinque volumina formae,
28 Carmina de domini funere rapta sui.
Illud opus potuit, 29 si non prius ipse perissem,
30 Certius 31 a summa nomen habere manu.
Nunc incorrectum 32 populi pervenit in ora;
33 In populi quicquam si tamen ore meum est.
34 Hoc quoque nescio quid nostris 35 appone libellis,
Diverso missum quod tibi 36 ab orbe venit.
Quod quicumque leget, (si quis leget) aestimet ante
Compositum 37 quo sit tempore, 38 quoque loco.
39 Æquus erit scriptis, quorum cognoverit esse
Exsilium tempus, barbariemque locum.
Inque tot adversis carmen mirabitur ullum

---

17 E Iovis cerebro nata, ut fabula dicit 18 A me solo producta 19 Facta 20 Progeniem et stirpem, h. e carmina mea 21 Quo ego amplius relegatus sum 22 Defensori 23 Quia carentes parentibus maiori auxilio opus habent 24 Tres libri de Arte Amandi 25 Nostra mala: nam et ipsi ex urbe eiecti sunt 26 Reliquos libros palam defende 27 Sunt etiam quindecim libri Metamorphoseon 28 Inopinato enim exsilio libri illi inemendati mansere 29 Si non antea in exsilium missus fuissem 30 Certiorem titulum, aut clariorem famam 31 *Post* ultimam emendationem 32 Vulgus de eo loquitur 33 Si modo *Populus* Romanus scripta mea legit 34 Carmen subditium 35 Adscribe 36 A Scythia 37 Tristi 38 In Scythia 39 Iudex

40 Ducere me tristi 41 sustinuisse manu.
Ingenium 42 fregere meum mala : 43 cuius et ante
Fons infecundus, parvaque 44 vena fuit.
Sed quaecumque fuit, nullo exercente refugit,
Et longo periit 45 arida facta situ.
Non hic librorum, per quos 46 inviter, 47 alarque,
Copia : pro libris 48 arcus et arma sonant.
Nullus in hac terra, 49 recitem si carmina, cuius
Intellecturis auribus utar, adest.
Nec quo 50 secedam locus est, 51 custodia muri
Submovet infestos clausaque porta Getas.
Saepe aliquod verbum quaero, nomenque, locumque;
Nec quisquam est, 52 a quo certior esse queam.
Dicere saepe aliquid conanti ( turpe fateri )
Verba mihi desunt ; 53 dedidicique loqui.
Threicio, Scythicoque fere 54 circumsonor 55 ore :
Et videor 56 Geticis scribere posse modis.
Crede mihi, timeo ne sint 57 immista Latinis,
Inque meis scriptis Pontica verba legas.
58 Qualemcunque igitur venia 59 dignare libellum,
Sortis et 60 excusa 61 conditione meae.

---

40 Scribere 41 Potuisse 42 Corrupere. 43 Quod et ante parvum fuit. 44 Ars 45 Quia diu non est adhibita ad versus 46 Ad studia 47 Et sustenter 48 Scytharum, h. e. hic bellum est continuum 49 ubi reciam amici iudicio carmina mea. 50 Ut sim solus in loco quodam amoeno. 51 Vigiles muris, et portae clausae hostes arcent 52 A quo docear 53 Oblitus sum facultatis loquendi 54 Quia singuli circa me utuntur sermone Threicio et Getico 55 Verbis 56 Quia linguam Geticam didici 57 Getica verba 58 Ornatum vel minus 59 Dignum iudica et excusa 60 Aliis 61 Quoniam ut exsul in perpetuo luctu et calamitate vivo.

P. OVIDII NASONIS.

# TRISTIUM

## *LIBER QUARTUS.*

## ELEGIA I.

### ARGUMENTUM.

*Excusandos esse dicit Poeta suos libellos, si quid fuerit in his reprehendendum si quidem exsul haec scribebat, non gloriae cupiditate, sed ut requiem peteret, et dolorem exsilii carminibus consolaretur. Enumerat postremo mala, quae in Scythia patitur.*

Si qua 1 meis fuerint, ut erunt, 2 vitiosa libellis;
Excusata 3 suo tempore, lector, habe.
Exsul eram; requiesque mihi, non 4 fama petita est:
Mens 5 intenta suis ne foret usque malis.
6 Hoc est cur cantet 7 vinctus quoque compede fossor,
8 Indocili numero 9 cum grave mollit opus:
Cantet et innitens 10 limosae pronus arenae,
Adverso 11 tardam qui trahit amne ratem.
12 Quique refert pariter lentos ad pectora remos,

---

1 In 2 Vita 3 Quia ea in exsilio scripsi 4 Nominis celebris 5 Semper sollicita 6 Haec est causa 7 Qui in ergastulis vinctus tenetur et agros fodit 8 Cantu rudi 9 Cum molestum fodiendi laborem mollem et levem facit. 10 Nautas innuit, in ripa nantes, et gravissimas naves per flumina ita trahentes, ut toto corpore proni incedant 11 Navem gravem, indeque tardam 12 Et ille cantat,

Et carmen demens carmine laesus amo.
Sic nova 35 Dulichio 36 lotos gustata 37 palato,
Illo, quo nocuit grata sapore fuit.
Sentit 38 amans sua damna fere; tamen haeret in illis,
39 Materiam culpae persequiturque suae.
Nos quoque delectant, quamvis nocuere, 40 libelli;
Quodque mihi telum vulnera fecit, amo.
Forsitan hoc studium possit 41 furor esse videri;
Sed quiddam furor hic utilitatis habet.
Semper 42 in obtutu mentem vetat esse malorum;
Praestantis 43 casus immemoremque facit.
Utque suum 44 Bacchis non sentit 45 saucia 46 vulnus:
Dum 47 stupet 48 Edonis exululata iugis;
Sic, ubi 49 mota calent viridi mea pectora 50 thyrso,
Altior humano 51 spiritus ille malo est.
Ille nec exsilium, 52 Scythici nec littora ponti,
Ille nec iratos sentit habere 53 Deos.
Utque 54 soporiferae biberem si pocula Lethes.
55 Temporis adversi sic mihi sensus habet.

---

35 Ulyssi, ab Insula Dulichio ita vocato 36 Arbor, cuius dulcedine Ulyssis socii ita capiebantur, ut reditum in patriam oblivisceretur 37 Instrumento gustus 38 Amator. 39 Amorem, cuius amator ipse est culpa. 40 Versus 41 Rabies, insania 42 In contemplatione malorum, quibus premor 43 Exsilii 44 Phoebas vates Apollinis, quae Baccho Orgia celebrat, furore correpta. Vid. 5 Metam 45 Deo plena 46 Furorem 47 In furore est 48 Al. idacis ululatum edens, quo Bacchi sacerdotes in Ida Phrygiae monte, et Cretae utuntur, dum Cybeles sacra celebrant 49 Agitata. 50 Hasta pampinis circumdata, quam Bacchi sacerdotes in eius sacris gestebant, denotat spiritum poeticam 51 Furor ille Appollineus 52 Ponti Euxini 53 Augustum iratum 54 Lethe flumen apud inferos soporem et oblivionem in bibentibus producebat 55 Consideratio

Iure 56 Deas igitur 57 veneror mala nostra levantes,
Sollicitae comites ex 58 Helicone fugae: 
Et partim pelago, partim 59 vestigia terra,
Vel rate dignatas, vel pede nostra sequi,
Sint precor hae saltem 60 faciles mihi: 61 namque Deorum
Caetera cum magno Caesare turba facit!
Meque 62 tot adversis cumulant, quot littus arenas,
Quotque fretum pisces, ovaque piscis habet.
Vere prius flores, aestu numerabis aristas,
Poma per autumnum, frigoribusque nives;
63 Quam mala; quae 64 toto patior jactatus in orbe,
65 Dum miser Euxini littora laeva peto.
Nec tamen, 66 ut veni, 67 levior fortuna malorum est:
Huc quoque sunt nostras 68 fata secuta vias.
69 Hic quoque cognosco natalia 70 stamina nostris;
Stamina de 71 nigro vellere facta mihi.
Utque nec 72 insidias, capitisque pericula narrem,
Vera quidem, vera sed graviora 73 fide.
Vivere quam miserum est inter Bessosque Getasque
Illi, 74 qui populi semper in ore fuit!
Quam miserum, 75 porta vitam 76 muroque tueri,

temporis mei infelicis me stupidum reddit 56 Musas 57 Honoro 58 Monte Boeotiae Musarum sede 59 Vias nostras 60 Faventes 61 Caeteri enim Dii, ut Caesar, mihi irati sunt 62 Innumerabilibus 63 Numerabis 64 In variis orbis partibus 65 Antequam Tomum perveni 66 Cum in Scythiam perveni 67 *Minora* mala patior 68 Eadem infortunia, quae Romae mihi obfuere 69 In Scythia 70 Fila, quae mihi neut *Parcae* 71 Infelicitatis plena 72 *Mihi* structas 73 Quam ut credi queat 74 Qui semper fuit celeberrimus 75 Tomi orbis 76 Ab hostibus defen-

Vixque sui tutum 77 viribus esse loci!
Aspera militae 78 iuvenis 79 certamina fugi,
80 Nec nisi lusara movimus arma manu.
Nunc senior gladioque latus scutoque sinistram
81 Canitiem galeae 82 subiicioque meam.
Nam dedit 83 e specula custos ubi signa 84 tumultus;
Induimur 85 trepida protinus arma manu.
Hostis, habens arcus imbutaque tela veneno,
Saevus 86 anhelanti moenia 87 lustrat equo.
Utque rapax 88 pecudem, 89 quae se non texit ovili,
Per sata, per silvas; fertque trahitque lupus,
Sic, si quem nondum portarum sepe receptum
Barbarus in campis reperit hostis, 90 agit.
Aut sequitur captus coniectaque vincula collo
Accipit, aut 91 telo virus habente cadit.
Hic ego 92 sollicitae iaceo novus incola sedis.
Heu nimium 93 fati tempora longa mei!
Et tamen ad 94 numeros antiquaque sacra reverti
95 Sustinet in tantis hospita Musa malis.
Sed neque cui recitem quisquam est mea carmina, nec qui
96 Auribus accipiat verba Latina suis.
97 Ipse mihi (quid enim faciam?) scriboque legoque
98 Tutaque iudicio littera nostra suo est

---

dere 77 Munimentis 78 Nam Ovidius in iuventute sua miles in Asia fuit 78 Bella odio habui. 80 Et tantum ludendi caussa a ma tractavi 81 Canos meos 82 Tego 83 E loco elevato 84 Timoris ob Getarum adventum 85 Tremente ob timorem et senium 86 Defesso prae nimio cursu 87 Circum equitat lustrandi ergo 88 Ovem 89 Quae se non continuit in ovili 90 Al. habet se captivum 91 Venenata sagitta interficitur 92 Periculosi loci 93 Mortis 94 Versus 95 Audet. 96 Capiat, intelligat. 97 Ipse, quod composui, mihi perlego, deque eo iudico 98 Me

Saepe tamen dixi: 99 Cui nunc haec cura labeat?
An mea 1 Sauromatae scripta Getaeque legent?
Saepe etiam lacrymae me sunt scribente profusae,
Humidaque est fletu 2 littera facta meo.
3 Corque vetusta meum tamquam 4 nova vulnera sentit,
Inque sinum 5 moestae labitur imper aquae.
Cum 6 vice mutata quid sim fuerimque recordor,
Et tulerit 7 quo me casus, et 8 unde, 9 subit.
Saepe manus demens 10 studiis irata malignis,
Misit in arsuros 11 carmina nostra focos.
Atque ita de multis, quoniam non multa supersunt,
12 Cum venia facito, quisquis es, ista legas.
Tu quoque non melius, quam sunt mea tempora, carmen
Interdicta mihi 13 consule Roma boni.

---

mihi iterum noceat 99 Cui bono carmina scribo? 1 Ea non intelligentes 2 Charta 3 Mens mea 4 Novam poenam 5 Lacrymarum ex tristitia instar imbris manantium 6 Vicissim. 7 Nempe in Scythiam 8 Sc. Roma 9 Incidit 10 Poeticis. 11 Ignes 12 Mihi ignoscens, si forte erravero 13 Bene Interpretare.

# ELEGIA II.

### ARGUMENTUM.

*Tiberium Germanicam expeditionem suscepisse, In Scythiam ad Poetam fama pertulerat. Dicit ergo victoriam fortasse ab eo partam fuisse, cum haec scriberet. Eius autem triumpho dicit se mente interesse, quandoquidem corpore non possit. Quod si quis et triumphi formam retulerit, quamvis sero, tamen ostendit, se auditurum tanta laetitia, ut proprium incommodum sit post habiturus publicae letitiae.*

Iam 1 fera 2 Caesaribus Germania, totus ut 3 orbis.
Victa potes flexo 4 succubuisse genu;
5 Altaque velentur fortasse Palatia sertis,
6 Thuraque in igne sonent, 7 inficiantque diem:
8 Candidaque 9 adducta collum percussa securi
Victima purpureo sanguine 10 tingat humum:
11 Donaque amicorum templis promissa Deorum
Reddere victores 12 Caesar uterque parent:
Et qui Caesareo 13 iuvenes 14 sub nomine crescunt

---

1 Pertinax 2 De Tiberii non Drusi expeditione est intelligendum; Drusus enim aliquot annis ante exsilium Ovidii in Germania perierat 3 Sc. et victus 4 Domita esse a Tiberio 5 Et celsae, Augusti sedes in monte *Palatino* extructae, forsan vestiantur coronis ob victoriam Germanicam 6 Sacrificia fiant. 7 Fumo obscurent 8 Qualis post obtentam victoriam sacrificari solebat. 9 Elevata securi, ut fit in ictu 10 Conspergat 11 votiva ab Imperatoribus Deorum sibi faventium templis promissa 12 Augustus et Tiberius 13 Germanicus Drusi, et Drusus Tiberii ex Agrippina filius 14 Quia et hi Caesa-

Perpetuo terras ut 15 domus ista regat:
Cumque bonis 16 nuribus pro 17 sospite 18 Livia 19 nato
Munera det meritis, 20 saepe datura, Deis:
Et pariter 21 matres, et 22 quae sine crimine castos
Perpetua servant virginitate focos.
Plebs 23 pia cumque pia laetentur Plebe 24 Senatus;
25 Parvaque cuius eram pars ego nuper, Eques.
26 Nos procul expulsos communia gaudia fallunt:
27 Famaque tam longe non nisi parva venit
Ergo omnis poterit populus spectare triumphos;
Cumque 28 ducum titulis 29 oppida capta leget:
Vinclaque captiva Reges cervice gerentes
30 Ante coronatos ire videbit equos:
Et Cernet vultus aliis 31 pro tempore 32 versos,
Terribiles aliis immemoresque sui.
Quorum pars 33 caussas, et 34 res, et nomina quaeret:
Pars 35 referet, quamvis noverit ipsa parum:
Is qui 37 Sidonio fulget sublimis in ostro,

---

res dicuntur 15 Familia Caesarum 16 Uxoribus Germanici et Drusi junioris, Agrippina, et Livia 17 Incolumi. 18 Augusti uxor 19 Tiberio 20 Dii enim post saepe dabunt victorias 21 Nuptae ob alios incolumes 22 Virgines Vestales 23 Principes amans 24 Sc. Romanus 25 Et equites laetantur, inter quos et ego, licet minimus, fui 26 Me patria pulsum fugit communis laetitia 27 Et pauca de illa laetitia percipio 28 Captorum, quos in triumphis circumducere solebant. 29 Quorum imagines circumferebantur. 30 Ante currus triumphales. 31 Pro ratione temporis exigentis, ne victi sint feroces 32 Mutatos 33 Quare sint terribiles et in triumphum ducantur 34 Ab iis gestas 35 Narrabit 36 Quasi digito a populo monstratus, est hostium Imperator summus 37 Purpurea

Dux fuerat belli : 38 proximus ille duci.
Hic, 39 qui nunc in humo lumen miserabile figit,
Non isto vultu, 40 cum tulit arma, fuit.
Ille ferox oculis, et adhuc hostilibus 41 ardens,
Hortator pugnae 42 consiliumque fuit.
Perfidus hic nostros 43 inclusit fraude locorum,
Squallida 44 promissis qui tegit ora comis.
Illo, qui sequitur, dicunt mactatâ 45 ministro
Saepe 46 recusanti 47 corpora capta Deo.
48 Hic lacus, hi montes, haec tot castella, tot amnes,
Plena ferae caedis, plena cruoris erant.
Drusus in his quondam meruit 49 cognomina terris,
Quae bona progenies digna 50 parente fuit.
51 Cornibus hic fractis viridi 52 male tectus ab ulva,
53 Decolor ipse 54 suo sanguine Rhenus erit.
Crinibus en etiam 55 fertur 56 Germania 57 passis,
Et Ducis 58 invicti sub pede moesta sedet.
Collaque Romanae praebens 59 animosa 60 securi
Vincula fert illa, qua tulit arma, manu.

---

veste, qui color apud Sidonios optimus tingitur 38 Secundus a duce 39 Qui nunc terram modo miserabili intuetur 40 In praelio 41 Micans. 42 Duci hostium fuit a consiliis 43 Al. Allusit, in hostium insidias, ut transfuga, Romanos praecipitavit, aut in loca iniqua duxit 44 Al. demissis longis crinibus, quales Germanis in usu erant 45 Sacrorum 46 Tot corpora mactari 47 Bello captos sacrificatos 48 Depicta loca in triumphis circumferri solita 49 Ut victis Germanis, diceretur Germanicus 50 Patre Tiberio Claudio Nerone, matre Livia 51 Viribus, 52 Prae timore, ut victus latens sub barba palustri 53 Habens colorem deformem 54 Accolarum 55 Circumfertur 56 Imago eius 57 Sparsis, ut tristem decet 58 Triumphantis 59 Fortia qualia sunt Germanorum. 60 Ut se-

Hos super in curru, Caesar, victore veheris
61 Purpureus Populi 62 rite 63 per ora tui :
Quaque ibis 64 manibus circumplaudere tuorum;
Undique 65 iactato flore tegente vias :
66 Tempora Phoebea lauro cingetur; Ioque,
Miles, io magna voce, Triumphe, 67 canet.
Ipse 68 sono plausuque simul fremituque 69 canentum
70 Quadriiugos cernes saepe 71 resistere equos.
Inde petes 72 arcem, 73 et delubra faventia votis;
Et dabitur merito laurea 74 vota Iovi.
Haec ego 75 submotus, qua possum, 76 mente videbo.
77 Erepti nobis ius habet illa loci.
Illa per immensas spatiatur libera terras :
78 In coelum celeri pervenit illa via.
79 Illa meos oculos mediam deducit in Urbem :
80 Immunes tanti nec sinit esse boni.
Inveniet que viam, qua currus spectet 81 eburnos,
82 Sic certe 83 in patria per breve tempus ero.
84 Vera tamen populus capiet spectacula felix :

---

riantur 61 In purpurea veste, ut Triumphator 62 Solemnissime 63 Quia omnes de te loquuntur 64 A Romanis manuum collisione honoraberis 65. Sparsis floribus 66 Imperatores et duces triumphantes caput lauro, Apollini sacra, ornabant militibus, currum triumphalem cingentibus, io triumphe canentibus. 67 Clamabit. 68 Tubarum aliorumque instrumentorum musicorum. 69 Clamantium. Al. calentes, sive animosos equos 70 Quatuor equos albos, qui Imperatoris triumphantis currum deauratum trahebant 71 Vel aurigae prae nimio strepitu, vel multitudini obstanti 72 Capitolium 73 Templum Iovis Capitolini votis tuis faventis 74 Promissa 75 Absens. 76 Animo Perpendam 77 Mens nostra iure intrare potest Romam, et cuncta perpendere 78 Et Coelum illa subita cogitatione ascendit. 79 Mea mens oculis meis cuncta repraesentat, quasi ipsi Romae essent 80 Nec circa tantum bonum eos sinit esse otiosos 81 Triumphales 82 Hac ratione, scil. mente 83 Romae 84 Non imaginaria, u

Laetaque erit praesens cum Duce 85 turba suo.
At mihi 86 fingenti tantum longeque remoto
87 Auribus hic fructus perspiciendus erit.
Atque procul 88 Latio 89 diversum missus in orbem
Qui narret 90 cupido, vix 91 erit ista mihi.
Is quoque iam 92 serum referet 93 veteremque triumphum:
94 Quo tamen audiero tempore, laetus ero.
95 Illa dies veniet, 96 mea qua lugubria ponam;
97 Caussaque privata publica maior erit.

---

ego 85 Multitudo 86 imaginanti, me ea videre 87 Haec utilitas tanti triumphi est audienda, quia eidem interesse non licet 88 Ea parte Italiae, ubi Roma et Tiberina ostia sunt 89 In Scythiam, quasi alterum orbem 90 Audiendi 91 Reperietur 92 Quia iamdudum susceptus fuit 93 Dudum praeteritum 94 Quocumque 95 qua illa audiam 96 Qua tristitiam meam deponam 97 Et publica laetitia huius triumphi plus valebit, quam propria tristitia.

# ELEGIA III.

ARGUMENTUM

*Utramque Ursam precatur Poeta, ut Romanam urbem ac uxorem aspiciant, sibique referant, sitne ea mariti memor, an non. Postmodum seipsum arguit, quod dubitet de uxoris fide, a qua se amari intelligat. Tum eam laudat, doletque, quod sua caussa in perpetuo luctu versetur. Demum eam hortatur, ut in fide permaneat.*

Magna minorque 1 ferae, quarum regis 2 altera Graias,

---

1 Ursae: minor dicitur Cynosura; maior Helice. 2 Ma-

3 Altera Sidonias, 4 utraque sicca, 5 rates:
Omnia cum summo positae videatis 6 in axe,
Et maris occiduas 7 non subeatis aquas.
8 Ætheriamque suis 9 cingens 10 amplexibus arcem
Vester 11 ab intacta circulus exstet humo;
Adspicite 12 illa, precor, quae 13 non bene moenia quondam
Dicitur 14 Iliades transiluisse Remus.
Inque meam 15 nitidos 16 dominam convertite vultus;
Sitque memor nostri necne, 17 referte mihi.
Hei mihi! cur, 18 nimium quae sunt manifesta requiro?
Cur 19 labat ambiguo spes mihi mista metu?
20 Crede quod est, quod vis; ac desine 21 tuta vereri:
Deque 22 fide certa sit tibi certa 23 fides.
24 Quodque polo fixae nequeunt tibi dicere flammae,
Non mentitura tu tibi voce refer:
25 Esse tui memorem, de qua tibi maxima cura est,
Quodque potest, secum 26 nomen habere tuum.

---

ior Graecos, quam hi in navigando sequebantur 3 Minor Phoenicum ab urbe Sidone dictorum 4 quia neutra unquam occidit, nec in Oceanum sub horizontem descendit 5 Naves 6 In summo coelo, vel apud summum polum 7 Non occidatis 8 Polum Arcticum. 9 Amplectens. 10 Quia Ursae videntur Polum Arcticum amplecti 11 Sit supra terram, quem non ambit brevis circuitus, ut reliqua 12 Romam 13 Infeliciter 14 Remus filius. 15 Lucidos 16 Uxorem 17 Annunciate 18 Quae sat clare scio. 19 Dubitat 20 Ovidii crede, tuam uxorem, uti est in re-vera est, tui esse memorem 21 An illa sit tui memor. 22 Fidelitat constanti 23 Credulitas 24 Et quod utraque Ursa tibi de fide illius nunciare non potest, ipse tibi responde responsione verissima 25 Uxorem tuam 26 Quia

27 Vultibus illa tuis 28 tamquam praesentis inhaeret,
Teque remota procul, si modo vivit, amat.
Ecquid, 29 ut incubuit 30 iusto 31 mens aegra dolori,
32 Lenis 33 ab admonito pectore somnus abit?
Tunc 34 subeunt 35 curae, dum te lectusque locusque
36 Tangit, et oblitam non sinit esse mei.
Et veniunt 37 aestus, et nox 38 immensa videtur;
39 Fessaque iactati corporis ossa dolent.
Non equidem dubito, quin haec et caetera fiant,
Detque tuus 40 casti signa doloris amor:
Nec 41 cruciere minus, quam cum 42 Thebana cruentum
43 Hectora 44 Thessalico vidit ab axe 45 rapi.
Quid tamen ipse 46 precer dubito, nec dicere possum,
47 Affectum quem te mentis habere velim.
Tristis est? 48 indignor, quod sum tibi caussa doloris:
Non 49 es? 50 ut amisso coniuge digna fores.
Tu vero tua 51 damna dole, mitissima coniux;

---

te ipsum habere nequit. 27 Imagini tuae 28 Ac si ut ipse esses 29 Postquam inhaesit 30 Quo ex iusta caussa afficeris. 31 Mens tua, o uxor, nimio mei dolore fatigata. 32 Non profundus ob nimium dolorem. 33 A mente, quae ipsam admonet, quid mihi contigerit 34 Tibi occurrunt 35 Tuae de me solicitudines 36 Sic afficit, ac si tangeret 37 vehementiores solicitudines, vel amores mei. 38 Desiderio mei 39 Lassa nimia iactatione, cum dormire nequit 40 Al. moesti. 41 Dolore afficiaris 42 Andromache Ætionis, Thebarum in Sicilia regis, filia, et Hectoris uxor 43 Suum maritum 44 A curru Achillis Thessali 45 Trahi circa moenia Troiana 46 De amore tuo. 47 Amorem an tristitiam. 48 Ægre fero. 49 Scil. tristis. 50 II. e. Velim, te, tamquam maritum, a miseriis tristem esse 51 Detrimenta, quae

52 Tempus 53 et a nostris exige triste malis:
54 Fleque meos casus: 55 est quedam flere voluptas.
56 Expletur lacrymis 57 egeriturque dolor.
58 Atque utinam lugenda tibi non vita, sed 59 esset
Mors mea; 60 morte fores 61 sola relicta mea!
62 Spiritus hic 63 per te patrias exisset in auras!
Sparsissent 64 lacrymae pectora nostra piae!
65 Supremoque die 66 notum spectantia coelum
67 Traxissent digiti 68 lumina nostra tui!
Et 69 cinis in 70 tumulo positus iacuisset avito!
71 Tactaque nascenti 72 corpus haberet humus!
Denique et, ut vixi, sine crimine mortuus essem!
Nunc mea 73 supplicio vita 74 pudenda suo est.
Me miserum, si tu, cum diceris exulis uxor,
75 Avertis vultus, et subit ora rubor!
Me miserum, si turpe putas 76 mihi nupta videri!
Me miserum, si te iam pudet esse 77 meam
Tempus ubi est illud, quo 78 me iactare solebat
Coniuge, nec nomen 79 dissimulare viri?

---

mea causa pateris 52 Per reliquum temporis spalium tristis vive 53 Post meum exsilium 54 Deplora infortunium meum 55 Dulce est flere 56 Lacrymae sunt solatium doloris 57 Evacuantur. 58 Et ob non hanc infelicem meam vitam, sed mortuum lugere cogereris 59 Lugenda 60 Utinam mortuus fuissem te superstite 61 Sine me 62 Haec mea vita. 63 Per tuas manus 64 Lacrymae tuae de me, pietatem spirantes. 65 Ultimo. 66 In quo sum natus et educatus 67 Clausissent 68 Oculos nostros 69 Busta mea. Cadavera enim apud Romanos comburebantur, cinere in urna servato 70 Sepulcro maiorum meorum 71 Tacta a me recens nato 72 Cadaver meum. 73 Exsulio. 74 Ignominiosa. 75 Prae pudore. 76 Exul 77 Uxorem 78 Tuum esse maritum 79 Praedi-

Tempus ubi est, quo te ( nisi si fugis 80 illa referre )
Et dici memini 81 iuvit et esse meam ?
Utque 82 probae dignum est, 83 omni tibi dote placebam.
Addebat 84 veris multa 85 faventis amor.
Nec 86 quem praeferres, 87 ( ita res tibi magna videbar )
88 Quemve tuun malles esse vir alter erat.
Nunc quoque ne 89 pudeat, quod sis 90 mihi nupta : tuusque
91 Non dolor 92 hinc debet, debet abesse pudor.
Cum 93 cecidit 94. Capaneus 95 subito 96 temerarius ictu ;
Num legis 97 Evadnem 98 erubuisse viro ?
Nec, quia 99 Rex mundi compescuit ignibus ignes,
Ipse 1 tuis, Phaethon 2 inficiandus eras.
3 Nec Semele Cadmo facta est aliena parenti,
4 Quod precibus periit ambitiosa suis.
Nec tibi, quod 5 saevis ego sum Iovis ignibus ictus,

---

care. 80 Quae subsequuntur. 81 Delectavit 82 *P*robam uxorem decet. 83 Omnibus ingenii viribus. 84 Bonis, quae revera in me erant. 85 Tuus in me favor amore plenissimus 86 Maritum mihi praeferres 87 Tanti a te aestimabar 88 Omnibus me praeferebas 89 Te. 90 Mea uxor. 91 Dolere debes, non erubescere 92 Quod mea uxor facta sis 93 Mortuus est 94 Unus e septem regum Thebas obsidentium 95 Fulminis ictu 96 Impius, quia se invito Iove, Thebas capturum dixerat. 97 Capanei uxorem 98 *P*ropter mariti sui casum 99 Iupiter sedans *P*haetontis incendium fulmine. 1 A tuis Sc. Sole Clymene matre, et Heliadibus sororibus 2 Negandum esse ab illis ortus, quod a Iove ictus esse fulmine. 3 Nec Semelem Cadmus pater odio est persecutus 4 Nam Iovem, cum quo ipsi erat res, rogabat, ut ad se veniret eo modo, quo se Iunoni spectandam dabat 5 Quo facto,

6 Purpureus molli fiat in ore rubor:
Sed magis in nostri curam consurge 7 tuendi,
Exemplumque mihi coniugis esto 8 bonae:
9 Materiamque tuis tristem 10 virtutibus imple.
Ardua per 11 praeceps gloria vadat iter.
12 Hectora quis nosset, si 13 felix Troia fuisset?
Publica 14 virtuti per mala facta via est.
15 Ars tua, 16 Tiphy, 17 vacet, 18 si non sit in aequore fluctus:
19 Si valeant homines, 20 ars tua, Phoebe vacet.
Quae 21 latet, 22 inque bonis cessat non cognita rebus:
23 Apparet virtus 24 arguiturque malis.
25 Dat tibi nostra locum tituli Fortuna; caputque
Conspicuum pietas qua tua tollat habet.
Utere 26 temporibus, quorum nunc munere 27 freta es.
28 En patet in laudes area lata tuas.

---

statim cum domo sua conflagravit. 6 Pudor. 7 Ut nos tueatur. 8 Maritum defendentis. 9 Infortunium meum tristitia plenum 10 Fide et pietate in maritum 11 Iter difficile 12 Hectoris virtutem 13 In perpetua pace 14 Via, qua itur ad virtutem 15 Sc. gubernandi. 16 Tiphys erat primae navis, Argo dictae, gubernator, et Iasonis socius 17 Al. iacet, nulla est 18 Si non sit in mari tempestas 19 Si homines semper sani sunt 20 Medendi, cuius es inventor 21 Non habet, quo se exerceat 22 In secundis rebus 23 Videtur 24 Et comprobatur in adversis rebus 25 Mea calamitas suppeditat tibi occasionem magnam laudem acquirendi 26 Data laudis consequendae occasione 27 Adiuta es. 28 En magna tibi datur famae adipiscendae occasio.

# ELEGIA IV.

ARGUMENTUM

*Poeta laudat amicum, et exponit Tomitani exsilii incommoda, precaturque eum latenter, ut ab Augusto mitius et paulo propinquius exsilium petat, quod facile impetrari posse docet, cum magna sit ipsius clementia. Postremo narrat quemadmodum e locis non nimium longinquis fugerit Orestes cum Iphigenia sorore, ablata etiam inde Diana ad meliora loca.*

O qui, nominibus cum sis 1 generorus 2 avitis,
3 Exsuperas morum nobilitate genus:
Cujus inest animo 4 patrii candoris imago,
Non careat 5 nervis candor ut iste suis:
Cujus in ingenio 6 patriae faeundia linguae est,
7 Qua prior in 8 Latio non fuit ulla Foro:
9 Quod minime volui, positis 10 pro nomine 11 signis,
Dictus es: 12 ignoscas laudibus ista tuis.
Nil ego peccavi: 13 tua te bona cognita produnt.
Si, quod es, appares; 14 culpa soluta mea est.
Nec tamen 15 officium nostro ibi carmine factum,
16 Principe tam justo, posse 17 nocere puta:
Ipse 18 pater Patriae 19 (quid enim civilius illo?)

1 Nobilis. 2 Maiorum scil. ortus. 3 Superas maiores tuos virtute 4 *Paternae* sinceritatis 5 Al. numeris h e. sit perfectus candor 6 *Paternae* 7 Ut sis eloquentia Romana primus 8 Romano 9 Maluissem te tuo nomine vocare. 10 Sed cogor te 11 Signis indicare 12 Adscribe laudibus tuis, si ex istis signis cognoscaris 13 Tuae dotes animi et fortunae te manifestant 14 A me culpa abest 15 Laudem, qua te effeci 16 Quia Augustus aequior est, quam ut id amico imputet. 17 Tibi. 18 Augustus. 19 enim

Inspice ludorum sumptus, Auguste, tuorum:
69 Emta tibi magno talia multa leges;
Haec tu spectasti, spectandaque saepe dedisti.
Maestas adeo 70 comis ubique tua est.
71 Liminibusque tuis, 72 totus quibus utimur orbis,
73 Scenica vidisti 74 lentus adulteria.
Scribere si fas est imitantes 75 turpia mimos;
Materiae minor 76 est debita poenae meae.
An 77 genus hoc scripti faciunt sua 78 pulpita tutum;
79 Quodque liber, nimis scena licere dedit?
Et mea sunt populo 80 saltata poemata saepe,
81 Saepe oculos etiam detinuere tuos.
82 Scilicet in 83 domibus vestris ut 84 prisca virorum
85 Artifici 86 fulgent corpore picta manu;
Sic quae concubitus varios, Venerisque figuras
87 Exprimat, est aliquo parva tabella loco.
88 Utque sedet 89 vultu fassus 90 Telamonius iram;
Inque 92 oculis facinus 91 barbara mater habet;

---

bulas, ludorum die recitandas, emebant 69 Comoedias multo pretio remuneratas. 70 Blanda. 71 Oculis. 72 Quibus totum orbem vides et regis 73 A mimis in theatro repraesentata. 74 Mitis. Al. *Laetus*, h. e. cum applausu 75 Obscoena 76 Debetur 77 Comoedias 78 Quae erant ante scenam, ubi ludicra exercebantur 79 Et an scena dedit mimis omnem licentiam? 80 In scenis acta, quae mihi tunc etiam eam licentiam dare debuissent 81 Te spectante 82 Uti in domibus sunt honesta et turpia, ita ego scripsi poemata laude et vituperio digna 83 *Porticu* Palatina 84 Corpora virorum temporibus priscis fortium. 85 Artificiosa. 86 Apparent. 87 Ostendat. 88 Tabulas Aiacis et Medeae intelligit, a Caesare ante aedem Veneris Genitricis dicatas 89 Prodens picto vultu iram, quod Achillis arma Ulyssi in singulare virtutis praemium adiudicata essent 90 Aias Telamonis filius 91 Medea irata, quod Iason evaserat incendium domus Creontis, cuius

Sic 92 madidos siccat digitis Venus uda capillos :
Et modo 93 maternis tecta videtur 94 aquis.
Bella 95 sonant alii telis instructa cruentis :
Parsque 96 tui generis, pars tua facta canunt
97 Invida me 98 spatio Natura coercuit arcto ,
Ingenio vires exiguasque dedit.
Et tamen ille tuae felix 99 Æneidos auctor ,
Contulit 1 in Tyrios 2 arma virumque toros:
Nec legitur 3 pars ulla magis 4 de corpore toto,
5 Quam non legitimo 6 foedere iunctus amor ;
7 Phyllidis hic 8 idem , tenerosque 9 Amaryllidis 10 ignes
11 Bucolicis iuvenis luserat ante 12 modis.
Nos quoque iam pridem 13 scripto peccavimus uno
Supplicium patitur non nova culpa novum.
Carminaque edideram , cum te 14 delicta notantem
Praeterii toties 15 iure quietus eques.
Ergo , quae iuveni mihi non nocitura putavi
Scripta parum prudens , nunc nocuere seni ?
Sera 16 redundavit veteris vindicta libelli ;
Distat et a 17 meriti tempore poena sui.

---

palam Creusam in matrimonium duxerat, omnes filios occidit, excepto aufugiente Thessalo 92 Nuda crinem pectit 93 Et apparet paulo ante tecta fuisse mari. 94 A quibus orta est 95 Describunt 96 Lucii , Caii, Tiberii , Drusi , Germanici , etc 97 Invident gloriae meae. 98 Augusta scribendi materia 99 Virgilius, in gratiam Augusti Æneida scribens. 1 In lectum Tyriae Didonis. Lib. 4. Æneidos. 2 Æneam eiusque bella in Italia gesta 3 Quartus liber Æneidos. 5 De toto opere Æneidos. 5 quam Didonis illicitus cum Ænea concubitus. 6 Coniugio vetito 7 Eclog. 3. 8. Virgilius, 9. Eclog 10 Amores 11 A custodia boum sic dictis: 12 Versibus 13 Lascivo scribendi genere 14 In equi- lustrio 15 Non ab equo detractus , quod facinorosis a Censoribus fieri solebat. 16 Rediit. 17 culpae suae.

Ne tamen omne meum credas opus esse 18 remissum ;
Saepe dedi nostra 19 grandia vela rati.
Sex ego Fastorum scripsi totidemque libellos ;
Cumque suo finem 20 mense volumen habet.
Idque, tuo nuper scriptum sub nomine, Caesar,
Et tibi 21 sacratum 22 sors mea 23 rupit opus.
24 Et dedimus tragicis scriptum 25 regale 26 cothurnis ;
Quaeque gravis debet verba 27 cothurnus habet.
28 Dictaque sunt nobis, quamvis 29 manus ultima coepto
Defuit, 30 in facies corpora versa novas.
Atque utinam 31 revoces animum paulisper ab ira ;
Et 32 vacuo iubeas 33 hinc tibi pauca legi ;
34 Pauca, quibus prima surgens ab origine mundi,
In tua 35 deduxit tempora, Caesar, opus.
Aspicias, quantum dederis mihi 36 pectoris ipse:
37 Quoque favore animi teque tuosque canam
Non ego 38 mordaci destrinxi carmine quemquam,
Nec meus 39 ullius crimina versus habet.
40 Canditus a 41 salibus 42 suffusis felle refugi:

---

18 Abiectum, lascivum 19 Maiorem materiam 20 Et quivis liber cum mense finitur 21 Dicatum 22 Exsilium meum. 23 Imperfectum reliquit 24 Innuit Tragoediam Medeam 25 Regum facta complectens 26 Stylo Tragico 27 Stylus Tragicus gravis 28 Conscripta sunt a me 29 Cura et emendatio 30 Corpora in novas figuras mutata: 31 habes mentem sine ira 32 Otioso 33 Ex Metamorphosi. 34 Incipiens 35 scripsi 36 Animi 37 Quia veneratione, quod imprimis ex fine operis constat. 38 Satyra alii quem laesi 39 Ullius criminationes 40 Sinceris 41 Iocis 42

Nulla 43 venenato littera mista ioco est.
Inter tot 44 populi, tot 45 scripti millia nostri,
Quem 46 mea Calliope laeserit, unus ego.
Non igitur nostris ullum gaudere 47 Quiritem
48 Auguror, at multos indoluisse malis.
Nec mihi credibile est quemquam 49 insultasse iacenti;
50 Gratia candori si qua relata meo est:
His precor, atque aliis possint 51 tua numina flecti,
O Pater, Patriae cura salusque tuae.
Non ut in 52 Ausoniam redeam, nisi forsitan olim,
Cum longo poenae tempore 53 victus eris.
54 Tutius exsilium, pauloque quietius oro;
55 Ut par delicto sit mea poena suo.

---

Mordacibus. 43 Mordaci. 44 Romanorum. 45 Inter tot millia nostrorum carminum 46 Meum carmen 47 Civem Romanum. 48 Existimo 49 Derisisse me. 50 Modo par pari referant 51 Divinitas tua emolliri 52 Italiam 53 Placatus 54 Tutiorem locum, quam *Pontum*, vel Tomum 55 Ut talis sit poena, qualem per exiguum meum crimen merui.

P. OVIDII NASONIS.

# TRISTIUM

## LIBER TERTIUS.

## ELEGIA I.

ARGUMENTUM.

*Poeta librum suum Romam mittit incultum quidem et sordidum, inducitque illum errare per varia urbis loca, precarique Augustum, ut patri exuli et poetae det veniam. Sed cum nusquam reeipi se videat, rogat manus plebejas ut illae saltem eum accipiant; quo habeat ubi possit divertere.*

Missus in hanc venio 1 timidi liber 2 exsulis 3 Urbem.
4 Da placidam 5 fesso; lector amice, 6 manum:
Neve reformida, ne sim tibi forte 7 pudori.
Nullus in 8o hac charta versus amare docet.
Nec domini fortuna mei est, ut debeat illam
Infelix ullis 9 dissimulare 10 iocis.
11 Id quoque, quod 12 viridi quondam male lusit in aevo,
Heu nimium sero damnat et odit opus.
13 Inspice quid 14 portem; nihil hic nisi triste 15 videbis;

---

1 Augustum timendis Al. *timide* 2 Ovidii in exilio viventis 3 Romam 4 Recipe me placide. 5 Defatigato longo itinere. 6 Auxilium. 7 Dedecori. 8 Hoc libro. 9 Tegere infortunium 10 Iocosis vel amatoriis versibus 11 Intelligit librum de Arte Amandi 12 Iuventute sua 13 Aspice 14 Contineam 15 Libros Tristium tristia com-

Carmine 16 temporibus conveniente suis.
17 Clauda quod alterno subsidunt carmina versu,
Vel 18 pedis hoc ratio, vel 19 via longa facit.
20 Quod neque sum 21 cedro flavus, nec pumice 22 laevis:
23 Erubui domino cultior esse meo.
24 Littera suffusas quod habet maculosa 25 lituras;
26 Laesit opus lacrymis ipse poeta suum.
Si qua videbuntur 27 casu non dicta Latine;
In qua scribebat, 28 barbara terra fuit.
Dicite, lectores, si 29 non grave, 30 qua sit eundum;
Quasque petam sedes 32 hospes, in Urbe liber.
Haec ubi sum lingua 33 furtim 34 titubante locutus:
Qui mihi monstraret vix fuit unus 35 iter:
36 Di 37 tibi dent, nostro quod non 38 tribuere 39 parenti,
40 Molliter in patria vivere posse tua.
41 Duc age: namque sequor, quamvis terraque marique
42 Longinquo referam lassus ab orbe pedem

---

plectens 16 Statui suo 17 Composita sint versu Elegiaco, costante ex longiore Hexametro, et breviore Pentametro. 18 Quia in Pentametro sunt tantum quinque pedes, unde etiam nomen accepit, cum in Hexametro sint sex 19 Quod et viatoribus contingit 20 Inde est, quod etc. 21 Succo cedrino, ut durem 22 Politus 23 Puduit me ornationem esse ipso auctore 24 Charta 25 Maculas 26 Commaculavit 27 Forte 28 Latinae linguae ignara 29 Vobis non molestum est 30 Via 31 Ad Augusti aedes 32 Peregrinus ex Ponto veniens 33 Clam. 34 Haesitante 35 Viam 36 Ipse liber loquens introducitur 37 Monstranti mihi viam 38 Indulsere 39 Ovidio. 40 Iucunde 41 Me ad Augusti aedes 42 A Scythia, tanquam

43 Paruit, et 44 ducens, 45 Haec sunt fora 46 Caesaris, inquit,
Haec est 47 a Sacris quae via nomen habet.
48 Hic locus est Vestae, qui Pallada servat et ignem,
Hic fuit antiqui 49 regia parva Numae.
Inde 50 petens dexteram, 51 Porta est, ait, ista 52 Palati:
53 Hic Stator, 54 hoc primum 55 condita Roma loco est.
56 Singula dum miror, 57 video 58 fulgentibus armis
59 Conspicuos postes, 60 tectaque dicta Deo.
Et 61 Iovis haec, dixi, domus est: quod ut esse putarem,
62 Augurium menti 63 querna corona dabat.

---

longinqua parte orbis. 43 Mihi, ut duceret me, momenti 44 Romae per loca ibidem obvia 45 Quasi manu ostendens 46 Augusti, ubi ius dicebatur 47 Via sacra foro Augusti, in Capitolio habitantis, vicina: inde dicta, quia per eam ab arce vel capitolio ad augures sacra ferebantur; vel quia in ea foedus ictum est inter Romulum et Tatium 48 Vestae templum rotundum, in quo servabatur Palladium, cum igne perpetuo, qui a Virginibus Vestalibus alebatur 49 Atrium Vestae fuit Numae regia; aut potius pars regiae 50 Convertens se ad dexteram 51 *P*rimo Saturnia, deinde *P*andania dicta 52 Regiae Augusti 53 Iovis Statoris aedes ubi pater Romulus primum habitavit. 54 Nam Pelasgi Arcades ex urbe *Pallante* exeuntes, duce profectionis Evandro, in uno ex septem collibus sedes posuere, qui in medio fere est Romae, Pallantium ( nunc *P*alatiuum ) vocantes locum eum a patria sua in Arcadia 55 Fundata 56 Modo dicta 57 Laudat hic Ovidius Augusti aedes in Palatio factas 58 Hostibus ereptis. Solebant etiam postes, portas et vestibula aedium, nec non atria spoliis, clypeis, galeis et armis, quae hostibus ademerant, exornare 59 Decoros 60 *P*alatium Augusto dignum 61 Augusti. 62 Signum 63 Corona e

64 Cuius ut accepi dominum, 65 Non fallimur, inquam.
66 Et magni verum est hanc Iovis esse domum.
67 Cur tamen apposita velatur ianua lauro;
Cingit et augustas arbor 68 opaca fores?
Num quia perpetuos meruit domus ista 69 triumphos?
An quia 70 Leucadio semper amata Deo?
71 Ipsane quod festa est, an quod facit omnia festa?
Quam 72 tribuit terris, Pacis an ista 73 nota est?
Utque 74 viret semper laurus, 75 nec fronde caduca
Carpitur: 76 aeternum sic habet illa decus?
Caussa superpositae scripto testata coronae
Servatos cives indicat huius ope.
Adiice 78 servatis unum, 79 Pater optime, 80 civem,
Qui procul 81 extremo pulsus in orbe 82 iacet.
In quo poenarum, quas se meruisse fatetur,

---

quercu, Palatii foribus praefixa 64 Cum audivi Augustum ibi habitare 65 Dicendo, quod Iovis sit aedes 66 Nam Augustus erat Iupiter 67 Cur autem ianua Caesaris lauro tegitur, quo minus queat conspici 68 Densa nempe Laurus 69 Laurus enim dabatur triumphantibus 70 A Deo Apolline, qui laurum amavit propter Daphnem in eam commutatam Apollo autem a Leucadia Graeciae peninsula dictus est Leucadius 71 An quia illa Romanis laetitiam victoriasque annunciat, omniaque festa et laeta facit 72 Dedit 73 Signum, quoniam inter armatos hostes praetensa, quietem indicabat. 74 Viridis est. 75 Nec umquam frondes amittit 76 Ita domus ea semper floret 77 Superior pars ianuae frondibus lauri ornabatur, cui subiecta erat corona querna, quae ei dabatur qui civem servasset, et *civica* dicebatur. 78 Caeteris civibus. 79 Auguste, pater patriae 80 Me Ovidium 81 In Scythia 82

Non facinus caussam, sed suus error habet.
Me miserum, vereorque 83 locum, venerorque 84 potentem,
Et quatitur trepido littera nostra metu:
Adspicis 85 exangui chartam pallere colore?
Adspicis 86 alternos intremuisse pedes?
87 Quandocumque, precor, nostro placata 88 parenti
89 Isdem sub dominis adspiciare domus.
Inde 90 tenore pari gradibus sublimia celsis
Ducor ad 91 intonsi 92 candida templa Dei.
93 Signa peregrinis ubi sunt alterna columnis,
94 Belides, et 95 stricto barbarus ense 96 pater:
97 Quaeque viri docto veteres cepere novique
Pectore, lecturis inspicienda patent.
98 Quaerebam fratres, exceptis scilicet 99 illis,
1 Quos suus optaret non genuisse parens.
Quaerentem frustra 2 custos me 3 sedibus illis
Praepositus 4 sancto 5 iussit abire loco.

---

Al. *latet*. 83 Capitolium 84 Augustum. 85 Pallido 86 Dactylum et Spondaeum, pedes carminis Hexametri et Pentametri. 87 Non praefinio tempus. 88 Ovidio. 89 Maneas in eadem stirpe 90 Eodem metu, quo per Urbem ambulavi 91 Apollinis Capitolini criniti comam non tondentis 92 Propter marmor, quo tecta et ornata erant; vel etiam propter elegantiorem structuram 93 In cuius templi columnis duabus alternatim insculptae sunt statuae 94 Quinquaginta Danai filiae 95 In altera videbatur pater Belidum crudelis, qui nudo gladio filiabus necem minitabatur, nisi patrueles suos iugularent 96 Danaus, qui quinquaginta habuit filias 97 Bibliothecam intelligit, quam Augustus aedificavit in parte domus Palatinae 98 Quaerebam in eadem Bibliotheca caeteros libros ab Ovidio compositos, tamquam fratres meos ab ipso genitos 99 Libris de Arte Amandi 1 Quos Ovidius, eorum auctor, optaret non composuisse 2 Praefectus Bibliothecae 3 Palatio 4 Quia est quasi quoddam templum sapientiae, dum nihil sanctius ac venerabilius 5 quia me Bibliotecae in

6 Altera templa peto 7 vicino iuncta theatro;
8 Haec quoque erant pedibus non adeunda meis.
9 Nec me; quae 10 doctis patuerunt prima libellis,
Atria Libertas tangere passa sua est.
11 In genus auctoris miseri fortuna 12 redundat.
13 Et patimur nati, quam tulit ipse, 14 fugam.
Forsitan et 15 nobis 16 olim minus asper, et 17 illi
18 Evictus longo tempore Caesar erit.
Di precor, atque adeo, (neque enim mihi 19 turba roganda est)
Caesar 20 ades voto, maxime Dive, meo.
Interea, 21 statio quoniam mihi publica clausa est;
22 Privato liceat delituisse loco.
Vos quoque, 23 si fas est, 24 confusa 25 pudore repulsae
26 Sumite 27 plebeiae carmina nostra manus.

---

scire nolebat 6 Nonnulli intelligunt templum magnae matris; plerique templum Vestae; perspicaciores obsequens carmen Libertatis atrium, quod ab Asinio Pollione ereptum est; quidam Herculis Musaeum, quem Musagetem Graeco nomine vocarunt 7 Theatro Marcelli, aut Cornelii Balbi propinquo 8 Nec ad haec debebam accedere, clausa enim mihi erant, cum exulis essem filius 9 Nec admittebar in atrium ipsius Libertatis, ubi prima Bibliotheca fuit 10 Operibus doctorum 11 In libros infelicis Ovidii 12 Venit. 13 Et nos libri Ovidii fugamur 14 Exilium ex Urbe 15 Libri Ovidii 16 Postbac placatus 17 Ovidio 18 Propitius 19 Alii Dii, praeter Augustum. 20 Fac me voti mei compotem, 21 Ædes Caesaris 22 In loco hominis privati. 23 Si vobis per Augustum licet 24 Attonita. 25 Quia me bibliotecae custos expulit ex aedibus Augusti. 26 Recipite 27 Plebeii et privati homines

# ELEGIA II.

ARGUMENTUM

*Queritur Poeta, quod fata eum in Scythiam compulerint, nec sacerdoti suo opem tulerint aut Apollo, aut Pierides. Deinde dicit, se in Scythia in assiduo fletu et moerore degere. Postremo Deos precatur, ut tandem sibi mori liceat.*

Ergo 1 erat in fatis Scythiam quoque visere nostris,
Quaeque 2 Licaonio terra sub axe iacet ?
Nec vos, 3 Pierides, nec 4 stirps Latoia vestro
Docta 5 sacerdoti turba tulistis opem ?
Nec mihi, quod 6 lusi vero sine crimine prodest :
7 Quodque magis vita Musa iocosa mea est ?
Plurima sed pelago terraque pericula passum
9 Ustus ab 10 assiduo frigore 11 Pontus habet.
12 quique fugax rerum, securaque in otia natus,
Mollis et impatiens ante 13 laboris eram ;
14 Ultima nunc patior, nec me 15 mare portubus orbum
Perdere, 16 diversae nec potuere viae.
17 Suffecitque malis animus : nam corpus ab 18 illo

---

1 Diis ita placebat 2 Sub septentrionali plaga, sic appellata a Callisto Lycaonis filia, quae in maiorem ursam mutata, Lycaonia a Poetis nominatur 3 Musae, a *Piero*, cuius filias Musae vicerant, ita dictae : vel a *Piere*, loco circa Heliconem 4 Al. *Latonia*, h. e Apollo Latonae et Iovis filius Musarum Dux et Praeses 5 Ovidio: sunt enim Poetae Apollinis et Musarum sacerdotes. 6 Scripsi carmen sine crimine vero 7 Nec mihi prodest, vitam minus esse improbam quam carmina 8 Ego, qui permulta pericula terra et mari passus sum, vivo in Ponto exul, loco frigido 9 Urit frigus, h. e vexat 10 Quia Pontus ab septentrionalem plagam vergit 11 Pontus Euxinus, cui Tomitana ora adiacet 12 Qui forum, et lites vitabam 13 Molestiarum 14 Maxima mala: 15 Pontus portubus fere carens 16 Maris et terrae, in quibus dura passus sum citra mortem 17 Induruit 18 Ani-

Accepit vires ; vixque ferenda tulit.
19 Dum tamen et terris 20 dubius iactabar et undis ;
21 Fallebat curas . aegraque corda 22 labor ;
Ut via finita est , 23 et opus requievit eundi ;
24 Et poenae tellus est . mihi tacta meae ;
Nil nisi flere libet , nec 25 nostro 26 parcior imber
Lumine , 27 de verna quam nive manat aqua.
Roma , domusque 28 subit , desideriumque locorum ;
Quidquid et 29 amissa restat in Urbe 30 mei.
Hei mihi , 31 quod nostri toties pulsata sepulcri
Ianua , sed nullo tempore aperta fuit.
Cur ergo tot 32 gladios fugi, 33 totiesque minata
Obruit infelix nulla procella caput ?
Di , quos experior nimium constanter 34 iniquos ,
35 Participes irae quos Deus unus habet ;
46 Exstimulate , precor , cessantia 37 fata ; 38 meique
Interitus 39 clausas esse vetate fores.

---

mo firmato 19 Dum tamen navigabam 20 Incertus salutis et vitae meae 21 Discutiebat curas , ne eas ita sentirem 22 Tempestas aspera 23 Et requievi ab opere eundi 24 Et perveni in terram mei exilii , h e. Tomon. 25 Nostris oculis 26 Pauciores lacrymae 27 Quam de nive , quae vere liquescit, et aqua fit 28 In mentem venit 29 Interdicta mihi 30 Quod magni aestimabam. 31 Quod toties mortis periculum evasi 32 Sicarios, quia Scythae Tomon, ubi Ovidius exsul erat, saepius oppugnabant 33 Cum toties procellae mortem mihi minatae sint 34 Irates 35 Orat Poeta Deos, ne magni Caesaris subscribant irae, quos hic dicit, participes irae unius Dei, scil. Augusti , cum quo in caput Nasonis conspirasse censendi sunt. 36 Protrudite. 37 Mortem, ut ea miserias meas finiat 38 Et meae mortis 39 Prohibete , ne ianua mortis mihi clausa sit.

# ELEGIA III.

### ARGUMENTUM.

*Ad uxorem scribens ex Scythia, Poeta se excusat, quod aliena manu scriptam miserit epistolam. quod aliter fieri non potuisse ostendit ob adversam valetudinem, qua conflictabantur: simulque incommoda commemorat. Sed praeter caetera illud fatetur esse maximum, quod careat ipsius uxoris aspectu. Mandat ut sua ossa Romam deferantur in parva urna, et signentur epithaphio a se composito.*

Haec mea, si casu miraris, epistola quare
Alterius 1 digitis scripta sit: 2 aeger eram.
Æger in extremis 3 ignoti partibus orbis;
( Incertusque meae paene 4 salutis eram. )
Quid mihi nunc animi 5 dira regione 6 iacenti
Inter Sauromatas esse Getasque putes )
7 Nec coelum patior, nec 8 aquis assuevimus istis:
9 Terraque nescio, quo non placet ipsa modo.
Non domus apta satis: non hic cibus utilis aegro:
Nullus 10 Appollinea qui levet arte 11 malum.
Non qui soletur, non qui 12 labentia tarde
Tempora 13 narrando 14 fallat, amicus adest:
15 Lassus in 16 extremis iaceo populisque locisque:
Et subit 17 affecto nunc mihi quicquid abest.

---

1 Manu 2 Ægrotas 3 Scythiae, quo pauci veniunt. 4 Vitae 5 Immiti ob incolas, et clima 6 Afflicto 7 Non possum aeri assuescere ob nimium frigus 8 Glacie obductus 9 Quia sterilis, inculta, ingrata 10 Medica, quia Medicinae inventor Apollo dicitur, h. e. hic nullus est Medicus 11 Morbum. 12 Quia tristibus tempus tarde labi videtur 13 Confabulando 14 Consumat, brevia reddat 15 Confectus 16 Cogniti orbis 17 Cogitationibus.

Omnia cum subeant ; 18 vincis tamen omnia, coniux :
19 Et plus in nostro pectore parte tenes.
20 Te loquor absentem, te vox mea nominat unam :
Nulla venit 21 sine te nox mihi, nulla dies.
Quin etiam sic me dicunt 22 aliena locutum,
Ut foret 23 amenti nomen in ore tuum.
Si iam 24 deficiat 25 suppresso lingua palato,
26 Vix instillato restituenda mero ;
Nuntiet huc aliquis 27 dominam venisse ; 28 resurgam :
Spesque tui nobis caussa 29 vigoris erit :
Ergo ego 30 sum vitae dubius : tu forsitan illic
31 Iucundum nostri nescia tempus agis
32 Non agis adfirmo : 33 liquet, o carissima nobis,
Tempus agi sine me non nisi triste 34 tibi.
35 Si tamen implevit mea sors, quos debuit, annos ;
Et mihi vivendi tam cito finis adest ;
36 Quantum erat, o magni, 37 perituro parcere, Divi :
Ut saltem 38 patria contumularer humo !
Vel 39 poena 40 in mortis tempus dilata fuisset,
Vel 41 praecipisset mors properata fugam.
42 Integer hanc potui nuper bene reddere lucem :
Exul ut 43 occiderem, nunc mihi vita data est.

---

18 Tu mihi prima omnium in mentem venis 19 Plus quam partem, seu potissimam partem in pectore meo tenes 20 De se absente 21 Sine tui memoria 22 Delirasse vi morbi 23 Ob morbum 24 Al. *deficiam*, h. e. animi deliquium patiar 25 Al. *suppressaque*, h. e. debilis 26 Vino leviter infuso, quia vinum vires reficit 27 Te uxorem 28 Convalescam 29 Novarum virium 30 In periculo mortis versor. 31 Oblectas te mei immemor. 32 Iucundum tempus 33 Notum est 34 A te 35 Si vitae finis instat 36 Quantulum 37 Morti proximo 38 Romae. 39 Exsilium 40 Usque ad mortem 41 Praecessisset exilium 42 quem Incolumis, cum nondum exsul essem 43 Mo-

Tam procul ignotis igitur moriemur in oris;
Et fient ipso 44 tristia fata 45 loco?
Nec mea consueto languescent corpora lecto
46 Depositum nec me qui fleat ullus erit?
Nec 47 dominae lacrymis in nostra cadentibus ora
48 Accedent 49 animae 50 tempora parva meae?
51 Nec mandata dabo? nec cum 52 clamore supremo
53 Labentes oculos 54 condet amica manus?
Sed sine funeribus 55 caput hoc, sine 56 honore sepulcri
57 Indeploratum barbara terra teget?
58 Ecquid, ut 59 audieris, tota turbabere mente?
60 Et feries pavida pectora fida manu?
Ecquid, 61 in has frustra tendens tua brachia partes,
Clamabis miseri nomen 62 inane viri?
Parce tamen 63 lacerare genas, nec 64 scinde capillos;
Non tibi nunc primum, 65 lux mea, 66 raptus ero.
67 Cum patriam amisi, tum me 68 periisse putato:

---

rerer 44 Tristitiam afferentia 45 In Scythia si moriendum 46 In rogum, ut cremer 47 Uxoris meae 48 Addentur 49 Quae non tam subito corpus relinquent 50 Parvum spatium. H. e. nec lacrymae uxoris protrahent aliquantum vitam meam 51 Quid post mortem fieri velim. 52 Funebri conclamatione Nam mos erat, recens defunctorum corpus aqua calida abluere, quia vitalis spiritus inclusus saepe fallere solet, deinde per intervalla ter conclamare. Cum nec tunc quidem spiritus se proderet, rebus quasi desperatis rogo imponebatur. Inde ortum proverbium *Conclamatum est*, cum nihil spei superesse innuimus 53 Morientes. 54 Al. *claudet*. 55 Corpus. 56 Pompa funebri 57 Non defletum 58 Nemquid 59 Me defunctum 60 More lugentium 61 In Scythicam plagam 62 Quod nihil est 63 Unguibus dissecare 64 Solve 65 Uxor dilecta 66 Ademptus 67 Cum relegatus sum 68 Morte

69 Et prior, et gravior mors fui illa mihi.
Nunc, si forte potes, sed 70 non potes, optima coniux,
Finitis gaude tot mihi morte malis.
Quam potes 71 extenua forti 72 mala corde ferendo;
Ad quae iampridem 73 non rude pectus habes.
74 Atque utinam pereant animae cum corpore nostrae,
Effugiatque 75 ovidos pars mihi nulla rogos!
Nam si 76 morte carens 77 vacuam volat altus in auram
78 Spiritus; et 79 Samii sunt 80 rata dicta senis;
Inter Sarmaticas 81 Romana 82 vagabitur 83 umbras;
84 Perque feros manes 85 hospita semper erit.
Ossa tamen facito parva referantur in 86 urna:
Sic ego 87 non etiam mortuus exul ero.
Nec vetat 88 hoc quisquam: 89 Fratrem 90 Thebana peremtum
91 Supposuit tumulo 92, Rege vetante, soror.

---

civili. 69 Exsilium mihi gravius fuit, quam mors 70 Quia me nimis amas 71 Imminue 72 Exsilium et mortem meam 73 Non inexpertum 74 Optat ex Epicureorum sententia, ut animae cum corporibus intereant: nam ita aversabatur Barbaros illos, ut ne quidem post mortem solam animam inter illorum animas esse velit, sed potius in nihilum abire cupiat. 75 Voraces flammas. 76 Immortalis 77 Tenuem aerem 78 Anima 79 Pythagorae in insula Samo nati, docendis, animas e corporibus abeundes primo aera petere, deinde in alia corpora migrare. 80 Certa 81 Anima Romani civis, Ovidii. 82 Oberrabit 83 Animas 84 Inter feras Sarmatarum animas 85 Peregrina 86 Sepulcrali. 87 Non videbor mihi exulare, si corpus in terra exsilii mei non sepelietur 88 Sepulturae officium. 89 Eteoclem 90 Antigone, Oedipi, Thebarum regis, filia 91 Sepelivit. 92 Creonte, rege Theba-

Atque ea cum 93 foliis et 94 amomi pulvere misce;
Inque 95 suburbano condita pone solo.
Quosque legat versus oculo 96 properante viator,
97 Grandibus in tumuli marmore 98 caede notis.
Hic ego qui iaceo tenerorum 99 lusor amorum,
Ingenio 1 perii Naso poeta meo.
At tibi 2 qui transis, ne sit grave, quisquis 3 amasti,
Dicere: Nasonis 4 molliter ossa cubent.
5 Hoc satis in 6 titulo est, etenim maiora 7 libelli,
Et diuturna magis sunt monumenta mei.
Quos ego confido, quamvis nocuere, daturos
8 Nomen, et 9 auctori tempora longa suo,
Tu tamen exstincto 10 feralia munera 11 ferto;
Deque tuis lacrymis humida 12 serta dato.
13 Quamvis in cinerem corpus mutaverit ignis,
Sentiet officium 15 moesta favilla pium.
Scribere plura libet, sed vox mihi fessa loquendo
Dictandi vires, siccaque lingua negat.
Accipe 15 supremo dictum mihi forsitan ore,
16 Quod, tibi qui mittit, non habet ipse, Vale.

---

rum 93 Redolentibus 94 Amomum est genus herbae odoratissimae, Armenicum caeteris praestat, fulvi coloris, habensque lignum subrufum, abunde odoratum. In conservandis cadaveribus amomum adhiberi solet 95 Coemeterio 96 Fugitivo 97 Ut legi queant 98 Scribe 99 Cantator. 1 Relegatus sum 2 Viator 3 *Puellam* aliquam 4 In cippis olim voti loco inscribebantur hac litterae, S. T. T. L. h. e. *Sit tibi terra levis*. 5 Ad indicandum qualis sim 6 Al *tumulo*. 7 A me scripti 8 Famam aeternam 9 Mihi mortuo 10 Inferias, seu sacra mortuorum inferis soluta. 11 Quotannis. 12 Flores. 13 Ei si corpus meum comburetur 14 Scintilla sine igne moestam factura. 15 Ultima vice ante mortem instantem. 16 Quia haec mittebat aegrotus.

# ELEGIA IV.

ARGUMENTUM.

*Amicum carissimum, quem propter Augustum nominare veretur, Poeta monet, ut magna atria et potentes fugiat, qui quamvis possint plurimum prodesse, non prosunt, sed potius nocent. Laudat deinde amici fidem, quem sibi in adversis rebus nunquam defuisse cognovit: simulque enumerat exilii sui incommoda. Rogat denique ut quam possit illi opem ferat.*

O mihi care quidem semper, sed 1 tempore duro
Cognite, 2 res postquam procubuere meae;
3 Usibus edocto si quidquam credis amico,
4 Vive tibi, et longe 5 nomina magna fuge.
Vive tibi, quantumque potes 6 praelustria vita.
7 Saevum 8 praelustri fulmen ab arce venit.
(Nam quamquam soli possint prodesse potentes,
Non prosit potius si quis 9 obesse potest.)
Effugit 10 hibernas 11 demissa antenna procellas,
12 Lataque plus parvis vela 13 timoris habent.
14 Aspicis, 15 ut 16 summa cortex levis innatet unda,
Cum grave nexa simul retia mergat onus.

---

1 Rebus meis adversis 2 Postquam fortuna mea inclinata est 3 Experientia 4 Tecum habita, et sorte tua sis contentus 5 Titulos magnos et famam 6 Illustria atria 7 Exsilium, quod mihi fuit ceu saevum fulmen 8 Ab Augusti domo, in excelso loco exstructa. Nocere. 10 Hieme dominantes 11 Lignum transversum in malo deductum 12 Late expansa 13 Periculi 14 Vides 15 Quomodo 16 Levis cortex solet in summa aqua natare, nec mergi, cum retia magno plumbi pondere mergi soleant.

17 Haec ego si monitor monitus prius ipse fuissem,
In qua debueram forsitan 18 Urbe forem.
Dum tecum vixi, 19 dum me levis aura ferebat,
20 Haec mea per placidas cymba cucurrit aquas.
21 Qui cadit in plano 22 (vix hoc tamen evenit ipsum)
Sic cadit, ut 23 tacta surgere possit humo:
At miser 24 Elpenor 25 tecto delapsus ab alto
Occurrit 26 Regi 27 debilis 28 umbra suo,
29 Quid fuit ut tutas agitaret Daedalus alas;
Icarus immensas nomine 30 signet aquas?
Nempe quod 31 hic 32 alte, demissius 33 ille volabat:
Nam pennas ambo non habuere suas?
Crede mihi, 34 bene qui latuit, bene vixit: et 35 infra
Fortunam debet quisque manere suam.
Non foret 36 Eumedes 37 orbus, si filius ejus
Stultus Achilleos non adamasset equos:

---

17 Ne ad nimios honores adspirassem 18 Roma 19 Dum sorte mea contentus eram. 20 Nullum contigit rebus meis incommodum 21 Quia a mediocris conditioni hominibus laeditur 22 Quamvis et hoc sit rarum 23 Quia in humum lapsus est 24 Apud Circen ebrius, dum strepitus abeuntium sociorum (Ulyssis comitum) audit, et abire properat, pronus e longis lapsus scalis collum fregit 25 A domo Circes 26 Ulyssi 27 Al. *flebilis.* 28 Nam Elpenor sci citanti Ulyssi apud inferos casum suum retulit 29 Quae causa fuit ut Daedalus tuto volaret, Icarus autem in mare caderet? 30 Mari Icario nomen det? 31 Icarus. 32 Et sic solis aestu cera liquefacta, laxatisque alarum juncturis in mare decidebat 33 Daedalus qui prope mare delatus, alis saepe madefactis, in Siciliam incolumis pervenit 34 Humili fortuna contentus, tutus est. 35 Al. *intra* 36 Dolonis pater 37 *Privatus* Dolone filio, qui missus speculator ad Graecorum castra, pactus pro remuneratione Achillis equos, in Diomedem et Ulyssem incidit, qui quoque speculatorem illum ad Trojanos: [illegible]

38 Nec natum in flamma vidisset, 39 in arbore natas,
40 Cepisset genitor si Phaethonta 41 Merops.
Tu quoque formida nimium sublimia semper;
42 Propositique memor contrahe vela tui.
Nam 43 pede inoffenso spatium decurrere vitae
Dignus es: et fato 44 candidiore frui.
Quae pro te ut 45 voveam miti pietate mereris,
46 Haesuraque mihi tempus in omne fide.
Vidi ego te 47 tali vultu 48 mea fata 49 gementem:
50 Qualem credibile est 51 ore fuisse meo.
52 Nostra tuas vidi lacrymas super ora cadentes;
Tempore quas uno 53 fidaque verba 54 bibi.
Nunc quoque 55 submotum 56 studio defendis amicum;
Et mala 57 vix ulla parte levanda levas.
Vive sine 58 invidia, 59 mollesque 60 inglorius annos
61 Exige: amicitias et tibi iunge 62 pares.
Nasonisque tui, 63 quod adhuc 64 non exsulat unum

---

missa impunitate, Troianorum consilia ab eo didicere. Inter alia facti certiores de adventhu Rhesi, Dolonem interficiunt. Tracum castra aggrediuntur, equi inde abducti sunt 38 Nec Phaethon perisset si Pater Merops ambitione non ductus, voluisset eum videri filium Apollinis. Phaethon enim ab irato Iove fulmine ictus, in Padum cecidit 39 Heliades in Populos mutatas 40 Si Phaethon Meropis filium dixisset, per Hypallagen 41 Phaethontis pater putativus et Clymenes maritus 42 Et moderata tibi propone. 43 Sine offensione 44 Felicioris 45 A Diis voto expetam 46 Inhaesuro meae memoriae 47 Tam tristi 48 Meum exsilium 49 Dolentem 50 Gemitum. 51 Vultu 52 In mutuis amplexibus 53 Solantia 54 Hausi 55 Remotum a te per exsilium 56 Eloquentia tua 57 Ob iram Augusti, quae vix placari potest 58 Ambitione, cuius comes invidia est 59 Iuveniles et dulces 60 Sine magna fama 61 Transige 62 Æqualium tuorum 63 Nomen. 64 In ora -

Nomen ama : 65 Scythicus 66 caetera Pontus habet.
Proxima sideribus tellus 67 Erymanthidos Ursae
Me tenet ; 68 adstricto terra perusta gelu.
69 Bosporos et 70 Tanais 71 superant , 72 Scythicaeque paludes ,
73 Vixque satis notis nomina pauca loci.
74 Ulterius nihil est , nisi non habitabile 75 frigus.
Heu quam vicina est ultima 76 terra mihi !
At longe patria est , longe carissima conjux ,
Quicquid et 77 haec nobis post duo dulce fuit.
Sic tamen haec absunt , ut quae contingere non 78 est
Corpore , sint animo cuncta videnda meo.
Ante oculos 79 Urbisque domus , et forma locorum est ;
80 Succeduntque suis singula facta locis.
Conjugis ante oculos sicut praesentis , imago est.
Illa 81 meos casus ingravat , illa 82 levat.
Ingravat hoc quod abest ; levat hoc quod praestat amorem :
83 Impositumque sibi firma tuetur onus,
Vos quoque 84 pectoribus nostris haeretis , amici:

---

nium ore est ob celebritatem 65 Euxinus Pontus prope Scythiam 66 Praeter famam 67 Arcadica , ab Erymantho Arcadiae monte ita dicta. Intellige ursam maiorem 68 Omnia constringente 69 Bosporus Cimmerius, ad finem Ponti sinus 70 Fluvius intra Europam et Asiam 71 Superant 72 Palus Maeotis 73 Vix nomine satis nota 74 Praeter res dictas 75 Loca ob frigus inhabitabilia 76 Habitabilis 78 Post haec 78 Licet 79 Al. *errat domus, u. h. et forma lacorum* 80 Perpendo quid ubique sit factum , vel adhuc fiat 81 Graviores facit , quia mihi carendum est 82 Molestiam, cum in mentem venit eius erga me amor 83 Constanter fert onus, mariti absentiam et laborem pro imperando reditu ab Augusto 84 Mem m

85 Dicere quos cupio nomine quemque suo.
Sed timor 86 officium cautus compescet, et 87 ipsos
In nostro poni carmine nolle puto.
Ante volebatis; 88 gratique erat instar honoris,
Versibus in nostris nomina vestra legi.
89 Quod quoniam est 90 inceps, intra mea pectora quemque
Alloquar; et nulli causa timoris ero.
Nec meus 91 indicio latitantes versus amicos
92 Protrahet: occulte si quis 93 amavit, 94 amet.
( Scite tamen, quamvis longa regione 95 remotus
Absim, vos animo semper adesse meo )
Et quam quisque potest, aliqua mala nostra levate;
Fidam 96 proiecto neve negate 97 manum.
Prospera sic vobis maneat Fortuna, nec umquam
98 Contacti simili 99 sorte 100 rogetis opem.

---

riae nostrae 85 Quos nominare vellem 86 Vos celebrandi 87 Nomina ipsorum, ne et hoc ipsi sit damno 88 Beneficios 89 Vestra nomina exprimerer 90 *Periculosum* 91 Manifestatione. 92 Notos faciet 93. Me ante 94 Et nunc occulte 95 Ab urbe Roma, et a vobis. 96 Contemto oxuli 97 Auxilium. 98 *Perculsi* 99 Infortunio: quale meum exilium est 100 *Petatis* auxilium, ut ego.

# ELEGIA V.

ARGUMENTUM.

*Amici fidem perspectam et cognitam, in adversis praesertim rebus, laudat Ovidius, quam dicit numquam abituram ex animo suo. Deinde fatetur, se ali parva spe, ut aliquando mitior fiat Augustus, et tolerabilius concedat exisilium*

1 Usus amicitiae tecum mihi 2 parvus, ut illam
3 Non aegre posses dissimulare, fuit:
Ni me 4 complexus 5 vinclis propioribus esses;
6 Nave mea vento forsan eunte suo.
Ut cecidi, cunctique metu fugere 7 ruinae,
8 Versaque amicitiae terga dedere meae;
Ausus es 9 igne Iovis percussum tangere corpus,
Et 10 deploratae 11 limen adire domus.
12 Idque recens praestas, nec longo cognitus usu,
Quod 13 veterum misero 14 vix duo tresve 15 mihi.
Vidi ego 16 confusos vultus, visusque 17 notavi;
Osque madens fletu, pallidiusque meo:
Et 18 lacrymas cernens in singula verba cadentes,
Ore meo 19 lacrymas, 20 auribus illa bibi:

---

1 Consuetudo, vel ipsa amicitia. Quoniam non saepe usus sum amicitia tua 3 Facile 4 Vehementer amasses 5 Arctiore amicitia 6 Quia tum fortassis navis mea secundo vento ferebatur, et ea esset fortuna mea, a te impensius amari 7 Calamitatis meae 8 Me amare cessarunt 9 Ira Augusti 10 Miserae 11 Dominum ipsam 12 Ac novus amicus idem facis 13 Se amicorum 14 Perpauci. 15 *Praestitere* 16 *Perturbatos* 17 Bene observari 18 Te inter loquendum flentem videns 19 Sc. excepi 20 Verba

21 Brachiaque accepi moesto 22 pendentia collo,
Et 23 singultatis oscula mista sonis.
Sum quoque, Care, 24 tuis defensus viribus absens:
Scis 25 Carum veri nominis esse loco.
Multaque praeterea manifesti signa favoris
26 Pectoribus teneo 28 non abitura meis.
Di tibi posse tuos tribuant 28 defendere semper,
Quos 29 in materia prosperiore iuves.
Si tamen interea; quid in his ego 30 perditus 31 oris,
( Quod te credibile est quaerere ) quaeris, agam?
Spe 32 trahor exigua ( quam tu mihi 33 demere noli )
34 Tristia leniri numina posse Dei.
Seu 35 temere 36 exspecto, sive id contingere fas est,
Tu mihi, 37 quod cupio, fas ( precor ) esse 38 proba.
39 Quaeque tibi linguae est facundia, 40 confer in illud,
Ut 41 doceas 42 votum 43 posse valere meum.
Quo quis enim maior, magis est 44 placabilis irae;
Et 45 faciles motus meus generosa capit.
Corpora magnanimo satis est prostrasse leoni:

---

audivi 21 Inter oscula 22 Circumdato. 23 Singultibus permista 24 A te 25 Loco nominis proprii te appello modo carum, periculi vitandi causa 26 Recordor. 27 Perpetuo duratura. 28 Liberare. 29 Causa meliore. 30 Miser 31 Terris vel regionibus 32 Alor 33 Si me non amplius defendas 34 Iratum Caesarem. 35 Frustra. 56 Ut Augustus mihi reconcilietur 37 Iustum esse, quod peto 38 Demonstra 39 Qua polles eloquenda 40 Adhibe ad illud 41 Ostendas 42 Desiderium placandi Augusti 43 Me impetraturum, quod volo 44 Ad ignoscendum 45

Pugna suum finem, cum 46 iacet hostis, habet.
At lupus, et 47 turpes 48 instant morientibus ursi;
Et quaecumque 49 minor nobilitate fera est,
Maius apud Troiam forti qu'd habemus Achille?
* 50 Dardanii lacrymas non tulit ille senis.
Quae 51 ducis Emathii fuerit clementia, 52 Poros
Praeclarique docent 53 funeris exequiae.
Neve hominum referam 54 flexas ad mitius iras;
55 Iunonis gener est 56 qui prius hostis erat.
Denique non possum nullam sperare salutem,
Cum poenae non sit canssa 57 cruenta meae.
Non mihi quaerenti 58 pessumdare cuncta, 59 petitum
Caesareum caput est, quod caput orbis erat.
60 Non aliquid dixi, 61 violentaque lingua locuta est;
Lapsaque sunt nimio verba 62 profana 63 mero.
64 Inscia quod crimen viderunt lumina, 65 plector:
Peccatumque 66 oculos est habuisse meum.
67 Non equidem totam possim defendere culpam;

---

Scilic. s datos 46 Humi prostratus 47 Non tam generosi, ac leones 48 Prostratos etiam lacerant 49 Minus generosa 50 *Primum* petentis ab Achille cadaver sui filii Hectoris 51 Alexandri ab Emathia vel Macedonia ita dicti 52 Rex Indiae, quem captivum Alexander dimisis, et ampliori regno donavit 53 Darii victi, ab Alexandro concessa 54 Mitigatas 55 Hercules, qui, Hebem Iunonis filiam in coelo duxit 56 Iuno enim illi iniunxit duodecim labores immensos. 57 Capitalis. 58 Omnia mihi subiicere 59 Non insidiatus sum vitae Augusti 60 Non sum quid locutus contra maiestatem Caesaris 61 Minans aliquid violenti 62 Impia 63 *Prae* nimia ebrietate 64 Oculi mei simplices 65 *Punior* 66 Vidisse aliquid 67 Non

68 Sed partem nostri criminis error habet.
Spes igitur superest, 69 facturum ut 70 molliat ipse:
Mutati poenam cond'tione 71 loci.
72 Hunc utinam nitidi Sol's 73 praenuntius ortum
Afferat 74 admisso 75 Lucifer 76 albus equo

queo me plane innocentem declarare 68 Sed aliquid errori meo imputandum est 69 Te allaboraturum 70 Molle m faciat 71 Exsilii 72 De poenae mutatione 73 Lucifer, solem orientem praecedens 74 Celeri 75 Veneris planeta, 76 H. e. felix.

## ELEGIA VI.

ARGUMENTUM

*Et hac Elegia laudat Ovidius amici fidem, quam etiam si velit, minime dissimulare posse ostendit, cuius consilio si usus fuisset, fatetur se incolumem semper esse potuisse. Denique illum precatur, ut sibi Augustum mitiorem faciat, quo is sibi exsilii locum mutet, quandoquidem nulli sceleri se obnoxium esse sciat.*

Foedus amicitiae nec vis, carissime, nostrae,
Nec, 1 si 2 forte velis, dissimulare potes.
3 Donec enim licuit, nec te mihi carior alter,
Nec tibi me tota 4 iunctior Urbe fuit.
Isque erat usque adeo populo 5 testatus, ut esset
Paene magis quam, tuquamque ego, notus amor.
Quinque erat in caris animi tibi candor amicis,
6 Cognitus est illi, quem 7 colis ipse, 8 viro.

1 Etsi. 2 Quia nimis notum est 3 Quandiu 4. Familiarior 5 Notus 6 Ille animi tui candor quos caros amices prosequeris 7 Veneraris 8 Augusto, amico innomi-

Nil ita 9 celebas, ut non ego conoscius essem :
10 Pectoribusque dabas multa tegenda meis
Cuique ego narrabam 11 secreti quidquid habebam,
12 Excepto quod me perdidit 13 unus eras.
14 Id quoque si scisses, 15 salvo fruerere sodali,
16 Consilioque forem sospes. amice, tuo.
(Sed mea me in poenam nimirum 17 fata trahebant :
18 Omne bonae claudunt utilitatis iter.)
Sive 19 malum potui tamen hoc vitare 20 cavendo,
Seu 21 ratio fatum vincere nulla valet ;
Tu tamen, o nobis 22 usu iunctissime longo,
23 Pars desiderii maxima paene mei,
Sis memor : et 24 si quas fecit tibi gratia 25 vires,
26 Illas 27 pro nobis experiare rogo.
28 Numinis ut laesi fiat mansuetior ira,
29 Mutatoque minor sit mea poena loco.
30 Idque ita, si nullum scelus 31 est in pectore nostro ;
32 Principiumque mei criminis 33 error habet.
Nec 34 leve, nec 35 tutum est, quo sint mea, dicere, 36 casu
37 Lumina 38 funesti conscia facta mali.

---

nato. 9 Me. 10 Multa arcana mihi concredebas 11 Omnia mea arcana 12 Quae videram, et ob quae in exsilium missus eram 13 Solus 14 Quod me perdidit 15 Non exule. 16 Quod mihi suppeditas 17 Inevitabilis necessitas 18 Occludebant mihi omnia salutaria consilia 19 Exsilium 20 Mihi prospiciendo 21 Nullum consilium 22 Consuetudine longa. 23 Cuius fere maxime tangor desiderio. 24 Si quid gratia apud Caesarem vales 25 Facultatem iuvanid amicum 26 Tenta illas vires 27 *Pro* liberatione nostra ex exsilio 28 Augusti offensi 29 Me in alium locum relegato 30 Sc. sit 31 Commisi 32 Causam 33 Simplicitas. 34 Laevis res Al *breve* sc. narratu 35 Ob Augustum quem offendere possem 36 Infortunio 37 Oculi mei. 38 Tri-

Mensque 39 reforrmidat, 40 veluti sua vulnera, 41 tempus
Illud; et 42 admonitu fit novus ipse dolor.
( Et quaecumque adeo possunt 43 afferre pudorem,
44 Illa tegi 45 caeca 46 condita nocte decet. )
Nil igitur referam, nisi me peccasse; 47 sed illo
Praemia peccato nulla pedita mihi:
48 Stultitiamque meum crimen debere vocari;
49 Nomina si facto reddere 50 vera velis.
51 Quae si non ita sunt; alium, quo 52 longius absim,
Quaere ( 53 suburbana hic sit mihi terra ) locum.

---

Mis. 39 Referre timet 40 Scil. tractet 41 Quo Augustus a me offensus est 42 Recordatione 43 Ignominia affic ere 44 Ignominiosa 45 Perpetuo silentio involvenda sunt, quae vidi Augustum agere 46 Occulta 47 Per illud peccatum nullum praemium quaesivi 48 implicitatem 49 Si rem genuino vocabulo exprimere velis 50 Convenientia 51 Si res secus se habet 52 Ab urbe Roma, vel Tomo 53 Qua si suburbium.

# ELEGIA VII.

## ARGUMENTUM.

*Ovidius ad filiam Perillam scribens, primo fatetur, se Musis vacare, quamvis illae sibi nocuerint; eamque hortatur ut idem faciat, quo sibi immortalitatem comparet; nam ea formae elegantia inquit, quae in ipsa erat, senectute et tempore viliabitur, at ingenii dotes semper permanebunt.*

Vade salutatum 1 subito perarata 2 Perillam

---

1 Epistola celeriter scripta 2 Filiam meam 3 Quae ver-

Aut illam invenies dulci cum matre sedentem,
Aut inter libros 4 Pieridasque suas.
Quidquid aget, cum te scierit venisse, 5 relinquet:
6 Nec mora; 7 quid venias, quidve, 8 requiret; agam,
Vivere me dices; sed sic, 9 ut vivere nolim!
10 Nec mala tam longa nostra levata mora.
11 Et tamen ad Musas, quamvis nocuere, reverti,
Aptaque 12 in alternos 13 cogere verba pedes.
Tu quoque dic: Studiis 14 communibus 15 ecquid inhaeres,
Doctaque 16 non patrio carmina more canis?
Nam tibi cum facie mores Natura pudicos,
Et 17 raras 18 dotes, 19 ingeniumque dedit.
20 Hoc ego 21 Pegasidas deduxi primus ad undas,
Ne male 22 fecundae 23 vena 24 periret aquae.
Primus 25 id aspexi 26 teneris in virginis annis:
Utque 27 patet, 28 venae duxque comesque fui.

---

ba mea fideliter transfers 4 Musas auctores carminum dictas ita, quia in Pieria, regione in finibus Macedoniae, ex Jove et Mnemosyne natae sunt 5 Desistet a labore suo 6 Et sine mora 7 Cur 8 Quaeret 9 Quia misere vivo 10 Insimul dices, calamitates nostras post tantum temporis spatium non esse minores factas 11 Dices, non tamen nihilominus iterum versus componere 12 In Dactylos et Spondaeos, vel in Hexametros et *P*entametros, sive Elegias 13 Redigere 14 Tibi cum patre tuo Ovidio; h. e. *P*oeticis 15 Numquid das operam? 16 Amatorio, ut pater tuus Ovidius. 17 Plane singulares. 18 Bona animi et corporis 19 Poeticum 20 Tuum sc. ingenium 21 Ad fontem Musarum, Hippocrenem, quem equus alatus Pegasus pede fodiens effecit. Indicat autem Ovidius, se primum filiam docuisse artem *P*oeticam 22 Abundantis ingenii tui 23 Aptitudo 24 *P*erderetur, vel exaresceret. 25 Ingenium tuum notavi 26 Te tenella adhuc virgine 27 Ut *pater*, scil. fui. 28 Duxi te ad sacra Musarum.

Ergo, si remanent 29 ignes tibi pectoris idem,
30 Sola tuum vates Lesbia vincet opus.
Sed vereor, ne te mea nunc 31 Fortuna 32 retardet;
Postque 33 meos casus sit tibi pectus 34 ingrs.
Dum licuit, 35 tua saepe mihi, tibi nostra legebam:
Saepe 36 tui iudex, saepe 37 magister eram.
Aut ego 38 praebebam factis modo versibus aures,
39 Aut ubi cessaras, caussa 40 ruboris eram.
41 Forsitan exemplo, quia me lacsere libelli,
Tu quoque sis poenae fata secuta meae.
43 Pone, Perilla, metum, tantummodo foemina non sit
Devia, nec scriptis discat amare tuis.
43 Ergo desidiae remove, doctissima; 44 caussas,
Iuque 45 bonas artes, et tua 46 sacra redi
47 Ista decens facies longis vitiabitur annis,
Rugaque in 48 antiqua fronte senilis erit.
49 Iniicietque manum formae 50 damnosa senectus,
Quae 51 strepitum passu non faciente venit.
Cumque aliquis dicet: Fuit haec formosa, 52 dolebis:

---

29 Ardor idem *Poeticus* 30 Sola vates Sappho ex insula Lesbo te superabit 31 Exsilium meum 32 Avocet a labore poetico 33 Meam relegationem 34 Minus vegetum 35 Carmina 36 De tuis carmiuibus iudicabam 37 Te docebam 38 Audiebam perlegère tuos versus 39 Cum nihil egeras 40 Pudoris, quia carmen tuum mihi non placebat 41 Timeo ne forte et tu meo exemplo deterrita sis a studiis poeticis, quia illi mihi nocuerunt 42 Noli timere 43 Ergo relinque timorem poenae, cave modo amatoria scribas 44 Me'um, ne carmina tibi noceant 45 *Poesis* 46 Ea sunt vatibus sua carmina 47 Haec tua pulchritudo senio deformabitur 48 In fronte iam senio confecta 49 Formam sibi vindicabit, et turpem reddet 50 Senectus, quae iuvenes damno afficit 51 Gradu, qui non sentitur, obrepit enim tacite senectus 52 Quod non am-

Et speculum 53 mendax esse querere tuum.
54 Sunt tibi opes modicae, cum 55 sis dignissima magnis:
56 Finge sed immensis censibus esse pares.
57 Nempe dat id cuicumque libet fortuna, rapitque:
58 Irus et est subito, qui modo 59 Croesus erat.
60 Singula quid referam? 61 Nil non mortale tenemus,
62 Pectoris exceptis ingeniique bonis.
63 En ego, 64 cum patria caream, vobisque, domoque,
65 Raptaque sint, adimi quae potuere mihi:
Ingenio tamen ipse meo 66 comitorque fruorque:
Caesar in hoc potuit 67 iuris habere nihil.
Quilibet hanc saevo vitam mihi 68 finiat ense;
Me tamen 69 exstincto fama superstes erit.
Dumque suis 70 victrix 71 omnem de montibus orbem
Prospiciet domitum 72 Martia Roma, legar.
[illegible]
Tu quoque, quam studii 73 maneat felicior usus,
74 Effuge 75 venturos, qua potes, usque rogos.

---

plius sis formosa 53 Non reddere veram et priorem formam 54 Habes etiam modicas divitias 55 Mercaris 56 Sed existima te possidere maximas divitias 57 Fortuna pro lubitu dat et adimit divitias 58 Mendicus, pauper 59 Rex Lydiae ditissimus 60 Quae possidemus 61 Cuncta nostra sunt mortalia 62 Animi 63 Tollit interdum spiritum Poeta, et se ita sperata aeternitate sua in mediis suis miseriis consolatur 64 Cum in exsilio vivam. 65 Ademta 66 Ingenium meum me comitatur 67 Potestatis, Ut mihi ingenium adimeret 68 Auferat 69 Mortuo 70 Quae totum orbem devicit 71 Al. *septem*: Quia Roma septem montes est complexa 72 A Romulo, Martis filio, condita 73 Utinam maneat, h. e. cui studia felicius succedant, quam mihi 74 Scriptis tuis 75 Venturam mortem, h. e. ne rogus cum tuo corpore etiam tuum nomen absumat.

# ELEGIA VIII.

ARGUMENTUM.

*Desiderio cum patriae, tum suorum ita teneri Poeta scribit, ut cupiat celeri aliquo cursu eo se conferre: quam rem sibi Augustum solum praestare posse ostendit; narratque exsilii sui incommoda: optatque ut tandem Caesar irae modum statuat, et mitius exsilium praebeat.*

**N**unc ego 1 Triptolemi cuperem conscendere curris,
2 Misit in 3 ignotam qui rude semen humum:
Nunc ego 4 Medeae vellem fraenare dracones,
5 Quos habuit fugiens arce, Corinthe, tua:
Nunc ego 6 iactandas optarem sumere pennas,
Sive tuas, 7 perseu; 8 Daedale, sive tuas;
Ut 9 tenera nostris cedente volatibus aura
Aspicerem 10 patriae dulce repente solum:
11 Desertaeque domus vultum, memoresque 12 sodales;
Caraque praecipue coniugis ora mihi.
Stulte, quid o frustra votis 13 puerilibus optas,
Quae 14 non ulla tulit, 15 fertque, feretque dies?
Si semel 16 optandum est; 17 Augustum, 18 nu-

---

1 Cursum intelliget, quem a Cerere accepit Triptolemus 2 Sevit 3 Ignotam semini, quia nunquam expertum erat terram, vel nondum frumentum ferentem. 4 Medea post Peliae necem, fraude interemti, iunctis curru draconibus, aufugit 5 Quibus vecta est 6 Movendas alias cum volarem. 7 Qui vehebatur Pegaso et alis. 8 Quo de vid. Ovid. Metam. 8 Fab. 3. 9. Tenui 10 Romae 11 Formam domus 12 Sc. mei 13 Ineptis 14 Nullum tempus 15 Dat et dabit 16 Ut in patriam redeam 7

men adora :
Et 19 quem laesisti, 20 rite precare 21 Deum.
Ille tibi 22 pennasque potest, currusque volucres
Tradere ; 23 det reditum ; protinus 24 ales eris.
Si precer 25 haec ( neque enim possim maiora precari )
Ne mea sint timeo vota 26 modesta parum.
Forsitan hoc 27 olim, cum se 28 satiaverit ira,
Tum quoque 29 solicita mente rogandus erit.
30 Quod minus interea est, instar mihi muneris ampli,
Ex his me iubeat 31 quolibet ire locis.
Nec coelum, nec aquae 32 faciunt, nec terra, nec aurae ;
Et mihi perpetuus corpora 33 languor habet :
Seu 34 vitiant 35 artus 36 aegrae contagia mentis ;
Sive mei caussa est 37 in regione mali :
38 Ut tetigi Pontum. vexant 39 insomnia, vixque
40 Ossa tegit macies ; 41 nec 42 iuvat ora cibus.
Quique 43 per autumnum percussis frigore primo
Est 44 color in foliis, quae 45 nova laesit hyems ;

---

Al *Augusti* 18 maiestatem 19 Cuius iram expertus es. 20 Modo debito 21 Augustam 22 Media, quibus utaris instar pennarum 22 curruum 23 Indulgeat 24 Avis eris, utendo illa celeritate in redeundo. 25 Reditum in patriam 26 Dum nimis peto 27 Posthac. 28 Augustus 29 Dubia, non id permissurus sit 30 Interea, quod minus est, licet mihi sit loco magni muneris, precor, ut ex hoc loco sinat alio migrare 31 Quocumque illud sit loco 32 Mihi prosunt 33 Infirmitas 34 Corrumpunt 35 Corpus. 36 Tristis 37 In Scythia 38 *Postquam* in *Pontum* perveni 39 Dormier di impotentia 40 Ossa prae macie teguntur 41 Et fastidio cibum 42 Delectat 43 Autumnali tempore 44 Sc. pallidus 45 *Principium* hyemis arefecit.

46 Is mea membra 47 tenet, nec viribus allevor ullis;
Et nunquam 48 queruli caussa doloris abest.
Nec melius valeo, quam corpore, mente; sed 49 aegra est
Utraque pars aeque 50 binaque damna fero.
51 Haeret et ante oculos 52 veluti spectabile corpus
Adstat 53 Fortunae forma legenda meae.
Cumque locum, moresque hominum, 54 cultusque, 55 sonumque
Cernimus; et quid sim, quid fuerimque 56 subit:
Tantus amor 57 necis est, querar ut de Caesaris ira,
58 Quod non offensas vindicet ense suas.
At quoniam semel est odio 59 civiliter usus,
Mutato levior sit 60 fuga nostra loco.

---

46 Sc. pallor 47 Occupavit. 48 Lamentantis. 49 Male se habet 50 Morbum in corpore, tristitiam in animo 51 Observetur oculis 52 Tamquam corpus spectatu dignum 53 Praesens infortunium observatur meis oculis 54 Vestitum 55 Verba 56 In mentem venit 57 Me interficiendi 58 Quod non interficiat me gladio, et iniurias suas ulciscatur 59 Me ut civem tractavit 60 Exsilium meum.

# ELEGIA IX.

### ARGUMENTUM

*Urbes Graecas Geticam oram incoluisse docet, et ab iis etiam Tomitanae urbi nomen fuisse impositum ostendit.*

1 Hic quoque sunt igitur 2 Graiae (quis crederet?) urbes
Inter inhumanae nomina 3 barbariae.

---

1 Hic etiam in Getica ora sunt urbes Graiae, non lingua et moribus, sed origine 2 Graecae 3 Ferae gentis

4 Hunc quoque 5 Mileto missi venere 6 coloni,
Inque Getis 7 Graias constituere domos.
8 Sed vetus 9 huic nomen, 10 positaque antiquius urbe,
Constat ab 11 Absyrti caede fuisse, loco.
Nam 12 rate, quae 13 cura 14 pugnacis facta Minervae,
15 Per non tentatas prima cucurrit aquas;
Impia desertum fugiens Medea 16 parentem,
Dicitur 17 his 18 remos applicuisse vadis.
19 Quem procul ut vidit 20 tumulo 21 speculator ab alto;
Hostis, ait, nosco 22 Colchide vela, 23 venit.
Dum trepidant 24 Minyae, dum 25 solvitur aggere funis,
26 Dum sequitur celeres anchora tracta manus;

---

Geticae 4 Tomon, *M*ileti coloniam. 5 *M*ilesii quoque Tomon tenuere, uti etiam Istropolim, aut quemadmodum aliae quoque Graeciae coloniae littus Geticum tenuere Fuit autem *M*iletus urbs quondam Ioniae totius, belli pacisque artibus princeps, a *M*ileto ita dicta 6 Habitatores 7 Graecas urbes 8 Hic aperte declarat Tomon locum a caede Absyrti denominatum, ubi postea urbem condiderunt *M*ilesii, servato prioris loci nomine 9 Tomo urbi, ubi in exsilio vivo 10 Nam locus ille appellatus est Tomus, antequam urbs a *M*ilesiis conderetur 11 *Pro*pter Absyrti mortem 12 Navi Argo 13 Quae *A*rgo navis facta cura et tutela *P*alladis armatae, quam pictam habuit Aut ingeniose, curiose, et perite factam intellige. Nonnulli putant, eam Argo a celeritate Graece appellatam, vel ab Argo eius inventore 14 Bellicose, quia *M*inerva belli Dea est 15 Primam navem eam fuisse ait, quam Argonautae conscenderunt, vel per aquas non antea navigiis pervagatas 16 Ætam Colchorum regem 17 Getico littori 18 Navem. 19 Ætam, medeam insequentem. 20 Colle, vel rupe in littore Getico 21 *A*liquis ex Argonautis, vel Scythis, visurus an aliqui ex Colchide eos qui rapto aureo vellere aufugerant, insequerentur 22 Cognosco vela huius, qui ex Colchide venit, h. e Iasonis. 23 *M*edeae Pater 24 Thessali scil. Argonautae, a regiuncula Thessaliae ita dicti 25 Getico littore 26 Dum an-

27 Conscia percussit meritorum pectora Colchis,
Ausa atque 28 ausura multa 29 nefanda manu.
Et quamquam 30 superest ingens audacia menti.
31 Pallor in 32 attonito 33 virginis ore sedet,
Ergo ubi prospexit 34 venientia vela: 35 Tenemur,
Et pater est aliqna 36 fraude 37 morandus, ait.
Dum quid agat 38 quaerit, dum 39 versat in omnia vultus,
40 Ad fratrem casu lumina flexa tulit:
41 Cuius ut oblata est praesentia: 42 Vincimus, inquit,
43 Hic mihi morte sua caussa salutis erit.
Protinus 44 ignari nec quidquam 45 tale timentis
46 Innocuum 47 rigido 48 perforat ense latus.
Atque ita 49 divellit, divulsaque membra per 50 agros
Dissipat in multis invenienda locis.
51 Neu pater ignoret, scopulo 52 proponit in alto
53 Pallentesque manus, sanguineumque caput.

---

chora tarde levatur 27 Medea sceleris in patrem commissi sibi conscia 28 Sc. fratrem, filios, Peliam discerptura, Creusamque cum regia combustura etc. 29 Scelera 30 Non facile timebat 31 Ob timorem patris insequentis 32 *Perterrito* 33 Medeae. 34 Appropinquantem navem 35 Capti sumus 36 Al. *fraude* 37 Detinendus 38 Cogitat. 39 Circumspicit omnia 40 Respexit forte ad fratrem Absyrtum 41 Quem cum vidit praesentem. 42 Al. *vicimus*; datur effugiendi occasio 43 Frater Absyrtus 44 Nescientis, quod ipsum Medea interficere vellet 45 Scil. Mortem. 46 Absyrti innocentis. 47 Saevo. 48 Fraiecit 49 Lacerat. 50 Getici littoris. 51 Utque patri hoc factum innotescat 52 Ut conspici possent 53 Exsan-

Ut genitor luctuque 54 novo tardetur, et 55 artus
Dum 56 legit 57 exstinctos, 58 triste moretur iter;
Inde 59 Tomis dictus locus hic, quia 60 fertur in illo
Membra 61 soror 62 fratris consecuisse sui.

gues 54 Ob necem filii 55 Membra 56 Colligit 57 Filii interfecti 58 Tristitiam sibi allaturum. 59 A dilaceratione 60 Dicitur 61 Medea. 62 Absyrti

## ELEGIA X.

### ARGUMENTUM.

*Exsilii sui incommoda describit Poeta, sed inter caetera tantam vim frigoris esse asserit ut maria et flumina, atque in his etiam pisces congelentur, et eo tempore Scythae hostes, qui equitatu et sagittis plurimum pollent, Istrum transeant, atque ea loca depopulentur, ac homines captivos ducant.*

Si quis adhuc 1 istic meminit 2 Nasonis ademti,
Et 3 superest sine 4 me nomen in 5 Urbe meum;
6 Suppositum stellis 7 nunquam tangentibus aequor
Me sciat 8 in media vivere barbarie.
9 Sauromatae cingunt fera gens, 10 Bessique, 11 Getaeque:
12 Quam non ingenio nomina digna meo!

1 Romae 2 Ovidii exsulis 3 Memoriae inhaeret 4 Meo corpore. 5 Roma. 6 Positum sub stellis nunquam occidentibus 7 Septentrionem significat 8 Inter medios Barbaros 9 Sarmatae, gentes septentrionales 10 Populi ad fines Thraciae 11 Populi Scythiae 12 Nomina non digna,

Dum tamen 13 aura 14 tepet 15 medio defendimur Istro,
16 Ille suis 17 liquidus 18 bella repellit aquis.
At cum 19 tristis hyems squallentia protulit ora,
Terraque 20 marmoreo candida facta gelu est:
Dum 21 patet et Boreas, et nix iniecta 22 sub Arcto;
Tum 23 liquet has gentes axe tremente premi.
Nix iacet, et iactam 24 nec Sol pluviaeve resolvunt:
Indurat Boreas, 25 perpetuamque facit.
Ergo, ubi 26 delicuit nondum prior, altera venit:
Et solet in multis 27 bima 28 manere locis.
Tantaque 29 commoti vis est Aquilonis, ut altas
30 Æquet humo turres, tectaque rapta 31 ferat.
Pellibus, et 32 sutis arcent 33 mala frigora braccis;
34 Oraque de toto corpore sola patent.
Saepe 45 sonant moti glacie pendente capilli,
Et nitet 36 inducto candida barba gelu:
37 Udaque consistunt formam servantia 38 testae
Vina: 39 nec hausta meri, sed data frusta bibunt.

---

ut ea ingenium meum celebret. 13 Æstas est 14 Quis ibi non est fervida aestas 15 Fluvio medio inter Tomitanam urbem, et Sauromatas, quia carent navibus, quibus traiiciant 16 Ister 17 Gelu non astricus 18 Hoste, enim nequeunt aquam tranare 19 Tristitiam causans 20 Albo, ut marmor 21 Apparet. 22 In Septentrione sub ursa sydere 23 Apparet, has gentes septentrionales coelo frigido, in corporibus viventium tremorem excitante, urgeri 24 Ob nimium frigus. 25 Diuturnam. 26 Antequam nix prior est liquefacta, superningit altera 27 Nix duorum annorum 28 Al. *iacere* 29 Rapacis 30 Diruat. 31 Auferat 32 E villosis pellibus confectis 33 Nocentia. 34 Sola facies est nuda, reliqua tecta. 35 Pruina crines tegente, stridorem moti edunt 36 Congelato anhelitu 37 Et vina nimio frigore congelata, vase fracto formam eius retinent 38 Vasis 39 Nec vinum, sed con-

Quid loquar, 40 ut vincti 41 concrescant frigore rivi,
Deque lacu 42 fragiles effodiantur aquae?
Ipse 43 papyrifero qui non augustior amne
Miscetur vasto 44 multa per ora freto,
45 Caeruleos ventis latices 46 durantibus Ister,
Congelat, et 47 tectis 48 in mare serpit aquis.
Quaque 49 rates ierant, pedibus nunc itur, 50 et undas
Frigore concretas ungula pulsat equi:
Perque 51 novos pontes subter labentibus undis
52 Ducunt Sarmatici 53 barbara plaustra boves.
Vix equidem 54 credar; 55 sed cum sint praemia falsi
Nulla, 56 ratam 57 testis debet habere fidem.
Vidimus ingentem glacie 58 consistere pontum
Lubricaque 59 immotas 60 testa 61 premebat aquas.
Nec 62 vidisse sat est; 63 durum calcavimus aequor:
Undaque non 64 udo sub pede summa fuit.
Si tibi 65 tale fretum quondam, 66 Leandre, fuisset,
67 Non foret angustae mors tua crimen aquae:

---

gelatum per frustra bibunt 40 Quomodo 41 Congelentur. 42 Glacies 43 Nilo papyrum ferente. 44 Septem ostiis in Pontum influit 45 Aquas fluentes atque caeruleas 46 Astringentibus, et congelantibus 47 Glacie opertis 48 In Pontum Euxinum labitur. 49 Navigaverant. 50 Et equi congelatas aquas transgrediuntur 51 Glaciem, pontis vicem sustinentem, sub qua Ister in Pontum influit 52 Trahunt 53 Currus Scytharum. 54 Fides adhibebitur rei, quam sum dicturus 55 Sed quia n[illegible] praemium reportabo, si mentiar. 56 Firmam 57 Ovidii 58 Concretum esse mare 59 Glacie consistentes 60 Aqua testae instar congelata 61 Tegebat 62 Aquam congelatam 63 Mare congelatum. 64 Madefacto, cum tamen aqua natura sit humectare. 65 Ita congelatum mare. 66 Qui Hellespontum tranare solebas 67 Hellespontus.

Tum neque se 68 pandi possunt delphines 69 in auras
 Tollere : conantes 70 dura coercet hyems :
Et quamvis Boreas iactatis insonet 71 alis,
 Fluctus in 72 obsesso gurgite nullus erit.
Inclusaeque gelu stabunt, 73 ut marmore puppes:
 Nec poterit 74 rigidas 75 findere remus aquas.
Vidimus in glacie pisces haerere 76 ligatos:
 Et pars ex illis tum quoque viva fuit.
Sive igitur nimii Boreae vis saeva marinas,
 Sive 77 redundatas 78 flumine 79 cogit aquas:
Protinus 80 aequato siccis Aquilonibus Istro,
 81 Invehitur celeri 82 barbarus hostis equo:
Hostis 83 equo pollens, longeque volante sagitta
 84 Vicinam late depopulatur 85 humum.
Diffugiunt alii, nullisque tuentibus agros,
 86 Incustoditae diripiuntur opes.
Ruris opes parvae pecus, et stridentia plaustra;
 87 Et quas divitias incola pauper habet.
88 Pars agitur vinctis post tergum capta lacertis,
 Respiciens frustra rura 89 Laremque suum.

---

non esset contaminatus tua morte. Leander enim ad Hero a se amatam noctu ire solebat per fretum Hellesponticum: cum igitur Leandri tempestate submersi cadaver ad puellam esset delatum, haec se de turri praecipitavit. 68 Lati. 69 Ex aqua exilire. Delphini enim teste Plinio, tanta vi exsiliunt, ut plerumque vela navium transvolent vento. 70 A pedum frigus 71 Nam Poetae ventos fingunt esse alatos, quia aerem celeriter penetrant. 72 *Mari* congelato, ac si obsessum esset, h. e licet tempestas sit maxima, mare tamen erit quietum. 73 Ceu inclusae marmore. 74 Duras 75 Penetrare 76 Congelatos. 77 Copiosas. 78 In ipso flumine. 79 Congelat 80 Glaciae 81 Transgreditur subito flumen 82 Sauromatae. 83 Equitatu potens. 84 Urbi domo. 85 Terram. 86 Bona rusticorum in pagis minus munitis habitantium. 87 Eos diripiunt vicini hostes 88 Aliqui capti vinciuntur, et in servitutem abripiuntur. 89 Domum suam.

Pars cadit 90 hamatis misere 91 confixa sagittis :
92 Nam 93 volucri ferro 94 tinctile virus inest.
Quae nequeunt secum ferre aut abducere, 95 perdunt :
Et cremat insontes 96 hostica flamma 97 casas.
Tum quoque, cum pax est, 98 trepidant formidine belli :
Nec quisquam presso vomere 99 sulcat humum.
Aut videt, aut metuit 1 locus hic, quem non videt, 2 hostem.
3 Cessat 4 iners rigido terra relicta situ.
5 Non hic pampinea dulcis latet uva sub umbra:
6 Nec 7 cumulant altos 8 fervida musta 9 lacus.
Poma 10 negat regio : nec haberet 11 Acontius, in quo
12 Scriberet hic 13 dominae verba legenda suae.
Aspicere est 14 nudos sine 15 fronde, sine arbore campos :
Heu loca felici non adeunda viro!
Ergo, tam late pateat cum maximus orbis,
16 Haec est in poenam terra 17 reperta meam?

---

90 Hamos habentibus 91 Transfossa 92 Nam veneno tingunt aciem sagittarum, ut vulnera eradunt curam difficiliora 93 Sagittis 94 Tinctum sanguine humano, vel quo tingitur acies sagittae 95 Corrumpunt 96 Ab hostibus accensa 97 Rusticorum tuguria 98 Quia paci non fidunt Arat terram 1 Incolae hujus loci 2 Hostium insidias 3 Noncolitur, nec seritur, nec fert aliquid 4 Pigra, sterilis 5 Hic non crescunt vites 6 Nec vina exprimunt. 7 Copiose implent 8 Calida, quia fervent 9 Vasa, quibus vina ex uvis expressa excipiuntur 10 Non fert 11 Qui ex Caea insula Delum navigavit ad Dianae sacra, a virginibus celebrata, ubi amore Cydippes captus est 12 Cum vero non auderet eam aperte uxorem petere, fraude pomum ante puellam proiecit, cui sequentes versus inscripsit : *Iuro tibi sane per mystica sacra Dianae, Me tibi venturam comitem, sponsamque futuram* Puella, pomo accepto, doli ignara, carmen legit, credidit que, se sponsam dari Acontio 13 Cydippae 14 Nec sylvas, nec gramina habens 15 Frondiferis 16 Pontica regio. 17 Excogitata

# ELEGIA XI.

ARGUMENTUM.

*Crudelissimum quendam suppresso nomine accusa Ovidius, quod cum in Scythica regione orbatus omni re cara, in maximis vivat incommodis, ille non his contentus, ei tamen insultet: additque magnum ille esse dedecus, oppugnare hominum prostratum, et iacentem. Monet postremo, ut memor humanae sortis, nolit amplius commemorare Poetae crimina, sed ea sinat cicatricem obducere, cum praesertim nulla eius fortuna possit fieri miserior.*

SI quis es, 1 insultes qui casibus, improbe, nostris,
2 Meque reum dempto fine 3 cruentus agas,
4 Natus es e scopulis, 5 nutritus lacte ferino;
Et dicam 6 silices pectus habere tuum.
7 Quis gradus ulterior, quo se tua 8 porrigat ira, 9
Restat? Quidve meis cernis abesse malis?
Barbara me tellus et 9 inhospita littora Ponti,
Cumque suo Porea 10 Maenalis ursa videt.
11 Nulla mihi cum gente fera commercia linguae:
Omnia 12 solliciti sunt loca plena metus.
Utque 13 fugax avidis cervus deprehensus ab ursis,
Cinctave 14 montanis ut pavet agna lupis;
Sic ego 15 belligeris a gentibus 16 undique septus

---

1 Exagites mea mala. 2 Et me perpetuo accuses. 3 Sanguinem meum sitiens 4 Quia tam durus es et insensibilis 5 Quia tam crudelis es 6 Habere cor durissimum 7 Quod aliud malum superet, quod iratus mihi cupias accidere 8 Procedat 9 Portu destituta, quaque accolunt feri, et inhospitales homines 10 Ursa Arcadia: Callisto enim, postea in ursam mutata, ex Arcadica. 11 Non colloquor cum Thraciae populis 12 Sollicitudinem timoris iniicientia 13 Celer 14 Feris 15 Bellicosis. 16 Cir-

Terror, hoste meum 17 paene premente latus.
18 Utque sit exiguum poenae, quod coniuge cara,
Quod patria careo, 19 pignoribusque meis;
Ut mala nulla feram, nisi 20 nudam Caesaris iram:
Nuda parum nobis Caesaris ira mali est?
Et tamen est aliquis, qui 21 vulnera cruda retractet:
22 Solvat et 23 in mores ora diserta meos.
In causa 24 facili 25 cuivis licet esse diserto:
Et minimae vires frangere 26 quassa valent.
27 Subruere est arces et stantia moenia 28 virtus:
Quamlibet ignavi 29 praecipitata premunt.
Non sum ego 30 quod fueram: quid 31 inanem proteris umbram?
Quid 32 cinerem Saxis, 33 bustaque 34 nostra petis?
35 Hector erat tunc cum bello certabat; at idem
Vinctus 36 ad Æmonios non erat Hector equos
Me quoque, 37 quem noras olim, non esse memento:
Ex illo 38 superant haec simulacra viro.
Quid simulacra, ferox, dictis 39 incessis 40 amaris?

---

cumdatus 17 Propemodum exsistente ad latus 18 Quasi exsilium non sit satis poenae, ut accedere debeat adhuc alia 19 Amicis et liberis 20 Solam. 21 Vulnus, quod nondum coaluit, renovat 22 Causam facunde agat 23 Contra vitam meam 24 *Probata*, qualis mea est 25 Quilibet facile aliquid proferre potest 26 Debilitata 27 Solo aequare 28 Fortitudo 29 Iam dirupta 30 Cum Romae essem 31 Me sine ullis viribus conculcas. 32 Me civiliter mortuum, et sic in cineres redactum 33 Reliquias cadaveris Bustum alias erat locus ubi mortui comburebantur et sepeliebantur, nunc est sepulchrum. 34 Insequeris 35 Hector erat fortis, cum hostibus resistere valebat. 36 Al. *Æmonio*, h. e. equo Thessalo, unde Achilles erat, ab *Æmo* Thesaliae monte dicto 37 Qualem 38 Superest hoc corpus invalidum simulacrum alias est mortui imago. 39 Lacessis, accusas. 40 Atrocibus.

Parce, precor, 41 manes sollicitare meos
42 Omnia vera puta mea crimina: nil sit in illis,
Quod magis errorem, quam scelus esse putes.
43 Pendimus en 44 profugi 45 (satia tua pectora) poenas,
Exsilioque 46 graves, exsiliique 47 loco.
48 Carnifici Fortuna potest mea 49 flenda videri;
50 Te tamen est uno iudice 51 moesta parum.
Saevior es tristi 52 Busiride: saevior 53 illo,
Qui 54 falsum 55 lento torruit igne bovem.
56 Quique bovem Siculo fertur donasse tyranno,
57 Et dictis artes conciliasse suas.
58 Munere in hoc, Rex, est 59 usus, 60 sed imagine maior:
61 Nec sola est 62 operis forma probanda mei.
Aspicis e dextra latus hoc 63 adapertile tauri?
Huc tibi e quem 64 perdes, coniiciendus erit.
Protinus inclusum 65 lentis carbonibus ure,
Mugiet 66 et veri vox erit illa bovis.
Pro quibus 67 inventis, ut 68 munus munere penses,

---

41 Animam meam, quae a corpore meo discessit, inquietare 42 Exsistima, omnia mea crimina, mihi obiecta, esse vera 43 Solvimus poenas 44 Fugati in terram Scythicam 45 Exple crudelitatem tuam meis poenis 46 Molestas et turpes 47 Urbe Tomo 48 Homini crudelissimo 49 Miserabilis et deploranda 50 Te solo ita indicante 51 Afflicta. Al. *mersa.* 52 Neptuni filio, Ægypti tiranno crudelissimo 53 Phalaride, crudelissimo Agrigentinorum tyranno 54 Æneum, cui hominem includebat 55 Remoto, ut inclusus bovi eo lentius combureretur 56 Perillus, Phalaridi bovem illum aeneum praeparans, sed primus bovi isti inclusus, experimenti faciendi causa 57 Et verbis artificium suum acceptius reddidisse 58 Haec Perilli sunt verba ad Thalaridem 59 Utilitas 60 Sed usus maior est, quam exterius videtur 61 Perillus in bove isto laudat usum et formam 62 Tauri a me facti 63 Quod facile aperiri potest 64 Interficere voles 65 Langui lioribus post primas exstinctas 66 Et gemitus iste similis erit voci bovis. 67 Bove invento. 68 Taurum tibi a me donatum.

Da precor, ingenio praemia digna meo.
69 Dixerat: at Phalaris, Poenae 70 mirande repertor,
Ipse tuum praesens 71 imbue, dixit, opus:
Nec mora: 72 monstratis crudeliter ignibus ustus
Exhibuit 73 querulos ore 74 tremente sonos.
75 Quid mihi cum Siculis inter Scythiamque Getasque?
76 Ad te, 77 quisquis is es, nostra querela redit.
Utque 78 sitim nostro possis explere cruore,
79 Quantaque vis avido gaudia corde feras;
Tot mala sum 80 fugiens tellure, tot aequore 81 passus,
Te quoque, ut 82 auditis, posse dolere putem.
Crede mihi, si sit 83 nobis collatus 84 Ulysses.
Neptuni 85 minor est, quam 86 Iovis ira fuit;
Ergo quicumque es, 87 rescindere vulnera noli;
Deque 88 gravi 89 duras ulcere tolle manus.
Utque meae famam 90 tenuent oblivia culpae.
Fata 91 cicatricem ducere nostra sine.
Humanaeque memor 92 sortis, quae 93 tollit eosdem,
Et 94 premit; 95 incertas ipse verere vices.

---

69 Perillus 70 Mirabilis 71 Experire 72 A se prius Regi. 73 Al. *geminos*, humanos nempe, et bubulos 74 Al. *gemente* 75 Cur Siculorum enarro crudelitatem, inter feras, et remotas gentes vivens 76 Ad exprobrandum tuam in me crudelitatem revertor 77 Qui meo sanguine non potes satiari 78 Desiderium sanguinis mei 79 Quantalibet 80 In exsilium abiens 81 In itinere meo 82 Omnibus meis malis, si ea tibi referam. 83 Cum nobis 84 Qui per decennium erravit 85 Indignatio, nam Ulyssem est insecutus, quia ille eius filium Polyphemum excaecaverat 86 Augusti 87 Renovare crimina 88 Magno meo malo 89 Crudeles 90 Imminuant. 91 Sanari, quemadmodum vulnera cicatricibus coire solita 92 Fortunae 93 Elevat 94 Deprimit 95 Vicissitudines fortunae, quae e

Et quoniam 96 fieri quod nunquam posse putavi,
Est tibi de rebus maxima 97 cura meis;
Non est 98 quod timeas, Fortuna miserrima nostra est:
Omne 99 trahit secum Caesaris ira malum.
1 Quod magis ut liqueat, neve hoc tibi 2 fingere credar;
Ipse velim poenas experiare meas.

---

tibi nocere forsan possunt 96 Quod mihi impossibile videbatur. 97 Sollicitudo ne reducar in patriam. 98 Me rediturum esse Romam 99 Feret 1 Me miserum esse 2 Comminisci

# ELEGIA XII.

ARGUMENTUM.

*Poeta dicit, frigoribus pulsis, adesse vernum tempus, cuius iucunditatem ex loco adiunctorum latius describit; incipiuntque etiam nautae tunc navigare, qui, si in Scythiam pervenerint, se illis dicit occurrere, ut ab his cognoscat Caesaris triumphos. Quod si quis aliquid referre potuit, protinus a Poeta domum ducitur, fitque eius hospes: precatur demum, ut domus, quam habebat in Scythia, non sit perpetua Poetae sedes, sed hospitium, ut aliquando in patriam redeat.*

Frigora iam 1 Zephyri minuunt, 2 annoque peracto
3 (Longior antiquis visa Maeotis hyems:)
4 Impositamque sibi 5 qui non bene pertulit Hellen

---

1 Venti ab occasu flantes 2 Finita hyeme 3 Hyems Scythica, ubi Palus Maeotis est, longior mihi est visa, quam praeteritae, ubi Romae fui. Innuit Poeta, se iam annum in Ponto fuisse 4 Æquinoctium vernum describit 5 Aries, postea inter sidera collocatus, Phrixum et Hellem per Hellespontum transtulit, sed Helle decidit in Hellespon

6 Tempora nocturnis aequa diurna facit.
7 Iam violam puerique 8 legunt, hilaresque puellae,
9 Rustica quam nullo terra serente gerit.
Prataque 10 pubescunt variorum flore colorum,
11 Indocilique loquax gutture 12 vernat avis.
13 Utque malae crimen matris deponat 14 hirundo,
Sub trabibus 15 cunas parvaque tecta facit.
Herbaque quae latuit 16 Cerealibus 17 obruta sulcis,
18 Exserit 19 e tepida molle cacumen humo.
20 Quoque loco est vitis, de palmite 21 gemma 22 movetur:
23 Nam procul a Getico littore vitis abest.
Quoque loco est arbor, 24 turgescit in arbore ramus:
Nam procul a Geticis finibus arbor abest.
25 Otia nunc istic, iunctisque ex ordine ludis

---

tum, quam ob caussam hic Ovidius dicit, Arietem non bene pertulisse Hellen 6 Sole arietis signum mense Martio ingrediente, aequinoctium vernum efficit 7 Describitur ver. 8 Colligunt. 9 Carpunt etiam alia, in agris sponte nata 10 Florent 11 Docto gutture, quia a nemine, nisi a natura, doctum fuit 12 Cantu lascivit. 13 Ut deponendo in eis cunis et nidis pullos, videatur pia, et velle crimen filii occisi, ea educatione celare, nec mala mater dici. Nota est fabula *Prognes*, Itym filium occidens, patrique Tereo epulandum apponens, ut ulcisceretur vim sorori turpiter illatam 14 Veris praenuncia 15 Nidos, in quibus pulli foventur 16 Frumentum Cereris domum occultantibus 17 Terra 18 Protrudit, nudat 19 Qualis terra tempore verno esse solent 21 In iis regionibus, in quibus vites nasci solent 21 Oculus, quem vitis primo emittit 22 Crescit perpetuo motu 23 In Scythis enim non sunt vites 24 Intumescit, vel tumet 25 Feriae nunc Romae celebrantur 26 Ludus ludo succedit; vel intelligit Ludos Megalenses, qui fiebant 6 Id. Aprilis; vel iuxta Livium, pridie Idus, quod eo die Caesar Iubam

27 Cedunt verbosi garrula verba fori.
28 Usus equi 29 nunc est, levibus nunc luditur. 30 armis :
Nunc pila, nunc celeri 31 volvitur 32 orbe trochus.
Nunc, ubi perfusa est 33 oleo labente inventus,
34 Defessos artus 35 Virgine 36 tignit aqua.
37 Scena viget, 38 studiisque favor distantious 39 ardet :
40 Proque tribus resonant terna Theatra Foris.
41 O quater, et quoties non est numerare, beatum.
Non interdicta cui licet 42 Urbe frui !
43 At mihi sentitur nix verno sole soluta,
Quaeque lacu 44 duro vix 45 fodiantur 46 aquae.
Nec mare concrescit glacie, nec ut ante, per 47 Istrum
48 Stridula Sauromates plaustra bubulcus agit.
Incipient aliquae tamen huc 49 adnare 50 carinae,

---

Mauritaniae Regem devicisset 27 Non dicitur ius Romae eo tempore, quo in scena ludi celebrantur 28 Al. *Lusus equi*, quos Romani docebunt in gyrum flectere 2.) Aliquando 30 Armorum exercitatione. 31 Al. *vertitur*. 32 Agitatione 33 Unguento quo ungebantur athletae certaturi 34 Exercitiis 35 Aqua Virginis, a virgine quae eius fontem Romae indicaverat, dicta 36 Romani veteres campum Martium Tiberi vicinum delegerunt, in quo iuvenes post exercitia armorum sudorem et pulverem abluerent 37 In qua in praesens varii ludi exhibentur 38 Favoribus diversis : alii enim aliis in ludis favebant 39 Irascitur, optat, aut praemimio alicuius partis amore uritur 41 Al. *cumque*. Et tria theatra cum tribus foris, Romano, Iulio et Augusto, vicina campo Martio, ubi haec spectacula exhibentur, prae nimio clamantium strepitu resonant 43 O infinities felicem, cui licet esse Romae 42 Roma 43 hic nivem verno tempore liquefieri cerno 44 Congelato 45 Rumpantur 46 Scil. sentiuntur 47 Congelatum 48 Stridentes currus incola e regione Sauromatica, agens tauros currum trahentes, agit 49 Adnavigare 50 Naves.

51 Hospitaque in Ponti littore 52 puppis erit;
Sedulus occurram nautae: 53 dictaque salute,
54 Quid veniat 55 quaeram, 56 quisve, quibusve locis;
Ille quidem mirum, ni de 57 regione propinqua
Non nisi vicinas cantus 58 ararit aquas:
Rarus ab Italia 59 tantum mare navita transit:
Littora rarus in haec portubus 60 orba venit.
Sive tamen Graia scierit, sive ille Latina
61 Voce loqui; certe 62 gratior huius erit.
Fas quoque ab ore 63 freti 64 longaeque Propontidos undis,
Huc aliquem certo 65 vela dedisse Noto.
66 Quisquis is est, memori 67 rumorem voce referre;
68 Et fieri famae parsque gradusque potest.
Is precor auditos possit narrare triumphos
69 Caesaris, et 70 Latio reddita vota Iovi:
Teque 71 rebellatrix tandem Germania magni
72 Triste caput pedibus supposuisse 73 Ducis.
74 Haec mihi qui 75 referet, quae non vidisse dolebo,
Ille meae domui protinus hospes erit.

---

51 Peregrina 52 Navis 53 Postquam ipsum salutavi 54 Cur 55 Interrogabo 56 Al. *quisve*; scil. sit 57 Propontide, Thracia etc. 58 Navigarit navi aquas sulcans 59 Tum magnum 60 *Privata* 61 Lingua 62 Iucundior erit sermo latinus, quia mihi est patrius. 63 Hellesponti 64 Cuius longitudo undecim, latitudo tantum tria millia passuum 65 Ventis adnavigasse 66 Quicumque ad *Ponticum* litus venerit 67 Incertos vulgi sermones 68 Rumor iste potest ad partem aliquam, vel gradum veritatis pervenire 69 Drusi vel Augusti, cuius ille auspiciis bella gerebat 70 Capitolino, qui Romae colebatur, qui erat pars Latii 71 Quae diu iugum detrectasti 72 Ferox, contumax. 73 Tiberii, h. e. ab eo victam esse 74 Hos triumphos 75 Nar-

Hei mihi! iamne 76 domus Scythico Nasonis in orbe?
( Iamque 77 suum mihi dat pro 78 Lare poena locum? )
Dî faciant Caesar non hic 79 penetrale domumque,
80 Hospitium poenae sed velit esse meae.

---

rabit. 76 Domus mea 77 Locum ipsius exsilii, h. e. Tomon, in qua urbe poenam luo. 78 Domo 79 Intimum domus locum 80 Diversorium ad tempus.

## ELEGIA XIII.

ARGUMENTUM

*Cum natalis Poetae adesset, superfluum fuisse dicit, in ea loca se venisse, ubi non licet sibi ex more solemnia sacra exhibere, monetque, ne amplius redeat, dum in Scythia erit.*

Ecce 1 supervacuus ( quid enim fuit utile gigni? )
2 Ad sua natalis tempora noster adest.
3 Dure quid ad miseros veniebas, exsulis annos?
Debueras illis imposuisse 4 modum.
5 Si tibi cura mei, vel si pudor ullus inesset:
6 Non ultra patriam me sequerere meam.
7 Quoque loco primum tibi sum 8 male cognitus infans,
Illo tentasses ultimus esse mihi.
9 Iamque relinquenda 10 ( quod idem fecere sodales )

---

1 Superfluus 2 tempore quo natus sum 3 O crudelis natalis, cur venisti hac mea aetate tam infelici? Nam debuisses exsilium mihi nato avertere finiendo vitam, antequam exsularem 4 Finem, ut morerer 5 Si tu me curares 6 Non esses exsulis comes 7 Debuisses me etiam Sulmone, ubi natus sum, interficere 8 Infeliciter 9 Aliquae reliquendo, h. e. in permittendo me mori in urbe 10

Tu quoque dixisses tristis in Urbe 11 Vale.
12 Quid tibi 13 cum Ponto? Num 14 te quoque Caesaris ira
Extremam gelidi misit in orbis humum?
Scilicet exspectas 15 soliti tibi moris honorem,
Pendeat ex humeris vestis ut 16 alba meis?
17 Fumida 18 cingatur florentibus ara coronis?
19 Micaque solemni thuris in igne sonet?
20 Libaque dem pro me 21 genitale notantia tempus?
Concipiamque bonas ore, 22 favente preces?
23 ( Non ita sum positus, nec sunt 24 ea tempora nobis ).
Adventu possim laetus ut esse tuo.
Funeris ara mihi 25 ferali cincta cupresso
Convenit, et structis 26 flamma parata rogis.
Nec dare 27 thura libet nihil 28 exorantia Divos;
29 In tantis subeunt nec bona verba malis.
Si tamen est aliquid nobis 30 hac luce petendum;
31 In loca ne redeas amplius ista, precor:
Dum me terrarum pars paene 32 novissima Pontus,
Euxini falso nomine dictus, habet.

---

Nam me ab Augusto relegatum reliquerunt 11 Ut non ulterius ad me venires 12 Sc. negotii est 13 Cum urbe Tomo in Ponto, ubi exul sum. 14 Uti me huc misit 15 Consuetam celebrationem. 16 Quam natalem suum celebrantes induebant 17 Fumans ex oblato sacrificio 18 Floribus et sertis ornetur 19 Et offeram thus 20 Sacrificem. Liba erant placentae ad sacrificia aptae 21 Bona verba proferente 22 Non est sic status meus 23 Tam felicis 24 Funebri. 25 Exsequiae. 26 Sacrificate. 27 Precibus conciliantia, quia mihi non concedunt reditum in patriam. 28 Nec precari mihi placet. 29 Hoc natali 30 Ne anno sequenti sim in Ponto. 31 Ultima 32 Maris illius, quod *Pontum* alluit.

# ELEGIA IV.

ARGUMENTUM.

*Amici colligentis eius scripta, fidem, et amorem laudat Poeta, hortaturque, ut quoad potest, eius nomen in urbe retineat, simulque exponit Metamorphosis opus inemendatum e manibus exisse. Postremo dicit, quicquid exsilii tempore compositum a se fuit in Scythia, excusandum esse.*

Cultor et 1 Antistes doctorum sancte virorum,
Quid facis 2 ingenio semper amice meo;
Ecquid, ut 3 incolumem quondam 4 celebrare solebas,
Nunc quoque, ne videar 5 totus abesse, 6 caves?
7 Colligis 8 exceptis ecquid mea carmina solis
Artibus, 9 artifici quae nocuere suo?
Immo 10 ita fac, 11 vatum, quaeso, studiose novorum,
12 Quaeque potes, retine corpus in 13 Urbe meum.
14 Est fuga dicta mihi, non est fuga dicta libellis,
Qui 15 domini poenam non meruere sui,
Saepe per extremas profugus pater exsulat oras,
Urbe tamen 16 natis exsulis esse licet.

---

1 Primus, qui alios omnes antecedis. 2 Quem semper amavi. 3 Noudum exsulem 4 Laudare 5 Non esse Romae. 6 Provides. 7 An legis? 8 Praeter libros de Arte Amandi. 9 Mihi eos componenti. 10 Sic collige omnia mea carmina, exceptis amatoriis 11 Poetarum. 12 Et quantum. 13 Roma. 14 Mihi, non libris meis indictum est exsilium. 15 Auctoris 16 Libellis eiusdem

17 Palladis exemplo, de me 18 sine matre 19 creata
Carmina sunt, stirps haec, progeniesque mea est.
20 Hanc tibi commendo: quae 21 quo magis orba parente,
Hoc tibi 22 tutori 23 sarcina maior erit.
24 Tres mihi sunt nati 25 contagia nostra secuti:
26 Caetera fac curae sit tibi turba palam.
27 Sunt quoque mutatae ter quinque volumina formae,
28 Carmina de domini funere rapta sui.
Illud opus potuit, 29 si non prius ipse perissem,
30 Certius 31 a summa nomen habere manu.
Nunc incorrectum 32 populi pervenit in ora;
33 In populi quicquam si tamen ore meum est.
34 Hoc quoque nescio quid nostris 35 appone libellis,
Diverso missum quod tibi 36 ab orbe venit.
Quod quicumque leget, (si quis leget) aestimet ante
Compositum 37 quo sit tempore, 38 quoque loco.
39 Æquus erit scriptis, quorum cognoverit esse
Exsilium tempus, barbariemque locum.
Inque tot adversis carmen mirabitur ullum

---

17 E Iovis cerebro nata, ut fabula dicit 18 A me solo producta 19 Facta 20 Progeniem et stirpem, h. e carmina mea 21 Quo ego amplius relegatus sum 22 Defensori 23 Quia carentes parentibus maiori auxilio opus habent 24 Tres libri de Arte Amandi 25 Nostra mala: nam et ipsi ex urbe eiecti sunt 26 Reliquos libros palam defende 27 Sunt etiam quindecim libri Metamorphoseon 28 Inopinato enim exsilio libri illi inemendati manseie 29 Si non antea in exsilium missus fuissem 30 Certiorem titulum, aut clariorem famam 31 Post ultimam emendationem 32 Vulgus de eo loquitur 33 Si modo Populus Romanus scripta mea legit 34 Carmen subditium 35 Adscribe 36 A Scythia 37 Tristi 38 In Scythia 39 Iudex

40 Ducere me tristi 41 sustinuisse manu.
Ingenium 42 fregere meum mala : 43 cuius et ante
Fons infecundus, parvaque 44 vena fuit.
Sed quaecumque fuit, nullo exercente refugit,
Et longo periit 45 arida facta situ.
Non hic librorum, per quos 46 inviter, 47 alarque,
Copia : pro libris 48 arcus et arma sonant.
Nullus in hac terra, 49 recitem si carmina, cuius
Intellecturis auribus utar, adest.
Nec quo 50 secedam locus est, 51 custodia muri
Submovet infestos clausaque porta Getas
Saepe aliquod verbum quaero, nomenque, locumque;
Nec quisquam est, 52 a quo certior esse queam.
Dicere saepe aliquid conanti (turpe fateri)
Verba mihi desunt; 53 dedidicique loqui.
Threicio, Scythicoque fere 54 circumsonor 55 ore:
Et videor 56 Geticis scribere posse modis.
Crede mihi, timeo ne sint 57 immista Latinis,
Inque meis scriptis Pontica verba legas.
58 Qualemcunque igitur venia 59 dignare libellum,
Sortis et 60 excusa 61 conditione meae.

---

40 Scribere 41 Potuisse 42 Corrupere. 43 Quod et ante parvum fuit. 44 Ars 45 Quia diu non est adhibita ad versus 46 Ad studia 47 Et sustenter 48 Scytharum, h. e. hic bellum est continuum 49 ubiciam amici iudicio carmina mea. 50 Ut sim solus in loco quodam amoeno 51 Vigiles muris, et portae clausae hostes arcent 52 A quo docear 53 Oblitus sum facultatis loquendi 54 Quia singuli circa me utuntur sermone Threicio et Getico 55 Verbis 56 Quia linguam Geticam didici 57 Getica verba 58 Ornatum vel minus 59 Dignum iudica et excusa 60 Aliis 61 Quoniam ut exsul in perpetuo luctu et calamitate vivo.

P. OVIDII NASONIS.

# TRISTIUM

*LIBER QUARTUS.*

## ELEGIA I.

### ARGUMENTUM.

*Excusandos esse dicit Poeta suos libellos, si quid fuerit in his reprehendendum si quidem exsul haec scribebat, non gloriae cupiditate, sed ut requiem peteret, et dolorem exsilii carminibus consolaretur. Enumerat postremo mala, quae in Scythia patitur.*

Si qua 1 meis fuerint, ut erunt, 2 vitiosa libellis;
Excusata 3 suo tempore, lector, habe.
Exsul eram; requiesque mihi, non 4 fama petita est:
Mens 5 intenta suis ne foret usque malis.
6 Hoc est cur cantet 7 vinctus quoque compede fossor,
8 Indocili numero 9 cum grave mollit opus:
Cantet et innitens 10 limosae pronus arenae,
Adverso 11 tardam qui trahit amne ratem.
12 Quique refert pariter lentos ad pectora remos,

---

1 In 2 Vita 3 Quia ea in exsilio scripsi 4 Nominis celebris 5 Semper sollicita 6 Haec est causa 7 Qui in ergastulis vinctus tenetur et agros fodit 8 Cantu rudi 9 Cum molestum fodiendi laborem mollem et levem facit. 10 Nautas innuit, in ripa nantes, et gravissimas naves per flumina ita trahentes, ut toto corpore proni incedant 11 Navem gravem, indeque tardam 12 Et ille cantat,

Et carmen demens carmine laesus amo.
Sic nova 35 Dulichio 36 lotos gustata 37 palato,
Illo, quo nocuit grata sapore fuit.
Sentit 38 amans sua damna fere; tamen haeret in illis,
39 Materiam culpae persequiturque suae.
Nos quoque delectant, quamvis nocuere, 40 libelli,
Quodque mihi telum vulnera fecit, amo.
Forsitan hoc studium possit 41 furor esse videri;
Sed quiddam furor hic utilitatis habet.
Semper 42 in obtutu mentem vetat esse malorum;
Praestantis 43 casus immemoremque facit.
Utque suum 44 Bacchis non sentit 45 saucia 46 vulnus:
Dum 47 stupet 48 Edonis exululata iugis;
Sic, ubi 49 mota calent viridi mea pectora 50 thyrso,
Altior humano 51 spiritus ille malo est.
Ille nec exsilium, 52 Scythici nec littora ponti,
Ille nec iratos sentit habere 53 Deos.
Utque 54 soporiferae biberem si pocula Lethes.
55 Temporis adversi sic mihi sensus habet.

---

35 Ulyssi, ab Insula Dulichio ita vocato 36 Arbor, cuius dulcedine Ulyssis socii ita capiebantur, ut reditum in patriam oblivisceretur 37 Instrumento gustus 38 Amator. 39 Amorem, cuius amator ipse est culpa. 40 Versus 41 Rabies, insania 42 In contemplatione malorum, quibus premor 43 Exsilii 44 Phoebas vates Apollinis, quae Baccho Orgia celebrat, furore correpta. Vid. 5 Metam. 45 Deo plena 46 Furorem 47 In furore est 48 Al. idaeis ululatum edens, quo Bacchi sacerdotes in Ida Phrygiae monte, et Cretae utuntur, dum Cybeles sacra celebrant 49 Agitata. 50 Hasta pampinis circumdata, quam Bacchi sacerdotes in eius sacris gestebant, denotat spiritum poeticam 51 Furor ille Appollineus 52 Ponti Euxini 53 Augustum iratum 54 Lethe flumen apud inferos soporem et oblivionem in bibentibus producebat 55 Consideratio

Iure 56 Deas igitur 57 veneror mala nostra levantes,
Sollicitae comites ex 58 Helicone fugae:
Et partim pelago, partim 59 vestigia terra,
Vel rate dignatas, vel pede nostra sequi,
Sint precor hae saltem 60 faciles mihi: 61 namque Deorum
Caetera cum magno Caesare turba facit;
Meque 62 tot adversis cumulant, quot littus arenas,
Quotque fretum pisces, ovaque piscis habet.
Vere prius flores, aestu numerabis aristas,
Poma per autumnum, frigoribusque nives;
63 Quam mala; quae 64 toto patior iactatus in orbe,
65 Dum miser Euxini littora laeva peto.
Nec tamen, 66 ut veni, 67 levior fortuna malorum est:
Huc quoque sunt nostras 68 iter secuta vias.
69 Hic quoque cognosco natalia 70 stamina nostris;
Stamina de 71 nigro vellere facta mihi.
Utque nec 72 insidias, capitisque pericula narrem,
Vera quidem, vera sed graviora 73 fide.
Vivere quam miserum est inter Bessosque Getasque
Illis 74 qui populi semper in ore fuit!
Quam miserum, 75 porta vitam 76 muroque tueri,

---

tempo is mei infelicis me stupidum reddit 56 Musas 57 Honoro 58 Monte Boeotiae Musarum sede 59 Vias nostras 60 Faventes 61 Caeteri enim Dii, ut Caesar, mihi irati sunt 62 Innumerabilibus 63 Numerabis 64 In variis orbis partibus 65 Antequam Tomum perveni 66 Cum in Scythiam perveni 67 *Minora* mala patior 68 Eadem infortunia, quae Romae mihi obfuere 69 In Scythia 70 Fila, quae mihi nent *Parcae* 71 Infelicitatis plena 72 *Mihi* structas 73 Quam ut credi queat 74 Qui semper fuit celeberrimus 75 Tomi urbis 76 Ab hostibus defen-

Vixque sui tutum 77 viribus esse loci!
Aspera militiae 78 iuvenis 79 certamina fugi,
80 Nec nisi lusura movimus arma manu.
Nunc senior gladioque latus scutoque sinistram
81 Canitiem galeae 82 subiicioque meam.
Nam dedit 83 e specula custos ubi signa 84 tumultus;
Induimur 85 trepida protinus arma manu.
Hostis, habens arcus imbutaque tela veneno,
Saevus 86 anhelanti moenia 87 lustrat equo.
Utque rapax 88 pecudem, 89 quae se non texit ovili,
Per sata, per silvas; fertque trahitque lupus,
Sic, si quem nondum portarum sepe receptum
Barbarus in campis reperit hostis, 90 agit.
Aut sequitur captus coniectaque vincula collo
Accipit, aut 91 telo virus habente cadit.
Hic ego 92 sollicitae iaceo novus incola sedis.
Heu nimium 93 fati tempora longa mei!
Et tamen ad 94 numeros antiquaque sacra reverti
95 Sustinet in tantis hospita Musa malis.
Sed neque cui recitem quisquam est mea carmina, nec qui
96 Auribus accipiat verba Latina suis.
97 Ipse mihi (quid enim faciam?) scriboque legoque
98 Tutaque iudicio littera nostra suo est

---

dere 77 Munimentis 78 Nam Ovidius in iuventute sua miles in Asia fuit 78 Bella odio habui. 80 Et tantum ludendi caussa a me tractavi 81 Canos meos 82 Tego 83 E loco elevato 84 Timoris ob Getarum adventum 85 Tremente ob timorem et senium 86 Defesso prae nimio cursu 87 Circum equitat lustrandi ergo 88 Ovem 89 Quae se non continuit in ovili 90 Al. habet se captivum 91 Venenata sagitta interficitur 92 Periculosi loci 93 Mortis 94 Versus 95 Audet 96 Capiat, intelligat 97 Sp[illegible], quod composui, mihi perlego, deque eo iudico 98 [illegible]

Saepe tamen dixi : 99 Cui nunc haec cura labeat ?
An mea 1 Sauromatae scripta Getaeque legent?
Saepe etiam lacrymae me sunt scribente profusae,
Humidaque est fletu 2 littera facta meo.
3 Corque vetusta meum tamquam 4 nova vulnera sentit,
Inque sinum 5 moestae labitur imper aquae.
Cum 6 vice mutata quid sim fuerimque recordor,
Et tulerit 7 quo me casus, et 8 unde, 9 subit.
Saepe manus demens 10 studiis irata malignis,
Misit in arsuros 11 carmina nostra focos.
Atque ita de multis, quoniam non multa supersunt,
12 Cum venia facito, quisquis est, ista legas.
Tu quoque non melius, quam sunt mea tempora, carmen
Interdicta mihi 13 consule Roma boni.

---

mihi iterum noceat 99 Cui bono carmina scribo? 1 Ea non intelligentes 2 Charta 3 Mens mea 4 Novam poenam 5 Lacrymarum ex tristitia instar imbris manantium 6 Vicissim. 7 Nempe in Scythiam 8 Sc. Roma 9 Incidit. 10 Poeticis. 11 Ignes 12 Mihi ignoscens, si forte erravero 13 Bene Interpretare.

# ELEGIA II.

**ARGUMENTUM.**

*Tiberium Germanicam expeditionem suscepisse, In Scythiam ad Poetam fama pertulerat. Dicit ergo victoriam fortasse ab eo partam fuisse, cum haec scriberet. Eius autem triumpho dicit se mente interesse, quandoquidem corpore non possit. Quod si quis et triumphi formam retulerit, quamvis sero, tamen ostendit, se auditurum tanta laetitia, ut proprium incommodum sit post habiturus publicae letitiae.*

Iam 1 fera 2 Caesaribus Germania, totus ut 3 orbis.
Victa potes flexo 4 succubuisse genu;
5 Altaque velentur fortasse Palatia sertis,
6 Thuraque in igne sonent, 7 inficiantque diem:
8 Candidaque 9 adducta collum percussa securi
Victima purpureo sanguine 10 tingat humum;
11 Donaque amicorum templis promissa Deorum
Reddere victores 12 Caesar uterque parent:
Et qui Caesareo 13 iuvenes 14 sub nomine crescunt

---

1 Pertinax 2 De Tiberii non Drusi expeditione est intelligendum; Drusus enim aliquot annis ante exsilium Ovidii in Germania perierat 3 Sc. et victus 4 Domita esse a Tiberio 5 Et celsae, Augusti aedes in monte Palatino extructae, forsan vestiantur coronis ob victoriam Germanicam 6 Sacrificia fiant. 7 Fumo obscurent 8 Qualis post obtentam victoriam sacrificari solebat. 9 Elevata securi, ut fit in ictu 10 Conspergat 11 votiva ab Imperatoribus Deorum sibi faventium templis promissa· 12 Augustus et Tiberius 13 Germanicus Drusi, et Drusus Tiberii ex Agrippina filius 14 Quia et hi Caesa-

Perpetuo terras ut 15 domus ista regat:
Cumque bonis 16 nuribus pro 17 sospite 18 Livia 19 nato
Munera det meritis, 20 saepe datura, Deis:
Et pariter 21 matres, et 22 quae sine crimine castos
Perpetua servant virginitate focos.
Plebs 23 pia cumque pia laetentur Plebe 24 Senatus;
25 Parvaque cuius eram pars ego nuper, Eques.
26 Nos procul expulsos communia gaudia fallunt:
27 Famaque tam longe non nisi parva venit.
Ergo omnis poterit populus spectare triumphos;
Cumque 28 ducum titelis 29 oppida capta leget:
Vinclaque captiva Reges cervice gerentes
30 Ante coronatos ire videbit equos:
Et Cernet vultus aliis 31 pro tempore 32 versos;
Terribiles aliis immemoresque sui.
Quorum pars 33 caussas, et 34 res, et nomina quaeret:
Pars 35 referet, quamvis noverit ipsa parum:
Is qui 37 Sidonio fulget sublimis in ostro,

---

res dicuntur 15 Familia Caesarum 16 Uxoribus Germanici et Drusi junioris, Agrippina, et Livia 17 Incolumi. 18 Augusti uxor 19 Tiberio 20 Dii enim post saepe dabunt victorias 21 Nuptae ob alios incolumes 22 Virgines Vestales 23 Principes amans 24 Sc. Romanus 25 Et equites laetantur, inter quos et ego, licet minimus, fui 26 Me patria pulsum fugit communis laetitia 27 Et pauca de illa laetitia percipio 28 Captorum, quos in triumphis circumducere solebant. 29 Quorum imagines circumferebantur. 30 Ante currus triumphales. 31 *Pro* ratione temporis exigentis, ne victi sint feroces 32 Mutatos 33 Quare sint terribiles et in triumphum ducantur 34 Ab iis gestas 35 Narrabit 36 Quasi digito a populo monstratus, est hostium Imperator summus 37 Purpurea

Dux fuerat belli : 38 proximus ille duci.
Hic, 39 qui nunc in humo lumen miserabile figit,
Non isto vultu, 40 cum tulit arma, fuit.
Ille ferox oculis, et adhuc hostilibus 41 ardens,
Hortator pugnae 42 consiliumque fuit.
Perfidus hic nostros 43 inclusit fraude locorum,
Squallida 44 promissis qui tegit ora comis.
Illo, qui sequitur, dicunt mactata 45 ministro
Saepe 46 recusanti 47 corpora capta Deo.
48 Hic lacus, hi montes, haec tot castella, et amnes,
Plena ferae caedis, plena cruoris erant.
Drusus in his quondam meruit 49 cognomina terris,
Quae bona progenies digna 50 parente fuit.
51 Cornibus hic fractis viridi 52 male tectus ab ulva,
53 Decolor ipse 54 suo sanguine Rhenus erit.
Crinibus en etiam 55 fertur 56 Germania 57 passis,
Et Ducis 58 invicti sub pede moesta sedet.
Collaque Romanae praebens 59 animosa 60 securi,
Vincula fert illa, qua tulit arma, manu.

---

veste, qui color apud Sidonios optimus tingitur 38 Secundus a duce 39 Qui nunc terram modo miserabili intuetur 40 In proelio 41 Micans. 42 Duci hostium fuit a consiliis 43 Al. Illusit, in hostium insidias, ut transfuga. Romanos praecipitavit, aut in loca iniqua duxit 44 Al. demissis longis crinibus, quales Germanis in usu erant 45 Sacrorum 46 Tot corpora mactari 47 Bello captos sacrificatos 48 Depicta loca in triumphis circumferri solita 49 Ut victis Germanis, diceretur Germanicus 50 Patre Tiberio et Iulio Nerone, matre Livia 51 Viribus 52 Prae timore, ut victus, latens sub herba palustri 53 Habens colorem deformem 54 Accolarum 55 Circumfertur 56 Imago eius 57 Sparsis, ut tristem decet 58 Triumphantis 59 Fortia qualia sunt Germanorum. 60 Ut fe

Hos super in curru, Caesar, victore veheris
61 Purpureus Populi 62 rite 63 per ora tui:
Quaque ibis 64 manibus circumplaudere tuorum;
Undique 65 iactato flore tegente vias:
66 Tempora Phoebea lauro cingetur; Ioque,
Miles, io magna voce, Triumphe, 67 canet.
Ipse 68 sono plausuque simul fremituque 69 canentum
70 Quadriiugos cernes saepe 71 resistere equos.
Inde petes 72 arcem, 73 et delubra faventia votis;
Et dabitur merito laurea 74 vota Iovi.
Haec ego 75 submotus, qua possum, 76 mente videbo.
77 Erepti nobis ius habet illa loci.
Illa per immensas spatiatur libera terras:
78 In coelum celeri pervenit illa via.
79 Illa meos oculos mediam deducit in Urbem:
80 Immunes tanti nec sinit esse boni.
Invenietque viam, qua currus spectet 81 eburnos,
82 Sic certe 83 in patria per breve tempus ero.
84 Vera tamen populus capiet spectacula felix:

---

riantur 61 In purpurea veste, ut Triumphator 62 Solemnissime 63 Quia omnes de te loquuntur 64 A Romanis manuum collisione honoraberis 65. Sparsis floribus 66 Imperatores et duces triumphantes caput lauro, Apollini sacra, ornabant militibus, currum triumphalem cingentibus, io triumphe canentibus. 67 Clamabit. 68 Tubarum aliorumque instrumentorum musicorum. 69 Clamantium. Al. calentes, sive animosos equos 70 Quatuor equos albos, qui Imperatoris triumphantis currum deauratum trahebant 71 Vel aurigae prae nimio strepitu, vel multitudini obstanti 72 Capitolium 73 Templum Iovis Capitolini votis tuis faventis 74 Promissa 75 Absens. 76 Animo Perpendam 77 Mens nostra iure intrare potest Romam, et cuncta perpendere 78 Et Coelum illa subita cogitatione ascendit. 79 Mea mens oculis meis cuncta repraesentat, quasi ipsi Romae essent 80 Nec circa tantum bonum eos sinit esse otiosos. 81 Triumphales 82 Hac ratione, scil. mente 83 Romae 84 Non imaginaria, u

Laetaque erit praesens cum Duce 85 turba suo.
At mihi 86 fingenti tantum longeque remoto
87 Auribus hic fructus perspiciendus erit.
Atque procul 88 Latio 89 diversum missus in orbem
Qui narret 90 cupido, vix 91 erit ista mihi.
Is quoque iam 92 serum referet 93 veteremque triumphum:
94 Quo tamen audiero tempore, laetus ero.
95 Illa dies veniet, 96 mea qua lugubria ponam;
97 Caussaque privata publica maior erit.

---

ego 85 Multitudo 86 imaginanti, me ea videre 87 Haec utilitas tanti triumphi est audienda, quia eidem interesse non licet. 88 Ea parte Italiae, ubi Roma et Tiberina ostia sunt 89 In Scythiam, quasi alterum orbem 90 Audiendi 91 Reperietur 92 Quia iamdudum susceptus fuit 93 Dudum praeteritum 94 Quocumque 95 qua illa audiam 96 Qua tristitiam meam deponam 97 Et publica laetitia huius triumphi plus valebit, quam propria tristitia.

# ELEGIA III.

## ARGUMENTUM

*Utramque Ursam precatur Poeta, ut Romanam urbem ac uxore aspiciant, sibique referant, sitne ea mariti memor, an non. Postmodum seipsum arguit, quod dubitet de uxoris fide, a qua se amari intelligat. Tum eam laudat, doletque, quod sua caussa in perpetuo luctu versetur. Demum eam hortatur, ut in fide permaneat.*

Magna minorque 1 ferae, quarum regis 2 altera Graias,

---

1 Ursae: minor dicitur Cynosura; maior Helice. 2 Ma-

3 Altera Sidonias, 4 utraque sicca, 5 rates:
Omnia cum summo positae videatis 6 in axe,
Et maris occiduas 7 non subeatis aquas.
8 Ætheriamque suis 9 cingens 10 amplexibus arcem
Vester 11 ab intacta circulus exstet humo;
Adspicite 12 illa, precor, quae 13 non bene moenia quondam
Dicitur 14 Iliades transiluisse Remus.
Inque meam 15 nitidos 16 dominam convertite vultus;
Sitque memor nostri necne, 17 referte mihi.
Hei mihi! cur, 18 nimium quae sunt manifesta requiro?
Cur 19 labat ambiguo spes mihi mista metu?
20 Crede quod est, quod vis; ac desine 21 tuta vereri;
Deque 22 fide certa sit tibi certa 23 fides.
24 Quodque polo fixae nequeunt tibi dicere flammae,
Non mentitura tu tibi voce refer:
25 Esse tui memorem, de qua tibi maxima cura est,
Quodque potest, secum 26 nomen habere tuum.

---

ter Graecos, quam hi in navigando sequebantur 3 Minor Phoenicum ab urbe Sidone dictorum 4 quia neutra unquam occidit, nec in Oceanum sub horizontem descendit 5 Naves 6 In summo coelo, vel apud summum polum 7 Non occidatis 8 Polum Arcticum. 9 Amplectens. 10 Quia Ursae videntur Polum Arcticum amplecti 11 Sit supra terram, quem non ambit brevis circuitus, ut reliqua 12 Romam 13 Infeliciter 14 Remus filius. 15 Lucidos 16 Uxorem 17 Annunciate 18 Quae sat clare scio. 19 Dubitat 20 Ovidii crede, tuam uxorem, uti enim severa est, tui esse memorem 21 An illa sit tui memor. 22 Fidelitat constanti 23 Credulitas 24 Et quod utraque Ursa tibi de fide illius nunciare non potest, ipse tibi responde responsione verissima 25 Uxorem tuam 26 Quia

27 Vultibus illi tuis 28 tamquam praesentis inhaeret,
Teque remota procul, si modo vivit, amat.
Ecquid, 29 ut incubuit 30 iusto 31 mens aegra dolori,
32 Lenis 33 ab admonito pectore somnus abit?
Tunc 34 subeunt 35 curae, dum te lectusque locusque
36 Tangit, et oblitam non sinit esse mei.
Et veniunt 37 aestus, et nox 38 immensa videtur;
39 Fessaque iactati corporis ossa dolent.
Non equidem dubito, quin haec et caetera fiant,
Detque tuus 40 casti signa doloris amor:
Nec 41 cruciere minus, quam cum 42 Thebana cruentum
43 Hectora 44 Thessalico vidit ab axe 45 rapi.
Quid tamen ipse 46 precer dubito, nec dicere possum,
47 Affectum quem te mentis habere velim.
Tristis est? 48 indignor, quod sum tibi caussa doloris:
Non 49 es? 50 ut amisso coniuge digna fores.
Tu vero tua 51 damna dole, mitissima coniux;

---

te ipsum habere nequit. 27 Imagini tuae 28 Ac si ut ipse esses 29 Postquam inhaesit 30 Quo ex iusta causa afficeris. 31 Mens tua, o uxor, nimio mei dolore fatigata. 32 Non profundus ob nimium dolorem. 33 A mente, quae ipsam admonet, quid mihi contigerit 34 Tibi occurrunt 35 Tuae de me solicitudines 36 Sic afficit, ac si tangeret 37 vehementiores solicitudines, vel amores mei. 38 Desiderio mei 39 Lassa nimia iactatione, cum dormire nequit 40 Al. moesti. 41 Dolore afficiaris 42 Andromache Ætionis, Thebarum in Sicilia regis, filia, et Hectoris uxor 43 Suum maritum 44 A curru Achillis Thessali 45 Trahi circa moenia Troiana 46 De amore tuo. 47 Amorem an tristitiam. 48 Ægre fero. 49 Scil. tristis. 50 H. e. Velim, te, tamquam maritum, a miseriis tristem esse 51 Detrimenta, quae

52 Tempus 53 et a nostris exige triste malis:
54 Fleque meos casus: 55 est quedam flere voluptas.
56 Expletur lacrymis 57 egeriturque dolor.
58 Atque utinam lugenda tibi non vita, sed 59 esset
Mors mea; 60 morte fores 61 sola relicta mea!
62 Spiritus hic 63 per te patrias exisset in auras!
Sparsissent 64 lacrymae pectora nostra piae!
65 Supremoque die 66 notum spectantia coelum
67 Traxissent digiti 68 lumina nostra tui!
Et 69 cinis in 70 tumulo positus iacuisset avito!
71 Tactaque nascenti 72 corpus haberet humus!
Denique et, ut vixi, sine crimine mortuus essem!
Nunc mea 73 supplicio vita 74 pudenda suo est.
Me miserum, si tu, cum diceris exulis uxor,
75 Avertis vultus, et subit ora rubor!
Me miserum, si turpe putas 76 mihi nupta videri!
Me miserum, si te iam pudet esse 77 meam
Tempus ubi est illud, quo 78 me iactare solebat
Coniuge, nec nomen 79 dissimulare viri?

---

mea causa pateris 52 *Per* reliquum temporis spatium tristis vive 53 Post meum exsilium 54 Deplora infortunium meum 55 Dulce est flere 56 Lacrymae sunt solatium doloris 57 Evacuantur. 58 Et ob non hanc infelicem meam vitam, sed mortuum lugere cogereris 59 Lugenda 60 Utinam mortuus fuissem te superstite 61 Sine me 62 Haec mea vita. 63 *Per* tuas manus. 64 Lacrymae tuae de me, pietatem spirantes. 65 Ultimo. 66 In quo sum natus et educatus 67 Clausissent 68 Oculos nostros 69 Busta mea. Cadavera enim apud Romanos comburebantur, cinere in urna servato 70 Sepulcro maiorum meorum 71 Tacta a me recens nato 72 Cadaver meum. 73 Exsulio. 74 *Ignominiosa*. 75 Prae pudore. 76 Exul 77 Uxorem 78 Tuum esse maritum 79 Praedi-

Tempus ubi est, quo te ( nisi si fugis 80 illa referre )
Et dici memini 81 iuvit et esse meam?
Utque 82 probae dignum est, 83 omni tibi dote placebam.
Addebat 84 veris multa 85 faventis amor.
Nec 86 quem praeferres, 87 ( ita res tibi magna videbar )
88 Quemve tuum malles esse vir alter erat.
Nunc quoque ne 89 pudeat, quod sis 90 mihi nupta: tuusque
91 Non dolor 92 hinc debet, debet abesse pudor.
Cum 93 cecidit 94 Capaneus 95 subito 96 temerarius ictu;
Num legis 97 Evadnem 98 erubuisse viro?
Nec, quia 99 Rex mundi compescuit ignibus ignes,
Ipse 1 tuis, Phaethon 2 inficiandus eras.
3 Nec Semele Cadmo facta est aliena parenti,
4 Quod precibus periit ambitiosa suis.
Nec tibi, quod 5 saevis ego sum Iovis ignibus ictus,

---

care. 80 Quae subsequuntur. 81 Delectavit 82 Probam uxorem decet. 83 Omnibus ingenii viribus. 84 Bonis, quae revera in me erant. 85 Tuus in me favor amore plenissimus 86 Maritum mihi praeferres 87 Tanti a te aestimabar 88 Omnibus me praeferebas 89 Te. 90 Mea uxor. 91 Dolere debes, non erubescere 92 Quod mea uxor facta sis 93 Mortuus est 94 Unus e septem regum Thebas obsidentium 95 Fulminis ictu 96 Impius, quia se invito Iove, Thebas capturum dixerat. 97 Capanei uxorem 98 Propter mariti sui casum 99 Iupiter sedans Phaetontis incendium fulmine. 1 A tuis Sc. Sole Clymene matre, et Heliadibus sororibus 2 Negandum esse ab illis ortus, quod a Iove ictus esse fulmine. 3 Nec Semelem Cadmus pater odio est persecutus 4 Nam Iovem, cum quo ipsi erat res, rogabat, ut ad se veniret eo modo, quo se Iunoni spectandam dabat 5 Quo facto,

6 Purpureus molli fiat in ore rubor;
Sed magis in nostri curam consurge 7 tuendi,
Exemplumque mihi coniugis esto 8 bonae:
9 Materiamque tuis tristem 10 virtutibus imple:
Ardua per 11 praeceps gloria vadat iter.
12 Hectora quis nosset, si 13 felix Troia fuisset?
Publica 14 virtuti per mala facta via est.
15 Ars tua, 16 Tiphy, 17 vacet, 18 si non sit in aequore fluctus:
19 Si valeant homines, 20 ars tua, Phoebe vacet.
Quae 21 latet, 22 inque bonis cessat non cognita rebus:
23 Apparet virtus 24 arguiturque malis.
25 Dat tibi nostra locum tituli Fortuna, caputque
Conspicuum pietas qua tua tollat habet.
Utere 26 temporibus, quorum nunc munere 27 freta es.
28 En patet in laudes area lata tuas.

---

statim cum domo sua conflagravit. 6 Pudor. 7 Ut nos tueatur. 8 Maritum defendentis. 9 Infortunium meum tristitia plenum 10 Fide et pietate in maritum 11 Iter difficile 12 Hectoris virtutem 13 In perpetua pace 14 Via, qua itur ad virtutem 15 Sc. gubernandi. 16 Tiphys erat primae navis, Argo dictae, gubernator, et Iasonis socius 17 Al. iacet. nulla est 18 Si non sit in mari tempestas 19 Si homines semper sani sunt 20 Medicinali, cuius es inventor 21 Non habet, quo se exerceat 22 In secundis rebus 23 Videtur 24 Et comprobatur in adversis rebus 25 Mea calamitas suppeditat tibi occasionem magnam laudem acquirendi 26 Data laudis consequendae occasione 27 Adiuta es 28 En magna tibi datur famae adipiscendae occasio.

# ELEGIA IV.

ARGUMENTUM.

*Poeta laudat amicum, et exponit Tomitani exsilii incommoda, precaturque eum latenter, ut ab Augusto mitius et paulo propinquius exsilium petat, quod facile impetrari posse docet, cum magna sit ipsius clementia. Postremo narrat quemadmodum e locis non nimium longinquis fugerit Orestes cum Iphigenia sorore, ablata etiam inde Diana ad meliora loca.*

O qui, nominibus cum sis 1 generosus 2 avitis,
3 Exsuperes morum nobilitate genus:
Cujus inest animo 4 patrii candoris imago,
Non careat 5 nervis candor ut iste suis:
Cujus in ingenio 6 patriae facundia linguae est,
7 Qua prior in 8 Latio non fuit ulla Foro:
9 Quod minime volui, positis 10 pro nomine 11 signis,
Dictus es. 12 ignoscas laudibus ista tuis.
Nil ego peccavi: 13 tua te bona cognita produnt.
Si, quod es, appares; 14 culpa soluta mea est.
Nec tamen 15 officium nostro tibi carmine factum,
16 Principe tam justo, posse 17 nocere puta:
Ipse 18 pater Patriae 19 (quid enim civilius illo?)

---

1 Nobilis. 2 Majorum scil. ortus. 3 Superas maiores tuos virtute 4 Paternae sinceritatis 5 Al. numeris h. e. sit perfectus candor 6 Paternae. Ut sis eloquentia Romana primus 8 Romano 9 Maluissem te tuo nomine vocare. 10 Sed cogor te 11 Signis indicare 12 Adscribe laudibus tuis, si ex istis signis cognoscaris 13 Tuae dotes animi et fortunae te manifestant 14 A me culpa abest 15 Laudem, quam te effeci 16 Quia Augustus aequior est, quam ut id alicui imputet 17 Tibi 18 Augustus. 19 enim

20 Sustinet in nostro carmine saepe legi.
Nec 21 prohibere potest: 22 quia res est publica, Caesar;
23 Et de communi pars quoque nostra bono est.
Iupiter 24 ingeniis praebet sua numina vatum;
25 Seque celebrari 26 quolibet ore sinit.
Caussa tua exempla 27 Superorum tuto duorum est:
Quorum 28 hic aspicitur, 29 creditur 30 ille Deus.
31 Ut non debuerim, tamen hoc ego crimen amabo:
32 Non fuit arbitrii littera nostra tui.
33 ( Nec nova, quod tecum loquor, est 34 iniuria nostra. )
35 Incolumis cum quo saepe locutus eram.
36 Quo vereare minus, ne sim tibi 37 crimen amicus;
38 Invidiam, si qua est, auctor habere potest.
Nam tuus est 39 primis cultus mihi semper ab annis 40 ( Hoc noli certe dissimulare ) pater:
Ingeniumque meum ( potes haec meminisse ) 41 probabit:

---

est Augusto humanius? 20 Patitur nostra carmina legi 21 Quin ego et alii de ipso scribamus 22 Quia Caesar est persona publica, et omnibus imperat 23 Et Pars etiam ad me pertinet. 24 Praebet nomen suum Poetis in materiam. 25 Laudes suas 26 Cuiuslibet. 27 Maximorum Iovis et Augusti. 28 Augustus 29 Quia non videtur 30 Iupiter. 31 Licet non debuerim te meo carmine nominare tamen hoc crimen mihi, non tibi imputabitur 32 Non habuisti potestatem in mea carmina 33 Nec nuper contigit 34 Qua te versibus meis officio, cum id propter Augustum fieri nolles 35 Cum nondum essem relegatus 36 Quapropter noli timere, ne amicitia mea tibi vitio detur 37 Criminatio 38 Ego Ovidius ero criminis causa, si qua tibi contrahitur invidia 39 A pueritia mihi semper fuit amicus 40 Amicitiam paternam 41 Lauda-

42 Plus etiam, 43 quam me iudice dignus eram.
44 Deque meis illo referebat versibus ore,
45 In quo pars altae nobilitatis erat.
Non igitur tibi 46 nunc, quod me 47 domus ista recepit,
Sed prius 48 auctori sunt data verba tuo;
49 Nec data sunt, mihi crede, tamen: 50 sed in omnibus actis,
51 Ultima si demas, vita 52 tuenda mea est.
Hanc quoque, qua perii, culpam scelus esse negabis,
Si tanti 53 series sit tibi nota 54 mali.
Aut 55 timor, aut error nobis, prius obfuit error:
Ah 56 sine me fati non meminisse mei.
Neve 57 retractando nondum 58 coeuntia rumpam
Vulnera: vix illis proderit ipsa 59 quies.
Ergo ut 60 iure damus poenas; sic abfuit omne
Peccato facinus 61 consiliumque meo:
62 Idque 63 Deus sentit: 64 pro quo nec lumen ademptus est,
65 Nec mihi detractas possidet alter opes.

---

bat tuus pater 42 Sc. probabat ingenium meum. 43 Quam merebar 43 Et illa gravitate orationis suae, quae ipsum nobilitabat, suum de versibus meis pronunciabat indicium 45 Eloquentia 46 Notus sum 47 Familia vestra fovit 48 Pater tuus honorifice de meis studiis locutus est 49 Non tamen deceptus est pater tuus, celebrando meum ingenium 50 Sed intelliges, me non dedisse verba, si potius totam meam vitam, quam eius finem, consideraveris 51 Si causam exsilii mei excipias 52 Defendi potest, quia fuit sine culpa 53 Ordo et circumstantiae 54 Erroris 55 Quia me contra Augustum defendere non sum ausus 56 Permitte, ut non enarrem exsilii mei causam 57 Renovando 58 Consolidata 59 Silentium 60 Non sine culpa 61 Animus laedendi 62 Quod culpa caream 63 Augustus 64 Quod culpa careat, nec vita mihi ablata est 65 Nec confiscatae sunt res meae,

Saepe tamen dixi : 99 Cui nunc haec cura labeat ?
An mea 1 Sauromatae scripta Getaeque legent?
Saepe etiam lacrymae me sunt scribente profusae,
Humidaque est fletu 2 littera facta meo.
3 Corque vetusta meum tamquam 4 nova vulnera sentit,
Inque sinum 5 moestae labitur imper aquae.
Cum 6 vice mutata quid sim fuerimque recordor,
Et tulerit 7 quo me casus, et 8 unde, 9 subit.
Saepe manus demens 10 studiis irata malignis,
Misit in arsuros 11 carmina nostra focos.
Atque ita de multis, quoniam non multa supersunt,
12 Cum venia facito, quisquis est, ista legas.
Tu quoque non melius, quam sunt mea tempora, carmen
Interdicta mihi 13 consule Roma boni.

---

mihi iterum noceat 99 Cui bono carmina scribo ? 1 Ea non intelligentes 2 Charta 3 Mens mea 4 Novam poenam 5 Lacrymarum ex tristitia instar imbris manantium 6 Vicissim. 7 Nempe in Scythiam 8 Sc. Roma 9 Incidit. 10 Poeticis. 11 Ignes 12 Mihi ignoscens, si forte erravero 13 Bene Interpretare.

# ELEGIA II.

### ARGUMENTUM.

*Tiberium Germanicam expeditionem suscepisse, In Scythiam ad Poetam fama pertulerat. Dicit ergo victoriam fortasse ab eo partam fuisse, cum haec scriberet. Eius autem triumpho dicit se mente interesse, quandoquidem corpore non possit. Quod si quis et triumphi formam retulerit, quamvis sero, tamen ostendit, se auditurum tanta laetitia, ut proprium incommodum sit post habiturus publicae letitiae.*

Iam 1 fera 2 Caesaribus Germania, totus ut 3 orbis.
Victa potes flexo 4 succubuisse genu;
5 Altaque velentur fortasse Palatia sertis,
6 Thuraque in igne sonent, 7 inficiantque diem:
8 Candidaque 9 adducta collum percussa securi
Victima purpureo sanguine 10 tingat humum:
11 Donaque amicorum templis promissa Deorum
Reddere victores 12 Caesar uterque parent:
Et qui Caesareo 13 iuvenes 14 sub nomine crescunt

---

1 Pertinax 2 De Tiberii non Drusi expeditione est intelligendum; Drusus enim aliquot annis ante exsilium Ovidii in Germania perierat 3 Sc. et victus 4 Domita esse à Tiberio 5 Et celsae, Augusti aedes in monte *Palatino* extructae, forsan vestiantur coronis ob victoriam Germanicam 6 Sacrificia fiant. 7 Fumo obscurent 8 Qualis post obtentam victoriam sacrificari solebat. 9 Elevata securi, ut fit in ictu 10 Conspergat 11 votiva ab Imperatoribus Deorum sibi faventium templis promissa. 12 Augustus et Tiberius 13 Germanicus Drusi, et Drusus Tiberii ex Agrippina filius 14 Quia et hi Caesa-

Perpetuo terras ut 15 domus ista regat:
Cumque bonis 16 nuribus pro 17 sospite 18 Livia 19 nato
Munera det meritis, 20 saepe datura, Deis:
Et pariter 21 matres, et 22 quae sine crimine castos
Perpetua servant virginitate focos.
Plebs 23 pia cumque pia laetentur Plebe 24 Senatus;
25 Parvaque cuius eram pars ego nuper, Eques.
26 Nos procul expulsos communia gaudia fallunt:
27 Famaque tam longe non nisi parva venit.
Ergo omnis poterit populus spectare triumphos;
Cumque 28 ducum titulis 29 oppida capta leget:
Vinclaque captiva Reges cervice gerentes
30 Ante coronatos ire videbit equos:
Et Cernet vultus aliis 31 pro tempore 32 versos,
Terribiles aliis immemoresque sui.
Quorum pars 33 caussas, et 34 res, et nomina quaeret:
Pars 35 referet, quamvis noverit ipsa parum:
Is qui 37 Sidonio fulget sublimis in ostro,

---

res dicuntur 15 Familia Caesarum 16 Uxoribus Germanici et Drusi junioris, Agrippina, et Livia 17 Incolumi. 18 Augusti uxor 19 Tiberio 20 Dii enim post saepe dabunt victorias 21 Nuptae ob alios incolumes 22 Virgines Vestales 23 Principes amans 24 Sc. Romanus 25 Et equites laetantur, inter quos et ego, licet minimus, fui 26 Me patria pulsum fugit communis laetitia 27 Et pauca de illa laetitia percipio 28 Captorum, quos in triumphis circumducere solebant. 29 Quorum imagines circumferebantur. 30 Ante currus triumphales. 31 *Pro* ratione temporis exigentis, ne victi sint feroces 32 Mutatos 33 Quare sint terribiles et in triumphum ducantur 34 Ab iis gestas 35 Narrabit 36 Quasi digito a populo monstratus, est hostium Imperator summus 37 Purpurea

Dux fuerat belli : 38 proximus ille duci.
Hic, 39 qui nunc in humo lumen miserabile figit,
Non isto vultu, 40 cum tulit arma, fuit.
Ille ferox oculis, et adhuc hostilibus 41 ardens,
Hortator pugnae 42 consiliumque fuit.
Perfidus hic nostros 43 inclusit fraude locorum,
Squallida 44 promissis qui tegit ora comis.
Illo, qui sequitur, dicunt mactata 45 ministro
Saepe 46 recusanti 47 corpora capta Deo.
48 Hic lacus, hi montes, haec tot castella, et amnes,
Plena ferae caedis, plena cruoris erant.
Drusus in his quondam meruit 49 cognomina terris,
Quae bona progenies digna 50 parente fuit.
51 Cornibus hic fractis viridi 52 male tectus ab ulva;
53 Decolor ipse 54 suo sanguine Rhenus erit.
Crinibus en etiam 55 fertur 56 Germania 57 passis,
Et Ducis 58 invicti sub pede moesta sedet.
Collaque Romanae praebens 59 animosa 60 securi
Vincula fert illa, qua tulit arma, manu.

---

veste, qui color apud Sidonios optimus tingitur 38 Secundus a duce 39 Qui nunc terram modo miserabili intuetur 40 In proelio 41 Micans. 42 Duci hostium fuit a consiliis 43 Al. Illusit, in hostium insidias, ut transfuga, Romanos praecipitavit, aut in loca iniqua duxit 44 Al. demissis longis crinibus, quales Germanis in usu erant 45 Sacrorum 46 Tot corpora mactari 47 Bello captos sacrificatos 48 Depicta loca in triumphis circumferri solita 49 Ut victis Germanis, diceretur Germanicus 50 Patre Tiberio Claudio Nerone, matre Livia 51 Viribus 52 Prae timore, ut victus, latens sub herba palustri 53 Habens colorem deformem 54 Accolarum 55 Circumfertur 56 Imago eius 57 Sparsis, ut tristem decet 58 Triumphantis 59 Fortia qualia sunt Germanorum. 60 Ut se

Hos super in curru, Caesar, victore veheris
61 Purpureus Populi 62 rite 63 per ora tui:
Quaque ibis 64 manibus circumpla udere tuorum;
Undique 65 iactato flore tegente vias:
66 Tempora Phoebea lauro cingetur; Ioque,
Miles, io magna voce, Triumphe, 67 canet.
Ipse 68 sono plausuque simul fremituque 69 canentum
70 Quadriiugos cernes saepe 71 resistere equos.
Inde petes 72 arcem, 73 et delubra faventia votis;
Et dabitur merito laurea 74 vota Iovi.
Haec ego 75 submotus, qua possum, 76 mente videbo.
77 Erepti nobis ius habet illa loci.
Illa per immensas spatiatur libera terras:
78 In coelum celeri pervenit illa via.
79 Illa meos oculos mediam deducit in Urbem:
80 Immunes tanti nec sinit esse boni.
Invenietque viam, qua currus spectet 81 eburnos,
82 Sic certe 83 in patria per breve tempus ero.
84 Vera tamen populus capiet spectacula felix:

---

riantur 61 In purpurea veste, ut Triumphator 62 Solemnissime 63 Quia omnes de te loquuntur 64 A Romanis manuum collisione honoraberis 65. Sparsis floribus 66 Imperatores et duces triumphantes caput lauro, Apollini sacra, ornabant militibus, currum triumphalem cingentibus, io triumphe canentibus. 67 Clamabit. 68 Tubarum aliorumque instrumentorum musicorum. 69 Clamantium. Al. calentes, sive animosos equos 70 Quatuor equos albos, qui Imperatoris triumphantis currum deauratum trahebant 71 Vel aurigae prae nimio strepitu, vel multitudini obstanti 72 Capitolium 73 Templum Iovis Capitolini votis tuis faventis 74 *Promissa* 75 *Absens*. 76 Animo *Perpendam* 77 Mens nostra iure intrare potest Romam, et cuncta perpendere 78 Et Coelum illa subita cogitatione ascendit. 79 Mea mens oculis meis cuncta repraesentat, quasi ipsi Romae essent 80 Nec circa tantum bonum eos sinit esse otiosos. 81 Triumphales 82 Hac ratione, scil. mente 83 Romae 84 Non imaginaria, u

Laetaque erit praesens cum Duce 85 turba suo.
At mihi 86 fingenti tantum longeque remoto
87 Auribus hic fructus perspiciendus erit.
Atque procul 88 Latio 89 diversum missus in orbem
Qui narret 90 cupido, vix 91 erit ista mihi.
Is quoque iam 92 serum referet 93 veteremque triumphum:
94 Quo tamen audiero tempore, laetus ero.
95 Illa dies veniet, 96 mea qua lugubria ponam;
97 Caussaque privata publica maior erit.

---

ego 85 Multitudo 86 imaginanti, me ea videre 87 Haec utilitas tanti triumphi est audienda, quia eidem interesse non licet. 88 Ea parte Italiae, ubi Roma et Tiberina ostia sunt 89 In Scythiam, quasi alterum orbem 90 Audiendi 91 Reperietur 92 Quia iamdudum susceptus fuit 93 Dudum praeteritum 94 Quocumque 95 qua illa audiam 96 Qua tristitiam meam deponam 97 Et publica laetitia huius triumphi plus valebit, quam propria tristitia.

# ELEGIA III.

## ARGUMENTUM

*Utramque Ursam precatur Poeta, ut Romanam urbem ac uxore aspiciant, sibique referant, sitne ea mariti memor, an non. Postmodum seipsum arguit, quod dubitet de uxoris fide, a qua se amari intelligat. Tum eam laudat, doletque, quod sua caussa in perpetuo luctu versetur. Demum eam horatur, ut in fide permaneat.*

Magna minorque 1 ferae, quarum regis 2 altera Graias,

---

1 Ursae: minor dicitur Gynosura; maior Helice. 2 Ma-

3 Altera Sidonias, 4 utraque sicca, 5 rates:
Omnia cum summo positae videatis 6 in axe,
Et maris occiduas 7 non subeatis aquas.
8 Ætheriamque suis 9 cingens 10 amplexibus arcem
Vester 11 ab intacta circulus exstet humo;
Adspicite 12 illa, precor, quae 13 non bene moenia quondam
Dicitur 14 Iliades transiluisse Remus.
Inque meam 15 nitidos 16 dominam convertite vultus;
Sitque memor nostri necne, 17 referte mihi.
Hei mihi! cur, 18 nimium quae sunt manifesta requiro?
Cur 19 labat ambiguo spes mihi mista metu?
20 Crede quod est, quod vis; ac desine 21 tuta vereri:
Deque 22 fide certa sit tibi certa 23 fides.
24 Quodque polo fixae nequeunt tibi dicere flammae,
Non mentitura tu tibi voce refer:
25 Esse tui memorem, de qua tibi maxima cura est,
Quodque potest, secum 26 nomen habere tuum.

---

ter Graecos, quam hi in navigando sequebantur 3 Minor Phoenicum ab urbe Sidone dictorum 4 quia neutra unquam occidit, nec in Oceanum sub horizontem descendit 5 Naves 6 In summo coelo, vel apud summum polum 7 Non occidatis 8 Polum Arcticum. 9 Amplectens. 10 Quia Ursae videntur Polum Arcticum amplecti 11 Sit supra terram, quem non ambit brevis circuitus, ut reliqua 12 Romam 13 Infeliciter 14 Remus filius. 15 Lucidos 16 Uxorem 17 Annunciate 18 Quae sat clare scio. 19 Dubitat 20 Ovidii crede, tuam uxorem, uti enim revera est, tui esse memorem 21 An illa sit tui memor. 22 Fidelitat constanti 23 Credulitas 24 Et quod utraque Ursa tibi de fide illius nunciare non potest, ipse tibi responde responsione verissima 25 Uxorem tuam 26 Quia

27 Vultibus illi tuis 28 tamquam praesentis inhaeret,
Teque remota procul, si modo vivit, amat.
Ecquid, 29 ut incubuit 30 iusto 31 mens aegra dolori,
32 Lenis 33 ab admonito pectore somnus abit?
Tunc 34 subeunt 35 curae, dum te lectusque locusque
36 Tangit, et oblitam non sinit esse mei.
Et veniunt 37 aestus, et nox 38 immensa videtur;
39 Fessaque iactati corporis ossa dolent.
Non equidem dubito, quin haec et caetera fiant,
Detque tuus 40 casti signa doloris amor:
Nec 41 cruciere minus, quam cum 42 Thebana cruentum
43 Hectora 44 Thessalico vidit ab axe 45 rapi.
Quid tamen ipse 46 precer dubito, nec dicere possum,
47 Affectum quem te mentis habere velim.
Tristis es? 48 indignor, quod sum tibi caussa doloris:
Non 49 es? 50 ut amisso coniuge digna fores.
Tu vero tua 51 damna dole, mitissima coniux;

---

te ipsum habere nequit. 27 Imagini tuae 28 Ac si ut ipse esses 29 Postquam inhaesit 30 Quo ex iusta caussa afficeris. 31 Mens tua, o uxor, nimio mei dolore fatigata. 32 Non profundus ob nimium dolorem. 33 A mente, quae ipsam admonet, quid mihi contigerit 34 Tibi occurrunt 35 Tuae de me solicitudines 36 Sic afficit, ac si tangeret 37 vehementiores solicitudines, vel amores mei. 38 Desiderio mei 39 Lassa nimia iactatione, cum dormire nequit 40 Al. moesti. 41 Dolore afficiaris 42 Andromache Ætionis, Thebarum in Sicilia regis, filia, et Hectoris uxor 43 Suum maritum 44 A curru Achillis Thessali 45 Trahi circa moenia Troiana 46 De amore tuo. 47 Amorem an tristitiam. 48 Ægre fero. 49 Scil. tristis. 50 H. e. Velim, te, tamquam maritum, a miseriis tristem esse. 51 Detrimenta, quae

52 Tempus 53 et a nostris exige triste malis:
54 Fleque meos casus: 55 est quedam flere voluptas.
56 Expletur lacrymis 57 egeriturque dolor.
58 Atque utinam lugenda tibi non vita, sed 59 esset
Mors mea; 60 morte fores 61 sola relicta mea!
62 Spiritus hic 63 per te patrias exisset in auras!
Sparsissent 64 lacrymae pectora nostra piae!
65 Supremoque die 66 notum spectantia coelum
67 Traxissent digiti 68 lumina nostra tui!
Et 69 cinis in 70 tumulo positus iacuisset avito!
71 Tactaque nascenti 72 corpus haberet humus!
Denique et, ut vixi, sine crimine mortuus essem!
Nunc mea 73 supplicio vita 74 pudenda suo est.
Me miserum, si tu, cum diceris exulis uxor,
75 Avertis vultus, et subit ora rubor!
Me miserum, si turpe putas 76 mihi nupta videri!
Me miserum, si te iam pudet esse 77 meam
Tempus ubi est illud, quo 78 me iactare solebat
Coniuge, nec nomen 79 dissimulare viri?

---

mea causa pateris 52 Per reliquum temporis spatium tristis vive 53 Post meum exsilium 54 Deplora infortunium meum 55 Dulce est flere 56 Lacrymae sunt solatium doloris 57 Evacuantur. 58 Et ob non hanc infelicem meam vitam, sed mortuum lugere cogereris 59 Lugenda 60 Utinam mortuus fuissem te superstite 61 Sine me 62 Haec mea vita. 63 *Per* tuas manus 64 Lacrymae tuae de me, pietatem spirantes. 65 Ultimo. 66 In quo sum natus et educatus 67 Clausissent 68 Oculos nostros 69 Busta mea. Cadavera enim apud Romanos comburebantur, cinere in urna servato 70 Sepulcro maiorum meorum 71 Tacta a me recens nato 72 Cadaver meum. 73 Exsulio. 74 *Ignominiosa*. 75 Prae pudore. 76 Exul 77 Uxorem 78 Tuum esse maritum 79 Praedi-

Tempus ubi est, quo te ( nisi si fugis 80 illa referre )
Et dici memini 81 iuvit et esse meam?
Utque 82 probae dignum est, 83 omni tibi dote placebam.
Addebat 84 veris multa 85 faventis amor.
Nec 86 quem praeferres, 87 ( ita res tibi magna videbar )
88 Quemve tuum malles esse vir alter erat.
Nunc quoque ne 89 pudeat, quod sis 90 mihi nupta: tuusque
91 Non dolor 92 hinc debet, debet abesse pudor.
Cum 93 cecidit 94 Capaneus 95 subito 96 temerarius ictu;
Num legis 97 Evadnem 98 erubuisse viro?
Nec, quia 99 Rex mundi compescuit ignibus ignes,
Ipse 1 tuis, Phaethon 2 inficiandus eras.
3 Nec Semele Cadmo facta est aliena parenti,
4 Quod precibus periit ambitiosa suis.
Nec tibi, quod 5 saevis ego sum Iovis ignibus ictus,

---

care. 80 Quae subsequuntur. 81 Delectavit 82 Probam uxorem decet. 83 Omnibus ingenii viribus. 84 Bonis, quae revera in me erant. 85 Tuus in me favor amore plenissimus 86 Maritum mihi praeferres 87 Tanti a te aestimabar 88 Omnibus me praeferebas 89 Te. 90 Mea uxor. 91 Dolere debes, non erubescere 92 Quod mea uxor facta sis 93 Mortuus est 94 Unus e septem regum Thebas obsidentium 95 Fulminis ictu 96 Impius, quia se invito Iove, Thebas capturum dixerat. 97 Capanei uxorem 98 Propter mariti sui casum 99 Iupiter sedans Phaetontis incendium fulmine. 1 A tuis Sc. Sole Clymene matre, et Heliadibus sororibus 2 Negandum esse ab illis ortus, quod a Iove ictus esse fulmine. 3 Nec Semelem Cadmus pater odio est persecutus 4 Nam Iovem, cum quo ipsi erat res, rogabat, ut ad se veniret eo modo, quo se Iunoni spectandam dabat 5 Quo facto,

6 Purpureus molli fiat in ore rubor;
Sed magis in nostri curam consurge 7 tuendi,
Exemplumque mihi coniugis esto 8 bonae:
9 Materiamque tuis tristem 10 virtutibus imple:
Ardua per 11 praeceps gloria vadat iter.
12 Hectora quis nosset, si 13 felix Troia fuisset?
Publica 14 virtuti per mala facta via est.
15 Ars tua, 16 Tiphy, 17 vacet, 18 si non sit in aequore fluctus:
19 Si valeant homines, 20 ars tua, Phoebe vacet.
Quae 21 latet, 22 inque bonis cessat non cognita rebus:
23 Apparet virtus 24 arguiturque malis.
25 Dat tibi nostra locum tituli Fortuna; caputque 80
Conspicuum pietas qua tua tollat habet.
Utere 26 temporibus, quorum nunc munere 27 freta es.
28 En patet in laudes area lata tuas.

---

statim cum domo sua conflagravit. 6 Pudor. 7 Ut nos tueatur. 8 Maritum defendentis. 9 Infortunium meum tristitia plenum 10 Fide et pietate in maritum 11 Iter difficile 12 Hectoris virtutem 13 In perpetua pace 14 Via, qua itur ad virtutem 15 Sc. gubernandi. 16 Tiphys erat primae navis, Argo dictae, gubernator, et Iasonis socius 17 Al. iacet. nulla est 18 Si non sit in mari tempestas 19 Si homines semper sani sunt 20 Medicina, cuius es inventor 21 Non habet, quo se exerceat 22 In secundis rebus 23 Videtur 24 Et comprobatur in adversis rebus 25 Mea calamitas suppeditat tibi occasionem magnam laudem acquirendi 26 Data laudis consequendae occasione 27 Adiuta es 28 En magna tibi datur famae adipiscendae occasio.

# ELEGIA IV.

ARGUMENTUM.

*Poeta laudat amicum, et exponit Tomitani exsilii incommoda, precaturque eum latenter, ut ab Augusto mitius et paulo propinquius exsilium petat, quod facile impetrari posse docet, cum magna sit ipsius clementia. Postremo narrat quemadmodum e locis non nimium longinquis fugerit Orestes cum Iphigenia sorore, ablata etiam inde Diana ad meliora loca.*

O qui, nominibus cum sis 1 generosus 2 avitis,
3 Exsuperes morum nobilitate genus:
Cujus inest animo 4 patrii candoris imago,
Non careat 5 nervis candor ut iste suis:
Cujus in ingenio 6 patriae facundia linguae est,
7 Qua prior in 8 Latio non fuit ulla Foro:
9 Quod minime volui, positis 10 pro nomine 11 signis,
Dictus es. 12 ignoscas laudibus ista tuis.
Nil ego peccavi: 13 tua te bona cognita produnt.
Si, quod es, appares; 14 culpa soluta mea est.
Nec tamen 15 officium nostro tibi carmine factum,
16 Principe tam justo, posse 17 nocere puta:
Ipse 18 pater Patriae 19 (quid enim civilius illo?)

---

1 Nobilis. 2 Majorum scil. ortus. 3 Superas maiores tuos virtute 4 Paternae sinceritatis 5 Al. numeris h. e. sit perfectus candor 6 Paternae, Ut sis eloquentia Romana primus 8 Romano 9 Maluissem te tuo nomine vocare. 10 Sed cogor te 11 Signis indicare 12 Adscribe laudibus tuis, si ex istis signis cognoscaris 13 Tuae dotes animi et fortunae te manifestant 14 A me culpa abest 15 Laudem, qua te effeci 16 Quia Augustus aequior est, quam ut id alicui imputet 17 Tibi 18 Augustus. 19 enim

42 Plus etiam, 43 quam me iudice dignus eram.
44 Deque meis illo referebat versibus ore,
45 In quo pars altae nobilitatis erat.
Non igitur tibi 46 nunc, quod me 47 domus ista recepit,
Sed prius 48 auctori sunt data verba tuo;
49 Nec data sunt, mihi crede, tamen: 50 sed in omnibus actis,
51 Ultima si demas, vita 52 tuenda mea est.
Hanc quoque, qua perii, culpam scelus esse negabis,
Si tanti 53 series sit tibi nota 54 mali.
Aut 55 timor, aut error nobis, prius obfuit error:
Ah 56 sine me fati non meminisse mei.
Neve 57 retractando nondum 58 coeuntia rumpam
Vulnera: vix illis proderit ipsa 59 quies.
Ergo ut 60 iure damus poenas; sic abfuit omne
Peccato facinus 61 consiliumque meo:
62 Idque 63 Deus sentit: 64 pro quo nec lumen ademptus est,
65 Nec mihi detractas possidet alter opes.

---

bat tuus pater 42 Sc. probabat ingenium meum. 43 Quam merebar 43 Et illa gravitate orationis suae, quae ipsum nobilitabat, suum de versibus meis pronunciabat iudicium 45 Eloquentia 46 Notus sum 47 Familia vestra fovit 48 Pater tuus honorifice de meis studiis locutus est 49 Non tamen deceptus est pater tuus, celebrando meum ingenium 50 Sed intelliges, me non dedisse verba, si potius totam meam vitam, quam eius finem, consideraveris 51 Si causam exsilii mei excipias 52 Defendi potest, quia fuit sine culpa 53 Ordo et circumstantiae 54 Erroris 55 Quia me contra Augustum defendere non sum ausus 56 Permitte, ut non enarrem exsilii mei causam 57 Renovando 58 Consolidata 59 Silentium 60 Non sine culpa 61 Animus laedendi 62 Quod culpa caream 63 Augustus 64 Quod culpa carem, nec vita mihi ablata est 65 Nec confiscatae sunt res meae,

Forsitan hanc ipsam ( vivat modo ) 66 finiet olim,
Tempore cum fuerit 67 lenior ira, 68 fugam.
Nunc precor 69 hinc alio iubeat discedere; si 70 non
71 Nostra verecundo vota pudore carent.
Mitius exsilium pauloque 72 propinquius opto;
73 Quique sit a saevo longius hoste, locum.
Quantaque in Augusto clementia; 74 si quis ab illo
Hoc peteret pro me, forsitan ille daret.
Frigida me 75 cohibent Euxini littora Ponti:
Dictus ab antiquis 76 Axenus ille fuit.
Nam neque iactantur 77 moderatis aequora ventis:
Nec 78 placidos portus 79 hospita navis adit.
Sunt circa gentes, quae praedam 80 sanguine quaerant:
Nec minus 81 infida terra timetur aqua.
Illi, quos audis 82 hominum gaudere cruore,
Paene 83 sub eiusdem 84 sideris axe iacent.
Nec procul 85 a nobis 86 locus est, ubi 87 Taurica 88 dira
89 Caede 90 pharetratae pascitur ara Deae.
Haec prius, ut memorant, non 91 invidiosa nefandis,
Nec 92 cupienda bonis, regna 93 Thoantis erant.

---

quod alias in exsilium missis accidere solet 66 Revocabit aliquando 67 Sedatior 68 Relegationem 69 Ex hoc loco in alium 70 Nisi libere nimis quid peto 71 Nostra vota non sunt impudica 72 vicinus Romae. 73 Locum tutiorem 74 Sc. et 75 Habent 76 Inhospitalis. 77 Lenioribus. 78 Seculos. 79 Peregrina. 80 Homicidiis. 81 Tempestatibus obnoxia. 82 Vesci humanis carnibus 83 Sub eodem climate, quo ego sum. 84 Al. frigoris. 85 Ab urbe Tomo. 86 Apud Scytas Tauros. 87 Regio illa crudelis 88 Crudeli utpote humana 89 Morte hospitum 90 Deae Dianae, quae ceu dea venationis sagittas utitur 91 Odiosa scelestis hominibus 92 Appetenda ab hominibus probis 93 Thoas fuit rex regionis Tauricae ad quem delata

93 Hic 95 pro supposita 96 virgo Pelopeia cerva
Sacra 97 Deae coluit 98 qualiacumque suae.
Quo postquam dubium 99 pius an sceleratus Orestes
1 Exactus furiis venerat ipse suis,
Et 2 comes exemplum veri 3 Phocaeus amoris:
4 Qui duo corporibus, 5 mentibus unus erant;
Protinus evincti Triviae ducuntnr a ad 6 aram:
Quae stabat 7 geminas ante cruenta 8 fores.
Nec tamen hunc 9 sua mors, nec mors sua terruit illum:
10 Alter ob alterius funera moestus erat.
Et iam costiterat stricto 11 mucrone 12 sacerdos;
Cinxerat et 13 Graias 14 barbara 15 vitta 16 comas:
Cum 17 vice sermonis 18 fratrem 19 cognovit, et illi
Pro nece complexus Iphigenia dedit:
Laeta 20 Dea signum 21 crudelia sacra perosae
Transtulit ex illis 22 in meliora locis.

---

est Iphigenia, Agamemnonis filia, et ab eo Dianae Tauricae sacris praefecta. Hunc postmodum interfecit Orestes, a sorore adiutus, cum illum etiam Thoas arae Dianae destinasset 94 In Taurica regione 95 Pro cervo, quam loco Iphigenia, cum immolaretur, Diana subiecit. 96 Ipigenia, proneptis Pelopis 97 Dianae, cuius victima foret 98 Si modo nominanda sint sacra 99 Quia et patrem ultus est, et matrem caedis auctorem occidit. 1 Vexatus post caedem matris 2 Sc. venerat 3 Pylades, ex Phocide regione, filius Strophii, comes eius fidissimus 4 Pylades et Orestes 5 Voluntate. 6 Dianae Tauricae, ut illi sacrificarentur 7 Bipatentes. 8 Delubris. 9 Propria 10 Neuter suam, sed uterque alterius mortem dolebat 11 Gladio 12 Iphigenia ad sacrificium parata 13 Graecas 14 Barbarorum, quorum mos erat homines immolare 15 Qua vinciebantur eorum capita, qui Deo alicui immolabantur 16 Crines Pyladis et Orestis, qui Greci erant 17 Mutuo sermone 18 Orestem 19 Ipsa Iphigenia 20 Dianae statuam 21 Nolebat Diana, sibi huiusmodi hostias offerri, sed Thoantis crudelitas postulabat, ut ei hospites mactarentur 22 Aufugiens cum fratre Iphigenia, abstulit

Haec igitur regio, magni penetralia mundi,
 Quam 23 fugere homines 24 Dîque, propinqua mihi est.
Atque 25 meam terram prope sunt 26 funebria sacra,
 27 Si modo Nasoni barbara terra sua est.
O utinam venti, 28 quibus est ablatus Orestes,
 Placato referant et 29 mea vela 30 Deo!

secum Dianae statuam in meliora loca, qua humanitate et moribus, nempe in Ariciam 23 Pylades, Orestes, et Iphigenia 24 Et ipsa Diana 25 Prope Tomon 26 Sacrificia lethifera 27 Si modo perpetuo illam incolam 28 Quibus ex illis locis navigavit Orestes, cum Thôantem fugeret 29 Me 30 Augusto reconciliato.

## ELEGIA V.

### ARGUMENTUM

*Amicum laudat Poeta, eumque monet, ut constanter amicitiae munus exequatur, eique apud Augustum opem ferat. Osteudit deinde multis exemplis, tempore omnia molliri, praeter eius curas, et dicit, se ita deficere, ut non credat, se diu supervicturum tantis malis, quam rem ait sibi solatio relictam esse.*

O 1 Mihi dilectos 2 inter sors prima sodales
 Unica fortunis 3 ara reperta meis;
Cuius ab alloquiis 4 anima haec moribunda revixit,
 Ut vigil 5 infusa Pallade 6 flamma solet,
Qui veritus non es 7 portus aperire fideles,
 8 Fulmine percussae confugiumque rati:

1 A me 2 Praecipue inter amicos meos 3 Refugium unicum Veteres enim in periculo ad aras, ceu locum tutum, refugiebant, et erant immunes, si aras amplexarentur 4 Solatiis 5 Infuso oleo, cuius inventrix Pallas fuit 6 Lampas 7 Amicitiae refugium et patrocinium 8 Cae-

Cuius eram 9 censu 10 non me sensurus egentem,
Si Caesar 11 patrias eripuisset opes;
12 Temporis oblitum dum me rapit 13 impetus huius,
Excidit heu nomen quam mihi paene tuum!
Te tamen 14 agnoscis; tactusque cupidine laudis,
Ille ego sum, cuperes dicere posse palam.
Certe ego si sineres, titulum tibi reddere vellem,
Et 15 raram Famae conciliare fidem.
Ne noceam grato vereor tibi carmine; neve
Intempestivi 16 nominis obstet 17 honos.
Quod licet, et tutum est, 18 intra tua pectora gaude,
Meque tui memorem, teque fuisse mei.
Utque facis, remis ad opem 19 luctare ferendam,
20 Dum veniat placido mollior 21 ira 22 Deo;
Et tutare caput 23 nulli servabile; si non
24 Qui mersit Stygia, sublevet illud, aqua.
Teque, quod est rarum, praesta constanter ad omne
25 Indeclinatae munus amicitiae.
Sic tua 26 processus habeat Fortuna perennes;
Sic 27 ope non egeas ipse, iuvesque tuos;
28 Sic aequet tua nupta 29 virum bonitate perenni:
Incidat et vestro rara querela 30 toro.
Diligat et semper 31 socius te sanguinis illo,

---

saris ira mihi prostrato. 9 Opibus. 10 Quod subministrasses mihi 11 Patrimonium meum 12 Huius mei exsilii. 13 Ardor quidem scribendi 14 Nomen 15 Fidem tuam erga me, quae raro in aliis reperitur, immortalem reddere 16 Ut te nominem 17 Quod in exsilio meo esset intempestivum 18 Solus tacite 19 Summam nava operam 20 Donec 21 Al. Aura, h. e. favor 22 Augusto mitigato 23 Cui a nullo succurri potest, nisi ab Augusto solo 24 Qui in exsilium misit, revocet 25 Firmae 26 Successu felices 27 Cuiusquam auxilio 28 Sic uxor tua moribus tuis respondeat, teque probitate aequet 29 Te maritum 30 Coniugio 31 Frater tuus, vel alius quidam consan-

Quo pius affectu Castora 32 frater amat.
Sic iuvenis, similisque tibi sit natus, et illum
Moribus agnoscat quilibet esse tuum.
Sic socerum faciat 33 taeda te nata iugali;
34 Nec tardum iuveni det tibi nomen avi.

---

guineus 32 Pollux, vitam cum fratre paritus 33 Face in nuptiis praeferri solita, seu coniugio. 34 Et brevi faciat te avum.

# ELEGIA VI.

ARGUMENTUM.

*Tractatur hic locus communis de vi temporis, seu consuetudinis, qua cum mitigentur et tolerabiliora evadant omnia, non tamen mitigari curas et angores suos. Mala sua ipsa mora ingravescere, et exasperari queritur Poeta.*

Tempore 1 ruricolae 2 patiens fit taurus aratri,
Praebet et 3 incurvo colla premenda iugo.
Tempore paret equus 4 lentis animosus habenis,
Et 5 placido duros accipit ore 6 lupos.
Tempore 7 Poenorum compescitur ira leonum;
Nec feritas animo, quae fuit ante, manet.
Quaeque sui monitis obtemperat 8 Inda magistri
Bellua, servitium tempore 9 victa subit.
Tempus, ut 10 extentis 11 tumeat facit uva 12 racemis,
13 Vixque merum capiant grana, quod intus habent.

---

1 Colentis rus. 2 Discit aratrum ferre. 3 Rotundo. 4 Flexibilibus 5 Miti, non resistente 6 Frena dura 7 Maximi et ferocissimi leones dantur in Africa 8 Elephas. 9 Mansuefacta 10 De vite pendentibus 11 Maturescat. 12 Granis minoribus 13 Vix teneant vinum, quod in

14 Tempus et in 15 canas semen producit aristas,
Et ne sint 16 tristi poma sapore facit.
17 Hoc 18 tenuat dentem terras renovantis aratri,
Hoc rigidas silices, hoc adamanta 19 terit.
20 Hoc etiam saevas paullatim mitigat iras;
Hoc minuit luctus, 21 moestaque corda levat.
Cuncta potest 22 igitur 23 tacito pede lapsa vetustas
Praeterquam curas 24 attenuare meas.
25 Ut patria careo, bis frugibus area trita est.
26 Dissiluit nudo pressa bis uva pede.
Nec 27 Quaesita tamen 28 spatio 29 patientia longo est:
30 Mensque mali sensum nostra recentis habet.
Scilicet et veteres fugiunt iuga curva iuvenci,
Et 31 domitus fraeno saepe repugnat equus.
Tristior est etiam praesens 32 aerumna 33 priore;
34 Ut sit enim sibi par, crevit, et aucta 35 mora est.
Nec tam nota mihi, 36 quam sunt, mala nostra fuerunt:
Sed 37 magis hoc, quo sunt cognitiora gravant.
38 Est quoque non minimum 39 vires afferre recentes;

---

granis continetur 14 Tempore etiam frumenta maturescunt 15 Maturas 16 Amaro. 17 Tempus 18 Attenuat vomerem: 19 Minuit. 20 Tempus etiam iram mitigat. 21 Tristitiam 22 Omnia tempore fiunt mitiora 23 Sensim labens 24 Minuere 25 Ex quo relegatus sum duo anni praeterfluxere 26 Saliendo egressum est vinum ex acinis tumentibus 27 Acquisita 28 Tempore 29 Ferendi exsilium 30 Et mens nostra sentit mala duorum annorum aeque ac recentia 31 Iam mansuefactus 32 infortunium 33 Ubi modo relegatus fuit 34 Quamvis praesens et prior aerumna sibi sint pares 35 Longo tempore 36 Sc. nota 37 Eo molestiora mihi sunt, quo notiora sunt 38 Et hoc multum prodest in ferendis malis 39 Alique

Nec 40 praeconsumtum 41 temporis esse malis.
Fortior in fulva 42 novus est 43 luctator arena,
44 Quam cui sunt tarda brachia fessa mora.
45 Integer est nitidis melior gladiator in armis,
46 Quam cui tela suo sanguine tincta rubent.
47 Fert bene 48 praecipites navis 49 modo facta procellas;
Quamlibet exiguo 50 solvitur imbre vetus.
Nos quoque, quae ferimus, tulimus patientius ante;
Et mala sunt longo 51 multiplicata 52 die.
(Credite, deficio 53 nostroque a corpore, quantum
54 Auguror, accedunt tempora parva malis)
Nam neque sunt 55 vires, neque qui color esse solebat:
56 Vixque habeo tenuem, quae tegat ossa, cutem.
Corpore sed mens est aegro magis aegra, malique
In 57 circumspectu stat sine fine sui.
58 Urbis abest 59 facies, absunt 60 mea cura 61 sodales,
Et, qua nulla mihi carior, uxor abest.
Vulgus adest Scythicum, 62 braccataque turba Getarum.
Sic 63 mala 64 quae video, 65 non vide-

---

non prius laesum affligi 40 Antea consumtum et debilitatum 41 Vetustis malis 42 Non antea defatigatus 43 Athleta 44 Quam cuius brachia longo certamine debilitata sunt 45 Recens nondum vulneratus 46 Quam vulneratus 47 Perfert, sustinet 48 Celeres, et naves quandoque praecipitantes 49 Recens 50 Dissolvitur, rumpitur, perit 51 Cumulata 52 Tempore longo 53 Brevi moriar 54 Coniicio ex infirmitate mei corporis 55 Mihi 56 Tam sum macer 57 Considerat se perpetuo 58 Romae 59 Conspectus 60 Qui mihi curae erant 61 Amici 62 Habitu apud Romanos ignoto 63 Al. mala 64 Barbaros puta et Scythas 65 Nempe urbem, sodales, et uxo-

que 66 nocent.
Una tamen spes est, quae me soletur in istis: o
67 Haec fore morte mea non diuturna mala.

rem 66 Al. *movent*, h. e. solicitum me reddunt 67 Haec mala mortem meam esse finituram.

## ELEGIA VII.

ARGUMENTUM

*Miratur Poeta, quod biennio iam exacto, nullas ab amico acceperit literas, cum hi praesertim ad eum scripserint, quibuscum amicitiae usus non fuerat tam probatus. Subiungit tamen, malle se omnia credere, quam illum nullas ad eum dedisse literas, quas interceptas fuisse existimat. Postremo admonet, ut ad eum scribat, ne semper excusandus sit.*

Bis 1 me sol adiit gelidae post frigora 2 brumae,
Bisque suum 3 tacto Pisce 4 peregit iter.
5 Tempore tam longo 6 cur non tua dextera versus
Quamlibet in paucos 7 officiosa fuit?
Cur tua cessavit 8 pietas, scribentibus illis,
9 Exiguus nobis cum quibus usus erat?
Cur, 10 quoties alicui chartae sua vincula demsi,
Illam speravi 11 nomen habere tuum?
Di faciant, ut saepe tua sit epistola 12 dextra
Scripta; 13 sed e multis reddita nulla mihi!

1 Biennium iam elapsum est 2 Hiemis Bruma dicitur a brevitate dierum 3 Postquam Sol ad Pisces, ultimum Zodiaci signum rediit 4 Annuum cursum absolvit 5 Integris duobus annis 6 Cur non scripsisti, meo explendo officio, Paucos saltem ad me versus 7 Officium exhibuit aliquot versus scribendo 8 Amicitia 9 Parva consuetudo 10 Quoties epistolam aliquam aperui 11 Epistolam illam a te esse scriptam 12 Manu 13 Sed e multis episto-

14 Quod precor, 15 esse liquet: credam 16 prius 17 ora Medusae
Gorgonis anguineis cincta fuisse comis:
Esse canes utero sub 18 virginis; esse 19 Chimaeram,
20 A truce quae flammis separet angue Leam:
21 Quadrupedesque hominum 22 cum pectore pectora iunctos:
23 Tergeminumque virum, 24 tergeminumque canem:
25 Sphingaque, et 26 Harpyias, 27 serpentipedesque Gigantas;
28 Centimanumque Gygen, 29 semibovemque virum:

---

lis nulla mihi est tradita 14 Ut saepius ad me scripseris 15 Manifestum est, te ad me scripsisse 16 Potius, quam te non scripsisse 17 Medusae crines in serpentes mutavit Minerva, quod cum Neptuno in eius templo concubuit, eiusque caput ad terrendos hostes Ægidi suae imposuit. 18 Scillae, Porci filiae, quam cum Glaucus amaret, Circe, eumdem Glaucum amans, indignata, Scyllam sibi ab illo praeferre, fontem, in quo illa lavari solebat, veneficis herbis infecit. Scylla huius rei ignara, fontemque lavandi ergo ingresso, vidit inferiorem corporis partem in canes esse mutatam; quam deformitatem ita exhorruit, ut sese statim in Siculum fretum precipitarit, ubi et in saxum versa narratur, Charybdi ex adverso obiectum, et praeter navigantibus valdo periculosum 19 Monstrum caput et pectus leonis, ventem autem caprae, et caudam draconis habens 20 Igneam in se vim continens, indeque ignem vomes. 21 Centauros, medea parte homines, media equos. 22 Humana equino. 23 Geryonem tricorporem. 24 Cerberum tricipitem 25 Sphinx bellua est pilo fusco, geminis mammis in pectore, muliebri facie, pedibus ac cauda leonis, pennis autem volucris. Ferunt Sphingem iuxta Thebas aenigma hospitibus proposuisse, idque solvere non valentes, occidisse 26 Harpyae erant monstra, Neptuni et Terrae filiae 27 Gigantes, quorum pedes in serpentum volumina desinebant 28 Centum manus et quinquagint a capita habentem 29 Minotaurum, qui usque ad

Haec ergo 3o cuncta prius, quam te, carissime, credam
Mutatum 31 curam deposuisse mei.
32 Innumeri montes inter me teque, viaeque,
Fluminaque, et campi, nec freta pauca iacent.
33 Mille potest caussis, a te quae littera saepe
Missa sit: in nostra nulla venire manus.
Mille tamen caussas scribendo vince freqenter:
34 Excusem ne te semper, amice mihi.

---

humeros taurus, in caeteris homo erat 3o Fabulosa 31 Memoriam solicitam 32 Maximum spatium. 33 Multis. 34 Quod ad me non scripseris.

# ELEGIA VIII.

### ARGUMENTUM.

*Quinquagenarius Poeta quaeritur, se iam canescere in regione infelicissima, eo tempore, quo frui debuisset patria, carissima coniuge amicis, etc. Quae si olim a Delphico oraculo, aut Dodonaea columba futura accepisset, vana dicit se ea responsa existimaturum fuisse. Clarissimaque sententia docet, nihil tam validum esse, quod non subiaceat voluntati, ac potentiae divinae. Postremo caeteros admonet, ut eius casibus moniti, Augustum, cuius potentia par est diis immortalibus, demereantur.*

Iam mea 1 cygneas imitantur 2 tempora plumas;
3 Inficit et nigras 4 alba senecta comas;
Iam subeunt anni 5 fragiles, et 6 inertior aetas;
7 Iamque parum firmo me mihi ferre grave est.

---

1. Candidas, quales cyghorum sunt, h. e. canesco 2 Caput. 3 Tingit. 4 Canos faciens homines. 5 Infirmi. 6 Inepta ad res agendas 7 Et iam propter aetatem es mala, quibus perpetuo affligor, debilitatus, vix pedet

Nunc 8 erat, ut 9 posito deberem fine laborum
Vivere, 10 me nullo sollicitante metu;
Quaeque meae semper placuerunt otia menti,
Carpere sed in studiis 11 molliter esse meis:
Et 12 parvam celebrare domum, veteresque Penates;
Et quae nunc 13 dominio 14 rura paterna carent:
Inque sinu 15 dominae, 16 carisque nepotibus, inque
Securus patria consenuisse mea.
Haec mea sic quondam peragi speraverat aetas:
Hos ego sic annos 17 ponere dignus eram
Non ita Dîs visum! qui me terraque marique
18 Actum 19 Sarmaticis exposuere locis.
In 20 cava ducuntur 21 quassae navalia puppes,
Ne temere in mediis 22 dissolvantur aquis:
(Ne 23 cedat, et multas 24 palmas inhonestet adeptas,
25 Languidus in pratis gramina carpit equus.)
Miles, ut 26 emeritis non est satis utilis 27 annis,
28 Ponit ad antiquos, quae tulit arma, 29 Lares.
Sic igitur, 30 tarda vires minuente senecta,
Me quoque donari jam 31 rude tempus erat.

---

mei ne sustinent 8 Tempus 9 Facto 10 Quietus esse 11 Dulce vivere. 12 Domi vivere. 13 Me possessore 14 Quae erant in Peliguis 15 Uxoris. 16 Et inter caros nepotes 17 Degere. 18 Iactatum. 19 In Sarmatica loca transtulerunt. 20 Quorum alveus concavus est 21 Naves tempestatibus agitatae. 22 Per Diaetesin. Rimas accipiant. 23 In cursu. 24 Victorias certamine cursus acquisitas dedecore afficiat 25 Senex factus 26 Scil. cum quis militiae vale dixit 27 Al. Armis. 28 Deponit. 29 Deos. Milites enim a militia discedentes, arma alicui Deo suspendere solebant 30 Faciente tardos homines ob vires immutas. 31 Virga, qua donabantur gladiatores a

Tempus erat, nec me 32 peregrinum ducere coelum.
Nec 33 siccam Getico 34 fonte 35 levare sitim:
Sed modo, 36 quos habui, 37 vacuum secedere in hortos:
Nunc hominum visu rursus et 38 Urbe frui.
Sic animo quondam non 39 divinante futura
Optabam placide vivere posse senex.
40 Fata repugnarunt; quae, cum mihi tempora prima
41 Mollia praebuerint, 42 posteriora gravant.
Iamque, 43 decem lustris omni sine 44 labe peractis,
45 Parte premor vitae deteriore meae:
Nec procul a 46 metis, quas paene tenere videbar,
47 Curriculo gravis est facta ruina meo.
Ergo 48 illum 49 demens in me 50 saevire coegi,
51 Mitius immensus quo nihil orbis habet?
52 Ipsaque delictis victa est clementia nostris:
Nec tamen 53 errori vita 54 negata meo?
Vita procul patria peragenda 55 sub axe Boreo
56 Qua maris Euxini 57 terra sinistra iacet,
Hoc mihi si 58 Delphi, 59 Dodonaque diceret ipsa:

---

certamine cessantes ob ingravescentem aetatem 32 In peregrina terra degere 33 Sitientes siccos facientem 34 Aqua frigidissima 35 Extinguere 36 Romae vivens 37 Vacuos, h. e. tumultu carentes 38 Roma 39 Praevidente hoc exsilium 40 Dii noluerunt, ut senex quiescerem 41 Dulcia concesserint 42 Gravia faciunt subsequentia 43 Quinquaginta annis Lustrum enim est tempus quinque annorum 44 Vita nostra 45 Senio peiore 46 Senectute mea, in qua mihi quietem promittebam 47 Cursu meo ad metas 48 Augustum 49 Stultus. 50 Mihi irasci 51 Qui alias est mitissimus 52 Mea delicta vicerunt clementiam Augusti 53 Ob errorem meum 54 Adempta. 55 Sub plaga septentrionali 56 Ubi. 57 Ad sinistram 58 Oraculum Apollinis Delphici 59 Co-

Esse viderentur 60 vanus uterque locus.
( Nil adeo validum est, 61 adamas licet alliget illud,
62 Ut maneat rapido firmius igne Iovis. )
Nil ita sublime est, 63 supraque pericula tendit,
Non sit ut inferius 64 suppositumque Deo.
Nam quamquam 65 vitio pars est 66 contracta malorum;
Plus tamen exitii 67 numinis ira dedit.
At 68 vos admouiti nostris quoque casibus este,
69 Æquantem Superos emeruisse virum.

---

Lamba vatidica templo Iovis Dodonaei in nemore prope urbem Dodonam in Chaonia. 60 Erroneus, mendax 61 Etsi adamantina catena, tamquam firmissima, vinciret 62 Ut obstet fulmini, h. e. irae Augusti 63 Extra periculum, et securum est 64 Deoque subsit 65 Culpa nostra 66 Acquisita 67 Augusti 68 Lectores, vel amici 69 Augustum, Diis aequalem, officio aliquo vobis conciliasse.

## ELEGIA IX.

ARGUMENTUM.

*Poeta minatur inimico, se contra eum scripturum esse, nisi ipsum poenituerit inimicitiarum.*

1 Si licet, et 2 pateris, 3 nomen 4 facinusque tacebo,
Et tua 5 Letaeis 6 acta dabuntur aquis:
Nostraque vincetur 7 lacrymis 8 clementia seris:
Fac modo te 9 pateat 10 poenituisse tui.
Fac modo te damnes, cupiasque 11 eradere vitae

---

1 Si per te fas est 2 Permittis tacere deponendo inimicitias 3 Tuum, a quo laesus sum 4 Scelus, quo me laesisti 5 Oblivioni tradentur Leta enim est fluvius oblivionis apud Inferos 6 Facta 7 Poenitentia tua, licet sit sera. 8 Mansuetudo 9 Ut Appareat. 10 Te poenituisse eius facinoris, quod in me admisisti 11 Dolore, ne pa-

Tempora, si possis, 12 Tisiphonaea tuae.
13 Sin minus, et flagrant odio tua pectora nostro; 14
15 Induet infelix arma coacta dolor.
16 Sim licet extremum, sicut sum, missus in orbem;
17 Nostra suas istuc porrigget ira manus.
18 Omnia, si nescis, Caesar mihi iura reliquit:
Et sola est patria poena carere mea.
Et patriam, modo sit sospes, speramus ab illo;
Saepe Iovis 19 telo quercus adusta 20 viret.
Denique 21 vindictae si sit mihi nulla facultas;
22 Pierides vires, et sua tele dabunt.
23 Ut Scythicis habitem longe 24 submotus in oris,
25 Siccaque sint oculis proxima signa meis:
Nostra per immensas ibunt 26 praeconia gentes;
Quodque querar, notum, qua patet orbis erit.
27 Ibit ad occasum, quidquid dicemus, ab ortu:
28 Testis et Hesperiae vocis Ecus erit.
Trans ego tellurem: trans 29 latas 30 audiar undas:
Et 31 gemitus vox est magna futura mei.
Nec tua te 32 sontem tantummodo saecula norint:
33 Perpetuae crimen posteritatis eris.

---

testat, et in memoria hominum conservetur. 12 Furiosa et scelesta, qualia fuere Tisiphonis, unius Furiarum 13 Si te tui non poenituerit 14 Contra nos 15 Coactus me contra te defendam 16 Licet sim exsul, uti etiam talis sum. 17 Non evades manus vel vires meas, quia mea nihilominus ad te pervenient scripta 18 Caesar mihi reliquit ius civile in obtrectatorem competens 19 Fulmine 20 Iterum 21 Si mihi me contra te defendere non liceat 22 Musae 23 Licet 24 Remotos. 25 Ursa maior et minor, numquam occidentes 26 Infectationes 27 Penetrabit 28 Querelae in occidente perlatae testis erit oriens 29 Al. *alias* 30 Legentur scripta mea 31 Querelae. 32 Nocentem 33 *Perpetuo* eris criminosus apud posteros

Iam feror in pugnas, et nondum 34 cornua sumsi;
Nec mihi sit mendi caussa sit ulla velim.
35 Circus adhuc cessat; spargit tamen acer arenam
36 Taurus, et infesto iam pede pulsat humum.
37 Hoc quoque, quam volui, plus est: 38 cane, Musa, receptus;
39 Dum licet 40 huic nomen dissimulare suum.

---

34 Arma 35 Nondum taurus in Circo, in quo ferae pugnabant, irritatur, accendit se tamen paulatim ad pugnam 36 Ira mea 37 Pluribus, quam volui, minatus sum 38 Desine scribere. Receptus enim est reductio pugnae 39 Antequam ejus nomen prodo 40 Maledicto.

# ELEGIA X.

ARGUMENTUM.

*ectorem docet Poeta qua patria, et quibus consulibus natus sit. Deinde totam suam vitam paucis describit. Postremo exsilii mala commemorat: quorum magnitudinem dicit se Musis consolari, et illis acquiescere.*

Ille 1 ego qui fuerim tenerorum 2 lusor 3 amorum,
Quem legis, ut noris, 4 accipe, Posteritas.
5 Sulmo mihi patria est 6 gelidis uberrimus undis
7 Millia qui novies distat ab Urbe decem.
8 Editus hic ego sum; 9 nec non, ut tempora noris;

---

1 [illegible]e sum 2 Scriptor 3 Innuit libros de Arte Amandi. 4 Intellige qualis sim. 5 Civitas Pelignae regionis in Italia ad mare Adriaticum sita 6 Frigidis fontibus 7 Nonaginta millia passuum 8 Natus 9 Praeterea sc. natus

10 Cum cecidit fato, 11 Consul uterque pari.
12 Si quid, et a proavis usque est vetus 13 ordinis heres:
Non modo 14 Fortunae munere factus eques.
Nec 15 stirps prima fui, 16 genito iam fratre 17 creatus:
Qui 18 tribus ante quater mensibus ortus erat.
19 Lucifer amborum natalibus adfuit idem;
20 Una celebrata est 21 per duo liba dies.
22 Haec est 23 armiferae 24 festis de quinque Minervae,
Quae fieri pugna prima cruenta solet.
Protinus 25 excolimur teneri, curaque parentis
Imus ad 26 insignes Urbis ab arte viros.
27 Frater ad eloquium viridi tendebat ab aevo.
28 Fortia 29 verbosi natus ad arma Fori.
At mihi iam puero 30 coelestia sacra placebant;
Inque suum 31 furtim Musa trahebat opus.
Saepe pater dixit, Studium quid 32 inutile tendas?

---

sum 10 Cum mortuus est 11 Hircius et *Pansa*, qui prope Mutinam contra Antonium, quem Senatus Romanus hostem declaraverat pugnantes occisi sunt 12 Si qua dignitas est, ex equestri ordine natum esse 13 Equestris 14 Divitiis meis 15 *Filius* natu primus 16 Ante me nato 17 Natus sum 18 Duodecim mensibus, sive anno, ante me 19 Dies 20 Idem dies natalis utrique fuit 21 Per duos natalitios dies: his enim diebus liba Diis offerebant 22 Dies 23 Nam Minerva pingebatur in capite galeam gerens, in manu dextra clypeum, sinistra vero lanceam: ita e Iovis cerebro nata fuisse fingitur 24 De quinquatribus, sc. secundo Quinquatriorum, h. e. festorum Minervae, nempe 20 die martii. 25 Instituimur, ergo et frater, in studiis puerilibus 26 Celebres aptesque dictores Romae 27 Frater ab adolescentia incubuit studio oratorio 28 Aptus ad magnas causarum iudicialium disceptationes 29 Ob garrulitatem quorumdam causidicorum 30 *Poesis* 31 Quia pater me *Poetam* fieri nolebat, ergo clam versus a me componendi fuerunt 32 Quia Poesis non affert magnas

33 Maeonides nullas ipse reliquit opes.
Motus eram dictis ; totoque 34 Helicone relicto ,
Scribere conabar 35 verba soluta 36 modis.
Sponte sua carmen 37 numeros veniebat ad aptos ,
Et quod tentabam dicere , versus erat.
Interea 38 tacito passu labentibus annis ,
39 Liberior fratri sumta mihique toga est :
Induiturque humeris cum 40 lato purpura clavo:
Et 41 studium nobis, quod fuit ante manet.
Iamque 42 decem vitae frater geminaverat annos,
Cum 43 perit ; et coepi 44 parte carere mei.
Coepimus et tenerae 45 primos aetatis honores ;
46 Eque viris quondam pars tribus una fui.
Curia 47 restabat: 48 clavi mensura coacta est:
Maius erat nostris viribus illud onus.
49 Nec patiens corpus , nec mens fuit apta labori ,
50 Sollicitaeque fugax ambitionis eram :

---

divitias 33 Homerus 34 Poesi relicta Helicon mons erat Musis sacer 35 Orationes in prorsa 36 Pedibus 37 Ad rythmos carminis convenientes 38 Sensim aetate crescente 39 Toga vestis erat, quam nobiles adolescentes apud Romanos , deposita praetexta , sumebant in festo Liberi patris 10 Cal. Aprilis, celebrari solito, indeque Liberalia dicto 40 Lato clavo usi sunt et nobiliores et senatores , inde Laticlavi vocati Latus clavus autem dictus est a textura , tanquam quibusdam clavis distinctus 41 *Mihi Poeticum* , fratri oratorium 42 Viginti annorum erat 43 *Moritur* 44 Fratre carissimo 45 *Magistratus* adolescentibus primo dari solitos , quales erant aedilitas, quaestura , triumviratus et nonnulli alii 46 Triumvir factus sum , quibus carceris custodia erat commissa , ut cum animadvertendum esset , id ipsorum interventu fieret 47 Ut senator fierem 48 Latitudo vestis, h. e. senatoriae dignitatis , quasi occisa , et restricta est , quod viderent, onus illud supra vires meas esse 49 Nec corpore nec mente illas molestias perferre poteram 50 Et fugiebam

Et 51 petere 52 Aoniae suadebant tuta sorores
53 Otia iudicio semper amata meo.
Temporis illius colui fovique poetas;
Quotque aderant 54 vates, 55 rebar adesse Deos.
56 Saepe suas volucres legit mihi grandior aevo,
Quaeque necet serpens, quae iuvet herba,
57 Macer.
Saepe suos solitus recitare Propertius 58 ignes,
59 Iure sodalitii qui mihi iunctus erat.
60 Ponticus 61 Heroo, 62 Bassus quoque 63 clarus Iambo
64 Dulcia convictus membra fuere mei.
Et tenuit nostras 65 numerosus Horatius aures,
Dum 66 ferit Ausonia carmina culta lyra.
Virgilium vidi 67 tantum, nec 68 avara Tibullo
Tempus amicitiae 69 fata 70 dedere meae.
Successor fuit 71 hic tibi, Galle: 72 Propertius illi.
Quartus 73 ab his serie temporis ipse fui.
Utque 74 ego 75 maiores, sic me coluere 76 minores:
77 Notaque non tarde facta Thalia mea est.

---

ambitionem, homines reddentem sollicitos 51 Quaerere 52 Musa sic dicta ab Aonia, Boeotiae regione montuosa, Musis sacra 53 Tranquillitatem securam 54 *Poetae* 55 Tamquam numina eos venerabar 56 Enarrat egregios sui temporis *Poetas* 57 AEmilius Macer, qui de ovibus, serpentibus et herbis versus conscripsit 58 Amores carmine a se descriptos 59 Qui mihi sodalis erat 60 *Poeta*, bellum Thebanum versibus describens 61 Hexametro carmine 62 Al, Battus 63 Celebris genere Iambico 64 Convictores mei fuerunt 65 Fluens ob varia genera carminum quibus utitur 66 Lyrica carmina scribit 67 *Solum* 68 Quia mors nimis mature Tibullum rapuit 69 *Mors* 70 Quia me puero mortuus est 71 Tibullus 72 Tibullo sucessit 73 *Post* hos 74 Colui 75 Natu 76 *Posteriores* 77 Mea carmina, quorum Thalia, Musarum una,

78 Carmina cum primum populo iuvenil'a legis;
79 Barba resecta mihi bisve semelve fuit.
80 Moverat ingenium totam cantata per Urbem
81 Nomine non vero dicta 82 Corinna mihi.
Multa quidem scripsi; sed quae vitiosa putavi,
83 Emendatur's ignibus ipse dedi.
Tum quoque cum 84 fugerem, quaedam placitura cremari
Iratus studio carminibusque meis.
85 Molle, Cupidineis 86 nec inexpugnabile telis.
Cor mihi, quodque levis caussa moveret, erat.
Cum tamen 87 hoc essem, minimoque accenderer igni,
Nomine sub nostro fabula nulla fuit.
88 Paene mihi puero nec digna, 89 nec utilis uxor
Est data: quae tempus 90 per breve nupta fuit.
91 Illi successit, quamvis sine crimine, coniux,
Non tamen in nostro firma futura 92 toro.
93 Ultima, quae mecum 94 seros permansit in annis,
95 Sustinuit coniux exsulis esse viri.
96 Filia bis prima mea me 97 foecunda iuventa,
Sed non ex 98 uno coniuge, fecit avum.

---

causa est, omnibus statim innotuerant 78 Libros de Arte Amandi, et de Amoribus a me iam iuvene editos 79 Vix barbam habui 80 Excitaveral 81 Duae fuerant Corinnae, altera, praeter hoc loco allegatam, Thebana, a quibusdam Corinthia dicta, quae scripsit Epigrammata et Lyrica poemata 82 Amica Ovidii 83 purgaturae combustioni 84 In exsilium proficiscerer 85 Amori deditum 86 Quod amore facile vinci potest 87 Al. hic, nempe talis, ut cor haberem molle 88 Nulla unquam de me infamia ut fabula, narrata est 89 Cum essem annorum circiter 16, primam uxorem duxi, potest hanc et duas alias Cum duabus prioribus fecit divortium, cum tertia vixit diu, quam nec exsulis pudet 90 Divortio facto 91 Priori uxori 92 Coniugio. 93 Tertia uxor 94 Ad seniles annos 95 Non puduit eam 96 *Perilla* 97 Bis gravida, h. e. bis pariens 98 Quia

Et iam 99 complerat genitor 1 sua fata; 2 novemque
Addiderat lustris altera lustra novem.
Non aliter 3 flevi, quam me fleturus 4 ademtum
Ille fuit; 5 matri proxima iusta tulit.
Felices 6 ambo, 7 tempestiveque sepulti,
Ante diem 8 poenae quod periere meae!
Me quoque felicem, quod non viventibus illis
Sum miser; et de me quod doluere nihil;
Si tamen 9 exstinctis 10 aliquit 11 nisi nomina, 12 restat,
Et 13 gracilis 14 structos effugit umbra rogo:
Fama, 15 parentales, si vos mea contigit, umbrae,
16 Et sunt Stygio crimina nostra foro:
Scite, precor, 17 caussam (nec vos mihi fallere fas est)
Errorem iussae, non scelus, esse fugae.
18 Manibus id satis est, ad vos 19 studiosa revertor
Pectora, qui vitae quaeritis acta meae.
Iam mihi canities, pulsis 20 melioribus annis
Venerat, 21 antiquas miscueratque comas;
Postque 22 meos ortos 23 Pisaea vinctus oliva

duos maritos habuit 99 Pater meus iam erat mortuus. 1 Tempus a fatis constitutum 2 Ad nonagesimum aetatis annum pervenerat 3 Deploravi defunctum patrem 4 Mortuum 5 Post Patrem etiam matrem exsuli 6 Uterque parens 7 Opportuno tempore 8 Exsilii mei 9 De mortuis 10 Anima sc. immortalis 11 Praeter 12 Superstes est 13 Tenuis, sive immaterialis anima 14 Ignem ad cremandum cadaver paratum 15 O animae parentum meorum defunctorum, si vobis meum exsilium notum est 16 Et accusor a iudicibus inferni. qui sunt Æacus, Minos, et Rhadamantus. 17 Originem mei exsilii. 18 Animabus parentum meorum, quas hic alloquor. 19 Studiosi lectores 20 Iuvenilibus 21 Et nigris capillis albos insperserat 22 Meam nativitatem 23 Qua apud Pisas

24 Abstulerat decies praemia 25 victor eques.
Cor maris Euxini positos 26 ad laeva Tomitas
Quaerere me laesi 27 Principis ira iubet.
Caussa meae cunctis nimium quoque nota 28 ruinae
Indicio non est 29 testificanda meo.
Quid referam 30 comitumque nefas, famulosque nocentes?
Ipsa 31 multa tuli non leviora 32 fuga.
33 Indignata malis mens est succumbere, seque
Praestitit invictam viribus usa suis:
Oblitusque 34 mei, dcctaeque per otia vitae,
35 Insolita cepi temporis 36 arma manu.
Totque tuli terra 37 casus pelagoque; quot inter
38 Occultum stellae 39 conspicuumque polum.
Tacta mihi tantem 40 longis erroribus acto.
Iuncta 41 pharetratis 42 Sarmatis ora Getis.
Hic ego, 43 finitimis quamvis circumsoner armis;
Tristia, 44 quo possum, carmine 45 fata levo.
quod quamvis nemo est, 46 cuius referatur ad aures,

---

coronati sunt victores in ludis Olympicis, qui fuere celeberrima totius Graeciae spectacula 24 Cum in exsilium abire iuberet, natus eram annos quinquaginta Per decum enim praemia significat Olympiadas, sive annos quinquaginta: quia ludi Olympici quinto quoque anno celebrantur 25 Olympionices dictus, h. e. qui Olympia vicerat 26 Ad sinistram partem ingredientibus 27 Augusti 28 Exsilii mei 29 Declaranda 30 Quos ei Augustus adiunxerat ut ipsum custodirent, et in exsilii locum deferrent 31 Multa mala passus Tomon abiens 32 Exsilio 33 Animus malis vinci noluit 34 Pristinae meae tranquillitatis 35 Dum nunquam assuevi contra adversa pugnare 36 Patientiam et magnitudinem animi 37 Mala 38 Australem 39 Septentrionalem 40 Cum diu fuissem iactatus 41 Sagittiferis 42 Sarmatica regio 43 Licet verser in mediis bellis 44 Carmina tristia faciendo 45 Exsilium tolerabilius reddo 46 Cui carmina Dea perle-

S'c tamen 47 absumo decipioque diem.
Ergo quod vivo, durisque laboribus 48 obsto,
Nec me 49 sollicitae taedia lucis habent,
50 Gratia, 51 Musa tibi; nam tu solatia praebes,
Tu curae 52 requies, tu 53 medicina mali:
Tu dux, tu comes es; tu 54 nos abducis ab Istro;
In 55 medioque mihi das Helicone locum.
Tu mihi 56 ) quod rarum ( 57 vivo sublime dedisti
Nomen; 88 ab exequiis quod dare fama solet.
Nec, 59 qui detractat praesentia, livor 60 iniquo
Ullum de nostris dente momordit opus.
Nam tulerint magnos cum saecula nostra poetas;
Non fuit ingenio Fama 61 maligna meo.
Cumque ego 62 praeponam multos mihi, non minor illis
Dicor, et in toto 63 plurimus orbe legor.
Si quid habent igitur 64 vatum praesagia 65 veri;
Protinus ut moriar, 66 non ero, terra, tuus.
Sive, 67 favore tuli, sive, hanc ego carmine famam
68 Iure; tibi grates, candide lector, ago.

---

gam 47 Tempus consumo 48 Resisto patientia mea 49 Vitae me solicitum reddentis 50 Acceptum refero 51 Poesis 52 Levamen 53 Remedium contra malum Cogitatione meas ab urbe Tomos 54 Istro flumini finitima removes. 55 Loco Musis sacro et grato. 56 Quod raro contingere solet 57 Dum adhuc vivo, celebre nomen dedisti 58 *Post* mortem 59 Invidia viventium adhuc opera lacerans 60 Iniusta obtrectatione. 61 Invidia. 62 Me aestimem praestantiores Tibullum, Propertium, 64 Poetarum praedictiones 65 Veritatis 66 Non totus sepeliar, aut oblivioni tradar 67 Quod mihi famam dederis 68 Merito, et ex animo.

P. OVIDII NASONIS

# TRISTIUM

## LIBER QUINTUS.

## ELEGIA I.

ARGUMENTUM.

*Mittens Romam e Scythia hunc ultimum librum Ovidius, sui studiosos monet, ut quatuor prioribus libellis illinc quoque ab eo missis hunc etiam addant. Excusatque se non potuis, se materia aliam, quam tristem, eiusque rebus miseris et perditis convenientem sumere. Quod si in patriam revocetur, scripturam se iocosa et laeta profitetur: simulque veniam petit, si quid sit quod lectorem offendat.*

Hunc quoque de 1 Getico, 2 nostri studiose, libellum
Littore, 3 praemissis quatuor adde meis.
Hic quoque talis erit, 4 qualis Fortuna poetae.
Invenies toto carmine 5 dulce nihil.
6 Flebilis ut noster status est, ita flebile carmen;
7 Materiae scripto conveniente suae.
8 Integer et laetus 9 laeta et iuvenilia 10 lusi,
Illa tamen nunc me composuisse piget.
11 Ut cecidi, subiti 12 perago praeconia casus;

---

1 Tomitanae urbis, littori Getico adiacentis, littore 2 Librorum nostrorum amans 3 Quatuor prioribus meis libris Tristium: Antea hinc Romam missis 4 Admodum adversa 5 Iucundum, laedum 6 Tristis 7 Poetae, quae tristis est 8 Nondum exsul, sed liber, et felix 9 Amatoria, h. e. libros de Arte Amandi 10 Composui 11 Cum in exsilium missus sum 12 Describo subitam relegationem

Sumque 13 argumenti 14 conditor ipse mei.
Utque iacens 15 ripa deflere 16 Caystrius ales
Dicitur 17 ore suam deficiente necem;
Sic ego Sarmaticas longe 18 proiectus in oras
Efficio 19 tacitum ne mihi funus eat.
Delicias si quis lascivaque carmina 20 quaerit;
Praemoneo numquam scripta 21 quod ista legat.
Aptior 22 huic 23 Gallus, blandique Propertius Oris,
Aptior ingenium come Tibullus erit.
Atque utinam 24 numero ne nos essemus in isto!
Hei mihi! cur unquam 25 Musa iocata mea est?
Sed dedimus poenas; Scythicique 25 in finibus Istri
27 Ille 28 pharetrati lusor Amoris abest.
Quod superest: 29 animos ad publica carmina flexi;
Et memores iussi nominis esse sui.
Si tamen e vobis aliquis tam multa requiret,
30 Unde dolenda canam; 31 multa dolenda tuli.
32 Non haec ingenio, non haec componimus arte;
33 Materia est proprius ingeniosa malis.

---

13 Materia de me ipso agentis 14 Auctor 15 In ripa 16 Cygnus ad Caystrum Lydiae fluvium pervolans 17 Voce infirma 18 Relegatus. 19 Ne tacens moriar. 20 Legere cupit. 21 Ut. 22 Lasciva legere volenti. 23 Qui amatoria et iocosa carmina composuere 24 In eorum, qui amatoria et iocosa carmina confecerunt, numero essemus 25 *Poetica* 26 *Prope* Istrum 27 Ille scriptor, sc. ego Ovidius ipse 28 Cupidinis, Dei amoris, qui pharetram vel arcum sagittis refectum gerit 29 Quia nihil habui aliud, quod scriberem, flexi amicorum animos ad legendos hos meos de Tristibus libros, quos eis publice legendos mitto, quibus eos, ut mei recordentur, rogo 30 Cur tristia 31 Et respondeo, quod multa *tristia* pertulerim 32 Hic non opus est ingenio vel arte 33 Ipsa mala suppeditant

Et 34 quota fortunae pars est in carmine nostrae?
Felix 35 qui patitur quae numerare valet!
Quot frutices silvae, quot flavas Tybris arenas,
Mollia quot 36 Martis 37 gramina campus habet;
Tot mala pertulimus, quorum medicina quiesque
Nulla nisi in 38 studio 39 Pieridumque mora est.
Quis tibi, Naso 40 modus 41 lacrymosi carminis; inquis.
42 Idem: 43 Fortunae qui modus huius erit:
Quod querar, 44 illa mihi pleno de fonte ministrat:
45 Nec mea sunt, fati verba sed est mei.
At mihi si cara patriam cum coniuge reddas,
Sint vultus hilares, 46 simque quod ante fui.
Lenior invicti si sit mihi Caesaris ira,
Carmina laetitia iam tibi plena dabo.
Nec tamen 47 ut lusit, rursus mea littera ludet:
Sit semel illa loco luxuriata suo.
48 Quod probet ipse, canam; 49 poenae modo parte levata
Barbariem, rigidos effugiamque Getas.
Interea nostri quid agant, nisi triste libelli?
50 Tibia funeribus convenit ista meis.

---

dicendi materiam 34 Pauca tantum scripsimus eorum, quae passi sumus. 35 Qui pauca patitur. 36 Campus Martius 37 Quae certe innumerabilia sunt 38 Poetico. 39 Et Musarum cultu 40 Finis 41 Tristissimi 42 Desinam tristitia scribere, cum causa tristitia mea cessabit 43 Exsilii 44 Exsilium meum abunde mihi suppeditat 45 Nec verba ista mea sunt, sed fortunae meae, querentis et proferentis haec infortunii mei verba 46 Sc. hilaris 47 Ut olim tres libros de Arte Amandi scripsit 48 quod ipse Caesar laudet 49 Si modo locus exsilii, non totum exsilium, mutetur 50 Sonus iste funebris, nempe hoc triste scribendi genus, Maiores efferebant funera ad

At poteras, inquis, 51 melius mala ferre silendo,
Et tacitus casus dissimulare tuos.
52 Exigis, ut nulli gemitus tormenta sequantur;
Acceptoque gravi vulnere flere vetas.
Ipse 53 Perilleo Phalaris permisit in aere
Edere mugitus, et bovis ore queri.
Cum Priami lacrymis 54 offensus non sit Achilles,
Tu 55 fletus inhibes, durior 56 hoste, meos.
57 Cum faceret Nioben orbam Latonia proles,
58 Non tamen et siccas iussit habere genas.
Est aliquid, 59 fatale malum per verba levari:
60 Hoc querulam Progneń 61 Halcyonemque facit
Hoc erat, in gelido quare 62 Paeantius antro
63 Voce fatigaret 64 Lemnia saxa sua.
65 Strangulat 66 inclusus dolor, atque 67 exaestuat intus:
68 Cogitur et vires 69 multiplicare suas.
70 Da veniam potius; vel totos 71 tolle libellos,
Si mihi 72 quod prodest, hoc tibi: lector

---

tibiam 51 Moderatius 52 *P*ostulas aliquid, quod fieri nequit, ut sc. is, qui affligitur, non gemat 53 In aeneo tauro *P*erilli, inventoris eiusdem 54 Sed potius ita victus, ut illico Hectorem redderet 55 Me flere non vis 56 Achille, Priami hoste 57 Cum Apollo et Diana, Latonae filii, Niobem, Tantali filiam liberis privarent 58 Non tamen vetuit plorare 59 Inevitabilem malum per lamentationes imminuere 60 Hoc malum fecit *P*rognen querulo cantu dolorem levare Vid Ovid. Met. 6 Fab. 6. 61 Cum mortem mariti sui lugeret. Vid. Ovidii Metam 11. Fab. 10. 62. Philoctetes *P*aeantis filius. Vid. Ovidii Metam. 13 Fab. 1. v 45. 63 Lamentationibus suis 64 Lemnum insulam, Vulcano sacram 65 Torquet 66 Internus, nemini notus 67 Ferret. 68 Dolor. 69 Augere. 70 Agnosce mihi ideo tristis scribenti potius, quam damna 71 Remove Libros hos tristium, nec lege 72 sc. tristia

73 obest.

Sed neque obesse potest : ulli nec scripta fuerunt
Nostra, nisi 74 auctori perniciosa suo.
75 At 76 mala sunt, fateor : 77 quis te mala sumere cogit ?
Aut quis 78 deceptum 79 ponere sumta vetat ?
Ipse nec 80 emendo ; sed ut 81 hic deducta legantur :
82 Non sunt illa suo barbariora loco.
Nec me Roma suis debet 83 conferre poetis ;
Inter Sauromatas ingeniosus ero.
Denique 84 nulla mihi captatur gloria, quaeque
85 Ingenio stimulos subdere Fama solet.
86 Nolumus assiduis animum 87 tabescere curis ;
88 Quae tamen irrumpunt, 89 quoque vetantur, sunt.
90 Cur scribam, docui cur 91 mittam queritis 92 istos ?
Vobiscum cupiam 93 quolibet esse modo.

---

scribere 73 Nocet 74 Mihi Ovidio, qui propter scripl amatoria sum in exilium missus 75 Concedit hic aliqui adversariis 76 Non culta 77 Respondet : Nemo te cogi ad eorum lectionem. 78 Credentem ea esse bona, cu sint mala 79 Iterum e manu 80 Corrigo haec. 81 I Scythia apud Barbaros composita 82 Lecta tamen su digna pro loci ratione 83 Comparare, vel equipara 84 Non scribo haec, ut mihi gloriam pariant 85 Ingenium stimulare vel excitare 86 Exaro aliquid ne in pe petuis aerumnis verser, de infortunio meo cogitando 8 Consumi 88 Quae tamen nihilominus semper recurru 89 Et me contra voluntatem meam adeunt 90 Cur trist componere duxi. 91 Ad vos. 92 Libellos 93 Quocu quo modo possum, scil. scriptis, quia corpore non li

# ELEGIA II.

ARGUMENTUM

*Ad uxorem scribens dicit, se corpore bene valere, quamvis mente langueat. Ostenditque, dolorem eundem esse, qui primo fuit, cum relegatus sit ab Augusto. Postea commemorat incommoda, quibus sine fine conficitur. Et quandoquidem levis sit exsilii causa, et magna Caesaris clementia pro marito roget, hortatur, nec ullam sibi spem relictam, quam Augusti clementiam.*

1 Ecquid, ut e Ponto nova venit epistola, 2 palles;
Et tibi 3 sollicita 4 solvitur illa manu?
Pone metum, valeo, corpusque, quod ante laborum
Impatiens nobis, invalidumque fuit,
5 Sufficit, atque ipso vexatum 6 induruit usu.
7 An magis infirmo non 8 vacat esse mihi?
Mens tamen aegra iacet, nec tempore 9 robora sumsit:
10 Affectusque animi, qui fuit ante, manet.
Quaeque mora spatioque suo 11 coitura putavi
Vulnera, non aliter, quam 12 modo facta dolent:
Scilicet 13 exiguis 14 prodest 15 annosa vetustas,
16 Grandibus accedunt 17 tempore damna malis.
Paene decem totis aluit 18 Paeantius 19 annis

---

1 Nuper missa 2 Metuis 3 Te ipsa sollicita 4 Resignatur, aperitur 5 Satis adhuc virium habet ad perferendas miserias 6 Ut mala non amplius sentiat 7 An ideo firmum habeo corpus, quia amplius nihil est unde infirmum sit? 8 Licet 9 Firmior facta est 10 Dolor antiquus adhuc durat 11 Consolidatum iri. 12 Recentissima 13 Parvis malis 14 Quia tempore minnuntur 15 Mora 16 Magna mala ab annis incrementum capiunt, et animum magis turbant 17 Diuturnitate temporis 18 Philoctete, Paeantis filius 19 Quibus Troia a Graecis obsessa, et tan-

20 Pestiferum tumido vulnus ab 21 angue datum.
Telephus 22 aeterna consumtus tabe perisset,
Si non, quae nocuit, 23 dextra tulisset opem.
Et mea, 24 si facinus nullum commisimus, opto
Vulnera 25 qui fecit, facta levare velit.
Contentusque mei iam tandem parte laboris;
26 Exiguum pleno de 27 mare demat aquae.
Detrahat 28 ut multum, multum 29 restabit 30 acerbi:
Parsque meae poenae totius instar erit.
Littora quot conchas, quot amoena 31 rosaria flores,
Quotque soporiferum 32 grana papaver habet;
Silva feras, quot alit, quot piscibus unda natatur,
33 Quot tenerum pennis aera pulsat avis:
34 Tot premor adversis, quae si 35 comprendere conor,
36 Icariae numerum dicere coner aquae
Utque viae 37 casus, ut 38 amara pericula ponti;
Ut taceam 39 strictas in mea fata 40 manus;
Barbara me tellus, orbisque 41 novissima magni
Sustinet; et saevo cinctus ab hoste 42 locus.
43 Hinc ego traiicerer (neque enim mea culpa 44 cruenta est)
Esset, quae debet, si tibi cura mei.

---

dem capta rare 20 Venenatum 21 Hydra, cuius veneno sagittae Herculis infectae erant 22 Incurabili vulnere 23 Achillis 24 Quia 25 Augustus 26 De multis doloribus aliquos demat. 27 Antique pro mari 28 Licet 29 Remanebit 30 Adversi 31 Rosarum horti. 32 Semina. 33 Quot pennis avis per liquidum aerem volat 34 Innumeris 35 Verbis complecti 36 Guttas maris numerare studerem 37 Infortunii 38 Tristia 39 Mortem mihi in via a comitibus paratam 40 Gladius 41 Ultima 42 Urbs Tomitana 43 Ex hoc loco in alium ab Augusto relegarer 44

Ille 45 Deus, bene quo Romana potentia 46 nixa est,
  Saepe suo victor lenis in hoste fuit.
Quid 47 dubitas? quid tuta times? Accede, rogaque.
  Caesare nil ingens mitius orbis habet.
Me miserum! quid agam, si 48 proxima quaeque relinquunt?
  49 Subtrahis effracto tu quoque colla iugo?
Quo ferar; unde 50 petam 51 lapsis solatia rebus?
  52 Anchora iam nostram non tenet ulla ratem.
53 Viderit: ipse sacram quamvis 54 invisus ad 55 aram
  Confugiam: nullas submovet ara 56 manus.
Alloquor en absens 57 praesentia numina supplex,
  Si fas est 58 homini cum 59 Iove posse loqui.
60 Arbiter imperii, quo certum est 61 sospite cunctos
  62 Ausoniae curam gentis habere Deos:
O decus, o patriae per te florentis imago;
  O vir 63 non ipso, quem regis, orbe minor;
Sic 64 habites terras, et te 65 desideret aether!
  Sic ad 66 pacta tibi sidera 67 tardus eas!
Parce precor minimamque 68 tuo de fulmine partem
  Deme, satis poenae, quod 69 superabit, erit.

---

Capitalis, ac si aliquem occiderim 45 Augustus. 46 Fixa, sustentata 47 Illum pro me interpellare 48 Mei propinqui. 49 Et ad me miserum relinquis. 50 Desumam 51 Perditis 52 Ego ut navis que anchora iam nullum amicum habeo 53 Providerit ipse Caesar, dum ab hominibus relictus sum 54 Odiosus 55 Ad ipsum Caesarem, tamquam ad ultimum refugium accedam 56 supplicis preces 57 Praesentem Augustum. Al absentia. 58 Privato 59 Principe, tamquam Iove vel Deo in terris 60 Moderator orbis et urbis 61 Vivo et felice. 62. Italorum Romanorum. 63 Orbis par. 64 Diu vivas in terris. 65 Exspectet. 66 Coelum tibi promissum. 67 Sero moriaris. 68 De tua in me ira. 69 Supererit

Ira quidem moderata tua est; vitamque 70 dedisti:
Nec mihi ius 71 civis, 72 nec mihi nomen abest;
73 Nec mea concessa est aliis fortuna, 74 nec exsul
Edicti verbis nominor ipse tui.
75 Omniaque haec timui, quia me meruisse videbam;
Sed tua peccato lenior ira meo est.
76 Arva relegatùm iussisti visere Ponti,
Et Scythicum profuga 77 findere 78 puppe fretum.
Iussus ad Euxini 79 deformia littora veni
Æquoris: haec 80 gelido terra sub axe iacet.
Nec me tam cruciat 81 nunquam sine frigore coelum
Glebaque 82 canenti semper 83 onusta gelu;
Nesciaque est vocis quod barbara lingua 84 latinae
85 Graiaque quod Getico victa loquela sono;
Quam quod finitimo cinctus premor undique 86 Marte;
Vixque 87 brevis 88 tutum murus ab hoste facit.
89 Pax tamen intertum, 90 pacis fiducia nunquam est.

---

70 Non abstulisti 71 Quo civis Romanus gaudet 72 Quia adhuc civis Romanus vocor 73 Nec mea bona mihi erepta, aliisque data, quod exsulibus accidere solebat 74 Sed relegatus 75 Exsilium, privationem iuris civitatis, nominis civis, bonorum etc. 76 Loca Ponto vicina 77 Navigare Al. sciudere 78 Navem 79 Inculta 80 Sub polo septentrionali 81 Regio frigidissima 82 Albo, quia frigus canitiem terrae inducit. 83 Dura. 84 Linguae. 8[illegible] Qu[illegible] coloni e Graecia eo translati sunt. 86 Bello. 87 N[illegible] altus 88 Me 89 Interdum cessant praelia 90 N[illegible] ce[illegible]ta est pax, quia adventus hostium [illegible] semper timendus est

Sic hic nunc patitur, nunc timet 91 arma, 92 locus.
Hinc ego dum 93 mutet, 94 vel me 95 Zanclaea 96 Charybdis
97 Devoret, atque suis 98 ad Styga mittat aquis:
Vel rapidae flammis urar patienter in 99 Ætnae;
1 Vel feta 2 Leucadii mistar in alta Dei.
Quod 3 patitur, poena est: neque enim miser esse recuso;
Sed precor, ut possim 4 tutius esse miser.

---

91 Hostes 92 Haec regio vel urbs 93 Avocet; in alium locum mittar 94 Si modo sit loco tutiori, etiam in asperrimis esse non recuso 95 Zancle, urbe Siciliae proxima 96 Saxum in freto Siculo, naufragiis promovendis aptum 97 Absorbeat 98 In profundum 99 Montis in Sicilia perpetuo ardentis 1 Vel ab altissimis saxis in mare Leucadium demittat 2 Apollinis, quem in Leucade colebant 3 Ut ita peream 4 In loco tutiori.

# ELEGIA III.

## ARGUMENTUM.

*Queritur, Poeta quod cum Bacchi festum celebratur, sibi una cum caeteris Poetis Romae esse non liceat, ut antea solebat: miraturque illum sibi uni ex eius cultoribus non opem tulisse. Demum illum, studiique consortes Poetas precatur, ut a Caesare reditum impetrent.*

Illa dies haec est, qua te 1 celebrare poetae,
2 (Si modo non fallunt tempora) Bacche, solent:
Festaque 3 odoratis innectunt tempora sertis,

---

1 Bacchi festum seu Bacchanalia intelligit, quae 15 Kal. Aprilis, h. e. 16 di Martii celebrabantur 2 si modo in temporibus non erro o Bacche, quo festum [illegible]

Et dicunt 4 laudes ad 5 tua vina tuas.
Inter 6 quos memini, 7 dum me mea fata sinebant,
8 Non invisa tibi pars ego saepe fui.
Quem nunc suppositum stellis 9 Cynosuridos Ursae
Iuncta tenet 10 crudis Sarmatis ora Getis.
Quique prius 11 mollem 12 vacuamque laboribus egi
In studiis vitam, 13 Pieridumque choro;
Nunc procul a patria Geticis circumsonor armis
14 Multa prius 15 pelago, multaque passus 16 humo.
17 Sive mihi casus, sive hoc dedit ira Deorum;
18 Nubila nascenti seu mihi 19 Parca fuit.
20 Tu tamen e 21 sacris hederae cultoribus 22 unum
23 Numine 24 debueras 25 sustinuisse tuo.
An 26 dominae fati quicquid 27 cecinere sorores,
Omne sub 28 arbitrio desinit esse Deum?
29 Ipse quoque aetherias meritis invectus es arces;
30 Quo non exiguo 31 facta labore via est.
32 Nec patria est habitata tibi; sed adusque nivosum

---

solemniori modo celebrent, cingunt caput bene olentibus coronis 4 Hymnos tuos 5 Quae tu invenisti, h. e. inter potandum 6 Poetas 7 Dum nondum in exsilium missus eram 8 Gratus fui 9 Al. Erymanthidos, h. e. Arcadicae, ab Erymantho Arcadiae monte, dictae 10 Torvis, et crudelibus Getis 11 Dulcem 12 Et otiosam 13 Musarum 14 Mala 15 In mari 16 In terra 17 Sive fortuito, sive ita Deorum mihi tot mala acciderunt 18 Irato 19 Parcae tres sunt Deae, quae imperium in vitam hominum exercent. 20 Bacche 21 Piis. 22 me 23 Potentia tua. 24 Debuisses 25 Defendisse 26 Tres Parcae, Clotho, Lachesis et Atropos, quae fatis praesunt, et vitam hominum libere dirigunt 27 Disposuere 28 Voluntate Dei 29 Tu Bacche 30 Ad quas arces 31 Vitam parasti 32 Nec

33 Strymona venisti, 34 Marticolamque Geten :
35 Persidaque, et lato 36 spatiantem flumine 37 Gangen,
Et quascunque bibit 38 discolor Indus 39 aqua.
Scilicet hanc legem nentes 40 fatalia Parcae
Stamina 41 bis genito 42 bis cecinere tibi.
Me quoque, si fas est 43 exemplis ire Deorum,
44 Ferrea sors vitae difficilisque premit.
Illo nec 45 levius cecidi; 46 quem 47 magna locutum
Reppulit à Thebis Iupiter 48 igne suo.
Ut tamen audisti percussum 49 fulmine 50 vatem,
Admonitu 51 matris condoluisse potes.
Ut potes, aspiciens circum tua sacra poetas,
Nescio 52 quis nostri, dicere, cultor abest.
Fer, bone 53 Liber, opem: sic 54 altam 55 degravet ulmum
Vitis, et 56 incluso plena sit uva mero;
Sic tibi cum 57 Bacchis 58 Satyrorum gnava iuventus

---

semper quietus in patria Thebis, sedisti. 33 Strymon est flumen in finibus Thraciae 34 Getas Martem colentes, h. e. bellicosos 35 Persis et regio quaedam in Asia 36 Fluentem 37 Ganges est maximus Indiae fluvius 38 Al. decolor, h. e. populus Indiae nigri malique coloris, ob nimium Solis aestum 39 Alios fluvios 40 Parcae disponentes nendo fata hominibus 41 Primum enim e ventre Semeles, deinde a femore Iovis natus fingitur Bacchus 42 Bis fata tibi a Parcis sunt disposita 43 Me cum Diis comparare. 44 Dura vitae conditio. 45 Al. melius. 46 Capaneum significat 47 Superba. 48 Fulmine. 49 Ira Augusti 50 Me tuum Poetam 51 Tuae scil. Semeles, quae Iovis fulmine conflagravit. Al admonitis nostris. 52 Nempe. Ovidius, cultor tuus abest 53 Bacche. 54 Al. altera, h. e. secunda, quia quandoque duae vel plures vites uni ulmo innituntur 55 Valde gravet vel deprimat pondere suo 56 Vino intus latenti 57 Mulieribus tuis, quas in exercitu armatas circumduxisse fertur Bacchus, hastis pampinis involutis 58 Qui Bacchi comites erant,

Adsit, et 59 attonito 60 non taceare sono.
Ossa 61 bipenniferi sic sint male 62 pressa Lycurgi:
Impia nec poena 63 Pentheos umbra vacet.
Sic 64 micet aeternum vicinaque sidera vincat
65 Coniugis in coelo 66 Cressa Corona tuae.
Huc ades, et casus 67 releves pulcherrime nostros,
68 Unum de numero me memor esse tuo.
Sunt Dîs inter se 69 commercia: flectere tenta
Caesareum 70 numen numine, Bacche, tuo.
Vos quoque, consortes studii 71 pia turba poetae,
Haec eadem sumto quisque 72 rogate 73 mero.
Atque aliquis vestrum, Nasonis nomine dicto,
74 Deponat lacrymis pocula mista suis:
Admonitusque mei, cum circumspexerit omnes,
Dicat, Ubi est nostri pars modo Naso chori?
Idque ita; si vestrum merui 75 candore favorem:
76 Nullaque iudicio littera laesa meo est.
Si, veterum digne veneror cum scripta virorum,
77 Proxima non illis esse minora reor.
Sic igitur 78 dextro faciatis 79 Apolline carmen:
Quod licet, 80 inter vos, nomen habete meum.

---

quorum opera in tragoediis, atque saltationibus usus est 59 Furibundo 60 Sacrificii celebreris, in quibus hominum clamor, et strepitus cymbalorum tympanorumque audiebatur 61 Lycurgus enim, Thraciae rex, dum in Bacchi contemtum vites securi incidit, crura falce sibi amputavit 62 Laesa 63 Penthaei anima, quam Thebis Bacchi sacra spernentem et prohibentem Agave mater interfecit 64 Splendeant. 65 Ariadnes. 66 Al. clara, eius coronam sumtam Bacchus in coelum transtulit 67 Levias 68 Me unum esse *Poetarum* 69 Multa communia 70 *Potentia* a tua potentia 71 Quia *Poetae* sunt sacerdotes Musarum, adeoque sacri 72 Bacchum 73 Dum libabitis 74 Libet Baccho 75 Integritate mea 76 Si nullius vestrum carmen unquam reprehendi 77 Si iudicem carmina a vobis edita non esse inferiora antiquis 78 *Propitio* 79 *Poetarum* Deo 80 Mei sitis memores, et sim vobiscum nomine, cum corpore id non liceat, ob iram Augusti.

# ELEGIA IV.

ARGUMENTUM.

*Epistolam ab Euxino littore Romano venisse, coramque laudare amici fidem, inducit Ovidius. Eum postremo precatur, ut se constanter tueatur*

Littore ab Euxino 1 Nasonis epistola 2 veni,
3 Lassaque facta mari, lassaque facta via.
Qui mihi flens dixit, Tu, 4 cui licet, aspice Romam.
Heu quanto melior 5 sors tua sorte mea!
Flens quoque me scripsit: nec qua signabar, 6 ad os est
Ante, sed ad madidas gemma relata genas.
Tristitiae caussam si quis cognoscere quaerit;
7 Ostendi solem postulat ille sibi.
Nec frondem in silvis, nec aperto mollia prato
Gramina, nec pleno flumine cernit aquas.
8 Quid Priamus doleat, 9 mirabitur Hectore rapto;
Quidve Philoctetes ictus ab 10 angue gemat.
(Dii facerent utinam, talis status esset 11 in illo,
Ut non tristitiae causa dolenda 12 foret.)
Fert tamen, ut debet, casus patienter amaros:

---

1 Ego Ovidii epistola 2 Romam. 3 Ovidius 4 Quia non ex exul, ut ego 5 Conditio 6 Solebat gemma signatoris madefieri saliva, ut aridae chartae eo facilius imprimi possent; sed quia *Poeta* fiebat, madefecit gemmam lacrymis 7 Quaerit, quae sunt Sole clariora et manifestissima 8 Quare 9 Qui *Priamum* Hectoris mortem lugentem videt, et luctus illius causam quaerit 10 Serpentem, vel sagitta, veneno hydrae illita, ictus 11 *Me* Ovidio 12 In

24 Abstulerat decies praemia 25 victor eques.
Cor maris Euxini positos 26 ad laeva Tomitas
Quaerere me laesi 27 Principis ira iubet.
Caussa meae cunctis nimium quoque nota 28 ruinae
Indicio non est 29 testificanda meo.
Quid referam 30 comitumque nefas, famulosque nocentes ?
Ipsa 31 multa tuli non leviora 32 fuga.
33 Indignata malis mens est succumbere, seque
Praestitit invictam viribus usa suis:
Oblitusque 34 mei, doctaeque per otia vitae,
35 Insolita cepi temporis 36 arma manu.
Totque tuli terra 37 casus pelagoque; quot inter
38 Occultum stellae 39 conspicuumque polum.
Tacta mihi tandem 40 longis erroribus acto.
Iuncta 41 pharetratis 42 Sarmatis ora Getis.
Hic ego, 43 finitimis quamvis circumsoner armis;
Tristia, 44 quo possum, carmine 45 fata levo:
quod quamvis nemo est, 46 cuius referatur ad aures,

---

coronati sunt victores in ludis Olympicis, qui fuere ce-
leberrima totius Graeciae spectacula 24 Cum in exsilium
abire iuberet, natus eram annos quinquaginta Per de-
cem enim praemia significat Olympiadas, sive annos
quinquaginta: quia ludi Olympici quinto quoque anno
celebrantur 25 Olympionices dictus, h. e. qui Olympia
vicerat 26 Ad sinistram partem ingredientibus 27 Au-
gusti 28 Exsilii mei 29 Declaranda 30 Quos ei Augu-
stus adiunxerat ut ipsum custodirent, et in exsilii locum
deferrent 31 Multa mala passus Tomon abiens 32 Ex-
silio 33 Animus malis vinci noluit 34 Pristinae meae
tranquillitatis 35 Dum nunquam assuevi contra adversa
pugnare 36 Patientiam et magnitudinem animi 37 Ma-
ris 38 Australem 39 Septentrionalem 40 Cum diu fuis-
sem iactatus 41 Sagittiferis 42 Sarmatica regio 43 Li-
cet verser in mediis bellis 44 Carmina tristia faciendo
45 Exsilium tolerabilius reddo 46 Cui carmina Dea perle-

Sic tamen 47 absumo decipioque diem.
Ergo quod vivo, durisque laboribus 48 obsto,
Nec me 49 sollicitae taedia lucis habent,
50 Gratia, 51 Musa tibi; nam tu solatia praebes,
Tu curae 52 requies, tu 53 medicina mali:
Tu dux, tu comes es; tu 54 nos abducis ab Istro;
In 55 medioque mihi das Helicone locum.
Tu mihi 56 ) quod rarum ( 57 vivo sublime dedisti
Nomen; 88 ab exequiis quod dare fama solet.
Nec, 59 qui detractat praesentia, livor 60 iniquo
Ullum de nostris dente momordit opus.
Nam tulerint magnos cum saecula nostra poetas;
Non fuit ingenio Fama 61 maligna meo.
Cumque ego 62 praeponam multos mihi, non minor illis
Dicor, et in toto 63 plurimus orbe legor.
Si quid habent igitur 64 vatum praesagia 65 veri;
Protinus ut moriar, 66 non ero, terra, tuus.
Sive, 67 favore tuli, sive, hanc ego carmine famam
68 Iure; tibi grates, candide lector, ago.

---

gam

47 Tempus consumo 48 Resisto patientia mea 49 Vitae me solicitum reddentis 50 Acceptum refero 51 Poesis 52 Levamen 53 Remedium contra malum Cogitatione meas ab urbe Tomos 54 Istro flumini finitima removes. 55 Loco Musis sacro et grato. 56 Quod raro contingere solet 57 Dum adhuc vivo, celebre nomen dedisti 58 *Post* mortem 59 Invidia viventium adhuc opera lacerans 60 Iniusta obtrectatione. 61 Invidia. 62 Me aestimem praestantiores Tibullum, Propertium, 64 Poetarum praedictiones 65 Veritatis 66 Non totus sepeliar, aut oblivioni tradar 67 Quod mihi famam dederis 68 Merito, et ex animo.

# TRISTIUM

## LIBER QUINTUS.

## ELEGIA I.

### ARGUMENTUM.

*Mittens Romam e Scythia hunc ultimum librum Ovidius, sui studiosos monet, ut quatuor prioribus libellis illinc quoque ab eo missis hunc etiam addant. Excusatque se non potuis, se materia aliam, quam tristem, eiusque rebus miseris et perditis convenientem sumere. Quod si in patriam revocetur, scripturam se iocosa et laeta profitetur: simulque veniam petit, si quid sit quod lectorem offendat.*

Hunc quoque de 1 Getico, 2 nostri studiose, libellum
  Littore, 3 praemissis quatuor adde meis.
Hic quoque talis erit, 4 qualis Fortuna poetae.
  Invenies toto carmine 5 dulce nihil.
6 Flebilis ut noster status est, ita flebile carmen;
  7 Materiae scripto conveniente suae.
8 Integer et laetus 9 laeta et iuvenilia 10 lusi,
  Illa tamen nunc me composuisse piget.
11 Ut cecidi, subiti 12 perago praeconia casus;

---

1 Tomitanae urbis, littori Getico adiacentis, littore 2 Librorum nostrorum amans 3 Quatuor prioribus meis libris Tristium: Antea hinc Romam missis 4 Admodum adversa 5 Iucundum, laedam 6 Tristis 7 Poetae, quae tristis est 8 Nondum exsul, sed liber, et felix 9 Amatoria, h. e. libros de Arte Amandi 10 Composui 11 Cum in exsilium missus sum 12 Describo subitam relegationem

Sumque 13 argumenti 14 conditor ipse mei.
Utque iacens 15 ripa deflere 16 Caystrius ales
Dicitur 17 ore suam deficiente necem;
Sic ego Sarmaticas longe 18 proiectus in oras
Efficio 19 tacitum ne mihi funus eat.
Delicias si quis lascivaque carmina 20 quaerit;
Praemoneo numquam scripta 21 quod ista legat.
Aptior 22 huic 23 Gallus, blandique Propertius Oris,
Aptior ingenium come Tibullus erit.
Atque utinam 24 numero ne nos essemus in isto!
Hei mihi! cur unquam 25 Musa iocata mea est?
Sed dedimus poenas; Scythicique 26 in finibus Istri
27 Ille 28 pharetrati lusor Amoris abest.
Quod superest: 29 animos ad publica carmina flexi;
Et memores iussi nominis esse sui.
Si tamen e vobis aliquis tam multa requiret,
30 Unde dolenda canam; 31 multa dolenda tuli.
32 Non haec ingenio, non haec componimus arte;
33 Materia est proprius ingeniosa malis.

---

13 Materia de me ipso agentis 14 Auctor 15 In ripa 16 Cygnus ad Caystrum Lydiae fluvium pervolans 17 Voce infirma 18 Relegatus. 19 Ne tacens moriar. 20 Legere cupit. 21 Ut. 22 Lasciva legere volenti. 23 Qui amatoria et iocosa carmina composuere 24 In eorum, qui amatoria et iocosa carmina confecerunt, numero essemus 25 Poetica 26 Prope Istrum 27 Ille scriptor, sc. ego Ovidius ipse 28 Cupidinis, Dei amoris, qui pharetram v l arcum sagittis refectum gerit 29 Quia nihil habui aliud, quod scriberem, flexi amicorum animos ad legendos hos meos de Tristibus libros, quos eis publice legendos mitto, quibus eos, ut mei recordentur, rogo 30 Cur tristia 31 Ei respondeo, quod multa tristia pertulerim 32 Hic non opus est ingenio vel arte 33 Ipsa mala suppeditant

Et 34 quota fortunae pars est in carmine nostrae?
Felix 35 qui patitur quae numerare valet!
Quot frutices silvae, quot flavas Tybris arenas,
Mollia quot 36 Martis 37 gramina campus habet;
Tot mala pertulimus, quorum medicina quiesque
Nulla nisi in 38 studio 39 Pieridumque mora est.
Quis tibi, Naso 40 modus 41 lacrymosi carminis; inquis.
42 Idem: 43 Fortunae qui modus huius erit.
Quod querar, 44 illa mihi pleno de fonte ministrat:
45 Nec mea sunt, fati verba sed est mei.
At mihi si cara patriam cum coniuge reddas,
Sint vultus hilares, 46 simque quod ante fui.
Lenior invicti si sit mihi Caesaris ira,
Carmina laetitia iam tibi plena dabo.
Nec tamen 47 ut lusit, rursus mea littera ludet:
Sit semel illa loco luxuriata suo.
48 Quod probet ipse, canam; 49 poenae modo parte levata
Barbariem, rigidos effugiamque Getas.
Interea nostri quid agant, nisi triste libelli?
50 Tibia funeribus convenit ista meis.

---

dicendi materiam 34 Pauca tantum scripsimus eorum, quae passi sumus. 35 Qui pauca patitur. 36 Campus Martius 37 Quae certe innumerabilia sunt 38 Poetico. 39 Et Musarum cultu 40 Finis 41 Tristissimi 42 Desinam tristitia scribere, cum causa tristitia mea cessabit 43 Exsilii 44 Exsilium meum abunde mihi suppeditat 45 Nec verba ista mea sunt, sed fortunae meae, querentis et proferentis haec infortunii mei verba 46 Sc. hilaris 47 Ut olim tres libros de Arte Amandi scripsit 48 quod ipse Caesar laudet 49 Si modo locus exsilii, non totum exsilium, mutetur 50 Sonus iste funebris, nempe hoc triste scribendi genus, Maiores efferebant funera ad

At poteras, inquis, 51 melius mala ferre silendo,
Et tacitus casus dissimulare tuos.
52 Exigis, ut nulli gemitus tormenta sequantur;
Acceptoque gravi vulnere flere vetas.
Ipse 53 Perilleo Phalaris permisit in aere
Edere mugitus, et bovis ore queri.
Cum Priami lacrymis 54 offensus non sit Achilles,
Tu 55 fletus inhibes, durior 56 hoste, meos.
57 Cum faceret Nioben orbam Latonia proles,
58 Non tamen et siccas iussit habere genas.
Est aliquid, 59 fatale malum per verba levari:
60 Hoc querulam Progneň 61 Halcyonemque facit
Hoc erat, in gelido quare 62 Paeantius antro
63 Voce fatigaret 64 Lemnia saxa sua.
65 Strangulat 66 inclusus dolor, atque 67 exaestuat intus:
68 Cogitur et vires 69 multiplicare suas.
70 Da veniam potius; vel totos 71 tolle libellos,
Si mihi 72 quod prodest, hoc tibi: lector

---

tibiam 51 Moderatius 52 *Postulas* aliquid, quod fieri nequit, ut sc. is, qui affligitur, non gemat 53 In aeneo tauro *Perilli*, inventoris eiusdem 54 Sed potius ita victus, ut illico Hectorem redderet 55 Me flere non vis 56 Achille, Priami hoste 57 Cum Apollo et Diana, Latonae filii, Niobem, Tantali filiam liberis privarent 58 Non tamen vetuit plorare 59 Inevitabilem malum per lamentationes imminuere 60 Hoc malum fecit *Prognen* querulo cantu dolorem levare Vid Ovid. Met. 6 Fab. 6. 61 Cum mortem mariti sui lugeret. Vid. Ovidii Metam 11. Fab. 10. 62. Philoctetes *Paeantis* filius. Vid. Ovidii Metam. 13 Fab. 1. v. 45. 63 Lamentationibus suis 64 Lemnum insulam, Vulcano sacram 65 Torquet 66 Internus, nemini notus 67 Ferret. 68 Dolor. 69 Augere. 70 Agnosce mihi ideo tristis scribenti potius, quam damna 71 Remove Libros hos tristium, nec lege 72 sc. tristia

73 obest.
Sed neque obesse potest: ulli nec scripta fuerunt
Nostra, nisi 74 auctori perniciosa suo.
75 At 76 mala sunt, fateor: 77 quis te mala sumere cogit?
Aut quis 78 deceptum 79 ponere sumta vetat?
Ipse nec 80 emendo; sed ut 81 hic deducta legantur:
82 Non sunt illa suo barbariora loco.
Nec me Roma suis debet 83 conferre poetis;
Inter Sauromatas ingeniosus ero.
Denique 84 nulla mihi captatur gloria, quaeque
85 Ingenio stimulos subdere Fama solet.
86 Nolumus assiduis animum 87 tabescere curis;
88 Quae tamen irrumpunt, 89 quoque vetantur, sunt.
90 Cur scribam, docui: cur 91 mittam quaeritis 92 istos?
Vobiscum cupiam 93 quolibet esse modo.

---

scribere 73 Nocet 74 Mihi Ovidio, qui propter script amatoria sum in exilium missus 5 Concedit hic aliqui adversariis 76 Non culta 77 Respondet: Nemo te cog ad eorum lectionem. 78 Credentem ea esse bona, cu sint mala 79 Iterum e manu 80 Corrigo haec. 81 I Scythia apud Barbaros composita 82 Lecta tamen sun digna pro loci ratione 83 Comparare, vel equiparar 84 Non scribo haec, ut mihi gloriam pariant 85 Inge nium stimulare vel excitare 86 Exaro aliquid ne in pe petuis aerumnis verser, de infortunio meo cogitaudo 8 Consumi 88 Quae tamen nihilominus semper recurru 89 Et me contra voluntatem meam adeunt 90 Cur trist componere duxi. 91 Ad vos. 92 Libellos 93 Quocu quo modo possum, scil. scriptis, quia corpore non li

# ELEGIA II.

ARGUMENTUM

*Ad uxorem scribens dicit, se corpore bene valere, quamvis mente langueat. Ostenditque, dolorem eundem esse, qui primo fuit, cum relegatus sit ab Augusto. Postea commemorat incommoda, quibus sine fine conficitur. Et quandoquidem levis sit exsilii causa, et magna Caesaris clementia pro marito roget, hortatur, nec ullam sibi spem relictam, quam Augusti clementiam.*

1 Ecquid, ut e Ponto nova venit epistola, 2 palles;
Et tibi 3 sollicita 4 solvitur illa manu?
Pone metum, valeo, corpusque, quod ante laborum
Impatiens nobis, invalidumque fuit,
5 Sufficit, atque ipso vexatum 6 induruit usu.
7 An magis infirmo non 8 vacat esse mihi?
Mens tamen aegra iacet, nec tempore 9 robora sumsit:
10 Affectusque animi, qui fuit ante, manet.
Quaeque mora spatioque suo 11 coitura putavi
Vulnera, non aliter, quam 12 modo laeta dolent:
Scilicet 13 exiguis 14 prodest 15 annosa vetustas,
16 Grandibus accedunt 17 tempore damna malis.
Paene decem totis aluit 18 Paeantius 19 annis

---

1 Nuper missa 2 Metuis 3 Te ipsa sollicita 4 Resignatur, aperitur 5 Satis adhuc virium habet ad perferendas miserias 6 Ut mala non amplius sentiat 7 An ideo firmum habeo corpus, quia amplius nihil est unde infirmum sit? 8 Licet 9 Firmior facta est 10 Dolor antiquus adhuc durat 11 Consolidatum iri. 12 Recentissima 13 Parvis malis 14 Quia tempore minuuntur 15 Mora 16 Magna mala ab annis incrementum capiunt, et animum magis turbant 17 Diuturnitate temporis 18 Philoctete, Paeantis filius 19 Quibus Troja a Graecis obsessa, et tan-

20 Pestiferum tumido vulnus ab 21 angue datum.
Telephus 22 aeterna consumtus tabe perisset,
Si non, quae nocuit, 23 dextra tulisset opem.
Et mea, 24 si facinus nullum commisimus, opto
Vulnera 25 qui fecit, facta levare velit.
Contentusque mei iam tandem parte laboris;
26 Exiguum pleno de 27 mare demat aquae.
Detrahat 28 ut multum, multum 29 restabit 30 acerbi:
Parsque meae poenae totius instar erit.
Littora quot conchas, quot amoena 31 rosaria flores,
Quotque soporiferum 32 grana papaver habet;
Silva feras, quot alit, quot piscibus unda natatur,
33 Quot tenerum pennis aera pulsat avis;
34 Tot premor adversis, quae si 35 comprendere conor,
36 Icariae numerum dicere coner aquae
Utque viae 37 casus, ut 38 amara pericula ponti;
Ut taceam 39 strictas in mea fata 40 manus;
Barbara me tellus, orbisque 41 novissima magni
Sustinet; et saevo cinctus ab hoste 42 locus.
43 Hinc ego traiicerer (neque enim mea culpa 44 cruenta est)
Esset, quae debet, si tibi cura mei.

---

dem capta rare 20 Venenatum 21 Hydra, cuius veneno sagittae Herculis infectae erant 22 Incurabili vulnere 23 Achillis 24 Quia 25 Augustus 26 De multis doloribus aliquos demat. 27 Antique pro mari 28 Licet 29 Remanebit 30 Adversi 31 Rosarum horti. 32 Semina. 33 Quot pennis avis per liquidum aerem volat 34 Innumeris 35 Verbis complecti 36 Guttas maris numerare studerem 37 Infortunii 38 Tristia 39 Mortem mihi in via a comitibus paratam 40 Gladius 41 Ultima 42 Urbs Tomitana 43 Ex hoc loco in alium ab Augusto relegarer 44

Ille 45 Deus, bene quo Romana potentia 46 nixa est,
Saepe suo victor lenis in hoste fuit.
Quid 47 dubitas? quid tuta times? Accede, rogaque.
Caesare nil ingens mitius orbis habet.
Me miserum! quid agam, si 48 proxima quaeque relinquunt?
49 Subtrahis effracto tu quoque colla iugo?
Quo ferar; unde 50 petam 51 lapsis solatia rebus?
52 Anchora iam nostram non tenet ulla ratem.
53 Viderit: ipse sacram quamvis 54 invisus ad 55 aram
Confugiam: nullas submovet ara 56 manus.
Alloquor en absens 57 praesentia numina supplex,
Si fas est 58 homini cum 59 Iove posse loqui.
60 Arbiter imperii, quo certum est 61 sospite cunctos
62 Ausoniae curam gentis habere Deos:
O decus, o patriae per te florentis imago;
O vir 63 non ipso, quem regis, orbe minor;
Sic 64 habites terras, et te 65 desideret aether!
Sic ad 66 pacta tibi sidera 67 tardus eas!
Parce precor minimamque 68 tuo de fulmine partem
Deme, satis poenae, quod 69 superabit, erit.

---

Capitalis, ac si aliquem occiderim 45 Augustus. 46 Fixa, sustentata 47 Illum pro me interpellare 48 Mei propinqui. 49 Et ad me miserum relinquis. 50 Desumam 51 Perditis 52 Ego ut navis que anchora iam nullum amicum habeo 53 Providerit ipse Caesar, dum ab hominibus relictus sum 54 Odiosus 55 Ad ipsum Caesarem, tamquam ad ultimum refugium accedam 56 supplicis preces 57 *Praesentem* Augustum. Al absentia. 58 *Privato* 59 *Principe*, tamquam Iove vel Deo in terris 60 Moderator orbis et urbis 61 Vivo et felice. 62. Italorum Romanorum. 63 Orbis par. 54 Diu vivas in terris. 65 Exspectet. 66 Coelum tibi promissum. 67 Sero moriaris. 68 De tua in me ira. 69 Supererit

Ira quidem moderata tua est; vitamque 70 dedisti:
Nec mihi ius 71 civis, 72 nec mihi nomen abest;
73 Nec mea concessa est aliis fortuna, 74 nec exsul
Edicti verbis nominor ipse tui.
75 Omniaque haec timui, quia me meruisse videbam;
Sed tua peccato lenior ira meo est.
76 Arva relegatum iussisti visere Ponti,
Et Scythicum profuga 77 findere 78 puppe fretum.
Iussus ad Euxini 79 deformia littora veni
Æquoris: haec 80 gelido terra sub axe iacet.
Nec me tam cruciat 81 nunquam sine frigore coelum
Glebaque 82 canenti semper 83 onusta gelu;
Nesciaque est vocis quod barbara lingua 84 latinae
85 Graiaque quod Getico victa loquela sono;
Quam quod finitimo cinctus premor undique 86 Marte;
Vixque 87 brevis 88 tutum murus ab hoste facit.
89 Pax tamen intertum, 90 pacis fiducia nunquam est.

---

70 Non abstulisti 71 Quo civis Romanus gaudet 72 Quia adhuc civis Romanus vocor 73 Nec mea bona mihi erepta, aliisque data, quod exsulibus accidere solebat 74 Sed relegatus 75 Exsilium, privationem iuris civitatis, nominis civis, bonorum etc. 76 Loca Ponto vicina 77 Navigare Al. scindere 78 Navem 79 Inculta 80 Sub polo septentrionali 81 Regio frigidissima 82 Albo, quia frigus canitiem terrae inducit. 83 Dura. 84 Linguae. 85 Qui coloni e Graecia eo translati sunt. 86 Bello. 87 Non altus 88 Me 89 Interdum cessant praelia 90 Non tamen certa est pax, quia adventus hostium semper timendus est

Sic hic nunc patitur, nunc timet 91 arma, 92 locus.
Hinc ego dum 93 mutet, 94 vel me 95 Zanclaea 96 Charybdis
97 Devoret, atque suis 98 ad Styga mittat aquis:
Vel rapidae flammis urar patienter in 99 Ætnae;
1 Vel freta 2 Leucadii mittar in alta Dei.
Quod 3 patitur, poena est: neque enim miser esse recuso;
Sed precor, ut possim 4 tutius esse miser.

---

91 Hostes 92 Haec regio vel urbs 93 Avocet; in alium locum mittar 94 Si modo sit loco tutiori, etiam in asperrimis esse non recuso 95 Zancle, urbe Siciliae proxima 96 Saxum in freto Siculo, naufragiis promovendis aptum 97 Absorbeat 98 In profundum 99 Montis in Sicilia perpetuo ardentis 1 Vel ab altissimis saxis in mare Leucadium demittat 2 Apollinis, quem in Leucade colebant 3 Ut ita peream 4 In loco tutiori.

# ELEGIA III.

## ARGUMENTUM.

*Queritur, Poeta quod cum Bacchi festum celebratur, sibi una cum caeteris Poetis Romae esse non liceat, ut antea solebat: miraturque illum sibi uni ex eius cultoribus non opem tulisse. Demum illum, studiique consortes Poetas precatur, ut a Caesare reditum impetrent.*

Illa dies haec est, qua te 1 celebrare poetae,
2 ( Si modo non fallunt tempora ) Bacche, solent:
Festaque 3 odoratis innectunt tempora sertis,

---

1 Bacchi festum seu Bacchanalia intelligit, quae 15 Kal. Aprilis, h. e. 16 die Martii celebrabantur 2 Si modo in temporibus non erro 3 Bacche, quo festum tuum eo

Et dicunt 4 laudes ad 5 tua vina tuas.
Inter 6 quos memini, 7 dum me mea fata sinebant.
8 Non invisa tibi pars ego saepe fui.
Quem nunc suppositum stellis 9 Cynosuridos Urae
Iuncta tenet 10 crudis Sarmatis ora Getis.
Quique prius 11 mollem 12 vacuamque laboribus egi
In studiis vitam, 13 Pieridumque choro;
Nunc procul a patria Geticis circumsonor armis
14 Multa prius 15 pelago, multaque passus 16 humo.
17 Sive mihi casus, sive hoc dedit ira Deorum;
18 Nubila nascenti seu mihi 19 Parca fuit.
20 Tu tamen e 21 sacris hederae cultoribus 22 unum
23 Numine 24 debueras 25 sustinuisse tuo.
An 26 dominae fati quidquid 27 cecinere sorores,
Omne sub 28 arbitrio desinit esse Dei?
29 Ipse quoque aethereas meritis invectus es arces;
30 Quo non exiguo 31 facta labore via est.
32 Nec patria est habitata tibi; sed ad usque nivosum

---

solemniori modo celebrent, cingunt caput bene olentibus coronis 4 Hymnos tuos 5 Quae tu invenisti, h. e. inter potandum 6 *Poetas* 7 Dum nondum in exsilium missus eram 8 Gratus fui 9 Al. Erymanthidos, h. e. Arcadicae, ab Erymantho Arcadiae monte, dictae 10 Torvis, et crudelibus Getis 11 Dulcem 12 Et otiosam 13 Musarum 14 Mala 15 In mari 16 In terra 17 Sive fortuito, sive ira Deorum mihi tot mala acciderunt 18 Irato 19 *Parcae* tres sunt Deae, quae imperium in vitam hominum exercent. 20 Bacche 21 *Piis*. 22 me 23 Potentia tua. 24 Debuisses 25 Defendisse 26 Tres Parcae, Clotho, Lachesis et Atropos, quae fatis praesunt, et vitam hominum libere dirigunt 27 Disposuere 28 Voluntate Dei 29 Tu Bacche 30 Ad quas arces 31 Vitam parasti 32 Nec

33 Strymona venisti, 34 Marticolamque Geten :
35 Persidaque, et lato 36 spatiantem flumine 37 Gangen,
Et quascunque bibit 38 discolor Indus 39 aqua.
Scilicet hanc legem nentes 40 fatalia Parcae
Stamina 41 bis genito 42 bis cecinere tibi.
Me quoque, si fas est 43 exemplis ire Deorum,
44 Ferrea sors vitae difficilisque premit.
Illo nec 45 levius cecidi; 46 quem 47 magna locutum
Reppulit à Thebis Iupiter 48 igne suo.
Ut tamen audisti percussum 49 fulmine 50 vatem,
Admonitu 51 matris condoluisse potes.
Ut potes, aspiciens circum tua sacra poetas,
Nescio 52 quis nostri, dicere, cultor abest.
Fer, bone 53 Liber, opem: sic 54 altam 55 degravet ulmum
Vitis, et 56 incluso plena sit uva mero;
Sic tibi cum 57 Bacchis 58 Satyrorum gnava iuventus

---

semper quietus in patria Thebis, sedisti. 33 Strymon est flumen in finibus Thraciae 34 Getas Martem colentes, h. e. bellicosos 35 Persis et regio quaedam in Asia 36 Fluentem 37 Ganges est maximus indiae fluvius 38 Al. decolor, h. e. populus Indiae nigri malique coloris, ob nimium Solis aestum 39 Alios fluvios 40 *Parcae* disponentes nendo fata hominibus 41 *Primum* enim e ventre Semeles, deinde a femore Iovis natus fingitur Bacchus 42 Bis fata tibi a Parcis sunt disposita 43 Me cum Diis comparare. 44 Dura vitae conditio. 45 Al. melius. 46 Capaneum significat 47 Superba. 48 Fulmine. 49 Ira Augusti 50 *Me* tuum *Poetam* 51 Tuae scil. Semeles, quae Iovis fulmine conflagravit. Al admonitis nostris. 52 Nempe. Ovidius, cultor tuus abest 53 Bacche. 54 Al. altera, h. e. secunda, quia quandoque duae vel plures vites uni ulmo innituntur 55 Valde gravet vel deprimat pondere suo 56 Vino intus latenti 57 *Mulieribus* tuis, quas in exercitu armatas circumduxisse fertur Bacchus, hastis pampinis involutis 58 Qui Bacchi comites erant,

# ELEGIA IV.

ARGUMENTUM.

*Epistolam ab Euxino littore Romam venisse, coramque laudare amici fidem, inducit Ovidius. Eum postremo precatur, ut se constanter tueatur*

Littore ab Euxino 1 Nasonis epistola 2 veni,
3 Lassaque facta mari, lassaque facta via.
Qui mihi flens dixit, Tu, 4 cui licet, aspice Romam.
Heu quanto melior 5 sors tua sorte mea!
Flens quoque me scripsit: nec qua signabar, 6 ad os est
Ante, sed ad madidas gemma relata genas.
Tristitiae caussam si quis cognoscere quaerit;
7 Ostendi solem postulat ille sibi.
Nec frondem in silvis, nec aperto mollia prato
Gramina, nec pleno flumine cernit aquas,
8 Quid Priamus doleat, 9 mirabitur Hectore rapto;
Quidve Philoctetes ictus ab 10 angue gemat.
( Dii facerent utinam, talis status esset 11 in illo,
Ut non tristitiae caussa dolenda 12 foret.)
Fert tamen, ut debet, casus patienter amaros:

---

1 Ego Ovidii epistola 2 Romam. 3 Ovidius 4 Quia non ex exul, ut ego 5 Conditio 6 Solebat gemma signatoris madefieri saliva, ut aridae chartae eo facilius imprimi possent; sed quia *Poeta* fiebat, madefecit gemmam lacrymis 7 Quaerit, quae sunt Sole clariora et manifestissima 8 Quare 9 Qui *Priamum* Hectoris mortem lugentem videt, et luctus illius causam quaerit 10 Serpentem, vel sagitta, veneno hydrae illita, ictus 11 *Me* Ovidio 12 In

Ore nec 13 indomiti fraena recusat equi.
Nec fore perpetuam sperat sibi 14 numinis iram,
Conscius in culpa non scelus esse sua.
Saepe 15 refert, sit quanta 16 Dei clementia: cuius
17 Se quoque in exemplis annumerare solet.
Nam quod opes teneat patrias, quod nomina civis;
Denique quod vivat, 18 munus habere Dei.
Te tamen, o, 19 si quid credis mihi carior, 20 ille,
21 Omnibus, 22 in toto pectore semper habet.
Teque, 23 Menoetiaden, 24 te qui 25 comitavit Oresten,
Te vocat 26 Ægiden, 27 Euryalumque suum.
Nec patriam magis ille suam desiderat, et quae
28 Plurima cum patria sentit abesse sua;
Quam vultus oculosque tuos, o dulcior illo
Melle, 29 quod in ceris 30 Attica ponit apis!
Saepe etiam moerens 31 tempus reminiscitur illud,
Quod non preventum morte fuisse dolet,
Cumque 32 alii fugerent 33 subitae contagia cladis,
Nec vellent 34 ictae limen adire domus;
Te sibi cum paucis meminit mansisse fidelem:
Si paucos aliquis tresve duosque vocat.

---

me esset. 13 Refractari. 14 Augusti. 15 Narrat Ovidius 16 Augusti 17 Solet et se unum ex illis profiteri erga quos Augusti clementia se exercuit 18 c. refert. 19 Amice 20 Ovidius 21 Amicis. 22 Neminem aeque ac te diligit 23 Amicissimum, ut Patroclus, Menoeti filius, Achilli fuit 24 Te quoque illo amore prosequitur, quo Pylades Oresten. 25 Comitatus est 26 Theseum, Ægei filium, Pirithoi amicum. 27 Te etiam eo amore complicitur, quo Nisus Furyalum 28 Bona ut uxorem, opes, et alia. 29 Scio optimum 30 In Monte Hymetto in Attica 31 Quod una viximus 32 Amici 33 Consternatione inopinati exsilii. 34 Domus meae Augusti ira

Quamvis 35 attonitus, 36 sensit tamen omnia: nec te
37 Se minus adversis indoluisse suis.
Verba solet, vultumque tuum, gemitusque referre,
Et te flente suos 38 emaduisse sinus.
39 Quam sibi praestiteris, qua consolatus amicum
Sis ope 40 solandus cum simul ipse fores.
Pro quibus affirmat fore se memoremque 41 piumque,
42 Sive diem videat, sive tegantur humo.
43 Per caput ipse suum solitus iurare tuumque,
Quod scio non illi vilius esse suo.
Plena tot ac tantis referatur gratia factis:
Nec sinat ille tuos 44 littus arare boves.
Fac modo constanter profugum tueare, quod ille,
45 Qui bene te novit, non rogat, 46 ipsa rogo.

---

percussae 35 Consternatus. 36 Cognovit tamen omnes amicos. 37 Ipso Ovidio 38 Valde maduisse lacrymis 39 Sc. opem 40 Ipse solatii egens, quia aeque ac Ovidius doluisti, illius infortunio tactus 41 Et gratum 42 Sive vivat, sive moriatur 43 Tamquam rem pretiosissimam 44 Operam perdidisse et frustra laborasse 45 Qui scit te id satis agere 46 Sc. ego epistola.

Optime natalis, quamvis procul absumus, opto
21 Candidus huc venias, 22 dissimilisque meo.
Sique quod instabat dominae 23 miserabile vulnus,
24 Sit perfuncta meis tempus in omne malis.
25 Quaeque gravi nuper plus quam quassata procella est,
Quod superest, tutum per mare navis eat.
Illa domo, 26 nataque sua, patriaque fruatur:
Erepta haec 27 uni sit satis esse mihi.
28 Quatenus et non est 29 in caro coniuge felix,
30 Pars vitae tristi caetera nube vacet.
Vivat, ametque virum, quoniam sic cogitur, absens:
Consumatque annos, sed 31 diuturna, suos.
Adiicerem et 32 nostros: 33 sed ne contagia fati
Corrumpant timeo quos agit ipsa, mei.
34 Nil homini certum est, fieri quis posse putaret,
Ut facerem in mediis haec ego 35 sacra Getis?
Aspice ut 36 aura tamen fumos e thure coortos
37 In partes Italas, et loca dextra ferat.
38 Sensus inest igitur nebulis, quas 39 exigit ignis:
40 Consilium fugiunt 41 caetera paene meum.
42 Consilio commune sacrum cum fit in 43 ara

21 Felix 22 Felicior 23 Dolor aliquis novus e nova mariti calamitate 24 Deposuerit in perpetuum hoc miserabile vulnus per meum casum, et sit in eo quasi perfuncta suo quodam fato 25 Et quae nuper fuit misera 26 Filia Perilla 27 Soli 28 In quantum per me infelix est 29 In me Ovidio 30 Reliquum vitae meae uxoris tempus sit sine tristitia 31 Longam vitam agat 32 Annos 33 Ast timeo, ne fata mea tristia corrumpant felicitatem annorum uxoris 34 Nihil est in rebus humanis certum. 35 Natalia 36 Ventus 37 Versus Italiam, a dextris sitam 38 Fumus gaudet intellectu 39 Emittit 40 Deliberationem meam; non fiunt ex voto meo 41 Signa 42 Cum destinato consilio exsequiae fratribus fiant. 43 Rogo.

44 Fratribus 45 alterna qui periere manu,
46 Ipsa tibi discors, tanquam mandetur ab illis,
Scinditur in partes 47 atra favilla duas.
48 Hoc ( memini ) quondam fieri non posse loquebar,
Et me 49 Battiades iudice falsus erat.
Omnia nunc credo, cum tu 50 consultus 51 ab Arcto,
52 Terga vapor dederis, Ausoniamque petas.
53 Haec igitur lux est, quae si non orta fuisset,
54 Nulla fuit misero festa 55 videnda mihi.
Edidit 56 haec mores illis 57 heroisin aequos,
Queis erat 58 Ection 59 Icariusque pater.
Nata pudicitia est, 60 mores, probitasque fidesque;
At non sunt ista gaudia nata die.
Sed labor, et curae, fortunaque moribus 61 impar;
62 Iustaque de viduo paene querela toro.
Scilicet adversis probitas 63 exercita rebus
Tristi 64 materiam tempore laudis habet.
Si nihil 65 infesti durus vidisset Ulysses;
Penelope felix, sed sine 66 laude foret.

---

44 Polynici et Eteocli, OEdipi, Thebarum regis, filiis 45 Qui mutuis vulneribus perierunt 46 Cum Polynicis cadaver rogo Eteoclis fuisset impositum, fumus se in duas partes divisit 47 Tristis 48 Ut flamma, velut sentiens, in varias partes scindatur 49 Callimachus Poeta, qui hoc de fumo diviso scripserat 50 Al. non stultus, h. e. prudenter 51 A septentrione. Al ab alto, sc. aere 52 Fugeris versus Italiam, ubi uxor mea degit 53 Hic est ergo dies natalis 54 Nullus dies tactus 55 Praeter hunc enim diem nullum in regione celebrassem 56 Dies 57 Al. heroibus, h. e heroidibus. s. n illis claris et illustribus foeminis 58 Pater Andromaches 59 Pater Penelopes 60 Cum uxor mea nata est 61 Indigna 62 Quia quasi iuste queritur, dum mei causa vidua est 63 Probat 64 In se continet quod laudetur. 65 Adversi, 66 Incognita eius esset castitas, quam Ulysse, marito suo, integris 20 annis al-

67 Victor 68 Echionias si vir penetrasset in arces,
Forsitan 69 Evadnen vix sua nosset 70 humus.
Cum Pelia tot sint genitae; cur nobilis 71 una est?
Nupta fuit misero nempe quod una 72 viro.
Effice, 73 ut Iliacas tangat prior alter arenas;
Laodamia nihil 74 cur referatur erit.
Et tua, quod mallem, pietas ignota maneret,
75 Implessent venti si mea vela sui.
Di tamen, et Caesar 76 Dis accessure, sed olim,
Æquarint 77 Pylios cum tua fata dies;
Non mihi, qui poenam fateor meruisse, sed 78 illi
Parcite, quae 79 nullo digna dolore dolet.

---

sente, illaesam servavit 67 Capaneus 68 Thebanas; nam Echion erat unus sociorum Cadmi, cum hoc Thebas condens. 69 Capanei uxorem, quae audiens, maritum suum in bello Thebano perisse, ex nimio amore coniugis sui se in eius rogum ardentem praecipitavit 70 Patria. 71 Alcestis, quae se pro Admeto, marito suo, morti obtulit 72 Marito Admeto. 73 Ut alter prior, quam Protesilaus, in littus Troianum descendat: cum autem hic primus navi in dictum littus egressus est, primus Graecorum est occisus, cuius uxor Laodamia praemoerere mortua est 74 Quare matrem in mariti amplexu periisse 75 Si res meae fuissent prosperae 76 Inter Deos referendae 77 Nestoris, vocati ista patria *Pylo*, qui trecentos annos vixisse fertur. 78 Uxori me ignoscite 79 Innocens.

# ELEGIA VI.

ARGUMENTUM.

*Queritur Ovidius, se ab amico destitui: illum hortaturque, ut in amicitia constanter persistat, quam antea coluerat.*

1 Tu quoque nostrarum quondam fiducia rerum,
2 Qui mihi confugium, qui mihi portus eras;
Tu quoque suscepti 3 curam dimittis amici,
Officiique pium tam cito 4 ponis onus?
5 Sarcina sum, fateor, quam si tu tempore duro
Depositurus eras, non 6 subeunda fuit.
Fluctibus in mediis navem, 7 Palinure, relinquis?
Ne 8 fuge, 9 neve tua sit minor arte fides.
Numquid Achilleos inter fera praelia fidi
Deseruit 10 levitas Automedontis equos?
Quem semel 11 excepit, numquid 12 Podalirius aegro
Promissam medicae non tulit artis opem?
Turpius eiicitur, quam non admittitur hospes,
Quae patuit, dextrae firma sit 13 ara meae.
14 Nil, nisi me solum, primo tutatus es; at nunc

---

1 Cui tuto fidere poteram 2 Ad quem confugere licebat 3 Cuius causam susceperas 4 Deponis. 5 Sum tibi oneri 6 Suscipienda 7 Amice amicum deserens, similis es *Palinuro* gubernatori navis, quam in medio curso destituebat 8 A *me* 9 Noli deserere causam meam, licet possis 10 Automedon levis sane fuisset, si in medio praelio Achillis currum, quem regebat, deseruisset 11 Curandum 12 Æsculapii filius, cum Agamemnone ad Troianam urbem navigans Graecos in bello curavit, inde nanciscens nomen artis medicae, ... eptus 13 Praesidium, h. e. tu, ad quem confugi, gis continuis 14 Initio me unice defendisti contra obtrecta

Me pariter serva, 15 iudiciumque tuum:
Si modo non aliqua est in me nova culpa, tuamque
16 Mutarunt subito crimina nostra fidem.
Spiritus hic, Scythica quem 17 non bene ducimus aura,
Quod cupio, 18 membris exeat ante meis; 20
Quam tua delicto 19 stringantur pectora nostro,
Et videar 20 merito 21 vilior esse tibi.
22 Non adeo toti fatis urgemur iniquis,
Ut mea sit 23 longis mens quoque 24 mota malis.
Finge tamen motam: quoties 25 Agamemnone natum
Dixisse in Pyladen 26 verba proterva putas?
Nec procul a vero est, quod vel 27 pulsarit amicum:
Mansit in 28 officiis non minus 29 ille suis.
( Hoc est cum miseris solum commune 30 beatis,
31 Ambobus tribui quod solet obsequium. )
32 Ceditur et caecis, 33 et quos 34 praetexta 35 verendos
36 Virgaque cum verbis 37 imperiosa facit.
Si 38 mihi non parcis, 39 fortunae parcere debes.

---

tores 15 Tuam de me opinionem 16 Coegerunt te ab officio desistere 17 Infeliciter 18 Ut spiritus e membris meis exeat 19 Vulnerentur 20 Iuste, si te offenderem. 21 Contemtu dignior, quam nunc vel antea 22 Non sic sumus aerumnis oppressi, ut stulti quid perpetremus 23 Diuturnis 24 Perturbata et Sede sua eiecta 25 Orestem Agamemnonis filium 26 Conviciis cum lacerasse, more insanorum 27 Offenderit Pyladen 28 Amicitia sua 29 *Pylades*. 30 Felicibus. 31 Utrique eorum. 32 De via. 33 Etiam magistratibus et consulibus 34 Vestis honoratior 35 Honorandos 36 Qua lictor obvios e via submovebat Erant fasces et secures signa dignitatis consularis 37 Imperii plene. 38 Amico tuo 39 Miseriae meae.

40 Non habet in nobis ullius ira locum.
Elige nostrorum minimum de parte 41 laborum;
42 Isto, quo 43 reris, grandius illud erit.
Quam multa madidae celebrantur arundine fossae,
Florida quam multas 44 Hybla tuetur apes;
Quam multae 45 gracili terrena 46 sub horrea ferre
Limite formicae grana reperta solent;
Tam me circumstant densorum turba malorum,
Crede mihi, 47 vero est nostra querela minor,
48 His qui contentus non est, 49 in littus arenas,
In segetem spicas, in mare fundat aquas.
Intempestivos igitur compesce 50 timores,
51 Vela nec in medio desere nostra mari.

---

40 Dum contempti sumus 41 Al. malorum, h. e miserarum. 42 Minimum de parte nostrorum laborum erit maius illo malo, de quo teris 43 Al. quereris 44 Mons Siciliae, floribus abundans, e quibus apes optima mella colligebant 45 Augusto. 46 In antris. 47 Querela mea non est tanta, ut veritas postulat 48 Excusationibus a me prolatis 49 Impossibilia cupit 50 Al. furores, h. e. odium immaturum 51 Nec me in mediis periculis versantem desere.

# ELEGIA VII.

ARGUMENTUM

*Amico quaerenti quid ageret in Scythia, respondet breviter Ovidius, se esse miserum. Postmodum Tomitanae regionis incolarum mores describit. Denique dicit studiis poeticis animum detineri, ac pasci, et se carminibus mala sua oblivisci.*

Quam legis ex illa tibi venit epistola terra,
Latus ubi 1 aequoreis additur Ister aquis.
2 Si tibi contingit cum dulci vita salute;
3 Candida fortunae pars manet una meae.
Scilicet, ut semper, quid agam, carissime, quaeris:
Quamvis hoc vel me scire tacente potes.
Sum miser: haec brevis est nostrorum 4 summa malorum:
(Quisquis et offenso Caesare vivet, 5 erit)
6 Turba Tomitanae quae sit regionis, et inter
Quos habitem mores; 7 discere cura tibi est
8 Mista sit haec quamvis inter Graiosque Getasque;
A male 9 pacatis 10 plus trahit ora Getis.
11 Sarmaticae maior Geticaeque 12 frequentia gentis
Per medias in equis 13 itque reditque vias.
In quibus est nemo, qui non 14 coryton, et arcum,

1 In mare influit 2 Si vivis et bene vales 3 Felix, te felice, et ego aliquantum felix sum 4 Quia in exilio vivo 5 Sc. miser 6 Populus 7 Scire cupi 8 Licet sit Graeca Getica, dum Graecorum fuit colonia 9 Seditiosis 10 Moribus similior est Getis quarum Graecis 11 Regio illa plus habet barbarici, quam Graecitantis 12 Coloniae caussa 13 Getae enim exercebantur equestribus ludis 14 Custodia sagittarum 15 Serpentis felle, quo

Telaque 15 vipereo 16 lurida felle gerat.
Vox fera, 17 trux vultus, verissima Martis imago :
Non coma, non ulla barba resecta manu.
Dextera non segnis 18 fixo dare vulnera 19 cultro,
Quem 20 vinctum lateri barbarus omnis habet.
Vivit in his eheu tenerorum oblitus amorum ;
Hos videt, hos vates audit, amice, tuus !
Atque utinam 21 vivas, et non moriaris in illis!
Absit ab invisis et tamen umbra locis !
Carmina quod 22 pleno saltari nostra Theatro,
23 Versibus et plaudi scribis, amice, meis,
Nil equidem feci ( tu 24 scis hoc ipse ) 25 theatris ;
26 Musa nec 27 in plausus ambitiosa mea est
Nec tamen ingratum est, quodcumque 28 oblivia nostri
Impedit, et 29 profugi nomen 30 in ora refert
Quamvis interdum, quae me laesisse recordor,
31 Carmina devoveo, Pieridasque meas :
Cum 32 bene devovi ; nequeo tamen esse sine illis :
33 Vulneribusque meis 34 tela cruenta sequor.
Quaeque modo 35 Euboicis lacerata est fluctibus ; audet

---

Getae sagittas suas inficiebant. 16 Admodum pallida ob aspersum fel. 17 Crudelis. 18 Al stricto, h. e evaginato 19 Pugione. 20 Alligatum. 21 Modo 22 Magna hominum copia, qui cum carmina mea recito, adsunt. 23 Versus approbari. 24 Nulla re in theatro famam quaesivi 25 Sc. dignum 26 Carmine meo non quaero plausum 27 In adprobationem, ut plaudant, cum versus recito 28 Mei memoriam excitat 29 Exsulis 30 *Per* omnium ora volitare facit. 31 Carminibus et Musis, eorum auctoribus, maledico 32 Iuste 33 Post accepta vulnera, nihilominus telis me vulnerantibus obiicio, dum iterum versus compono 34 Id, quod mihi fuit noxium 35 Undis Maris Ægei Euboicam insulam alluen

36 Graia. 37 Capharea m currere. 38 puppis aquam.
Nec tamen ut lauder 39 vigilo, curamque futuri
Nominis, 40 utilius quod latuisset, ago.
Detineo studiis animum, 41 falloque dolores;
Experior curis et 42 dare verba meis.
Quid potius faciam desertis 43 solus in oris,
Quamve 44 malis aliam quaerere coner opem?
Sive locum specto; locus est 45 inamabilis, et quo
Esse nihil toto tristius orbe potest.
46 Sive homines; vix sunt homines hoc nomine 47 digni;
48 Quamque lupi saevae plus feritatis habent.
Non metuunt leges, sed 49 cedit viribus aequum;
50 Victaque pugnaci iura sub ense iacent.
51 Pellibus, et laxis arcent male frigora braccis;
52 Oraque sunt longis horrida tecta comis.
In 53 paucis remanent Graiae vestigia linguae:
Haec quoque iam 54 Getico barbara facta sono
Ullus in hoc vix est populo, qui forte 55 Latine
56 Quaelibet e medio reddere verba queat.
Ille ego Romanus vates (57 ignoscite Musae)
58 Sarmatico cogor plurima more loqui.
En pudet, et fateor: iam desuetudine longa

---

tis 36 Graeca 37 Eiusdem maris AEgei aquam 38 Navis 39 Lucubro 40 Quod utilius non editum fuisset 41 Et lenio. 42 Lenire curas meas 43 Romanus 44 Contra mala 45 Ingratus 46 Considero 47 Quia non utuntur ratione 48 Saeviores sunt lupi 49 Ius vi vincitur 50 Iura gladio superantur 51 Vestibus et togis pellitis 52 Prolixas barbas alunt 53 Vocibus 54 Getica inflexione et terminatione 55 Esse possit interpres inter Latinum, et Tomitanum 56 Vulgaria 57 Quod evadam barbarus. 58

Vix 59 subeunt ipsi verba Latina mihi.
Nec dubito quin sint et in hoc non pauca libell
Barbara, non 60 hominis culpa, sed ista loci. 6
Me tamen 61 Ausoniae perdam 62 commerci linguae,
63 Et fiat patrio 64 vox mea muta 65 sono
Ipse 66 loquor mecum, 67 desuetaque verba 6 retracto;
Et studii repeto signa 69 sinistra mei.
Sic 70 animum tempusque traho; meque ipse 7 reduco, 6
A contemplatu submoveoque mali.
Carminibus quaero miserarum oblivia rerum.
72 Praemia si studio consequar ista, sat est

matica lingua 59 Occurrunt 60 Mea 61 Italicae Lati nae 62 Usum 63 Non paternae linguae penitus oblivi scar 64 Verba mea 65 Sermone Latino. 66 Scribo. 6 Iamdiu a me neglecta 68 Revoco, repeto 69 Infelicia 70 Animum fallo, tempusque produco 71 Abstrabo tan tisper a molestiis 72 Oblivionem meae miseriae.

# ELEGIA VIII.

### ARGUMENTUM

*Inimicum sibi insultantem monet Poeta, ut memor fortunae variae, minime laetetur eius ex silio et ruina: quandoquidem possit acciden ut in patriam redeat, illumque videat gravio re aliqua caussa fugatum.*

Non adeo 1 cecidi, quamvis 2 abiectus u infra
Te quoque sim: 3 inferius quo nihil esse potest.
Quae tibi res 4 animos in me facit, improbe i curve

1 Infelix sum. 2 Contemtus. 3 Vilius. 4 Te aula

Casibus 5 insultas, quos potes ipse pati?
Nec mala 6 te reddunt mitem placidumve iacenti
Nostra, quibus possint 7 illacrymare ferae?
Nec metuis dubio Fortunae stantis 8 in orbe
Numen, et exosae 9 verba superba 10 Deae?
11 Exiget ah dignas 12 ultrix Rhamnusia poenas!
13 Imposito calcas quid 14 mea fata pede?
Vidi ego navifragum qui riserat, aequore mergi:
Et, nunquam, dixi, iustior unda 15 fuit.
16 Vilia, qui quondam miseris alimenta negarat,
Nunc mendicato pascitur ipse cibo.
17 Passibus ambiguis Fortuna 18 volubilis errat,
Et manet in nullo certa 19 tenaxque loco.
Sed modo 20 laeta manet, 21 vultus modo sumit acerbos,
22 Et tantum costans in levitate sua est.
Nos quoque 23 floruimus, sed 24 flos erat ille caducus;
Flammaque de stipula nostra brevisque fuit.
Neve tamen tota 25 capias fera gaudia mente;
26 Non est placandi spes mihi nulla 27 Dei.
Vel 28 quia peccavi 29 citra scelus; 30 utque pudore
Non caret, 31 invidia sic mea culpa caret:
Vel quia nil ingens 32 ad finem Solis ab ortu,

---

cem. 5 Irrides. 6 Commiserationem in te excitant. 7 Condolere 8 In volubili globo, ubi cuncta sunt incerta 9 Imperium 10 Fortunae 11 Inferet tibi poenas promeritas 12 Nemesis vindictae Dea 13 Superbe. 14 Miserum. 15 Merito illorum illud fit. 16 Vidi divitem tam inopem factum, ut mendicaret 17 Incerto gressu 18 Inconstans 19 Firma 20 Fuvens, laeta 21 Modo sit adversa et tristis 22 Semperque incostans est 23 Felices fuimus 24 Felicitas illa brevis fuit 25 Propter meum infortunium 26 Est mihi aliqua spes 27 Augusti 28 Ideo gratiam spero. 29 Ex imprudentia. 30 Et licet factum meum non careat ignominia 31 Non est odiosum 32 A solis

33 Illo, cui 34 paret, mitius orbis habet.
Scilicet non non est 35 per vim superabilis ulli,
36 Molle cor ad 37 timidas sic habet ille preces.
Exemploque Deum, 38 quibus accessurus et ipse est,
39 Cum poenae venia plura 40 roganda petam.
41 Si Numeres anno Soles et nubila toto,
Invenies 42 nitidum saepius isse diem.
Ergo, ne nostra nimium laetere ruina,
43 Restitui quondam me quoque posse puta.
Posse puta fieri, lenito Principe vultus
Ut videas media, 44 tristis in Urbe meos:
Utque ego te videam 45 caussa graviore 46 fugatum
47 Haec sunt 48 a primis proxima vota mihi.

ortu ad occasum 33 Sc. Caesare 34 Orbis subiectus est 35 Invictus 36 Placabile 37 Humiles, supplices 38 In quorum numerum et Augustus aliquando recipietur 39 Ut mihi ignoscat 40 Quam petam 41 Si conferas coelum serenum cum nubilo 42 Serenum 43 In patriam revocari. 44 Quod sim in patriam restitutus. 45 Ob maius meum delictum 46 In exsilium missum 47 Ut te graviore causa fugatum videam 48 Secunda (ut tu exsules) post prima mea vota, ut reducar.

# ELEGIA XI.

ARGUMENTUM.

*Laudat amici fidem, fateturque se eius beneficio vitam ducere. simulque gratias agit. Postremo dicit se libenter eius beneficia nota omnibus facturum fuisse, si ille suis se scriptis nominari pateretur.*

O tua si sineres in nostris nomina poni
Carminibus; positus quam mihi saepe fores!
Te 1 solum 2 meriti canerem memor; inque libellis
3 Crevisset sine 4 te 5 pagina nulla meis.
Quid tibi deberem tota 6 sciretur in Urbe;
7 Exsul in amissa si tamen Urbe legor.
Te praesens mitem, te nosset 8 serior aetas;
9 Scripta vetustatem si modo nostra ferent.
Nec tibi cessaret doctus 10 benedicere lector:
Hic 11 tibi servato vate 12 maneret honor.
Caesaris est primum munus, quod 13 ducimus auras;
Gratia 14 post magnos est tibi habenda Deos.
Ille dedit vitam; tu, quam dedit ille, tueris;
Et facis accepto 15 munere posse frui.
Cumque perhorruerit 16 casus 17 pars maxima nostros,
18 Pars etiam credi pertimuisse velit,

1 *Piae* omnibus 2 auxilii 3 Addita fuisset 4 Tuo nomine 5 *Libro* nulli Innotesceret 7 Si Romani dignantur exsulis scripta legere 8 *Posteri* 9 Si modo scripta nostra ad posteros venient 10 Te laudare. 11 Me Ovidio a te reservato 12 Hunc tibi conciliarem honorem 13 Vivimus 14 *Post* Augustum eiusque liberos tibi debeo vitam meam 15 Vita 16 Exsilium meum, ne mecum in exsilium ire iuberetur 17 Amicorum 18 Nonnulli velint videri mea caus-

19 Naufragiumque meum tumulo spectarit ab alto,
Nec dederit nanti per freta saeva manum;
20 Semineces 21 Stygia revocasti solus ab unda.
22 Hoc quoque, quod memores possumus esse, tuum est.
Di tibi se tribuant cum Caesare semper 23 amicos:
Non potuit votum 24 plenius esse meum.
25 Haec meus 26 argutis, si tu paterere libellis
Poneret in multa luce videnda 27 labor.
Se quoque nunc, quamvis est iussa quiescere, quin te
Nominet 28 invitum, vix mea Musa 29 tenet.
Utque canem pavidae nactum vestigia cervae
30 Luctantem frustra 31 copula dura 32 tenet.
Utque fores 33 nondum reserati carceris acer
Nunc pede, nunc ipsa fronte 34 lacessit equus;
Sic mea 35 lege data 36 vincta atque inclusa 37 Thalia
Per titulum 38 vetiti nominis ire cupit.
Ne tamen officio memoris 39 laedaris amici,
Parebo iussis 40 (parce timere) tuis
At non parebo, 41 nisi si meminisse putares.

---

sa timuisse, cum tamen non timerent, quia erant amici fugati 19 Mi e iam meam viderit, opem tamen non tulerit 20 Me semimortuum solus post Augustum servasti. 21 A morte. 22 Si enim non viveremus memores esse non possemus 23 Propitios 24 Maius 25 Tua in me beneficia 26 Eruditis. 27 Studium meum, 28 Contra voluntatem tuam 29 Sed cohibet 30 Conantem insequi 31 Funis ductus, quo canes a venatoribus alligantur 32 Vix alligatus tenetur alteri cani 33 Nondum aperti termini, unde equi currere incipiunt. 34 Pulsat. 35 Ne tuum nomen exprimam 36 Ligata, quia mihi silentium impositum est 37 Musa 38 A te, qui non vis a me nominari 39 Damnum patiaris 40 Te nominatum iri 41 Nisi

42 Hoc quod non prohibet vox tua, gratus ero.
Dumque ( quod o breve sit! ) 43 lumen 44 solare videbo;
45 Serviet officio spiritus iste tuo.

credere, me tui esse memorem 42 In eo officio, quod non vetas 43 Vitam, quandiu vivam 44 Al. vitale 45 Parebo tibi.

## ELEGIA X.

ARGUMENTUM.

*Tres annos se in Ponto egisse scribit Poeta, eos tamen sibi decem videri, idque loci asperitate, et difficultatibus, quas deinde subiungit*

Ut sumus in Ponto, ter frigore 1 constitit Ister:
Facta est Euxini dura ter unda maris.
At mihi iam videor patria procul esse 2 tot annis,
3 Dardana quot Graio Troia sub hoste fuit.
4 Stare putes; adeo procedunt tempora tarde;
5 Et peragit lentis passibus annus iter.
Nec mihi 6 solstitium 7 quicquam de noctibus aufert:
Efficit 8 angustos nec mihi 9 bruma dies.
Scilicet in nobis rerum natura 10 novata est;
Cumque meis curis omnia longa facit.
11 Num peragunt solitos communia tempora motus,

1 Congelatus est. Quo tertium annum significat 2 Il. e. decem 3 Quot Troia a Graecis obsessa est 4 Credas tempora non labi aut moveri 5 Annus diu durat 6 Solstitium est quasi solis statio, ubi sol non progreditur ultra, sed reverti incipit 7 Noctes facit breviores 8 Breves. 9 Solstitium hybernum 10 Mutata 11 Num movetur coe-

Suntque magis vitae tempora dura meae?
12 Quem tenet Euxini 13 mendax cognomine littus,
Et Scythici 14 vere terra sinistra freti.
Innumerae circa gentes fera bella minantur,
Quae sibi non rapto vivere turpe putant.
Nil 15 extra tutum est; 16 tumulus defenditur aegre
Moenibus exiguis, 17 ingenioque loci.
Cum minime credas, ut aves, densissimus hostis
Advolat, et praedam vix 18 bene visus agit.
Saepe intra muros clausis 19 venientia portis
Per medias 20 legimus 21 noxia tela vias.
Est igitur rarus, qui rus colere audeat: isque
Hac arat infelix, hac tenet arma manu.
Sub galea pastor iunctis 22 pice cantat 23 avenis;
24 Proque lupo pavidae bella verentur oves.
Vix ope castelli defendimur; et tamen intus
Mixta facit Graiis 25 barbara turba metum.
Quippe simul 26 nobis habitat discrimine nullo
Barbarus, et 27 tecti plus quoque parte tenet.
Quos 28 ut non timeas, possis odisse videndo,
29 Pellibus, et longa tempora tecta coma.
Hos quoque, qui 30 geniti Graia creduntur ab urbe,
Pro 31 patrio cultu 32 Persica bracca tegit.

lem more consueto? 12 *Me* 13 Quia potius est inhospitale, cum Euxinus denotet hospitalis 14 Vere sinistra, h. e infelix terra, ut in sinistra parte sita 15 Urbem 16 Collis, in quo urbs ex structa est 17 Situ et natura loci, quia urbs natura munita est 18 Recte 19 Missa. 20 Colligimus. 21 Hostilia 22 Non cera. 23 Fistulis. 24 Loco luporum hostes et bella timent 25 Getae. una cum Graecis Tomon inhabitantes 26 Nobiscum in eadem domo 27 Maximam domus partem occupat. 28 Licet 29 Pellitis vestibus et togis 30 Coloni Graeci 31 Graeco habitu tanquam cultiori et civiliori 32 Vestis Persis usi-

Exercent 33 illi 34 sociae commercia linguae.
Per gestum res est significanda mihi.
Barbarus hic ego sum, quia non intelligor 36 ulli;
Et rident 36 stolidi verba Latina Getae.
37 Meque palam de me tuto male saepe loquuntur;
Forsitan 38 obiiciunt exsiliumque mihi.
( Utque fit, 39 in me 40 aliquid, si quid 41 dicentibus ills
42 Abnuerim quoties 43 annuerimque, putant. )
Adde, 44 quod iniustum rigido ius dicitur ense;
Dantur et in medio vulnera saepe foro.
O duram 45 Lachesim, quae 46 tam grave sidus habenti
47 Fila dedit vitae non breviora meae!
Quod 48 patriae vultu, vestroque caremus, Amici,
Quodque hic in Scythicis finibus 49 esse queror;
50 Utraque poena gravis; merui tamen 51 Urbe carere:
Non merui tali forsitan esse loco.
Quid loquor ah demens? 52 ipsam quoque perdere vitam
Caesaris offenso numine dignus eram.

---

tata 33 Graeci et Getae 34 Notae 35 Ab ullo 36 Stupidi 37 Me Praesente 38 Exprobrant 39 Contra 40 Mali 41 Loquentibus barbaris 42 Capite negaverim 43 Capite affirmaverim 44 Quod controversiae non legibus, sed armis decidantur 45 Parcarum unam 46 Tam infelici. 47 Mihi non dedit breviorem vitam 48 Romae 49 Vivere 50 Et amicorum carere consuetudine, et in *Scythia* vivere 51 Roma abesse 52 Mori.

# ELEGIA XI.

### ARGUMENTUM.

*Dolet Poeta, ut uxorem ab inimico iurgiis lacessitam, exsulisque uxorem appelatam. Eamque hortatur, ut omnia patiatur, quandoquidem Augustus se non exsulem, sed relegatum nominavit.*

Quod te nescio quis 1 per iurgia 2 dixerit esse
Exsulis uxorem, 3 littera questa tua est.
Indolui, non tam 4 mea quod fortuna male audit,
Qui iam consuevi fortiter esse miser:
Quam quia, 5 cui minime vellem, sim causa pudoris,
Teque rear nostris 6 erubuisse malis.
Perfer, et obdura: multo graviora tulisti,
Cum 7 me surripuit Princ'pis ira tibi.
Fallitur iste tamen, quo iudice nominor exsul:
8 Mollior est culpam poena secuta meam.
Maxima poena mihi est, 9 ipsum 10 offendisse; piusque
Venisset mallem funeris hora mihi.
11 Quassa quidem nostra est, non fracta, nec 12 obruta puppis;
Utque caret 13 portu, sic tamen exstat aquis.
Nec vitam, nec opes, nec ius mihi civis 14 ademit;
Quae merui 15 vitio perdere cuncta meo.

---

1 Inter. 2 Obiecerit tibi 3 Epistolas. 4 Quod ego exsul dicor 5 Tibi meae uxori 6 Pudibundam factam esse 7 Discedentem a te 8 mitior: nam relegatus sum, non exsul 9 Augustum 10 Quam Caesarem offendi, maluissem mori 11 In periculo versatur 12 Submersa navis. 13 Loco tuto 14 Eripuit Caesar 15 Errore.

Sed quia peccato facinus non adfuit illi;
[16] Nil nisi me patriis iussit abesse [17] focis.
Utque [18] aliis, numerum quorum comprendere non [19] est,
Caesareum numen, sic mihi mite fuit.
Ipse relegati, non exsulis utitur in me
Nomine: tuto [20] sub iudice caussa mea est.
Iure igitur laudes, Caesar, [21] pro parte virili
Carmina nostra, tuas qualiacumque canunt.
Iure Deos, ut adhuc coeli tibi limina claudant,
[22] Teque velint [23] sine se comprecor esse Deum.
Optat idem populus: [24] sed ut in mare flumina vastum,
Sic solet exiguae currere rivus aquae.
At [25] tu fortunam, cuius vocor exsul ab ore,
Nomine [26] mendaci [27] parce gravare meam.

---

16 Roma migrare tantum iussit 17 Domo 18 Mite fuit, 19 Licet 20 Ipso Caesare Iudice 21 Quantum in ipsis est 22 Velint te esse Deum apud nos in terra, non apud ipsos in coelo 23 Alibi, quam ipsi sunt 24 Meae preces ut populi, perveniunt ad Deos, sicut parva flumina mare ingrediuntur, ut magna 25 Conviciator 26 Falso: sum enim relegatus, non exsul, quod magis infame est 27 Noli aliquid miseriae meae addere.

# ELEGIA XII.

ARGUMENTUM

*Amico hortanti ut aliquid scriberet, respondet Poeta, caussasque assignat, cur id sibi facere non liceat. Demum ostendit, se non posse teneri, quin semper aliquid componat, composita vero igni comburat.*

Scribis, ut oblectem studio 1 lacrimabile tempus,
Ne pereant turpi pectora nostra 2 situ.
Difficile est quod, amice, mones, quia carmina laetum
Sunt opus et 3 pacem mentis habere volunt.
Nostra per adversas agitur Fortuna procellas:
4 Sorte nec ulla mea tristior esse potest.
Exigis, ut 5 Priamus natorum funere 6 plaudat,
Et 7 Niobe 8 festos ducat ut orba choros.
Luctibus, an studio videor debere 9 teneri,
10 Solus in extremos iussus abire Getas?
Des licet hic 11 valido pectus mihi robore fultum;
Fama refert 12 Anyti quale fuisse reo;
13 Fracta cadet tantae sapientia mole ruinae;
( Plus valet humanis viribus ira Dei. )
Ille 14 senex dictus sapiens ab 15 Apolline nullum,
Scribere in 16 hoc casu sustinuisse opus.

---

1 Tempus huius mei exsilii 2 Ignavia 3 Tranquillitatem animi 4 Statu meo 5 Rex Troiae, qui quinquaginta liberos amiserat 6 Signa laetitiae edit 7 Amphionis uxor, cuius liberos Dea Latona, Apollinis et Dianae sagittis interficiendos curaverat; Niobenque ipsam in saxum mutaverat 8 Festivas saltationes 9 Occupari 10 Sine ullo comite 11 Costantia insuperabili 12 Socrati, quem Anytus accusaret 13 Succumbet tanta calamitatis moli 14 Socrates 15 Oraculo Apollinis. 16 Hac miseria, in

( 17 Et patriae veniant, veniant oblivia nostri,
18 Omnis ut admissi sensus abesse queat; )
At 16 timor 20 officio fungi vetat ipse quieto;
Cinctus ab innumero me tenet hoste locus.
Adde, quod igenium longa 21 rubigine 22 laesum
23 Torpet, et est multo, quam fuit ante, minus.
Fertilis, assiduo si non 24 renovetur aratro,
Nil, nisi 25 cum spinis gramen habebit ager.
Tempore qui longo 26 steterit, male curret, et inter
27 Carceribus missos ultimus ibit equos.
Vertitur in teneram 28 cariem, rimisque 29 dehiscit,
Si qua diu solitis cymba 30 vacavit aquis.
31 Me quoque despero, 32 fuerim cum parvus et ante,
Illi, qui fueram, posse redire parem.
33 Contudit ingenium 34 patientia longa laborum,
Et pars antiqui magna 35 vigoris abest.
Saepe tamen nobis, ut nunc quoque, 36 sumta tabella est;
Inque suos volui cogere 37 verba pedes:
Carmina scripta mihi sunt nulla, aut qualia cernis;

---

qua ego sum. 17 Licet omnium obliviscar 18 Licet commissi erroris penitus non recorder 19 Hostilis. 20 Prohibet versus componere 21 Desuetudine componendi 22 Corruptum 23 Languet 24 Colatur 25 Inutiles herbas 26 In stabulis 27 Terminis, unde equi currere incipiunt. 28 Putredinem lignum corrumpentem. 29 Patet 30 Non fuit in aqua solita 31 Non puto, me posthac effecturum, quod antea effeci 32 Quia et antea parvo genio fui. 33 Imminuit. 34 Dum diu mala passus sum 35 Sc. ingenii. 36 Versus conscripsi. 37 Versus.

Digna sui domini 38 tempore, digna 39 loco.
Denique non parvas animo dat 40 gloria vires:
Et foecunda facit pectora laudis amor.
Nominis et famae quondam 41 fulgore 42 trahebar,
Dum tulit 43 antennas 44 aura secunda meas.
45 Non adeo est bene nunc, 46 ut sit mihi gloria curae:
Si liceat 47 nulli cognitus esse velim.
An, quia 48 cesserunt primo bene carmina, suades
Scribere, 49 successus ut sequar ipse meos?
50 Pace novem vestra liceat dixisse 51 Sorores:
Vos estis nostrae maxima caussa fugae.
Utque dedit 52 iustas 53 tauri fabricator aheni,
Sic ego do 54 poenas artibus ipse meis.
55 Nil mihi debuerat cum versibus amplius esse,
Sed fugerem merito naufragus omne 56 fretum.
At puto, 57 si demens studium fatale retentem,
Hic mihi praebebit 58 carminis arma locus.
Non liber hic ullus, non qui 59 mihi commodet aurem,
Verbaque significent quid mea norit, adest:
Omnia barbariae loca sunt, vocisque ferinae,
Omnia sunt Getici plena timore soni.
Ipse mihi videor iam dedidicisse Latine:
Iam didici Getice Sarmaticeque loqui.
Nec tamen, ut verum fatear tibi, nostra 60 teneri

---

38 Tristi 39 Barbaro 40 Cupido gloriae 41 Celebritate 42 Incitabar 43 Navem 44 Ventus favens 45 Non tam prosperae sunt in praesens res meae 46 Uti sim gloriae cupidus, quia id tantum felices decet 47 Ob infamiam exsilii 48 Felicia mihi fuerunt 49 Uti eandem fortunam sequar 50 Bona venia 51 *Musae*, sive carmina, quorum Musae sunt auctores 52 Sc. poenas 53 Perillus 54 Poesi meae 55 Rei 56 Periculum 57 *Si regrediar ad studium meum*, quod mihi fato quodam nocuit, inventurus sum arma versibus idonea 58 Libros innuit et ea quae subiunxit 59 Me auscultet. 60 Al. recelli vel retrahi.

61 A componendo carmine Musa potest.
Scribimus, et scriptos absumimus igne libellos:
Exitus est studii 62 parva favilla mei.
63 Nec possum, et cupio non ullos ducere versus.
Ponitur 64 idcirco noster igne labor.
Nec nisi pars casu flammis erepta 65 dolove
Ad vos ingenii pervenit ulla mei.
Sic utinam, quae nil metuentem 66 tale 67 magistrum
Perdidit, in cineres 68 ars mea versa foret.

61 Quo minus carmen componat. 62 Parvus ignis est fructus mei studii 63 Et non possum non versus componere. 64 Quia versus scribere nolo, et tamen non possum 65 Ut me ipsum fallam 66 Exsilium inde orturum 67 Me Ovidium 68 Libri de Arte Amandi, aut integra Poesis.

# ELEGIA XIII.

ARGUMENTUM

*Amicum hortatur, ut quandoquidem amoris multa olim pignora sibi dederit, nunc verbis, et literis ne parcat. Quod si emendarit, dicit nihil ab eius amicitia amplius desiderandum se*

Hunc tuus e 1 Getico mittit tibi Naso salutem:
Mittere 2 rem si quis, qua caret ipse, potest.
3 Aeger enim 4 traxi contagia corpore mentis,
Libera 5 tormento pars mihi nequa 6 vacet.
Perque dies multos lateris 7 cruciatibus uror,
Sed quod 8 non modico frigore laesit hyems.

1 Sc. Littore 2 Intelligit salutem 3 Afflictus 4 Ipsum corpus prae nimia tristitia se male habere coepit 5 Dolere 6 Careat 7 Dolore, h. e. pleuritide vexor 8 Satis

Si tamen ipse vales, 9 aliqua nos parte valemus;
Quippe mea est 10 humeris fulta ruina tuis.
Qui mihi cum dederis 11 ingentia pignora, cumque
12 Per numeros omnes 13 hoc tueare caput;
14 Quod tua me raro solatur epistola, peccas:
15 Remque piam praestas, ni mihi 16 verba neges.
Hoc precor emenda, quod si correxeris unum,
Nullus in egregio corpore 17 naevus erit.
18 Pluribus accusem, fieri nisi possit, ut ad me
19 Littera non veniat; missa sit illa tamen.
Dî faciant ut sit 20 temeraria nostra querela;
Teque putem falso non meminisse mei
21 Quod precor, 22 esse liquet; 23 neque enim mutabile robur
Credere me fas est pectoris esse tui.
24 Cana prius 25 gelido desint absintia Ponto,
Et careat dulci 26 Trinacris 27 Hybla thymo;
Immemorem quam te quisquam 28 convincat 29 amici.
30 Non ita sunt fati stamina nigra mei.
Tu tamen, ut 31 falsae possis quoque 32 pellere culpae.
Crimina, 33 quod non es, ne videare, cave;
Utque solebamus consumere longa 34 loquendo

---

magno 9 In amicis 10 Auxilio tuo sustentata 11 Magna testimonia amoris 12 Omnibus modis 13 Me Ovidium 14 Quod raro ad me scribis 15 Et opus pium facis 16 Epistolas tuas 17 Macula vel vitium 18 Pluribus verbis accusarem tuum officium 19 Epistola tua 20 Falsa, quod litterae tuae interierint. 21 Ut falso de re queiar 22 Apparet te scripsisse 23 Non possum credere mentis tuae constantiam in me amando esse labefactatam 24 Cujus folia sunt alba 25 Frigidae regioni Ponti 26 Sicilia vocatur Trinacria a tribus promotoriis. 27 Siciliae civitas 28 Ostendit 29 Mei 30 Non tam infelix, ut sis immemor amici. 31 Ut falso dicaris amici immemor. 32 Depellere 33 Desertor amicitiae. 34 Confabulando.

Tempora, 35 sermonem deficiente dic.
Sic 36 ferat ac referat 37 tacitas nunc littera voces:
Et 38 peragant linguae charta, manusque vices:
Quod fore ne nimium videar 39 diffidere, sitque
Versibus hic paucis admonuisse satis;
Accipe, quo semper finitur epistola verbo,
Atque meis 40 distent 41 ut tua fata; Vale.

---

35 In noctem usque. 36 Fiat litterarum commutatio 37 Scriptas. 38 Sustineat. 39 Minus credere. 40 Diversa fiat. 41 Utinam.

# ELEGIA XIV.

ARGUMENTUM.

*In hac ultima elegia uxori immortalitatem pollicetur Poeta, dicitque multas fore, quae quamvis eam miseram esse exsistiment, illi tamen invideant, et eam felicem appellent. Simulque ostendit, nihil a se maius praestari potuisse. Quod cum ita sit, eam hortatur, ut in fide permaneat, ne a quoquam iure accusari queat. Exemplisque etiam probat, eiusmodi fidem erga maritos nullo unquam aevo taceri solitam.*

Quanta tibi, dederint nostri 1 monumenta libelli;
O mihi me coniux carior, ipsa vides.
2 Detrahat auctori multum Fortuna licebit;
Tu tamen 3 ingenio clara ferere meo.
4 Dumque legar, mecum pariter tua fama legetur:
5 Nec potes in moestos omnis abire rogos.
Cumque viri casu possis miseranda videri,
Invenies aliquas, quae, quod es, esse velint.
Quae te, nostrorum cum 6 sis in parte 7 malorum,
Felicem dicant, 8 invidantque tibi.
Non ego divitias dando tibi 9 plura dedissem.
10 Nil feret ad manes divitis umbra suos.
11 Perpetui 12 fructum donavi nominis, idque

1 Encómia quibus cognosceris 2 Valde me faciat infelicem 3 Versibus, ex ingenio meo natis, celebrabere 4 Et dum scripta mea legentur 5 Nec tota deleri potes, ut corpus rogo absumitur 6 Mecum doleuter feras exsilium meum 7 Calamitatis meae 8 Quod a me laudaris 9 [illegible]um dedi, nempe immortalitatem 10 Anima divitis nihil opum feret ad inferos 11 Perpetuo duraturae famae immortalitatem tibi carminibus meis comparavi 12 U-

13 Quo dare nil potui munere maius, habes.
Adde, quod, ut 14 rerum sola es 15 tutela mearum,
Ad te non parvi venit 16 honoris onus.
Quod 17 nunquam vox est de te mea muta, tuique
18 Iudiciis debes esse 19 superba viri.
20 Quae ne quis possit 21 temeraria dicere 22 persta:
Et pariter serva meque piamque fidem.
Nam tua, dum 23 stetimus, turpi sine crimine mansit;
Et famae probitas 24 irreprehensa fuit.
25 Par eadem nostra nunc est sibi facta 26 ruina:
27 Conspicuum virtus hic tua ponat opus.
Esse 28 bonam facile est, 29 ubi, 30 quod vetet esse 31 remotum est;
Et nihil officio 32 nupta, quod obstet, habet.
33 Cum Deus intonuit non se subducere nimbo,
Id demum pietas, id 34 socialis amor.
Rara quidem 35 virtus, quam non Fortuna 36 gubernet,
37 Quae maneat stabili, 38 cum fugit illa pede.

---

sum. 13 Immortalitate famae. 14 Fortunarum 15 Defensor 16 erit tibi hoc onus magno honori 17 Semper loquitur in laudes tuas 18 Quod maritus tuus te maximum indicet 19 Fasta plena 20 Iudicii 21 Falsa. 22 Sis constans in amore coniugalii 23 In urbe floruimus 24 Non etiam laudata 25 Ac antea fuit 26 *Propter* nostram ruinam 27 Memorabile factum. 28 Feminam et uxorem 29 Quando 30 Id quod prohibeat bonam uxorem esse. 31 Ademtum. 32 Cum uxor apud maritum secura vivere potest 33 Cum, adversi quid marito contingit, tunc laborem non refugere 34 Coniugalis 35 Amicitia, vel amici 36 Regat, ut cum crescente fortuna et amicitia crescat, cum deficiente deficiat 37 Quae permaneat constans, rara est 38 Cum fortuna aliquem deserit.

Si qua tamen pretii sibi merces ipsa 39 petiti,
40 Inque parum laetis 41 ardua rebus adest;
Ut 42 tempus numeres, per saecula nulla 43 tacetur,
Et loca mirantur, 44 qua patet orbis iter.
Aspicis ut longo maneat laudabilis aevo
45 Nomen inextinctum 46 Penelopaea fides?
Cernis, ut 47 Admeti cantetur, ut 48 Hectoris uxor,
Ausaque in accensos 49 Iphias ire rogos?
Ut vivat fama coniux 50 Phylaceia, 51 cuius
Iliacam celeri vir pede pressit humum?
Nil opus est 52 letho pro me, sed amore fideque.
Non ex difficili fama petenda tibi est.
Nec te credideris, 53 quia non facis: ille moneri.
54 Vela damus, quamvis remige puppis eat.
Qui monet, ut facias, quod iam facis, ista monendo,
Laudat, et 55 hortatu comprobat acta suo.

FINIS.

---

39 Quaesiti 40 In rebus adversis 41 Generosa 42 Quo laudatur 43 Virtus ipsa siletur. 44 II. e. omnia. 45 Famam perennem 46 Penelopis fides erga Ulyssem 47 Alcestes 48 Andromache 49 Evadne, Iphiae filia, uxor Capanei 50 Laodamia, uxor Protesilai, sic vocata a Phylace Thessaliae urbe, quae eius marito Protesilao paruit 51 Cuius maritus primus in Terram Troianam egressus est. 52 Morte per ferrum et ignes. 53 Velut officii immemorem 54 Haec magis ex amore ad te scribenda putavi, quam quod putem, te monitis meis egere. 55 Hortando laudat quae agis.

# P. OVIDII NASONIS
## EPISTOLARUM
# EX PONTO
## LIBERI IV.
CUM NOTIS AD MODUM
# IOHAN MINELLII
*NEC NON INDICE RERUM, ET VERBORUM LOCUPLETISSIMO.*

# P. OVIDII NASONIS
## EPISTOLARUM
# EX PONTO
### *LIBER I.*

## 1 EPISTOLA I.
## 2.. BRUTO.

ARGUMENTUM.

*Ad Brutum Romanum scribens Ovidius, et Tomitana urbe et Pontica regione, ubi exsulabat, a qua opus de Ponto adpellavit, primo rogat, ut librum suum excipiat: deinde quid in eo contineatur exponit.*

Naso 3 Tomitanae iam non 4 novus incola terrae
Hoc tibi 5 de Getico littore mittit 6 opus.
Si 7 vacat, hospitio 8 peregrinos, Brute, libellos
Excipe, 9 dumque aliquo, quolibet abde loco.
Publica non audent inter 10 monumenta venire

---

1 Elegia I 2 *Bruto* forsan melius ex Codd. optimis, quam *ad Brutum*, vulgo 3 Tomi urbs in pontico littore Thraciae, seu in littore *Euxini Ponti* sita fuit. Inde *Tomitanus*, et h. l. *Tomitana terra* 4 I. e. vetus, quartum enim prope annum iam in Ponto agebat. Vid. inf. el. 8. et Trist *IV.* 1, 85 5 Geticum littus est maris Euxini littus, quod adcolunt Getae 6 Hos libros 7 Otium tibi est 8 *Peregrinos* dicit, quia ex peregrina terra et longinqua mittebat 9 Dummodo reponas quodam loco, pone eos quo libet 10 Librorum monimenta publica, in bi-

11 Ne suus hoc illis clauserit auctor iter.
Ah quoties dixi, Certe nil 12 turpe docetis
Ite: patet castis versibus ille 13 locus.
Non tamen 14 accedunt; sed, ut aspicis ipse, latere
Sub 15 Lare privato tutius esse putant.
Quaeris, ubi hos possis 16 nullo 17 componere laeso?
18 Qua steterant 19 Artes, 20 pars vacat illa tibi.
21 Quid veniant, 22 novitate roges fortasse sub ipsa,
Accipe, quodcumque est, 23 dummodo non sit amor.
Invenies, quamvis non est miserabilis 24 index,
Non minus hoc 25 illo triste, quod ante 26 dedi.
Rebus 27 idem, titulo differt, et epistola cui sit,
Non 28 occultato nomine, missa docet.
Nec vos hoc 29 vultis, sed nec prohibere potestis:

---

bliothecis reposita 11 Verentes ne forte ego Ovidius iter
ipsis hoc ad publica monimenta se prodeundi in publi-
cum clauserim praeceptis meis amatoriis, quae dedi 12
Trist. L. 1. 17.

. . . . . *non sum praeceptor amoris.*

13 Roma 14 Romanam urbem, ut publice habeantur.
15 In aedibus tuis, metonymice 16 Nullo libro in bi-
blioth ca tua laeso, ac loco moto 17 Collocare 18 Par-
te, quo loco 19 De Arte Amatoria libri 20 Vacuus est
locus; nam libri de Arte Amandi prohibiti sunt 21 Qua-
propter, propter quid 22 Quum primum venerint ad te
novi nec expectati 23 Modo non sit aliquid praeceptis
de Arte Amandi simile 24 Quamvis tristis ipsis hisce li-
bris non praescriptus sit titulus. Ad *Tristium* vero libros
adludit Naso 25 Quam illud 26 Adidi. Tristium libros
intelligit 27 Idem est hoc opus ad res quod attinet,
quod facere libri Tristium 28 Quod factum est in opere
Tristi 29 Non vultis nominari a me, propter metum Au-

30 Musaque ad invitos 31 officiosa venit.
Quicquid id est, adiunge 32 meis, nihil impedit
33 ortos.
Exsule, 34 servatis legibus, 35 Urbe frui.
36 Quod metuas non 37 est, 38 Antoni scripta leguntur:
Doctus et in promptu scrinia 39 Brutus 40 habet.
Nec me 41 nominibus 42 furiosus confero tantis:
Saeva Deos 43 contra non tamen arma tuli.
Denique 44 Caesareo, quod non 45 desiderat ipse,
Non caret e 46 nostris ullus honore liber.
Si 47 dubitas de me, laudes admitte 48 Deorum,
Et 49 carmen demtò 50 nomine sume meum.
51 Adiuvat in bello 52 pacatae ramus olivae:

---

gusti 30 Libri mei et carmina 31 Officium et observantiam vobis testatura 32 Libris meis reliquis 33 Scriptos ab exsule 34 Ita ut sulvae maneant leges et illesae 35 In urbe Roma esse 36 Propter quod 37 *Sc.* aliquid 38 De sua ebrietate enim M. Antonius Triumvir librum edidit. Vid. Plin. XVI 23., Epistolarum ab eo scriptarum mentionem habet Sueton. August. cap. 70. 39 Hic M. Brutus inter Caesaris percussores fuit, studiorum laude clarus. Scripsit inter alia carmina, et ea parum severa, ut ex Plinio *S*ecundo patet lib. 5 cp. 3. 5 40 I. e. scrinia seu bibliothecae habent in promptu, et sine periculo carmina et scripta Bruti 41 Viris 42 Stultus, demens 43 Contra Deos bellum non gessi, ut Gigantes sc. contra principem arma non tuli, ut brutus 44 Caesaris Aug. 45 Imo non id tantum non desiderabat, sed offendebatur adeo componi aliquid de se, nisi et serio, et e praestantissimis. Testis est Sueton. Aug. c. 89. 46 Libris 47 Si non vis propter me recipere libros meos 48 Caesarum laudes, quas complectuntur hi libri mei. 49 Libros ex *P*onto missos 50 Obliterato et remoto meo nomine 51 *S*aluti est olivae ramus praetendenti eam Virg. AEn. VIII. 116.

*Paciferaeque manu ramum praetendit olivae.*

Adde eundem X *I*. 101. 52 Quia oliva erat signum *P*acis

53 Proderit 54 Auctorem Pacis habere nihil?
Cum foret 55 Æneae cervix subiecta parenti,
Dicitur ipsa viro flammae 56 dedisse viam.
Fert liber 57 AEneaden; et non iter 58 omne patebit?
At patriae pater 59 hic; 60 ipsius 61 ille fuit.
Ecquisita est 62 audax, ut 63 limine cogat abire
64 Iactantem 65 Pharia tinnula 66 sistra manu?
Ante Deum 67 Matrem cornu tibicen 68 adunco
Cum canit; exiguae quis 69 stipis aera neget?
Scimus 70 ab imperio fieri nil tale Dianae:
Unde tamen vivat 71 vaticinator 72 habet.
Ipsa 73 movent animos Superorum numina nostros;
Turpe nec est tali 74 credulitate capi.

---

53 Constructio haec est: An nihil proderit, habere pacis auctorem? i e, maxime mihi prodesse debet, quod habeo in meis libris pacis auctorem, nempe Augustum 54 Augustum qui pacem orbi dedit: Vid. inf II, 5, 18. et Trist. III, 1, 44. 55 Quum AEnea humeris Anchisen Troia efferret 56 Cessisse. 37 Ab AEnea oriundum Augustum, eiusque laudes. 53 i. e. maxime libris meis patebunt omnia itinera Romam ducentia 59 Augustum intellige 60 AEneae 61 Anchises 62 Nemo eo audaciae processerit 63 A ianua vel domo sua 64 Agitantem, quatientem 65 AEgyptiaca a Pharo insula. Isidis sacerdotem intelligit, cuius in sacris tinnitum *sistro* movebant sacerdotes 66 Crepitaculum aeneum. Vid. Serv. ad Virgil. AEn VIII, 696. 67 Cybele seu Cybele (vid. Dispontinii Indicem in Phaedrum). Add. Ovid. IV. Fastor. 181. 372. 68 Ovid. c. I. effert *inflexo tibia cornu* 69 Assem, obolum 70 Ex voluntas et iussu Dianae 71 Sacerdotes Dianae sic dicebantur. Vid Plin. XVI, 44 72 Accipit aliquid, unde, seu ex quo vivat. Ab iis nempe, qui in Dianae templo in Aricino loco quod fuit, eius sacerdotes consulebant, qui oraclum interrogantibus respondere sunt soliti 73 Eo adducunt ipsa Numina, horumque caussa sacerdotes, de quibus est dictum, non reiicimus 74 Ne turpe est id cre-

En ego pro sistro 75 Phrygiique foramine buxi,
Gentis 76 Iuleae nomina sancta fero.
Vaticinor 77 moneoque: locum 78 date sacra 79 ferenti:
Non mihi, sed magno poscitur 80 ille 81 Deo.
Nec, quia vel merui, vel sensi 82 Principis iram,
A nobis ipsum nolle putate coli.
Vidi ego linigerae 83 numen violasse 84 fatentem
Isidis, Isiacos ante 85 sedere focos.
Alter, ob huic similem 86 privatus lumine culpam,
Clamabat media, se meruisse, via.
Talia 87 coelestes fieri 88 praeconia gaudent;
Ut, sua quid valeant 89 numina, teste probent.
Saepe levant poenas; ereptaque lumina reddunt,
Cum bene peccati poenituisse vident.
Poenitet o, ( si quid miserorum creditur ulli )
Poenitet, et 90 facto torqueor ipse meo!
Cumque sit 91 exilium, 92 magis est mihi culpa dolori:
Estque 93 pati poenas, quam meruisse, minus

---

dere 75 Foramen buxi *Phryg.* est tibia buxea plura habens foramina, et in *Phrygia* a Mida inventa 76 Augusti, ab Iulo AEneae fil. oriundi. 77 Ut sacerdos et vates Apollinis 78 *Patimini*, ut in vestra sim urbe 79 Augusti laudes, et nomen libris meis praedicanti 80 Locus nempe 81 Augusto, cui sic adulatur Naso 82 Augusti 83 Numen linigerum est Isis, quia eius sacerdotes vestes e tino contestas gestabant in sacris faciendis 84 Veniae impetrande caussa 85 Aram 86 Visu, quo Isis putabatur privare eos, qui per ipsius perierant numen 87 Sc. Dii. Similiter Graeci sum δρανιοι adhibant 88 Voces ejusmodi, quae confitentur admissum crimen 89 *Potentia* et iustitia 90 Crimine meo crucior 91 Et quamvis exsilii poena mihi doleat 92 Dolet magis, culpa me id mea meruisse. Vid. Trist. V, 11. 93 Et quod patior poenam, id minus me angit, mihique dolet, quam quod eamdem me-

94 Ut mihi Di faveant, quibus est manifestior 95 ipse;
Poena potest 96 demi, culpa perennis erit.
Mors 97 faciet certe, ne sim, cum venerit, exul:
Ne non peccarim, mors quoque non faciet.
Nil igitur mirum, si mens mihi tabida 98 facta
99 De nive manantis 100 more liquescit aquae.
101 Estur ut occulta vitiata 102 teredine navis:
103 AEquorei scopulos ut cavat unda salis:
Roditur ut 104 scabra 105 positum rubigine ferrum:
106 Conditus ut tineae 107 carpitur ore liber:
Sic mea perpetuos curarum pectora 108 morsus,
Fine quibus 109 nullo 110 conficiantur, habent.
Nec prius hi mentem 111 stimuli, quam vita, relinquent;
112 Quinque dolet citius, quam dolor, ipse cadet.
Hoc mihi si 113 Superi, quorum sumus 114 omnia, credent,
115 Forsitan exigua habebor ope.

---

mi 94 Licet 95 Augustus, qui a nobis vivus colitur ut Deus 96 Tamen poena tantum mihi potest remitti, at culpa erit perpetua. Nam, ut Cicero alicubi ait: *Poenam semper ante oculos versari putant, qui peccarint* 97 Efficiet ut finiatur meum exsilium 98 Contabescat 99 Ut aqua ex nive facta calore aeris solisve 100 Sicuti aqua etc. Corrumpitur 102 *Teredo* vermis ligna exedit in illis nascens 103 AEquorei salis, i. e. aquae marinae 104 Aspera, adferente scabritiem. Virg Georg. 1, 495:

*Exesa inveniet scabra rubigine pila.*

105 Repositum: nec ad usum adhibitum 106 Absconditus 107 Discerpitur 108 *Pectus meum* curarum dolores sentit Alludere ad fabulam Promethei videtur 109 Sine fine. 110 Mordeantur, adficiantur 111 Doloris acerbitas, qua compungitur quasi meum pectus 112 I. e. ego, qui doleo, moriar citius, quam desinet meus dolor 113 Augustus designatur 114 Quorum ipse ego, et omnia in potestate sumus 115 Forsi-

Inque locum Scythico vacuum 116 mutabor ab 117 arcu.
Plus isto, 118 duri, si precer, oris ero.

---

tan mitior mihi erit Augustus, ex exsilii poenam levabit 116 Transferat in locum, immanitatis Scythicae expertem 117 Arcu enim hostili instrumento Scythae utebantur 118 Immodesti essem oris. audax esset mea petitio ac inverecunda. Metamorph. V, 451.
*Duri puer oris et audax,*

1 EPISTOLA II.

# MAXIMO

ARGUMENTUM.

*In hac epistola primo captat benevolentiam a Fabii persona eum laudando; deinde illum attentum reddit, cum docet ea de quibus dicturus sit; hoc est, velle propria mala ingemiscere et exponere, quae multa esse narrat, hostium scilicet periculum, faciem loci, dolorem ex his rebus maximum, adeo ut cupiat mutari in aliquam aliam formam. Colligit postremo, se clementiae Caesaris confidere, ut exsilii locum mutare liceat: petitque a Maximo, ut id solum, nec aliud tentet.*

Maximo, qui tanti mensuram nominis imples,
Et 2 geminas animi nobilitate genus;
Qui nasci ut posses, 3 quamvis cecidere 4 trecenti,
Non omnes Fabios 5 abstulit una dies;

---

Eleg. II 1 Qui, quum Maximus voceris, etiam es maximus virtutibus, vid. inf. II. 3, 1. 2 Geminas generis nobilitatem augesque animi virtutumque praestantia 3 Bello Veienti periere 4. 306. Liv. II, 50. 5 Non omnes

Forsitan haec a quo mittatur epistola quaeras; 5
Quique loquar tecum, certior esse velis.
Hei mihi! quid faciam? vereor, ne 6 nomine lecto
7 Durus et 8 aversa caetera mente legas.
Viderit haec si quis; tibi me scripsisse fateri
Audebo, et 9 propriis 10 ingemuisse malis.
11 Viderit; audebo tibi me scripsisse fateri,
Atque modum culpae 12 notificare meae.
Qui, 13 cum me poena dignum graviore fuisse
Confitear; 14 possum vix graviora pati.
Hostibus in 15 mediis interque pericula versor: 15
Tanquam cum 16 patria pax sit ademta mihi.
17 Qui, mortis saevo 18 geminent ut vulnere caussas,
Omnia vipereo spicula felle 19 linunt.
20 His eques instructus perterrita moenia lustrat,
More lupi clausas circumeuntis oves.
At semel intentus nervo levis arcus 22 equino

---

Fabii caesi sunt uno die: unus enim tantum superstes mansisse dicitur ob aetatem bello nondum actam, qui Fabiorum genus postmodum propagavit: quod tamen verum non est. Vid. *Perizon* Observat. hist. et conf. ad Eutropium a nobis dicta 6 *Postquam*, si legisti meum nomen 7 Iratus mihi, quod ad te scripserim 8 A me, sc. mihi non favente 9 *Praecipuis*, magnis, non communibus 10 Ingemere, *perfecto* pro *praesenti* posito, more poetis longe familiarissimo. 11 Quamvis viderit. Trist. V. 1, 28:

*Viderit ipse sacram, quamvis invisus ad aram.*
*Confugiam.*

12 *Notificare* verbum an Nasonis aevo satis dignum sit, nescio, saltem apud aureae aetatis scriptorem id me non memini legere Habet Gellius N. A. IX, 3, et Nonius Marcellus ex *Pomponii* Atreo adfert: *notifices mihi*, interpretaturque *nota facies* 13 Quamvis 14 Tamen 15 Inter infestos hostes maximeque periculosos 16 Roma, quasi, postquam Roma iussus sum abire, quiescere, et pace frui non liceat. 17 Hostes 18 Augeant; ferre et veneno in alios urentes 19 Inficiunt. 20 Spiculis, conf. Trist. IV, 1, 78. 21 Chorda et setis equorum confecta.

Vincula semper habens 22 irresoluta manet.
Tecta 23 rigent fixis veluti 24 vallata sagittis,
25 Portaque vix firma submovet arma sera.
Adde 26 loci faciem, nec fronde, nec arbore tecti;
Et quod 27 iners hyemi 28 continuatur hyems.
Hic me pugnantem, cum frigore, cumque sagittis:
Cumque meo fato, 29 quarta fatigat hyems.
Fine 30 carent lacrymae, nisi cum stupor 31 obstitit illis;
Et similis morti pectora torpor habet.
Felicem 32 Nioben, quamvis tot funera vidit,
Quae 33 posuit sensum 34 saxea facta mali!
35 Vos quoque felices, quarum 36 clamantia fratrem
Cortice velavit populus ora novo.
Ille ego sum, 37 lignum qui non admittar in ullum:

---

22 Non remittitur, sed semper parata est bello 23 Domus horridae sunt, et asperae, ac velut altius eriguntur 24 Septa et cincta veluti vallis. *Vallus* est palus, quo agri hortive sepiuntur. Noster Ep. IV, 159: radiis frontem *vallatus* acutis, i. e. prominentes e fronte radios habens 25 Urbis portae bene clausae vix submovent hostes armatos 26 Ponticae terrae conditionem, ubi arbores nullae aut herbae virent. 27 *Pigra*, effective, quia inertes quasi reddit tristesque. 28 Perpetua est hyems. 29 Quartum iam ego annum hac in regione 30 Lacrymas sine fine profundo 3 Nisi postquam stupore sensus malorum tollitur, et mens moerendo delassata est 32 Niobe Tantali et Taygetae filia, Amphionis uxor, orbata marito et liberis versa fuit ad eorum urnas in lapidem. Vid. nostrum in Metamorphosi *Palaephatum* c. IX, qui e fabula verum eruit. 33 Amisit sensum malorum ac doloris 34 In saxum conversa, quod negat c. I. Pelaephatus 35 Heliades significantur, Phaetontis sorores, quae fratrem lugentes in arbore fuere mutatae, Vid. *Metam* 36 Deplorantia 37 Qui mutari in ar-

Ille ego sum, frustra qui lapis 38 esse velim.
Ipsa 39 Medusa oculis veniat licet obvia nostris;
40 Amittat vires ipsa Medusa suas.
Vivimus, ut sensu nunquam careamus amaro:
Et gravior longa sit mea poena mora.
Sic inconsumtum 41 Tityi semperque renascens
Non perit, ut possit saepe 42 perire, iecur.
At puto, cum requies, 43 medicinaque publica, cum
Somnus adest, 44 solitis nox venit orba malis.
45 Somnia me terrent 46 veros imitantia casus, 47
Et vigilant sensus in mea damna mei.
Aut ego 48 Sarmaticas 49 videor vitare sagittas,
Aut 50 dare captivas ad fera vincla manus.
Aut ubi 51 decipior melioris imagine 52 somni,
Aspicio patriae tecta relicta meae.
Et modo vobiscum, quos sum veneratus, amici,
Et modo cum cara coniuge, multa loquor.
Sic, 53 ubi percepta est brevis, et non vera voluptas,
Peior ab 54 admonitu fit status iste boni.

---

lorem non possum 38 In lapidem verti 39 Cuius Medusae caput qui conspexerant, in saxa mutabantur. Metamorph. IV, 655 40 Non tantas habebit vires, ut me in lapidem possis convertere 41 Hic Tityus fingitur Iovis et Elare filius, ab Apolline interfectus, et cui apud inferos vultur semper iecur depascatur, quod tamen renascatur perpetuo ne scil. poena deficiat unquam. Vid. Schoen. in Mythol. Appollid. I, 4, 1. Metam. IV, 456. 42 Consumi a vulture 43 Per Prolepsin haec dicuntur. *Medicina cura publica* dicitur somnus, quia omnes eo homines reficiuntur. Vid. Met. VI. 624. 44 Nox caret malis, quae patior interdiu Per ironiam 45 Respondent haec obiectioni 46 Quae imitantur ea, quae fiunt vere 47 Et sensus mei, dum somnio, vigilant magnae meae agitudine ac dolori 48 Scythicas 49 In somnio sc. 50 Porrigere manus ut vinciar 51 Si quando melius quid aut iucundius somnio 52 *Somni* pro somnii, συναιρεσει 53 *Postquam* 54 Ex recordatione boni et felicitatis prioris maior fit dolor de

Sive dies igitur 55 caput hoc miserabile cernit;
Sive 56 pruinosi noctis 57 aguntur equi:
Sic mea perpetuis liquefiunt pectora curis,
Ignibus admotis ut 58 nova cera solet.
Saepe precor mortem, mortem quoque 59 deprecor idem;
Ne mea 60 Sarmaticum contegat ossa solum,
Cum 61 subit, Augusti quae sit clementia: credo
62 Mollia naufragiis littora posse dari.
Cum video quam sint mea fata 63 tenacia, 64 frangor;
Spesque levis magno victa timore 65 cadit:
Nec tamen ulterius quidquam sperove, precorve,
Quam 66 male mutato posse carere loco.
Aut hoc, aut nihil est, pro me tentare modeste
67 Gratia quod salvo vestra 63 pudore queat.
Suscipe, 69 Romanae 70 facundia, Maxime linguae,
Difficilis caussae 71 mite patrocinium.
Est 72 mala, confiteor, sed te bona fiet 73 agente:

---

hac mea conditione 55 Me miserum 56 Noctis, qua ros aut pruina cadit 57 Nox bigis vehi a poetis fingitur. *Virgil. Æn. V*, 716:

*Et nox atra polum bigis subvecta tenebat*

58 Quia nova cera veteri citius liquescit 59 Abominor precando studeo avertere. Vid. huius de vocis notione Cellar. Ant. et Cur. Poster. Item Latinitatem Restitutam Cunteri part. 1. p. 165 60 Ne hoc in loco sepeliar 61 Quum cogito 62 Asperam fortunam meam posse leniri, *ἀγγελογικῶς* 63 Pertinacia, dura 64 Despero animumque despondeo. 65 Perit spes omnis ob timorem maiorem 66 Infeliciter permutato cum patria, vel: precor, ut modo liceat in alium secedere locum, licet ipse etiam malus sit 67 Qua vales apud Augustum 63 Sine impudentia. 69 Igitur sc. o Facundissime vir, immo ipsa facundia. Inf. II, 3: *Latinae facundia linguae.* 71 Benignum, benevolum ac favens. 72 Sc. causa 73 Defendente, si suscipias eam.

74 Levia 75 pro misera fac modo verba fuga.
Nescit enim Caesar, quamvis 76 Deus omnia norit,
Ultimus 77 hic qua sit conditione locus.
78 Magna tenent illud rerum molimina numen:
Haec est coelesti pectore cura 79 minor.
Nec 80 vacat, in qua sint positi regione 81 Tomitae,
Quaerere, finitimo vix 82 loca nota Getae.
Aut quid 83 Sauromatae faciant, quid 84 Iazyges 85 acres,
Cultaque 86 Oresteae 87 Taurica terra Deae.
Quaeque aliae gentes, ubi 88 frigore constitit Ister,
Dura meant celeri 89 terga per amnis equo.
Maxima pars hominum nec te, pulcherrima, curant,
Roma, nec 90 Ausonii militis arma timent.
Dant animos arcus 91 illis 92 plenaeque pharetrae,
93 Quamque libet longis cursibus aptus equus:
Quodque sitim didicere diu tolerare famemque,
Quodque 94 sequens nullas hostis habebit aquas.

---

74 Supplicia, deprecantia 75 Pro me exsule misero, qui debui Roma fugere 76 Augustus ut Deus, quamvis cetera omnia sciat 77 Extremus, tam ab urbe Roma remotus. 78 Magnae occupationes illum Deum, Augustum distinent 79 Indigna Augusto Deo 80 Sc. Augusto 81 Tomi incolae 82 Qui locus vix notus est adcolentibus cum Getis 83 *Sarmatae* ultimi ultra Pontum 84 *Ad* Danubium haec gens fuit e Sarmatis. Tacit. XII, 29 85 Bellicosi 86 Oresta Dea est Diana, quia Orestes eius simulacrum deportavit hinc in Graeciam, unde in Italiam, Ariciam nempe, venit 87 Taurica minor 88 Congelavit frigoris magnitudine 89 Per glaciem amnis 90 Romani 91 Hominibus sc. qui non curant Romam 92 Sc. sagittis 93 Longissimo cursui: nam, ut *Plinius* tradit, VIII, 42, *Sarmatae praeparatis equis, per centena millia et quinquaginta* sc. ultra 37 mill. Germ. *continuo cursu euntibus insident* 94 Secuturus

95 Ira Dei mitis non me misisset in 96 istam ;
Si satis haec illi nota fuisset humum.
Nec me, nec quenquam Romanum gaudet ab hoste,
Meque 97 minus, vitam cui dedit ipse premi.
Nolui, ut poterat, minimo me perdere nutu.
Nil opus 98 est ullis in mea fata Getis.
Sed neque cur morerer ; quidquam 99 mihi comperit actum :
Nec minus 100 infestus, quam fuit, esse potest.
Tum quoque nil fecit, nisi quod facere ipse coegi,
Paene etiam 101 merito parcior ira meo.
Dii faciant igitur, quorum mitissimus ipse est,
102 alma nihil maius Caesare terra ferat :
Utque diu 103 sub eo sit publica sarcina rerum;
Perque 104 manus huius tradita gentis eat.
At tu tam placido, 105 quam nos quoque sensimus illum,
Iudice pro 106 lacrymis ora resolve meis.
Non petito ut bene sit, sed uti 107 male tutius; utque
108 Exsilium saevo distet ab hoste meum.
Quamque dedere mihi praesentia 109 numina 110 vitam,

---

eos hostis 95 Augusti. mitis Principis ira, sive idem fratus 96 Tam malam regionem me non iussisset incolere 97 Et me hoc minus, quod vitam ipsi debeo 98 Non opus est, ut Getae demum me interficiant, quum id fieri Romae potuisset minimo Augusti, si is quidem voluisset, nutu 99 A me intellexit esse perpetratum 100 Severus, iratus mihi 101 Delicto 102 Omnes alens ac nutriens 103 *Publica* rerum sarcina est respublica, quae curari a *Principe* debet, et quasi onus eius incubit humeris 104 Per successionem apud gentem Augusti imperium maneat 105 Quam placidum 106 Loquere et deprecare pro me lacrymante et misero. 107 Non nihil tutior sim, licet etiam non tutissimus 108 Locus exsilii 109 Augustus, quem sic saepe vocat. 110 Donavit mihi et reliquit, sup. v. 91.

Non adimat stricto 111 squallidus ense Getes.
Denique, si moriar, 112 subeant pacatius arvum
Ossa, nec a Scythica nostra premantur humo.
Nec male 113 compositos, ut scilicet exule dignum
114 Bistonii cineres ungula pulset equi.
Et ne, si superest aliquid post funera 115 sensus,
Terreat hic 116 manes Sarmatis umbra meos.
Caesaris haec animum poterant audita movere,
Maxime: 117 movissent si tamen ante tuum.
Vox precor, Augustas pro me tua molliat aures,
Auxilio 118 trepidis quae solet esse reis;
Adsuetaque tibi doctae dulcedine 119 linguae
120 AEquanti Superis pectora flecte viri.
Non tibi 121 Theromedon, 122 crudusve rogabitur 123 Atreus;
124 Quique suis homines pabula fecit equis:
Sed piger 125 ad poenas Princeps, ad praemia velox:
Quique dolet, quoties cogitur esse 1 ferox.
Qui vicit semper, victis ut parcere posset,
2 Clausit et aeterna civica bella sera.
Multa metu poenae, poena qui pauca coercet.

---

111 Horridus 112 Sepeliar in terra pacatiore 113 Sepultos cineres 114 Thracici, a Bistonia, Thraciae urbe, cuius conditor fuit Biston, Martis e Callirhoes filius 115 *Mortem* 116 Animam, umbram 117 Ad suscipiendum mei patrocinium 118 In timore et periculo ob crimina constitutus 119 Eloquentiae dulcedine et suavitate 120 Comparandi cum Superis, iisque aequalis, nempe Augusti 121 Scythiae Rex longe crudelissimus 122 Crudelis 123 *Atrei* uxor *AEr pe* a Tyeste, *Atrei* fratre, corrupta dicitur, quod indigne ferens *Atreus* discerptos fratris liberos coctosque ei adposuit. Vid. Mythograph. 124 i e. Diomedon, Bistonum regem in Tracia. Vid. noster Metam IX, 194, Apollodor. II, 4, 8 125 Non libenter et cito puniens 1 Severus 2 Clausit Iani templum ter. Vid. *Suet.* in Augusti vita c. 22. Adde Liv. I, 19, ex quo disces clausas templi

Et iacit 3 invita 4 fulmine rara manu.
Ergo tam placidas orator missus ad aures,
Ut propior patriae sit 5 fuga nostra, roga.
Ille ego sum, qui te colui; quem 6 festa solebat
Inter convivas 7 mensa videre tuos.
Ille ego, qui duxi vestros 8 Hymenaeon ad 9 ignes;
Et cecini fausto carmina digna toro.
Cujus te solitum memini laudare libellos,
Exceptis, 10 domino qui nocuere suo.
Cui tua nonnunquam miranti scripta legebas.
Ille ego, 11 de vestra cui 12 data nupta domo
Hanc probat, et primo dilectam semper ab aevo,
Est inter comites 13 Marcia 14 censa suas.
Inque suis habuit 15 matertera Caesaris ante:
Quarum indicio si qua probata, proba est.
Ipsa sua 16 melior fama, 17 laudantibus istis,
18 Claudia 19 divina non eguisset ope.

---

Iani portas, pacis fuisse signum 3 Qui raro et invitus punit ac irascitur 4 Ut Iupiter facere a poetis fingitur 5 Ego, qui fugi 6 Laeta et solemni die conviva tuus fui cum ceteris 7 I. e tu ad mensam 8 Carmen nuptiale cantavi 9 In nuptis, ad taedas in nuptiis quae praeferabandur 10 I. e. libros de Arte, qui mihi nocuere 11 Qui uxorem habeo ex tua familia, Fabiorum scilicet Masson. in Vita Nasonis p. 61 recte h l. explicuit, quem vide 12 Uxor, tertia scilicet Nasonis coniux, Vid. Massonum c. 1. 13 Uxor Fabii Maximi 14 I. e. censuit, numeravit Eodem modo Cicero quoque loquitur pro Flacco, *census es mancipia amyntae*, i e. indicasti pro tuis 15 *Marcia* mater, quae Marcia erat filia Marci *Philippi*, ex priore coniuge, quae soror erat Acciae, matris Augusti 16 Vid. Fast, IV. 305, seq. Liv. 29. 14 17 Si laudassent et probassent 18 Claudia Quinta, Vestalis, quum insimularetur impudicitiae, obviam procedebat simulacro Matri Deum, quod advehebatur Romam, eamque testem pudicitiae vocabat, ac navim, qua vehebatur Dea, cingulo suo adligatam, sola, adverso flumine, trahebat, et famam suam eo miraculo recuperat 19 Cy-

Nos quoque praeteritos 20 sine labe peregimus annos.
Proxima pars vitae 21 transilienda meae.
Sed de me ut sileam, coniux mea 22 sarcina vestra est.
Non potes hanc salva 23 dissimulare fide.
Confugit haec ad vos: vestras amplectitur 24 aras,
( Iure venit cultos ad sibi quisque Deos. (
Flensque rogat, precibus 25 lenito Caesare vestris,
Busta sui fiant ut propiora viri.

---

beles 20 Sine crimine 21 Praetereunda silentio 22 Cura tua debet esse 23 Ignotam aut alienam existimare 24 Auxilium vestrum implorat eoque freta est 25 Postquam lenitus fuerit Caesar, 26 Sepulcrum.

## 1. EPISTOLA III.

# RUFINO

ARGUMENTUM.

*Ex Rufini literis magnam se cepisse voluptatem et spem fatetur Poeta: nec tamen eas, quamvis eloquentes, tantam vim habuisse docet, ut dolorem potuerint amovere. Caussam deinde assignat. Tum refellit eorum exempla, quos ipse dixerat forti animo tulisse exsilium, ea ratione quod illi tam longe a patria non exsullassent. Fatetur tamen postremo, si posset eius animus leniri, ipsius praecepta et literas elegantissimas id facturas fuisse: aquas loco magni muneris se accepisse dicit.*

Hanc tibi Naso tuus mittit, Rufine salutem;
Qui miser est, ulli 2 suus esse potest.
Reddita confusae nuper 3 solatia menti
Euxilium nostris spemque tulere malis.
Utque Machaoniis 4 Paeantius artibus heros
5 Lenito medicam 6 vulnere sensit opem.

---

1 Eleg. III. 2 Structura verborum ea est: *tuus* Naso etc. si is, qui est miser, suus esse potest ulli, voces *tuus*, *suus* familiaritatem ac amicitiam necessitudinemque notant 3 I. e. Epistola tua solatii plena 4 *Philoctetes*, quem Machaon, Æsculapii filius curavit *Paeantius* dicitur, quia erat *Paeantis* filius. Vid. Senec. in Haere. Octaeo et Ovid. Metam. XIII, 45 et seq. 5 Curato 6 Quod ipsi fecerat una ex sagittis ab Hercule acceptis, quae Hydrae Lernacae sanguine et veneno tincta erat, et postquam Herculis tumulum Graecis indicasset, ei in pedem deciderat.

Sic ego mente 7 iacens, et acerbo saucius 8 ictu;
Admonitu coepi fortior esse tuo.
Et iam deficiens sic ad tua verba revixi,
Ut solet 9 infuso 10 vena redire mero.
Non tamen exhibuit tantas 11 facundia vires,
Ut mea sint dictis 12 pectora sana tuis.
Ut multum 13 nostrae demas de gurgite curae;
Non minus exhausto, quod 14 superabit erit.
Tempore 15 ducetur longo fortasse cicatrix 16;
Horrent admotas vulnera cruda manus.
Non est in 17 medico semper, 18 relevetur ut aeger;
Interdum docta plus valet arte 19 malum.
Cernis, ut e molli 20 sanguis pulmone remissus
Ad 21 Stygias certo 22 limite ducat aquas.
Afferat ipse licet 23 sacras 24 Epidaurius herbas;
Sanabit nulla vulnera cordis ope.
Tollere 25 nodosam 26 nescit medicina podagram,
Nec 27 formidatis auxiliatur aquis.

---

7 Æger 8 Calamitate exilii 9 Si aeger bibat vinum, si ipsi vinum infundatur 10 Pulsus venae 11 Tua, quam in tuis literis es testatus 12 Ut dolor et meror plane a me sit depulsus 13 De multitudine curarum mearum quamvis demas multum 14 Supererit, non minus erit, quam id, quod exhauseris 15 Obducetur vulneri, fiet 16 Tangi a chirurgo nolunt 17 Sc situm 18 Curetur, sanetur 19 Morbi vis, morbus 20 Sanguinis ex pulmone remissionem hanc medici *hemorrhagian* vocant, quae fere letalis est 21 Mortem 22 Certo 23 Medicas, medicinae aptas 24 I. e. Æsculapius, a civitate Peloponnesi *Epiduro*, ubi templum eius erat, dictus *Epidaurius* Vid. Pomp. Mela II, 2. 25 Effective per *Metonym.* nam podagra nodos quosdam efficit in articulis, tumque incurabilis esse indicatur *Nodosam* etiam vocat *Prudentius* Peristeph. X, 495. 26 Non potest curare 27 Formidant aquam et potum omnem ii, qui hydrophobia

Cura quoque interdum nulla medicabilis arte :
Aut, ut sit 28 longa est estenuanda mora.
Cum bene 29 firmarunt animum 30 praecepta iacentem ,
31 Sumtaque sunt nobis pectoris arma tui ;
Rursus amor patriae ; ratione valentior omni ,
32 Quod tua texuerunt scripta, 33 retexit, opus.
Sive 34 pium vis hoc , 35 sive hoc muliebre vocari ;
Confiteor misero molle cor esse mihi.
Non dubia est 36 Ithaci prudentia ; sed tamen optat
37 Fumum de patriis posse videre focis.
Nescio qua natale solum dulcedine captos
Ducit , et immemores non sinit esse sui.

---

ex morsu canis orta , laborant, *formidatae itaque aquae* h. l. sunt ii, qui propter illum morbum aquas reformidant 28 Imminui debet temporis tractu, quod, ut Cicero ait, omnia minuit ac mollit 29 Confirmarunt, erexerunt 30 Monita in epistola tua ad me scripta 31 Quando eodem, quo tu, hoc est, forti esse animo coepi 32 *Allegorice* pro eo, quod est , consolationi tuae locum non relinquit . revocat me ad moerorem. Allegoria a textoribus desumta est. Cic. ad Divers. L. XI, ep. 14 Ovid. Remed Am. v 12. Ceterum τὸ *texuerunt* pen. correpta effertur , ut Virgilii illud :

*Obstupui steteruntque comae* ; et reliqua.

33 Destruit 34 Pietatis, quae et erga patriam est, signum habere vis 35 Mollitie mulieris dignum 36 Ulyssis. Cic. de orat. L. I. *Cuius* ( nempe patriae ) *tanta est vis* , ut Ithacam illam , in asperrimis saxulis , tanquam nidulum adfixam , sapientissimus ille vir immortalitati anteponeret 37 Imitatur Naso Homerum, qui Olyss. α' v. 57.

. . . . . . αὐτὰρ Ὀδυσσεὺς
Ἱέμενος καὶ καπνὸν ἀποθρώσκοντα νοῆσαι
Ἧς γαίης.

38 Quid melius Roma? Scythico quid littore peius?
Huc tamen ex illa 39 barbarus urbe fugit,
Cum bene sit clausae cavea 40 Pandione natae,
41 Nititur in silva, illa rodire suas.
Adsuctos tauri saltus, adsueta leones
( Nec 42 feritas illos impedit ) antra petunt.
Tu tamen exsilii morsus e pectore nostro
43 Fomentis speras cedere posse tuis.
Effice, vos ipsi ne tam mihi sitis amandi,
Talibus ut levius sit caruisse malum.
44 At, puto, qua fueram genitus, tellure carenti,
In tamen 45 humano contigit esse loco.
Orbis in 46 extremi iaceo desertus 47 arenis,
Fert ubi perpetuas 48 obruta terra nives.
Non ager hic pomum, non dulces 49 educat uvas:
Non salices 50 ripa, robora monte virent.
Neve fretum terra laudes magis; aequora semper
Ventorum rabie, 51 solibus orba, 52 tument.
Quocumque aspicias, campi cultore carentes,
Vastaque, quae nemo 53 vindicet, arva iacent.
54 Hostis adest, dextra laevaque a parte timendus;
Vicinoque metu terret utrumque latus.

---

38 I. e. nihil Roma melius est 39 Scytico in solo natus 40 Philomelae. *Pandione* vero notae dicitur ideo, quia in lusciniam mutata fertur *Philomela* Pandione filia 41 Quamvis bene sint in cavea sua lusciniae, tamen repetere silvas suas, si possint, volunt 42 Loci asperitas 43 Solatio tuo Metaphora, qua alii, ipse Cicero non semel, usi sunt, a re medica petita 44 Ironia 45 Quem humani colunt homines 46 Ultimi septentrionis terrarumque 47 Littore Scythico arenoso 48 Sc. nive 49 Profert. Vid. Metam. II, 2. 50 In ripa, in monte. 51 Claris diebus solisque radiis 52 Inquieta sunt, magnosque adtollunt fluctus 53 Colat curetque ut sua 54 Thraces, et Sar-

Altera Bistonias pars est sensura sarissas.
Altera Sarmatica spicula missa manu.
I nunc, et veterum nobis exempla virorum,
Qui forti 55 casum mente tulere, refer.
Et grave magnanimi 56 robur mirare 57 Rutili,
Non usi reditus conditione dati.
Smyrna 58 virum tenuit, non Pontus, et hostica tellus;
Paene minus nullo Smyrna 59 petenda loco.
Non doluit patria 60 Cynicus procul esse Sinopeus:
61 Legit enim sedes, 62 Attica terra, tuas.
Arma 63 Neoclides qui Persica contudit armis,
64 Argolica primam sensit in urbe fugam.
Pulsus 65 Aristides 66 patria Lacedaemona fugit:
67 Inter quas dubium, quae prior esset, erat.
Caede puer facta 68 Patroclus 69 Opunta reliquit,
70 Thessaliamque adiit, hospes Achillis humum.
Exul ab 71 Haemonia 72 Pirenida cessit ad undam,
73 Quo duce trabs Colchas sacra cucurrit aquas.

---

matae. 55 Talem, qualem ego fero, exsilium scil. 56 Fortitudinem 57 P. Rutilius maluit Smyrnae in exsilio permanere, quam redire in patriam 58 Eum, Rutilium, Smyrna est Ioniae urbs clarissima 59 Smyrna, in qua paene aeque libenter commoreris, quam quovis loco alio 60 Diogenes Cynicus Synopensis. Lege Diog Laert. lib. VI. 61 Elegit 62 Graeciae regio, in qua Athenae. 63 Themistocles Neocli filius 64 Vid. Nep. Themist 3. c. 8. *qui expulsus Athenis Argos* (in Peloponneso) *concessisse*, auctor esi 65 Corn. Nep. Arist. c. 1. 66 Athenis 67 Quae de principatu inter se decertabant 68 Menoetii fil. qui inter astragalorum lusum Clisomyum interfecit 69 Locridis urbe et patria Patrocli 70 Phthiam Thess. urbem 71 Ex Thessalia 72 Corinthum, in qua Pirene fons erat duo diversa prospectans maria 73 Iason intelligitur: *trabs* Argo navis est, quae sacra dicitur, quod Palladis au-

Liquit 74 Agenorides Sidonia 75 moenia Cadmus,
Poneret ut muros in meliore 76 loco:
Venit ad Adrastum 77 Tydeus Calidone fugatus;
Et 78 Teucrum 79 Veneri grata recepit humus.
Quid referam veteres Romanae gentis, apud quos
Exsulibus tellus ultima 80 Tybur erat?
81 Persequar ut cunctos; nulli 82 datus omnibus aevis
Tam procul a patria est, horridiorve locus.
Quo magis ignoscat sapientia vestra dolenti,
83 Qui facit ex dictis non ita multa tuis.
Nec tamen inficior, si possint nostra 84 coire
Vulnera; praeceptis posse coire tuis,
Sed vereor; ne me frustra ecivare labores;
Neu iuver admota 85 perditus aeger ope.
Nec loquor haec, quia sit maior prudentia 86 nobis:
Sed sim: quam 87 medico, notior ipse mihi.
88 Ut tamen hoc ita sit; 89 munus tua grande voluntas
Ad me 90 pervenit, consuliturque boni.

---

spicio aedificata et postmodum Neptuno consacrata est 74 Agenoris Reg. Phoenic. filius 75 *Sidonem* Phoeniciae regiam. Vid. Iustin. XVIII,3. Adde Nostrum Metam. III, 1, 132. 76 Quo Thebas condidit in Boeotia 77 Fil. Oenei, Regis *Caledon*, AEtoliae urbis, vel ob Olenii fratris, vel Alchathoi patrui caedem Argos confugit ad Adrastum Regem, et filiam eius Derpylen uxorem accepit 78 Teucer post Troiae bellum Telamoni patri ob non vindicatam fratris Aiacis mortem invisus, ac Salamine insula prohibitus. Cyprum concessit, ibique urbem patriae nomine Salamina condidit 79 Cyprus 80 Oppidum in Latio, Tivoli nunc dictum 81 Enumerem licet 82 Praeterquam mihi soli 83 Apud quem non multum possunt tua solatia 84 Sanari 85 Desperatus 86 Mihi 87 Tibi, qui agis medicum 88 Quamvis nequeam sanari 89 Est mihi loco grandis muneris voluntas tua 90 Epistola declarata tua voluntas.

## 1. EPISTOLA IV.

# UXORI

### ARGUMENTUM.

*Ad Uxorem scribens Poeta, canum se et languidum factum esse designat. Huiusque rei caussas duas esse colligit: senectutem scil. et dolorem, quo assidue conficitur. Deinde facta collatione Ias. expeditionis, qui in ea loca pervenit, et sui exsilii: docet suum malum maius fuisse illius opere et peregrinatione. Postremo optat, ut possit in patriam redire, fruique dulcissimae coniugis amplexu et colloquio, Caesaribusque sacrificare.*

IAM mihi 2 deterior 3 canis adspergitur aetas;
Iamque meos vultus 4 ruga senilis arat:
Iam vigor, et 5 quasso languent in corpore vires;
Nec, iuveni lusus qui placuere, placent:
Nec si me 6 subito videas, agnoscere possis:
AEtatis facta est tanta 7 ruina meae.
Confiteor facere haec annos; sed et altera caussa est
Anxietas animi, 8 continuusque labor.
Nam mea per 9 longos si quis mala digerat annos,

---

1 Eleg. IV. 2 Deterior aetas est ingravescens senectus 3 Canitie ego senescens adspergor 4 Rugae ducuntur in vultu meo 5 Debili et annis et aerumnis, quas perpessus sum 6 Ex improviso 7 Tam mutatus sum et prope senex factus 8 Infortunium, calamitas, et miseriae 9 Si quis ex malis meis iudicet annos: si quis per annos mala mea sic disponat, ut cuilibet ea tribuat, quae homini mi-

( Crede mihi ) 10 Pylio Nestore 11 maior ero.
Cernis, ut in duris ( et quid bove 12 firmius ?) arvis
Fortia taurorum corpora frangat 13 opus.
Quae nunquam vacuo solita est cessare 14 novali,
Fructibus assiduis lassa senescit humus.
Occidet, ad 15 Circi si quis certamina semper,
Non intermissis cursibus, ibit equus.
Firma sit illa licet, solvetur in aequore navis,
Quae nunquam liquidis 16 sicca carebit aquis.
Me quoque debilitat 17 series immensa malorum,
Ante 18 meum tempus cogit et esse senem.
19 Otia corpus alunt; animus quoque pascitur illis.
Immodicus contra 20 carpit utrumque labor.
Aspice, in 21 has partes quod venerit 22 AEsone natus,
Quam laudem a sera posteritate ferat,
At labor illius nostro leviorque minorque;
23 Si modo non verum nomina magna premunt.

---

sero alias contingere videmus 10 Nestor ex Pylo urbe Laconiae erat, et tertiam hominis aetatem a Poetis vixisse traditur 11 Sc. natu et aetate 12 Mox explicat verbis *Fortia taurorum corpora* 13 Agricoltura: plane ut Graecis suum *ἔργον* adhibent. Eutrop. 151, 2; quum in *opere* et *arans* esset *inventus*, de L. Quinct. dictatore loquitur: nos ibi plura optimorum auctorum loca similia congeremus, et quando ipsum Eutropium, tecum, lector, communicabimus 14 *Novalis* sc. terra, *novaleve* sc. *arvum* ager est aratus, sed sine semine iacens 15 Ad pugnam, quae in ludis Circensibus celebratur: vel generatim de certaminibus equestribus omnibus intellige 16 Quae numquam subducitur et quiescit, de qua re diximus in Diss. de Musaeo Grammatico, poematis de Hero et Leandro auctore 17 Continui labores 18 Ante tempus, quo alias homines aetate debiles fieri videmus 19 Quies. 20 Debilitat 21 Locum hunc, terram 22 Iason 23 I. e. Si mo-

Ille est in Pontum, 24 Pelia mittente profectus,
Qui vix Thessaliae 25 fine timendus erat.
Caesaris ira mihi nocuit: quem Solis ab ortu
Solis ad occasus 26 utraque terra tremit.
Iunctior 27 Haemonia est Ponto, quam Roma sit Istro:
Et brevius, quam nos, ille 28 peregit iter.
Ille habuit comites, 29 primos telluris 30 Achivae;
Ad nostram cuncti 31 destituere fugam.
Nos 32 fragili vastum ligno sulcavimus aequor; 35
Quae tulit 33 AEsoniden, firma 34 carina fuit.
Nec 35 Tiphys mihi rector erat; nec 36 Agenore natus
Quas sequerer, docuit quas fugeremque vias.
Illum tutata est cum Pallade regia 37 Iuno:
Defendere meum numina nulla caput.
Illum furtivae 38 iuvere Cupidinis artes:
Quas a me vellem non 39 didicisset Amor.
Ille domum rediit: nos his moriemur in arvis,

---

do magnum Iasonis nomen non faciat, ut *verum* de me meisque laboribus et malis minus videatur illius gestis rebus 24 *Pelias* fuit rex Iolci in Thessalia, qui misit Iasonem in Pontum, ut inde asportaret vellus aureum 25 Extrema Thessaliae parte 26 I. e. oriens et occidens 27 Thessalia 28 Iason 29 *Principes* viros, ut Castorem et Pollucem, Theseumque ac Herculem. Vid. Apoll I, 9, 16 30 Achaia Graeciae pars, unde Achivi dicuntur Graeci et h. l. *tellus Achiva* Graecia 31 Nos nullos habuimus comites exsilii nostri 32 Fragili navi 33 Iasonem 34 Navis: συνεκδοχη partis pro toto 35 Iste fuit Argonautarum gubernator, Hagniae filius. Vid. Apollon. I. 105, et Valer. Flaccum I. 4 19, V. 15. 36 *Phineus*, Agen. fil. Apollod. I. 9, 21, 22. 37 Haec enim Iasonem adiuvit in transeundis Symplegadibus, illa, Pallas in fabricanda navi. 38 Medeae artes, quae Iasonis amore capta ipsum adiuvit 39 Ex

Perstiterit laesi si gravis ira [40] Dei.
Durius est igitur nostrum, fidissima coniux,
Illo quod subiit AEsone natus, onus.
Te quoque, quam iuvenem discedens Urbe reliqui,
Credibile est nostris [41] insenuisse malis.
O ego, Di faciant, [42] talem te cernere possim.
Caraque [43] mutatis oscula ferre genis;
Amplectique meis corpus non [44] pingue lacertis
Et, gracile hoc fecit, dicere, cura mei:
Et narrare meos flenti flens ipse labores;
Sperato nunquam colloquioque frui:
Thuraque [45] Caesaribus cum [46] coniuge Caesare digna.
Dis veris; [47] memori debita ferre manu.
[48] Memnonis hanc utinam lenito Principe mater
Quam primum [49] roseo provocet ore diem.

---

libris nempe meis de Arte, 40 Augusti Caesaris 41 Senem factam esse ob mo rorem ex malis meis contractum 42 Senem scil. et rugosam 43 Aliam formam, senilem scil. habentibus 44 Tuum, macie curisque confectum et attenuatum 45 Augusto et filio Tiberio 46 Livia 47 Beneficiorum, i. e. grata, 48 *Memnonis* mater *Aurora* est, *Tithonus* pater 49 Epithetum ab Aurorae colore petitum pulchrum significat et laetabile quid.

# I. EPISTOLA V.

# MAXIMO

ARGUMENTUM

*Ad Maximum scribens Poëta, illum admonet, ne miretur, si in carmen minus elegans et incultum offenderit: siquidem tot malis, et situ ingenium oppressum, non possit eo calore insurgere, quo prius. Deinde docet, cur quamvis sibi carmina nocuerint, tamen adhuc scribat. Postremo consilium exponit, cur non conetur facere optimum carmen, et illud polire.*

Ille tuos quondam non 2 ultimus inter amicos.
Ut sua verba legas, maxime, Naso rogat:
In quibus ingenium 3 desiste requirere nostrum,
Nescius exsilii ne videare mei.
Cernis, ut ignavum corrumpant otia corpus,
Ut 4 capiant vitium, ni moveantur, aquae;
Et mihi, si quis erat, 5 ducendi carminis 6 usus,
Deficit; estque minor factus 7 inerte situ.
Haec quoque, quae legitis (si quid mihi, Maxime, credis)
Scribimus 8 invita, vixque coacta, manu.
Non libet in tales animum contendere curas,
Nec venit ad 9 duros Musa vocata Getas.
Ut tamen ipse vides, 10 luctor deducere versum.

---

1 Eleg. V. 2. I. e. qui in praecipuis amicis erat 3 Ne require 4 Putredine vitientur. 5 Ducere carmen eleganter dicitur pro facere, componere 6 Peritia usu confirmata. 7 I. e. otio ac desidia inerti, exercitatione deficiente 8 Multo labore, quo vix officio, ut aliquid versuum componam 9 Feros 10 Magno labore opus est,

Sed non sit fato 11 moll or ille meo.
Cum relego, scripsisse pudet: quia plurima cerno,
Me quoque, qui feci, iudice digna 12 lini.
Nec tamen emendo, labor hic quam scribere maior,
Mensque pati durum 13 sustinet aegra nihil.
Scilicet incipiam 14 lima 15 mordacius uti,
Et sub iudicium singula verba vocem?
Torquet enim Fortuna parum, 16 nisi Nilus in 17 Hebrum
Confluat, et frondes Alpibus addat 18 Athos?
Parcendum est animo 19 miserabile vulnus habenti.
Subducant oneri colla 20 perusta boves.
At, puto, 21 fructus adest, 22 iustissima caussa laborum:
Et sata cum multo foenore reddit 23 ager.
T ad 24 hoc nobis (repetas licet omnia) nullum
Profuit (atque utinam non 25 nocuisset! 26 opus,
Cur igitur scribam miraris? Miror et ipse,
Et mecum quaero saepe, quid inde 27 feram.

---

dum versum aliquem deducturus sum 11 Æque durus fit versus et insuavis, hoc est fatum meum 12 Deleri, emendari 13 *Patitur* nil grave 14 Emendatione, μεταφορικῶς Saepe vox lima de emendatione scriptorum adhibetur praecipue a *Plin. Sec.* in epistolis. Vid. Indicem Lat. Cellarianum 15 Adcuratius. 16 *Per* paroemiam, i. e. nisi cura curae. et malis addatur 17 Hebrus Thraciae fluvius 18 Athos mons est in Macedonia, a Xerxe perfossus. Ceterum haec duo disticha Ironice sent accipienda 19 Misericordia dignum, et grave 20 Attrita. I. e. ne postuletur a me afflicto tot miseriis, ut curatius versus meos expoliam. *Paroemice* vero Ovidius loquitur 21 Utilitas 22 Ob quem iuste laborem eum suscipie 23 Iterum allegorice meorum carminum fructus aiiquis eiusque satis magnus: Ironia 24 Usque ad hoc tempus 25 Nocuere enim libri de Arte 26 Carmen 27 Sc. utilitatis et fructus

An populus 28 vere sanos negat esse poetas :
Sumque fides huius maxima 29 vocis ego?
Qui, 30 sterili toties cum sim deceptus ab arvo,
Damnosa 31 persto condere semen humo.
Scilicet est 32 cupidus studiorum quisque suorum ;
Tempus et adsueta ponere in arte 33 iuvat :
Saucius 34 eiurat pugnam gladiator et idem
Immemor antiqui vulneris 35 arma capit.
Nil sibi cum pelagi dicit fore naufragus undis ;
Et ducit 36 remos, qua modo 37 navit aqua.
Sic ego constanter studium non utile 38 carpo ;
Et repeto, nollem quas coluisse, 39 Deas.
Quid potius 40 faciam ? Non sum 41 qui segnia ducam
Otia : 42 mors nobis tempus habetur iners.
Nec iuvat 43 in lucem nimio 44 marcescere vino,
Nec tenet 45 incertas alea blanda manus.
Cum dedimus somno, quas corpus postulat horas,

---

28 Vere dicit, non compotes mentis esse poetas 29 Populi voces. An ego sententiae huic, et verbo populi fidem forsan facio? 30 Poesi sterili ac infructuosa arte 31 Persisto, pergo operam dare poesi et carmina scribere 32 Cuique suum pulchrum, quisque sua arte oblectatur 33 Libet, volupe est, oblectat 34 Adfirmat, se amplius in posterum non esse pugnaturum 35 Denuo pugnat et redit ad arma artemque consuetam 36 Navigat 37 Tanquam naufragus 38 Sector, urgeo, eique incumbo. *Metaphora deducta est ab iis, qui exercent lanificium,* 39 *Musas*, poesin repeto, quam nollem unquam coluisse 40 Quam scribam versus 41 Sc. ille, talis homo, qui sit otio deditus. 42 Constructio sic habet : *tempus iners*, i. e. quo nihil honesti agitur, *habetur nobis*, i. e. mihi, a me, existimatur *mors*. Plane sic Seneca Ep. 11. 83 ad Lucil. *Otium sine litteris mors est, et vivi hominis sepultura* 43 Usque dum dies oriatur 44 *Marcidum* reddi et crapula languere 45 Quae non norunt, quae lusus fortuna et exitus sit.

Quo 46 donam vigilans tempora longa modo?
47 Moris an oblitus patrii contendere discam
Sarmaticos arcus, et 48 trahar arte loci?
Hoc quoque me studium prohibent adsumere 49 vires;
Mensque magis 50 gracili corpore nostra valet.
Cum 51 bene quaesieris, quid agam; magis utile nil est
52 Artibus his, quae nil utilitatis habent.
Consequar ex illis casus oblivia nostri.
53 Hanc satis est messem, si mea reddit humus.
Gloria vos 54 acuat: vos ut 55 recitata probentur
Carmina, 56 Pieriis invigilate choris.
Quod venit 57 ex facili, satis est componere nobis:
Et nimis 58 intenti caussa laboris 59 abest.
Cur ego sollicita poliam mea carmina cura?
An verear, ne non approbet illa Getes?
60 Forsitan audacter faciam, sed glorior, Istrum
Ingenio nullum maius habere meo.
61 Hoc (ubi vivendum) satis est si consequor arvo,

---

46 Quo modo transigam 47 Exercitationum patriarum. h. e. Romae obtinentium 48 Capiar, delector 49 quae iam sunt debilitate 50 Mens est magis firma; magis viget, quam corpusculum tenue ac imbecille 51 Probe 52 I. e. Poesis 53 Hoc si consequor e studio meo, sufficit 54 Excitet ad praeclarum quid ac elegans scribendum 55 inter convocatus amicos aliosque: nam solemne fuit Romanis scripta sua recitare, ut vel è solo Plinio intelligitur. Mos profecto is longe fuit saluberrimus, et si fieri possit, dignus, qui hodie revocetur in usum. Consule Heimmanni ideam Systematis Antiquitatis litterariae p. 155, seq. ipse Ovidius huius ritus passim habet mentionem 56 Operam date faciendis versibus 57 Facile a nobis potest scribi 58 Magni adcurationis 59 Non habeo caussam, cur magno labore carmina componam 60 Forsitan audax sum, dum dico, *reliqua.* 61 Ita habet structura

Inter inhumanos esse poeta Getas.
62 Quo mihi diversum fama 63 contendere in orbem ?
Quem 64 Fortuna dedit, Roma 65 sit ille locus,
Hoc mea contenta est infelix Musa 66 theatro ;
Sic merui ; magni sic voluere 67 Dei.
Nec reor 68 hinc 69 istuc nostris iter 70 esse libellis,
Quo Boreas 71 penna deficiente venit :
Dividimur 72 coelo, quaeque est procul urbe 73 Quirini,
Aspicit 74 hirsutos cominus 75 Ursa Getas.
Per tantum terrae, tot aquas vix credere possim
76 Indicium studii transiluisse mei.
Finge 77 legi ; quodque 78 est mirabile, finge placere :
79 Auctorem certe res iuvet ista nihil.
Quo tibi, si 80 calida 81 positus laudere 82 Syene ;

---

versus, satis est scil. mihi, hoc in arvo terra *Scythica*, ubi vivendum mihi est, si consequor illud, nempe, ut puter *esse poeta inter Getas inhumanos*, qui studiorum plane rudes sunt 62 Quid inde ad me utilitatis redundabit? 63 *Si* scripta mea perveniant in urbem Romam, et fama mea, si ibi celebretur, tanquam alio in orbe 64 Factum, casus, locus, quo sum relegatus 65 *Sit* mihi Romae instar 66 In quo casu spectetur et celebretur 67 Caesares, praecipue Augustus. 68 Tomis 69. Romam. 70 *Pervenire* nostra carmina 71 Alis deficientibus et lassis ; alatos enim fingi ventos e lectione poetarum constat 72 *Sub* coeli diversa plaga sum 73 Romuli, qui ita dicitur a Quiri, hasta, vel a Curibus. Vid. Ovid. Fast. II. 475. 74 Coma longa et pellibus tectos, ut loquitur. Trist. V. 10. 32. 75 *Septentriones*, coeleste sidus, sub quo sita Scythia 76 Aliquid e scriptis et meis carminibus 77 *Sc.* aliquid e carminibus meis 78 Quod maxime miser er, quia omnia quae nunc a me scribentur, non polita et elegantia sunt 79 Me Nasonem 80 Calida dicitur quia sita est sub tropico Cancri 81 Vitam degens 82 Urbs est in Ægypto

1. EPISTOLA VI.

# GRAECINO.

ARGUMENTUM.

*Ad Graecinum scribens, dolet Poeta eum non adfuisse eo tempore, quo ab Augusto relegatus est; quem arbitratur magnum cepisse dolorem, cum primum rem omnem acceperit. Secundo eum rogat, ut aliquis suo ex litteris saltem consoletur; nec scire cupiat quam ob caussam exulaverit, ne recrudescant vulnera iam occlusa. Postmodum docet, non prorsus sibi ademtum esse spem reditus, faceturque simul, in Caesaris clementia plurimum sperare, quem ut sibi reconcilietur, precatur. Demum dicit, omnia impossibilia prius fieri posse, quam credere se a Graecino, fido et veteri amico, posse destitui.*

Ecquid 2 ut audisti (nam te diversa 3 tenebat
Terra) meos 4 casus, cor tibi triste fuit?
Dissimules, metuasque licet, Graecine, fateri;
Si bene te novi, triste 5 fuisse liquet.
Non 6 cadit in mores feritas 7 inamabilis istos;
Nec minus a studiis 8 dissidet illa tuis.
Artibus ingenuis, quarum tibi maxime cura est;
Pectora 9 mollescunt, 10 asperitasque fugit.
Nec quisquam meliore 11 fide complectitur illas.
12 Qua sinit officium, militiaeque labor.

---

1 Elegia VI. 2 An. 3 Aberas Roma 4 Exsilium, relegationem 5 Cor nempe 6 Convenit moribus tuis 7 Immisericordia 8 Abhorret, ac est aliena 9 Humana fiunt 10 Immitis animus 11 Rectius, magis amat 12 In quan-

Certe ego, cum 13 primum potui sentire quid essem,
(Nam fuit 14 attonito mens mihi nulla diu)
Hoc quoque Fortunae sensi, 15 quod amicus 16 abesses,
Qui mihi 17 praesidium grande futurus eras.
Tecum tunc aberant aegrae solatia mentis,
Magnaque pars animae, consiliique mei.
At nunc, quod superest, fer opem, precor, 18 eminus 19 unam,
20 Alloquioque iuva pectora nostra tuo.
Quae 21 (non mendaci si quidquam credis amico)
Stulta magis dici, quam scelerata, decet.
Nec leve, nec tutum, peccati quae sit origo
Scribere, 22 tractari vulnera nostra timent.
Qualcumque modo mihi sint ea 23 facta, rogare
Desine, non agites, si qua 24 coire velis.
Quidquid id est, ut non facinus, sic culpa vocandum.
Omnis an in magnos culpa Deos, scelus est?
Spes igitur menti poenae, Graecine, levandae
Non est ex toto 25 nulla relicta meae.
26 Haec Dea, cum fugerent sceleratas numina terras
In Diis invisa sola remansit humo.
Haec facit, ut vivat vinctus quoque compede 27 fossor;
Liberaque a ferro 28 crura futura putet.

---

tum 13 Quam primum, postquam rescivi, me exsulem futurum ex Augusti voluntate 14 Perterrefactus diu extra me fui positus. 15 A fortuna adversa etiam illud esse, quod, reliqua 16 Tu 17 Auxilio poteras esse, 18 Absens 19 Hanc solam 20 Literis solatii plenis 21 Sc. mea pectora; seu me 22 Attingi nolunt 23 Vulnera 24 Sanari si qua vulnera cupias, ne agites aut frices ea. 25 Omnino, plane nulla 26 Spes. Vid Esiod. Εργ και Ημερ I. 1. Nostrum Met. 1, 150. 27 Servus vinctus, agrum compedibus ligatus colens. 28 Vinculis,

Haec facit, ut videat 29 cum terras undique nullas,
Naufragus in mediis brachia iactet aquis.
Saepe aliquem solers medicorum cura reliquit;
Nec spes huic 30 vena deficiente cadit.
Carcere dicuntur clausi sperare salutem,
Atque aliquis pendens in cruce 31 vota facit.
Haec Dea quam multos 32 laqueo sua colla ligantes
Non est 33 proposita passa perire nece!
Me quoque conandem gladio finire dolorem
Arcuit, iniecta continuitque manu
Quidque facis? Lacrymis opus est, non sanguine, dixit:
Saepe per has flecti Principis ira solet.
Quamvis est igitur meritis 34 indebita nostris,
Magna tamen spes est in bonitate. 35 Dei.
Qui ne 36 difficilis mihi sit, Graecine, precare:
Confer et 37 in votum tu quoque verba meum.
Inque Tomitana 38 iaceam tumulatus arena,
Si te non nobis ista vovere liquet.
Nam prius incipiant 39 turres vitare columbae,
Antra ferae, pecudes gramina, mergus aquas;
Quam male se 40 praestet veteri Graecinus amico;
Non ita sunt fatis omnia 41 versa meis.

---

compedibus 29 Quamvis 30 Cessante ferme venarum pulsu 31 Diis sc. si faciant, ut a morte liberetur 32 Desperantes, ideoque laqueo gulam frangere sibi volentes 33 Qua sibi proposuerant mori 34 Spes de clementia Principis mihi non debetur, sc. quamvis non debeam sperare de clementia Augusti propter peccatum meum 35 Augusti 36 Iratus et implacabilis 37 Ad votum meum, nempe restitutionem, aut mutationem exsilii impetrandam 38 Moriar se: e'iamque hac in terra, nisi certum est, reliqua. Quo fiduciam et spem in Graecino collocatam significat 39 Alta domicilia in quibus libenter commorantur 40 Gerat se erga me contra veterem 41 Non adeo est mala mea fortuna, ut hoc de te mihi sit verendum: non omnia fatis meis, h. e. exsilio, tam sunt desperata, ut aliqua

In quibus, 11 ut populo, pars ego parva fui.
Me miserum si tu verbis 12 offenderis istis,
Nosque negas ulla 13 parte fuisse tuos!
Idque si tu verum 14 mentito ignoscere debes.
Nil demit laudi 15 gloria nostra tuae.
Qui se Caesaribus notis non fingit amicum?
Da veniam fasso; tu mihi 16 Caesar eris,
Nec tamen 17 irrumpo, quo non licet ire: satisque est,
18 Atria si nobis non patuisse negas.
Utque 19 tibi fuerit mecum nihil amplius uno
Nempe salutaris, quam prius; ore 20 minus.
Nec tuus est genitor nos inficiatus amicos,
Hortator studii, caussaque 21 faxque mei.
Cui nos et lacrymas, supremum in funere munus,
22 Et dedimus medio scripta canenda foro.
Adde quod est frater tanto tibi iunctus amore,
Quantus in 23 Atridis 24 Tyndaridisque fuit.
Is me nec comitem, nec dedignatus amicum est:
Si tamen haec illi non 25 nocitura putas.

---

lix 11 Inter quos, tanquam in populo; nam multi te colunt, ipse etiam ego eram 13 Queis amicum et cultorem tuum dico fuisse 13 Nulla ratione 14 Quamvis verum sit, me nulla ratione ad tuos cultores pertinuisse 15 Gloria ea, qua me tuum fuisse amicum dico 16 I. e. ego te tam honoravi amavique ac Caesarem alii. 17 Non tamen glorior me tibi fuisse familiarissimum 18 Quo se conferebant mane salutatum venientes patronos. Seneca ep. 84 *intuere*, inquit, *illas potentium domos, illa tumultuosa rixa salutantium limina.* Plinius ep. 7. lib. VIII. n. 1. *Salutabatur, colebatur*, caetera. Adde Cellarium ad Cic. Cat. cap. 4. extr. 19 Quamvis nulla actiori tib. iunctus fuerim amicitia 20 Unus ego desum ex iis, qui mane te salutatum accessere 21 Impulsor 22 Qui mortuo lessum in foro canendum, conscripsi 23 Agamemnone et Menelao, qui Atridae dicuntur, quia ab Atreo, rege Mycenarum, patruo, a quo tuti erant, filii vero fuere Plisthenis. 24 Castor et Pollux innuuntur, Tyndari filii 25 Propter Augu-

Si 26 minus, hac quoque me mendacem parte 27 fatebor.
Clausa mihi potius tota sit ista domus.
Sed neque claudenda est; et nulla potentia vires
28 Praestandi, ne quid peccet amicus, habet.
Et tamen ut 29 cuperem, culpam quoque posse negari:
30 Sic facinus nemo nescit abesse mihi.
Quod nisi delicti pars excusabilis esset;
Parva relegari poena futura 31 fuit.
Ipse sed hoc vicit, qui pervidet omnia, Caesar,
Stultitiam dici crimina posse mea.
Quaque 32 ego permisi, quaque est res passa, pepercit;
Usus et est modice fulminis 33 igne sui.
Nec vitam, nec opes, nec ademit 34 posse reverti;
Si sua per vestras victa sit ira preces.
At graviter 35 cecidi, quid enim mirabile, si quis
A 36 Iove percussus non leve vulnus habet;
Ipse suas ut iam vires 37 inhiberet Achilles,
Missa graves ictus 38 Pelias hasta 39 tulit.
Iudicium nobis igitur cum 40 vindicis adsit;

---

stum forte Caesarem 26 Si putas, ipsi nocere, quod me amico usus est, hac etiam in re 27 Dicam, me inter domus tuae cultores non fuisse, siquidem ea res tibi possit nocere 28 Praestare peccatum amici, Vor eines Freundes Missethat stehen 29 Quamvis 30 Sic norunt omnes, me aliquid admisse, quo vel exsilio graviorem poenam mererer 31 Fuisset relegatio, cum crimine comparata, poena admodum levis 32 In quantum 33 Ceu Iupiter suo fulmine 34 Potestatem et spem redeundi in patriam 35 Deveni in gravissimum malum 36 Ab Augusto, tanquam altero Iove 37 Etsi non omnibus vibrabit viribus. 38 Quia in Pelio monte Thessal. Caesa et a patre Peleo Achilli donata erat. Vid. eam describentem Homerum Iliad π. 140. 39. I. e. intulit 40 Quum ipse Augustus, quo punitus sum, me excuset quodammodo iudicio suo

Non est cur tua me ianua nosse neget.
Culta quidem ( fateor ) citra 41 quam debuit, illa ;
Sed fuit in fatis hoc quoque, credo, meis.
Nec tamen officium 42 sensit magis altera nostrum.
43 Hic, illic, vestro sub 44 Lare semper eram.
45 Quaeque tua est pietas, ut te non 46 excolat ipsum,
Ius aliquod 47 tecum fratris amicus habet.
Quid, quod, ut 48 emeritis referenda est gratia semper,
Sic est 49 fortunae promeruisse 50 tuae?
Quod si permittis nobis suadere, quid 51 optes:
Ut des, quam reddas, 52 plura, precare Deos,
Idque 53 facis, quantumque licet meminisse solebas
Officii caussa pluribus esse 54 dati.
55 Quolibet, in numero me, Messaline, repone:
Sim modo pars vestrae non 56 aliena domus.
Et mala Nasonem ( quoniam meruisse videtur )
Si non ferre 57 doles, at 58 meruisse dole.

---

41 Non pro eo, se debuit coli 42 Magis tamen nulla alia a me domus culta est 43 Sive in tua, sive fratris domo 44 Domo, sup I, 1, 10 45 Amor erga fratrem 46 Quamvis te ipsum non colet digne 47 Apud te ius habet aliquod amicus fratris tui 48 Bene de amicis meritis. 49 Decet fortunam tuam seu te fortunatum. 50 Parare tibi amicos, alios miseros adiuvare 51 A diis petas 52 Beneficia potius aliis exhibeas, quam ab aliis accipias 53 Plura das, quam accipis 54 Aliis plura officia praestabas, quam accipiebas 55 Numera me modo inter cultores tuos vel infimos 56 Modo non plane excludar ex iis, qui te colunt 57 Perpeti 58 Saltem dole ea me meruisse.

## I. EPISTOLA VIII.

# SEVERO.

ARGUMENTUM.

*Severo amico exponit, se cinctum hostibus in assiduis semper praeliis versari, miroque amicorum, coniugis, filiae, et patriae desiderio teneri. Simul dolet, quod quum careat praediolo, et hortis, arando, seminando curas imminuat. Colligit, tamen prae hostium multitudine, quae Tomitanam civitatem semper infestant, non posse id sibi praestari. Postremo laetatur, quod contra in Severo sint omnia secunda: monetque, ut impetret locum aliquem magis propinquum dari sibi ab Augusto.*

A tibi dilecto missam Nasone salutem
Accipe, pars animae 2 magna, Severe, meae.
Neve roga, quid agam; si persequar 3 omnia flebis;
Summa satis 4 nostri si tibi nota mali.
Vivimus assiduis expertes pacis in armis,
Dira pharetratro 5 bella movente Geta.
Deque tot 6 expulsis sum miles 7 in exsilio solus;
Tuta (nec invideo) 8 caetera turba iacet.
Quoque magis nostros venia dignere libellos,
Haec in 9 procinctu carmina facta leges.

1 Eleg. VIII. 2. Horat. I, Od., 3 8. *serves animae dimidium meae*. Maxima amicitia indicatur 3 Narrem tibi omnia mala, queis premor 4 Sufficiat tibi, si summa noris malorum meorum 5 Pharetram et sagittas portante 6 Exsulibus 7 Dum exsul, sum, miles etiam esse cogor, et arma adversus dros capere Getas 8 Exsulum turba 9 Quum armatus et

Stat vetus urbs, ripae vicina binominis 10 Istri,
Moenibus 11 et positu 12 vix adeunda loci.
13 Caspius Ægypsos (de se si credimus 14 ipsis)
Condidit; et proprio nomine dixit 15 opus.
16 Hanc ferus 17 Odrysiis, inopino 18 Marte peremtis
Cepit, et in 19 Regem sustulit arma Getes.
Ille memor magni generis, virtute quod auget,
Protinus innumero milite cinctus adest.
Nec prius abscessit, merita quam caede nocentum
Se nimis 20 ulciscens, extitit ipse nocens.
At tibi, Rex aevo 21 detur, fortissime, nostro,
Semper honorata sceptra tenere manu.
Teque, 22 quod et praestat (quid enim tibi 23 plenius optem?)
Martia cum magno Caesare Roma 24 probet.
Sed memor unde 25 abii, queror, o iucunde sodalis,
Accedant nostris saeva quod arma malis.
Ut careo vobis Stygias detrusus in 26 oras;
Quatuor 27 autumnos Pleias orta facit.
Nec tu credideris urbanae commoda vitae

---

paratus ad pugnam forem 10 Nam et Ister dicitur et Danubius 11 Ob moenia 12 Quia, i. e. in arduo et saxoso sita est, loco et accedi facile non potest 13 Et gente Casp. 14 Ægyptiis de suae urbis origine tradentibus 15 Ægyptum 16 Urbem 17 I. e. Thracibus; nam Odrysii in Thracia fuere 18 Bello 19 Rhoemetalces forte fuit, aut Cotys fil. Thraciae reges 20 Modum excedens se ulciscendo ipse peccavit 21 Qui barbaros Ægypto et vicinis Tomo locis expulisti 22 Quod Roma etiam facit 23 Maius et excellentius 24 Amet te bellicosa Roma 25 Sum digressus 26 Leto quasi datus, dum missus fui in exilium 27 Quatuor anni sunt Caeterum *Pleias* orta dicitur ortu acronycho; nam, ut Cellarius, qui ipsum hunc nostri locum, ut exemplum ortus acronychi adfert in Elementis Astronomiae p. 36 vespere oritur, cum sol in Scorpione

Quarere 28 Nasonem ; quaerit et illa tamen.
Nam modo vos animo dulces reminiscor, amici:
Nunc mihi cum cara coniuge nata 29 subit :
Eque domo rursus pulcrae loca vertor ad Urbis:
Cunctaque 30 mens oculi pervidet illa suis,
Nunc fora, nunc 31 aedes, nunc marmore tecta theatra,
Nunc subit aequata 32 porticus omnis humo.
Gramina nunc 33 campi pulcros spectantis in hortos,
34 Stagnaque et 35 Euripi, 36 Virgineusque liquor.
At, puto, sic Urbis misero est erepta voluptas,
Quolibet 37 ut saltem rure frui liceat.
Non meus 38 amissos animus desiderat agros,
Ruraque Peligno 39 conspicienda solo :
Nec quos piniferis positos in collibus hortos
Spectat Flaminiae 40 Clodia iuncta viae.
Quos ego nescio cui colui, quibus ipse solebam

---

signo opposito est. Adde *Plin.* XVIII, 31. 28 Quippe qui iam feris Scytharum moribus adsuetus sum 29 Venit in mentem, recordor natae, eamque desidero 30 Omnia urbis Romae pulcra loca animo cerno 31 Sacrae, templa 32 Debebat sc. aequari solum et complanari propter colles 33 Martii, cui adiacent horti pulcherrimi 34 In quibus aqua colligitur in Campo Martio etiam lacus a Iul. Caes. trans Tiberim ad pugnam navalem fodi iussus 35 Aquaeductus, imprimis a Iul. Caes. Circo additos. Lege *Sue*ton et eius interpretes 36 Virgineus liquor, sc. aqua Virgo appellata est, quod, quum milites aquam quaerent, virgo quaedam ipsis scaturigines quasdam mostravit, quas secuti fodendo magnam aquae copiem invenere 37 Saltem aliquantum amoeno rure licet mihi frui *Prolepsis* est, ad quam mox respondet 38 Relictos 39 Quos habui, possedi, in *Pelignis*, ubi patria Nasonis, Sulmo erat 40 Claudia via contigua Flaminiae. Hic enim hortos habui Ovidius Flammina via a C. Flaminio strata est, et nomen ab eo accepit, ducit in Umbriam et Ariminum, ut Claudia,

Ad sata [41] fontanas ( nec pudet ) addere [42] aquas.
Sunt, ibi, si [43] vivunt, nostra quoque [44] consita quondam,
Sed non et nostra [45] poma legenda manu.
Pro quibus amissis utinam contingere possit
Hic saltem profugo [46] gleba colenda mihi!
Ipse ego [47] pendentes ( liceat modo ) rupe capellas,
Ipse velim baculo pascere [48] nixus oves.
Ipse ego, ne solitis [49] insistant pectora curis,
Ducam ruricolas sub iuga [50] panda boves.
Et discam Getici quae [51] norint verba iuvenci :
Adsuetas illis adiiciamque [52] minas.
Ipse manu [53] capulum prensi moderatus aratri
Experiar [54] mota spargere semen humo.
Nec dubitem longis purgare [55] ligonibus arva :
Et dare iam sitiens quas bibat hortus, aquas.
Unde sed hoc nobis, [56] minimum quos inter et hostem
Discrimen murus clausaque [57] porta facit?
At tibi nascenti ( quod toto pectore laetor )

---

seu Clodia Florentiam, pistorium, et Lucam 41 Consita, plantas, arbores 42 Irrigare 43 Virent vigentque 44 Plantatae arbores fructiferae, quarum fructus manu tua decerpas 45 Fructus. *Pomi* enim vox generalis est 46 Ager aliquis 47 Adscendentes colles et rupes. Virg. Eccl. 1, 76.

*Non ego vos posthac viridi proiectus in antro.*
*Dumosa pendere procul de rupe videbo.*

De Capellis loquitur 48 Innixus 49 Intenta sint, ut ex animo curas depellam 50 Curva 51 Verba pastorum vel incolarum Scythiae, quibus pascentes pecora utuntur 52 Quibus pelluntur aguntur que pecora 53 Stivam quia manu capitur ab aratoribus 54 Versa arata 55 A lolio 56 *Sc.* sperare licet 57 Qui cinctus sum hostibus ferocissimis, quos murus tantum et clausa porta urbis sum

Nerunt fatales 58 fortia fila 59 Deae.
60 Te modo campus habet, densa 61 modo porticus umbra;
Nunc, in quo ponis tempora 62 rara 63 forum.
64 Umbria nunc revocat, nec non 65 Albana petentem
66 Appia ferventi ducit in arva 67 rota.
Forsitan 68 hic optes, ut iustam supprimat iram
Caesar, et hospitium sit tua villa meum.
Ah nimium est, quod amice petis! 69 moderatius opta,
Et voti, quaeso, contrahe 70 vela tui.
Terra velim propior, nullique obnoxia bello
Detur: erit nostris pars 71 bona demta malis.

---

movet 58 Felicem vitam potes ducere ex voluntate *Parcarum* et fati 59 Deae fatales *Parcae* sunt 60 *Martius* 61 Deusam umbram praebens 62 Ubi raro caussarum patronum agis, quod in felicitatis parte omnino est ponendam 63 Potissimum id quod Romanum, magnum, vetus et Latium est appellatum. Tria enim erant fora, in quibus celebrabantur iudicia; id nempe, de quo diximus, et forum Caesaris, nec non forum Augusti 64 Est in Italia, Sabinos inter et Etruriam, ubi praedia, Severus habebat 65 Albana arva sunt Albana praedia; *Alba longa* in Latio 66 Sc. via, a Claudio Appio, qui munivit, dicta 67 Curru, cuius asses et rotae celeriter circumactae calefiunt. 68 In praed o tuo. 69 Non tam multum mihi debes optare, qui ipse mino e Caesaris gratia fuerim contentus 70 Metaphorice haec dicuntur, perinde ut notum illud Horatii II. 10. 13.

*Contrahes vento nimium secundo*
*Turgida vela*

71 *Magna*.

## I. EPISTOLA IX.

# MAXIMO

### ARGUMENTUM.

*Factus certior Poeta literis Maximi, de obitu Gelsi amici, a quo unice amabatur: sperabatque eius precibus Maximum daturum operam, ut reduceretur in patriam, dicit se eam epistolam lacrymis madefecisse: nec acerbius sibi quidquam ea re contigisse: eo toto tempore, quo fuit in Ponto: simul eius erga se ac etiam maximum fidem et amorem exponit. Quam ob caussam fatetur velle, se quoquo potest modo eius funus decorare; sibi quoque haud secus ac mortuo ut opem ferat, precatur.*

Quae mihi 1 de 2 rapto tua venit epistola Celso,
Protinus est lacrymis humida facta meis.
Quodque nefas 3 dictu; fieri nec posse putavi,
Invitis oculis littera lecta tua est.
Nec quidquam ad nostras pervenit acerbius aures
4 Ut sumus in Ponto, perveniatque precor.
Ante meos oculos tanquam 5 praesentis imago
6 Haeret, et 7 extinctum vivere fingit amor.
Saepe refert 8 animus lusus gravitate 9 carentes,
Seria cum 10 liquida saepe peracta fide.
Nulla tamen subeunt mihi tempora 11 densius illis,

1 Eleg. IX. 2 Morte sublato et erepto nobis. 3 Dici non debebat de litteris tuis, quas nunquam non gratissimas mihi futuras esse credidi 4 Ab eo tempore, quo in Ponto vixi 5 Nempe Celsi mei tui 6 Obversatur 7 Mortuum 8 Mecum reputo et recordor 9 Memini insuaves aut molesti 10 Certa et incorrupta, non infucata 11 Crebrius

Quae vellem vitae 12 summa fuisse meae.
Cum 13 domus ingenti subito meo lapsa ruina
Concidit, in 14 domini procubuitque caput.
Adfuit ille 15 mihi, cum pars me magna 16 reliquit,
Maxime; 17 Fortunae nec fuit ille comes.
Illum ego non aliter flentem mea funera 18 vidi,
Ponendus quam si frater in 19 igne foret.
Haesit in 20 amplexu, consolatusque iacentem est,
Cumque meis lacrymis miscuit 21 usque suas.
O quoties vitae custos invisus 22 amarae.
Continuit 23 promtas in mea fata manus.
O quoties dixit, Placabilis ira 24 Deorum est:
Vive, nec ignosci tu tibi posse 25 nega.
Vox tamen illa fuit 26 celeberrima, Respice quantum
Debeat auxilii Maximus esse tibi.
Maximus incumbet: 27 quaque est pietate, 28 rogabit,
Ne sit ad extremum 29 Caesaris ira tenax.
Cumque suis fratris vires 30 adhibebit, et omnem;
Quo levius 31 doleas, experietur opem.
Haec mihi verba 32 minuerunt taedia vitae,

---

12 Ultima 13 Cum calamitas exsilii mei ingrueret 14 Meum Ovidii 15 Celsus mihi solatio praesto erat 16 Amicorum 17 Non secutus est fortunam: et cum ea me deseruit 18 Meum casum, exsilium 19 Quam si frater eius esset mortuus, et iam in rogo cremandus. 20 Arcte et diu me amplexabatur 21 Perseveranter 22 Molestus mihi, quia obsistebat, ne mihi manus ipse violentas inferrem 23 Paratum me ad me ipsum interficiendum 24 Caesarum 25 Ne de venia impetranda despera 26 Frequentissima, frequentissime tamen verbis iis ad me usus est 27 Operam dabit 28 Pro pietate et fide erga te sua 29 Ne perdurct semper Augusti ira 30 Gratiam, qua valet apud Augustum 31 Ut minuatur exsilii calamitas 32 Molestissimae et miserae

Quae tu, ne fuerint, Maxime, vana, 33 cave.
Huc 34 quoque venturum mihi se iurare solebat,
Non nisi te longae 35 ius sibi dante viae.
Nam tua non alio coluit penetralia 36 ritu,
Terrarum dominos quam colis ipse 37 Deos.
Crede mihi, multos habeas cum 38 dignus 39 amicos,
Non fuit e multis quodlibet 40 ille minor.
Si modo nec census, nec 41 clarum nomen avorum,
Sed probitas magnos ingeniumque 42 facit.
Iure igitur lacrymas Delso libamus 43 ademto;
Cum 44 fugerem, vivo quas dedit ille mihi.
Carmina iure damus raros 45 restantia moses;
Ut tua 46 venturi nomina, Celse, legant.
Hoc est, quod possum Geticis tibi mittere ab arvis:
Hoc solum est istic, quod liquet esse meum.
Funera nec potui comitare, nec ungere 47 corpus:
Atque tuis toto dividor 48 orbe rogis.
Qui potuit, quem tu pro numine 49 vivus habebas,
Praestitit officium Maximus omne tibi.
Ille tibi exsequias, et 50 magni funus honoris

---

33 Falsa, fac ut fiat id quod mihi de te Celsus confirmavit 34 Tomos 35 Potestatem te sibi ab Augusto proficiscendi ad me impetrante 36 Domum 37 Augustum et eius Iam 38 *Quamvis habeas* 39 *Quod* et mereris. 40 Nemine minor fuit, nulli postponendus. 41 Pecunia, opes 42 *Si* modo verum est, eos demum esse homines magnos, qui non censu et illustri genere, sed probitate ac ingenio tales censentur esse 43 Damus, profundimus, ut sacrificantes faciunt, unde est metaphora sumta 44 Irem in exsilium 45 Optimos, singulares 46 *Posteri.* 47 *Quod* fieri solebat, ut Kirchmannus testatur l. 1. c. 7. de fun Rom 48 Longissime absum ab eo loco, ubi es crematus 49 Quem tu maxime colebas 50 *Punus* curavit

Fecit, et in gelidos 51 versit amoma 52 sinus.
Diluit et lacrymis moerens unguenta profusis,
Ossaque vicina 53 condita texit humo.
Qui, 54 quoniam extinctis, quae debet, praestat amicis,
Et 55 nos extinctis adnumerare potest.

---

satis amplum et splendidum 51 Fudit. Vid Virg, Æn. VI 244: notandus est Servii locus: *Fundere ait est supina manu libare, quod fit in sacris supernis. Vergere autem est* conversa in sinistram manu ita fundere ne patera *convertantur, quod in infernis fit.* 52 *Amomum* adoratissima herba est 53 Romae vicina terra se peliit 54 Maximus. 55 Me exulantem mortuis quasi potest connumerare, et reditum mihi ab Augusto impetrare.

## I. EPISTOLA X.

# FLACCO

### ARGUMENTUM.

*Ad Flaccum scribens Poëta, corporis languorem, eiusque rei caussam exponit: cumque rogat cum fratre, ut sibi opem ferat, Augustumque ei mitiorem reddat.*

Naso 2 suo 3 profugus mittit tibi, Flacce, salutem;
Mittere rem si quis, qua caret ipse potest.
Longus enim curis vitiatum 4 corpus amaris
Non patitur vires languor habere 5 suas.
Nec dolor ullus adest, nec febribus uxor 6 anhelis, 7

---

1 Eleg. X. 2 Ita construendum: Flacce, Naso profugus mittit salutem tibi suo 3 Amico 4 Debile 5 Debitas 6 Quia in febris morbo magno aestu adfligimur 7 Quoniam ob

Et peragit soliti 8 vena tenoris 9 iter.
10 Os hebes est, positaeque movent fastidia, 11 mensae;
Et queror, invisi 12 cum venit hora cibi.
Quod mare, quod tellus, adpone, quod educat aer:
Nil ibi, quod nobis 13 esuriatur erit.
14 Nectar et 15 ambrosiam, 16 latices epulasque 17 Deorum,
Det mihi formosa nava 18 Iuventa manu,
Non tamen excuciet 19 torpens sapor ille palatum:
Stabit et in stomacho pondus 20 inerte 21 diu.
Haec ego non ausim cum 22 sint verissima cuivis
Scribere: 23 delicias ne 24 mala nostra vocent
Scilicet 25 is status est, ea rerum forma mearum,
Deliciis etiam possit ut esse locus.
Delicias illi precor has contingere, si quis,
Ne mihi sit levior Caesaris ira, 26 timet.
Is quoque, qui gracili 27 cibus est in corpore somnus,

---

aestum et sitim laborantes febri anhelant 8 Arteria pulsum suum servat adhuc 9 Modi consueti, pulsus et motus soliti 10 Palatum stupore adfectum est, nec cibum adpetit 11 Cibi in mensis adpositi 12 Quem fastidio 13 Quod a me adpetatur avide 14 Nectar potio Deorum fingitur 15 Ambrosia Deorum cibus est 16 Potum 17 Cibum, qui potus et cibus est Deorum 18 Iuventa est Hebe, filia Iunonis, quae potum cibumque porrigere Diis dicebatur: 19 Hebes, nihil adpetens 20 Non concoquente 21 Cibus mihi in stomacho diu multumque erit molestus 22 Licet 23 Hominis delicatuli fastidium 24 ἀνορεξίαν, et cibi fastidium, ne quis dicat, me delicatum esse nimium et cibis parabilibus esse contentum nolle 25 Ironice isthaec intellige 26 Non vult, ut Caesar aliquando mihi futurus sit propitius 27 Corpus meum gracile instar cibi nutrire

Non alit officio corpus 28 inane suo.
Sed vigilo, vigilantque mei sine fine 29 dolores:
Quorum materiam 30 dat locus ipse mihi.
Vix igitur possis visos agnoscere vultus:
Quoque ierit, quaeras, qui fuit ante color.
Parvus in exiles 31 succus mihi pervenit artus:
Membraque sunt cera pallidiora nova.
Non haec immodico contraxi 32 damna 33 Lyaeo:
Scis 34 mihi quam solae 35 paene bibantur aquae.
Non epulis oneror: quarum si tangar amore,
Est tamen in Geticis copia 36 nulla locis!
Nec vires adimit Veneris damnosa voluptas;
Non solet immoestos 37 illa venire toros.
38 Unda locusque nocent: et caussa valentior 39 istis,
Anxietas animi; quae mihi semper adest.
Hanc nisi tu pariter simili 40 cum fratre 41 levares,
Vix mens tristitiae moesta tulisset onus.
42 Vos estis fragili tellus non dura 43 phaselo:
Quamque negant multi, vos mihi fertis opem.
Ferte; precor, semper, quia semper egebimus illa,
Caesaris offensum dum 44 mihi numen erit.
Qui meritam nobis minuat, non finiat 45 iram,
Suppliciter vestros quisque rogate 46 Deos.

---

solet 28 Ieiunium 29 Dolore perpetuo adficior 30 Caussam 31 Tenues et confectos curis 32 Morbum 33 Vino. Lyachus est Bacchus 34 a me 35 Modico vino mistae ac temperate 56 Facultas epulae hic non dantur 37 Lectum tristis et adfecti hominis 38 Aqua, aerque 39 Maior 40 Eiusdem cuius tu fidei et probitatis 41 Pomponio Graecino ad quem scripsit ep. 6 h. I. 42 Vos exulem me sublevatis auxilio vestro Allegoria 43 Phaselus navis brevior, qua quum stagnaret Nilus, Ægyptii usi sunt. Vid. Hor. III. Od. 2. 29; et ibi Æron 44 Usque dum 45 Ex silium 46 Caesares quibus quilibet vestrum est familiaris

# P. OVIDII NASONIS EPISTOLARUM EX PONTO

## LIBER II.

### 1. EPISTOLA I.

### GERMANICO CAESARI.

ARGUMENTUM.

*Tiberius Neronis ovationem, quam hic digniori nomine triumphum appellat Poeta, ad se in Scythiam fama pertulerat, quam dicit sibi magnam laetitiam attulisse, eiusque formam describens, Caesaris clementiam laudat, qui cum hostibus in bello captis vitam concesserit, sperat quoque maiorem in modum illum usurum in se eadem clementia. Deinde Deos precatur, ut Tiberio longiorem vitam concedant.*

Huc quoque 2 Caesarei pervenit fama triumphi,
Lanquida quo fessi vix 3 venit aura noti.
Nil fore 4 dulce mihi Scythica 5 regione putavi.
Iam minus hic odio, est, quam fuit ante locus
Tandem aliquid pulsa curarum nube 6 serenum
Vidi; Fortunae verba 7 dedique meae.

---

1 Eleg. *I.* 2 Tiberii Caesaris de Illyrico trium 3 *Propter* longinquitatem. Sup. I. 5, 71. 4 Gratum et suave 5 In. 6 Laetabile, gaudio dignum 7 Laetitia quadam calamitatem

8 Nolit ut ulla mihi contingere gaudia Caesar,
9 Velle potest cuivis haec tamen una dari.
Di quoque, ut a cunctis hilari pietate colantur,
Tristitiam poni 10 per sua festa iubent.
Denique, quod certus 11 furor est audere fateri,
Hac ego laetitia, 12 si vetet ipse, fruar.
Iupiter utilibus quoties iuvat imbribus agros,
Mista 13 tenax segeti crescere lappa solet.
Nos quoque frugiferum sentimus inutilis 14 herba
15 Numen; et invita 16 saepe iuvamur ope.
Gaudia Caesareae mentis pro parte 17 virili
Sunt mea; privati 18 nil habent illa domus.
19 Gratia, Fama, tibi 20 per quam spectata triumphi
Incluso mediis est mihi pompa Getis.
21 Indice te didici, nuper visenda 22 coisse
Innumeras gentes ad 23 Ducis ora sui.
Quaeque capit vastis immensum moenibus orbem,
Hospitiis 24 Romam vix haluisse locum.
Tu mihi narrasti, cum multis 25 lucibus ante
26 Fuderit assiduas nubilus Auster aquas.
Numine coelesti Solem fulsisse serenum,
27 Cum populi vultu conveniente die.
Atque ita 28 victorem, cum magno vocis 29 honore,

meam fefelli. 8 Quamvis nolit, 9 Tamen concedet cuilibet gaudio non levi ob triumphum eum, seu ovationem potius perfrui. 10 deponi dierum festorum tempore. 11 Aliquid invito Augusto facere velle manifestus furor est 12 Etsi 13 Lappa tenax, quae vestibus solet adhaerescere, Kleine Kletten. 14 Exsul. 15 Caesarem bonos et malos victoria sua exhilarantem 16 Praeter Augusti voluntatem aut consilium 17 Quantum vir potest gaudere. 18 Omnia illius domus pertinent ad publicum- 19 Gratias ago tibi, Fama. 20 Cuius beneficio 21 Te indicante 22 Confluxisse. 23 Tiberii 24 Ut tot hospites reciperet 25 Diebus. 26 Effuderit. 27 Populi hilaritatem et gaudia de quasi imitante 28 Tiberium 29 Cum lande fortitudinis

30 Bellica laudatis dona dedisse viris :
Claraque sumturum 31 pietas insignia vestes ,
Thura prius sanctis imposuisse 32 focis :
33 Iustitiamque sui 34 caste placasse 35 Parentis;
Illo 36 quae templum 37 pectore semper habet.
Quaque ierit 38 felix adiectum plausibus omen;
39 Saxaque 40 roratis 41 erubuisse rosis.
Protinus 42 argento 43 versos imitantia muros
Barbara cum victis oppida 44 lata viris ;
Flumina que , et montes , et in altis pascua silvis;
Armaque cum telis in 45 strue mista suis ;
Deque 46 triumphorum , quod 47 Sol incenderit , auro
Aurea Romani tecta fuisse 48 fori :
Totque tulisse 49 duces captivis addita collis
Vincula , paene hostes quot satis esse fuit.
Maxima pars horum vitam veniamque tulerunt,
In quibus et belli summa caputque 50 Bato.
Cur ego posse negem minui mihi Numinis iram,
Cum videam mites hostibus esse Deos ?
Pertulit huc idem nobis , Germanice , rumor ,

---

militum. 30 Donativum , seu congiarum , vel armilas hastas puras , torques , phaleras , reliqua. 31 Tiberium sumturum pictas vestes , clare insignia. 32 Aris. 33 Simulacrum Institiae ab Augusto dedicatum. Vid. inf III, 6 , 25. 34 Pie. 35 Augusti 36 Quae iustitia, 37 In Pectore illo Augusti 38 *Plausum* esse ingeminatumque Io triumphe boni hominis caussa 39 Vias lapidibus stratas, 40 Adhuc rore madentibus et sic recentibus, vel creberrimis et tam multis , quam est ros , quum cadit 41 Rubicunda facta esse. 42 In argento, ex quo caelabantur 43 Eversos 44 Lata fuisse in ferculis 45 In modum struis seu tropaei composita 46 In triumpho lato 47 Fulgore suo ita illustravit, ut videretur ardere 48 Visa sc. 49 Hostiles, captivos 50 Dux Dalmatarum, qui tandem se Tiberio debebat, et ab eo veniam impettabat. Vid. Paterculum II. 12 II 4.

Oppida sub 51 titulo nominis isse 52 tui,
Atque 53 ea te contra 54 nec muri mole, nec armis,
Nec satis 55 ingenio tuta fuisse loci.
Di tibi dent annos! a te 56 nam caetera sumes,
Sint modo virtuti tempora longa tuae.
Quod precor eveniet, sunt quiddam 57 oracula vatum.
Nam Deus optanti 58 prospera signa dedit.
Te quoque victorem 59 Tarpeias scandere in arces,
Laeta 60 coronatis Roma videbit equis.
Maturosque 61 Pater 62 nati spectabit honores,
Gaudia percipiens, quae dedit ipse 63 suis.
Iam nunc haec a me, iuvenum belloque togaque 64
Maxime, dicta tibi vaticinante 65 nota.
Hunc quoque carminibus referam fortasse triumphum;
Sufficiet nostris si 66 modo vita malis.
Imbuero 67 Scythicas si non prius ipse sagittas;

---

51 *Picta* quaedam oppida lata fuisse in triumphi pompa ac nomine tuo inscripta fuisse. 52 Fuisse lata. 53 Oppida. 54 Contra te 55 Natura loci. 56 Bonitate naturae tuae. 57 *Poetarum* dicta sunt oraculum instar et vera praedicunt 58 *Mihi* 59 Capitolium, a Vestali Torpeia, interfecta eo loco a Sabinis post proditam arcem: Legendus Livius, lib. I. cap. 11 et 15. 60 Lauru enim triumphales equi coronari solebant. 61 Quos mereberis maturiore aetate olim 62 Tiberius 63 Augusto eiusque domui. 64 Domi, pacis tempore, in administranda rep toga pacis signum, sagum belli 65 *Structurae* ordo is est: o Maxime Iuvenum et bello, et toga, iam nunc nota, quae a me vaticinante dicta sunt 66 *Si* modo ego tot malis sufficiam ita perferendis, ut vivam, vel si adflicto mihi superfuerit satis ad id vitae temporis 67 Si ipse non prius, quam

68 Abstuleritque ferox hoc caput ense Getes.
Quod si, me salvo, 69 dabitur tibi 70 laurea templis;
Omnia bis 71 dices vera fuisse mea.

---

id fiat, a *Scythis* interficiar. 60 Absciderit 69 Inferetur a te in templa 70 Corona e lauro facta 71 Quod et Tiberio vere praedixerim triumphum. Vid. Trist. IV. 2. et nunc etiam tibi.

## 1 EPISTOLA II.

# MESSALINO

### ARGUMENTUM.

*Messalinum rogat, ut eo quo solebat vultu, salutem accipiat missam vel ab ipso mari Euxino, ubi Poeta exsulabat; eumque monet, ut lecto eius nomine non dubitet etiam legere totam epistolam, quanto quidem non perpetravit tot ac tanta mala, ut eius carmina non possint ab eo legi. Deinde eum artificiose precatur, ut quum tempus ad id idoneum exstet, sibi Augustum reconciliet. Postremo monet, ut hoc tentet ea lege, si viderit sibi id minime nociturum.*

Ille domus vestrae primis venerator ab annis
Pulsus ad Euxini Naso 2 sinistra freti;
Mittit ab indomitis 3 hanc, Messaline, salutem,
Quam solitus praesens est tibi 4 ferre, Getis.
Hei mihi, si lecto vultus tibi nomine non est, 5
Qui 5 fuit, et dubitas 6 caetera perlegere!

---

1 Eleg. II. 2 In parte sinistra ingredientibus sita 3 Feris, ferocibus, ut saepius vocat. 4 Dicere praesens 5 Talis, qualis fuit ante 6 Veteris.

Perlege, nec mecum pariter 7 mea verba relega:
Urbe 8 licet vestra versibus esse meis.
Non ego 9 concepi, si Pelion 10 Ossa tulisset,
Clara mea tangi 11 sidera posse manu.
Nec nos Enceladi 12 dementia 13 castra secuti,
In rerum dominos movimus arma Deos.
Nec, quod Tydidae 14 temeraria dextera fecit,
Numina 15 sunt telis ulla petita meis.
Est mea culpa gravis, sed quae me perdere solum
Ausa sit, et nullum maius 16 adorta nefas.
Nil, nisi non sapiens 17 possum, timidusque vocari:
Haec 18 duo sunt animi nomina vera mei.
Esse quidem fateor, meritam post Caesaris iram,
Difficilem precibus te quoque iure meis.
Quaeque tua est pietas 19 in totum nomen Iuli,
Te laedi; cum quis laeditur inde, 20 putas.
Sed licet arma 21 feras, et vulnere saeva 22 mineris,
Non tamen efficies ut timeare mihi.

---

7 Scripta carmina 8 In urbe I, 1, 20, 21. 9 Cogitavi, in animum induxi 10 Si Ossae impositus fuisset Pelion. Montes sunt Thesaliae Vid. Apollod. I, 7. 4. Trist. II, 1. 71. 11 Oppugnari, violari. 12 Enceladus, gigantum bello clarus., fulmine ictus et Ætna oppressus fingitur Pulchre Cornelius Severus Ætna v. 7.

*Gurgite Trinacrio morientem Iupiter Ætna*
*Obruit Enceladum, vasti cui pondere m ntis.*
*Æstuat et patulis axpirat faucibus ignes,*
*Haec et mendosae vulgatae licentia famae.*

*Vatibus ingenium est, hinc audet nobile carmen* reliq. 13 Dementis Enceladi, per Hypallagen. 14 Diomedis. fil Tydei, regis Ætoliae 15 Ut a Diomede *Mars* et Venus pro Troianis pugnantes 16 *Qua* me solum perdidi, aliud fecimus et scelus ausus non sum 17 Sup. I, 7. 44. 18 Ita vere nominor non sapiens, nempe timidus 19 Erga totam gentem Iuliam et ex ea Caesares. 20 Ex domo Iulia. 21 Armatus sis: Miles enim erat Messalinus, et fortem se gesserat Dalmatiae et Pannoniae praefectus 22 Licet velis

Puppis 23 Achaemeniden Graium Troiana recepit.
Profuit et 24 Myso Pelias 25 hasta duci.
Confugit interdum 26 templi violator ad aram,
Nec petere offensi numinis horret opem.
Dixerit hoc aliquis tutum non esse: fatemur;
Sed non per placidas it mea 27 puppis aquas.
Tuta petant alii, fortuna miserrima tuta est:
Nam timor eventus 28 deterioris abest.
(Qui rapitur fatis, quid 29 praeter fata requirat?
30 Saepe creat molles aspera spina rosas.
Qui rapitur spumante salo 31; sua brachia 32 canti
Porrigit, et spinas duraque saxa 33 capit)
Accipitrem metuens pennis trepidantibus 34 ales,
Audet ad humanos fessa venire sinus.
Nec se vicino dubitat committere tecto,
Quae fugit infestos territa cerva canes.
Da, precor, accessum lacrymis mitissime, nostris:
Nec rigidam 35 timidis vocibus obde forem.
Verbaque nostra favens 36 Romana ad Numina perfer,
Non tibi 37 Tarpeio culta tonante minus.
Mandatique mei legatus suscipe caussam,
Nulla meo quamvis 38 nomine caussa bona est.

---

me abigere a te armis 23 Achaemenides hic ab Ulysse in Sicilia relictus ad Æneam confugiebat, monebatque eum, ut a Cyclopibus caveret, ab eo in navim recipiebatur. Virg. Æn. III. 190. 667. 24 Telepho regi Mysiae qui quum ab Achille esset sanciatus, nec sanari posset, ex hastae Achillis rubigine malagma factum vulnerique impositum est 25 Achillis. v. Sup, I. 7. 52 26 Qui commisit sacrilegium 27 Sicuti nautae, ita ego adfluctus cum confugere ad portum cogor, qui est proximus, licet non adeo tutus 28 Casus 29 Quid desideret, nisi ut fata sua meliora fiant 30 Saepe fatis duris prosperiora solent evenire. *Metaph.* 31 *Mari* 32 Adprehendit duram cautem. 33 Prehendit. 34 Columba. 35 Immitem. 36 Augustum Caesaresque 37 Iove Capitolino 38 In qua ego sum reus.

Iam prope [39] depositus, certe iam frigidus, aeger,
Servatus per te, si modo server, ero.
Nunc tua pro lapsis [40] niatur [41] gratia rebus,
Principis [42] aeterni quam tibi praestat amor.
Nunc tibi et eloquii [43] nitor ille domesticas adsit
Quo poteras trepidis utilis esse reis.
Vivit enim in vobis facundi lingua parentis,
Et res haeredem [44] repperit illa suum.
Hanc ego non, ut me defendere tenet, [45] adoro.
Non est confessi caussa tuenda rei.
Num tamen excuses erroris [46] origine factum,
An nihil expediat tale [47] monere, vide.
Vulneris id [48] genus est, quod cum sanabile non sit,
Mon contrectari tutius esse putem.
Lingua, sile: non est ultra narrabile quicquam.
Posse velim cineres [48] obruere ipse meos.
Sic igitur, quasi me nullus deceperit error,
Verba [50] face, ut vita, quam dedit [51] ipse, fruar.
Cumque serenus [52] erit vultusque [53] remiserit illos,

---

39 Desperatus 40 Laboret pro me lapso et misero 41 Qua polles apud Augustum 42 Augusti, inter Deos referendi. 43 Consueta familiae tuae sermonis elegantia 44 Eloquentia illa vobis, tanquam hereditas, tradita est a parente 45 Oro, compositum verbum pro simplici, ut versa vice frequenter simplex pro composito adhibetur 46 Specie et praetextus 47 Excusare culpam 48 Factum illud, quo Augustus laesus, ego vero sum perditus 49 Vellem, ut memoriam delicti mei ipse possim abolere. Allegoria est a cineribus in urna sepeliendis 50 Pro fac Archaismo, qui maxime est Comicis in usu. Vid. Plaut. Trinul II, 5, 25. Terent Andr IV. 1, 57: etiam ita loquitur Nepo IIV, 2, 4. 51 Augustus mihi donavit, quum posset adimere. sup I. 2. 92, 107. 52 Hilaris. 53 Exporrexeri

Qui secum 54 terras imperiumque movent.
Exiguam ne me praedam sinat esse Getarum,
Detque solum miserae mite, 55 precare, fugae.
Tempus adest aptum precibus, valet ipse, videtque
Quas fecit vires, Roma, valere tuas
Incolumis coniux 56 sua 57 pulvinaria 58 servat:
59 Promovet Ausonium 60 filius imperium.
Praeterit 61 ipse suos animo 62 Germanicus annos;
Nec vigor 43 est 64 Drusi nobilitate minor.
Adde 65 nurus, neptesque 66 pias, 67 natosque nepotum,
Caeteraque Augustae membra valere domus:
Adde triumphatos modo 68 Paeonas, adde, 69 quieti
Subdita montanae 70 brachia Talmatiae:
Nec dedignata est abiectis 71 Illyris armis
Caesareum famulo 72 vertice ferre pedem.
73 Ipse super currum placido spectabilis ore
Tempora 74 Phoebea virgine nexa tulit.

---

prius contractos. 54 δ.ς διανεῖν pro terrarum imperium. Elegans est locus Metam. I, 179, de Iove:

*Terrificam capitis concussit terque quaterque*
*Caesariem, cum qua terram, mare, sidera movit.*

55 Magis tutum 56 Livia 57 Thalamum, quasi *pulvinaria* deorum 58 Quasi iam sacerdos Augusti, quae etiam ei, post mortem constituta est. Ita Vestales virgines ignem aeternum dicuntur *servare* 59 Amplius reddit 60 Tiberius ab Augusto adoptatus, natus e Livia 61 Anteve tit excedit virtutis praestantia. 62 Fil. Drusi, Tiberii fratris, a Tiberio Augusto iubente, adoptatus 63 Nec vigor Drusi, et fortitudo animi eius nobilitate minor est 64 Tiberii ex Agrippina filii 65 Antonia, Livilla, Æmilia, Lepida. 66 Agrippina, Livilla. 67 Germanici et Drusi iunioris liberi 68 Pannonios, a Graecis Paeonas dictos Vid. et praeced. 1, 19. 41. 69 *Pacata*. 70 Tractum terrae Dalmat. 71 Illyricum, Graec. *Illyris*. 72 Se submittere Caesari 73 Tiberius 74 Laureo serto. *Phoebea* Virgo est Daphne, Gr. δάφνη, in laurum mutata, quae vox deinde

Quem pia 75 vobiscum proles 76 comitavit eumdem,
Digna parente, suo, nominibusque 77 datis,
78 Fratribus adsimilis, quos proxima templa tenentes,
Divus ab excelsa Iulius 79 a de videt;
80 His Messalinus, quibus omnia cedere debent,
Primum laetitiae non negat esse locum:
81 Quicquid ab his superest, venit 82 in certamen amoris:
Hac hominum nulli parte secundus eris.
83 Hunc colis, ante 84 diem per quem decreta merenti
Venit honoratis laurea 85 digna comis.
Felices, quibus hos licuit spectare triumphos,
Et Ducis ore Deos acquiparante frui.
At mihi Sauromate pro Caesaris ore videndi,
Terraque pacis inops undaque vincta 86 gelu.
Si tamen haec audis, et vox mea pervenit 87 istuc;
Sit tua mutando gratia 88 blanda loco.
Hoc pater ille 89 tuus, primo mihi cultus ab 90 aevo,
Si quid habet sensus umbra 91 diserta petit.

---

pro lauru a poetis usurpàtur 75 Nam et Messalinus alii-
que legati currum Tiberii secuti sunt, Vid. Sueton. Tib.
20. 76 Germanicus, Drususque. 77 Caesareo, vel Ger-
manici 78 Castori et Polluci, quorum aedem ante annos
paucos dedicatam Tiberius suo fratrisque Drusi nomine
inscripserat. Vid. Suet. c. 1 79 Iul. Caesar, cuius Basilica
ab Augusto constituta erat inter Saturni et Poll. Castu-
risque aedem 80 Caesaribus 81 Civium reliqua multitudo
82 Certat amare domum Augustum 83 Augustum, Tibe-
rium 84 Ante tempus, adhuc iuveni 85 Laurea corona,
et reliqua ornamenta triumphi 86 Conoelato 87 Romae
88 Blanditiis vel blandis precibus Caesarem roga, ut in
alium locum exsilii transferar 89 Messalla Corvinis, de
quo Vellei, II, 71, et 112 90 Ætate 91 Orator enim

Hoc petit et frater 92 quamvis fortasse veretur,
Servandi noceat, ne tibi cura mei.
Tota domus petit hoc, nec tu potes ipse negare,
Et nos in turbae parte 93 fuisse tuae.
Ingenii certe quo nos male sensimus usos;
94 Artibus exceptis, saepe probator 95 eras.
Nec mea si tantum peccata 96 novissima demas,
Esse potest domui vita pudenda tuae.
97 Sic igitur vestrae vigeant 98 penetralia gentis:
Curaque sit 99 Superis, Caesaribusque tui.
Mite, sed iratum merito mihi Numen, 100 adora;
Eximat ut Scythici de feritate loci.
Difficile est, fateor; sed tendit in ardua virtus;
Et talis meriti gratia 101 maior erit.
Nec tamen 102 AEtnaeus vasto Polyphemus in antro
Accipiet voces, 103 Antiphatesve tuas;
Sed placidus facilisque parens, veniaeque 104 paratus;
Et qui fulmineo saepe sine 105 igne tonat:
Qui, cum triste aliquid statuit, sit tristis et ipse:

---

celeberrimus et magnae auctoritatis erat 92 Valerius Cotta 93 *Me* quoque partem fuisse seu aliquem ex tuis cultoribus 94 De Amandi Arte libris 95 *Probabas* ingenium quod ex carminibus meis perspiciebas. 96 Relegationis caussam 97 Sic elegans obtestantis et voventis particula est, 98 *Domus* Messallarum. 99 Diis. 100 Augustum, mitem quidem, sed iam mihi iratum Deum 101 Mihi eo gravius erit, maioremque id propterea me inibis gratiam 102 In Ætnae spelunca habitans. Vid. Nostrum Metam. XIV f. 6, v 167. 209. 103 Laestrygonum rex in Italia ferocissimus, qui Ulyssis socios interfecit naves que submersit. *Metam* XIV 233, 240. 104 Ad veniam alii dandam 105 Qui, quasi Iupiter, tonanti quidem, sed fulmine raro homines percutit, h. e. minatur, raro infligit poenas

Cuique 106 fere poenam sumere poena sua est.
Victa tamen vitio 107 est huius clementia nostro;
Venit et ad vires ira coacta suas.
Qui quoniam patria 108 toto sumus orbe remoti:
Nec licet ante ipsos procubuisse 109 Deos:
Quos colis, ad Superos, haec fer mandata sacerdos:
Adde sed et proprias in mea verba preces.
Sic tamen haec tenta, si non nocitura putabis
Inoscas; timeo naufragus 110 omne fretum.

---

106 Et cui 107 Peccato 108 A atria longissime absumus 109 Eorum ad genua Augusti procumbere, eique supplicare. 110 Iam omnia timeo, postquam semel miser esse coepi.

1 EPISTOLA III.

# MAXIMO

ARGUAMENTUM.

*Maximi fidem et constantiam in rebus suis miseris et perditis laudat Poeta, qui non utilitate, ut vulgus ignobile, sed honestate et virtute eos probat. quos semel amandos suscepit: hortaturque illum, ut in fide perstet, et sibi, quantum potest, opem ferat.*

Maxime, qui claris nomen virtutibus 2 aequas,
Nec sinis 3 ingenium nobilitate premi;
Culte mihi (quid enim status hic a fune differt?)
Supremum vitae 5 tempus adusque meae:

---

1 Eleg. III. 2 sup. I, 2 1 it. 8, 17. 3 Superari, ingenio et nobilitate par est e aeque magnus 4 Morte 5 Usque

Rem facis afflictum non aversatus amicum;
Qua non est aevo rarior ulla tuo:
Turpe quidem dictu, sed (si modo vera fatemur)
Vulgus amicitias utilitate 6 probat.
7 Cura quid expediat prius est, quam quid sit honestum,
Et cum fortuna 8 statque caditque fides.
Nec facile invenias multis e millibus unum,
Virtutem pretium 9 qui putet esse sui.
Ipse 10 decor, recti, facti si praemia 11 desint,
Non 12 movet, et 13 gratis poenitet esse probum.
Nil, nisi quod prodest, carum est, i, detrahe menti
Spem 14 fructus avidae nemo 15 petendus erit;
At reditus iam quisque suos amat, et sibi quid sit
Utile, sollicitis supputat 16 articulis.
Illud amicitiae quondam venerabile numen
Prostat 17 et in quaestu 18 pro meretrice sedet.
Quo magis admiror, non, ut torrentibus 19 undis,
Communis vitii te quoque labe 20 trahi.
Diligitur nemo, nisi cui Fortuna secunda est;
Quae, simul 21 intonuit, proxima quaeque fugat.

---

ad exsilii, quod vix a morte differt; tempus 5 Metitur et amicos, dum sunt utiles, amat. 7 Utile antefert vulgus honesto 8 Prout fortuna amicorum est, etiam aliorum est fides, bona scil si sint felices, si infelices, mala 9 Qui propter se ipsam amandam censeat virtutem 10 Honestatis pulchritudo. 11 Si non utilitas vitae probae simul adsit 12 Placet 13 Sine pretio vix quisquam probus esse vult. 14 Utilitatis spem deme. 15 Amicus parandus. 16 Digitis, queis veteres nosque hodie adhuc subducimus rationem 17 Tanquam res venalis 18 Ut quaestum, commeretrices, faciat 19 Quasi torrentis aqua 20 Abripi simul 21 S.-

En ego, non paucis quondam munitus amicis;
22 Dum flavit velis aura secunda meis;
Ut 23 fera nimboso tumuerunt 24 aequora vento,
In mediis lacera 25 nave relinquor aquis.
Cumque alii nolint etiam me nosse videri,
Vix duo proiecto 26 tresve tulistis opem.
Quorum tu princeps; 27 nec enim comes esse sed 28 auctor,
Nec 29 petere exemplum, sed dare dignus eras.
Te, nihil exacto, 30 nisi nos 31 peccasse 32 fatentem
Sponte, sua probitas, 33 officiumque iuvant.
Iudice te, mercede caret, per seque petenda est
Externis 34 virtus incomitata bonis.
Turpe putas 35 abigi, quia 36 sit miserandus amicus;
Quodque sit infelix desinere esse tuum.
Mitius est lasso 37 digitum supponere mento;
Mergere quam liquidis ora natantis aquis:
Cerne quid 38 AEacides post mortem praestet 39 amico,
Instar 40 et hanc vitam mortis habere, puta.

---

mul ac adversa esse coepit 22 Dum fiatu quasi fortunae pr spere usus sum 23 Postquam 24 Intumuerunt fluctibus. Metaphorice scribit, sermone à navigantibus ducto 25 Fracta. 26 Misero, exuli. 27 Praecipuus. 28 Aliis xemplo esse decebat te, non exemplum caeterorum sequi 29 Sumere ab aliis 30 Factis tuis 31 Recte fecisse 32 Auferentem 33 Probitas officiumque te delectant, et pretium sunt tuae virtutis, nulla alia utilitas, quam ahis benefaciendo videaris respicere et consequi velle 34 Opibus, honoribus, bonis fortunae. 35 Felici, deferre. 36 Ideo quia 37 Naufrago opem ferre, allevare eius caput, non submergere 38 Achilles, nepos Æaci 39 Patroclo, ludos magnos, nempe in funere eius dedit 40 Si-

Pirithoum 41 Theseus 42 Stygias comitavit ad undas,
A Stygiis quantum sors mea distat aquis!
Adfuit insano iuvenis 43 Phocaeus 44 Orestae:
Et mea non minimum culpa 45 furoris habet.
Tu quoque magnorum laudes 46 admitte virorum;
Utque facis, lapso, quam 47 potes, affer opem.
Si 48 bene te, novi, si, quod prius esse solebas,
Nunc quoque es; atque animi non cecidere 49 tui.
Quo Fortuna magis saevit, magis ipse resistis:
Utque decet, ne te vicerit illa, caves:
Et bene uti pugnes, bene pugnas efficit 50 hostis;
Sic eadem prodest 51 caussa, nocetque 52 mihi.
Scilicet indignum, iuvenis rarissime, 53 ducis 55
Te fieri 54 comitem stantis in orbe 55 Deae.
Firmus 56 es; et quoniam non sunt ea, 57 qualia velles,

---

militudinem cum morte 41 Ixionis filius fuit *P*irithous, qui eo adduxit Theseum, ut rapiendae Proserpinae caussa, secum descenderet ad inferos. Sed ambos *P*luto iussit in vincula coniici ex quibus tamen Theseus Herculis virtute est liberatus 42 Ægei fil. rex Athen 43 *P*ylades, Strophii *P*hocacensis fil qui nec insanientem Orestem amicissimum sibi reliquit 44 Agamemnonis fil. a furiis agitato ob occisam matrem Clytemnestram et adulterum Ægistum. 45 Ego ipse etiam furibundus quasi fui, quam culpa mea exsilium merui 46 Mereri et consequi stude. 47 Quam opem adferre potes, vel quantum potes 48 *S*up. l. 7. 4. 49 Si adhuc es tam magnanimus 50 Fortuna mea mihi maxime adversa 51 Quia fortuna eadem prodest mihi, quia tu contra eam pugnas meque defendis 52 Quia adfligit me exsilio 53 Raris ornate virtutibus 54 Sequi tam varium esse 55 Fortunae, que insistere orbi cuidam fingitur. Vid. Gebetis tab. cap. 7 p ed Cl. Biscoffi 44 οτι, verbo habent, επι ςρογγυλȣ καθεςηκεν. εςιν. κτλ, τι τȣτο συμφωνει; προσεθηκ ασφαλος δε βεβαια εςιν η παρ αυτης δοσις, reliqua 56 Constanti animo 57 Vela talia non sunt cet.

Vela regis quassae qualiacumque 58 ratis.
Quaeque ita concussa est, ut iam casura 59 putetur,
Restat 60 adhuc humeris fulta ruina tuis.
Ira quidem primo fuerat tua iusta, nec ipso
Lenior, offensus qui mihi iure fuit:
Quique dolor pectus tetigisset Caesaris alti,
Illum iurabas protinus esse 61 tuum:
Ut tamen audita est nostrae tibi cladis 62 origo;
Diceris erratis ingemuisse meis.
Cum tua me primum solari littera coepit;
Et laesum flecti spem dare posse 63 Deum.
Movit 64 amicitiae tum te constantia longae,
Ante tuos ortus 65 quae mihi coepta fuit.
Et quod eras aliis factus, mihi natus 66 amicus:
Quodque tibi in cunis oscula prima dedi.
Quod, cum vestra domus teneris mihi semper ab annis
Culta sit, esse vetus nunc tibi cogor onus.
Me tuus ille pater Latiae 67 facundia linguae,
Quae non inferior nobilitate fuit.
Primus, ut auderem 68 committere carmina Famae,
Impulit ingenii dux fuit ille mei.
Nec, quo sit primum nobis a tempore cultus
69 Contendo fratrem posse referre tuum.
Te tamen ante omnes ita sum complexus, 70 ut 71 unus
Quolibet in casu gratia nostra 72 fores.

---

58 Qualiacumque etiam, i. e. licet non adeo bene constituta sint. Fortunam vero suam allegoria utens intelligit 59 Dilapsura 60 Consistit et cohaeret ruina mea 61 Ad te pertinere putabas 62 Caussa exsilii mei 63 *E*t spem coepit dare, laesum Deum, *Augustum*, flecti, mitigari posse 64 Ad misericordiam commovit 65 Antequam esses natus 66 Vetus amicus, qui iam tibi esse molestus cogor 67 Redi ad *I*, 2, 69, 68 Edere in publicum 69 Confirmo tibi 70 Amore, amavi. 71 Solus, tu praecipue. 72 De-

Ultima me tecum vidit, moestisque cadentes
Excepit lacrymas AEthalis Ilva 73 genis.
Cum tibi quaerenti, num verus nuntius esset,
Attulerat culpae quem mala fama meae:
Inter confessum dubie, dubieque 74 negantem,
Haerebam, pavidas dante timore 75 notas.
Exemploque nivis, quam 76 solvit aquaticus 77 Auster,
Gutta 78 per attonitas ibat oborta genas.
Haec igitur 79 referens, et quod mea crimina primi
Erroris venia 80 posse latere vides:
Respicis antiquum lapsis in rebus amicum;
Fomentisque 81 iuvas vulnera nostra tuis:
Pro quibus optandi si nobis copia 82 fiat,
Tam bene promerito 83 commoda mille precer.
Sed 84 si sola mihi dentur tua vota, precabor,
Ut tibi sit salvo Caesare, salva parens.
Haec 85 ego, cum faceres altaria 86 pinguia thure,
Te solitum memini 87 prima rogare Deos.

---

lectatio et spes mea 73 Una maris Tyrrheni insula, olim Æthalia dicta. Graece *Æthalis*, quasi Æthalica nominatur, ut ora *Sarmatis*, pro *Sarmatica* 74 Nec fateri aperte volebam, nec negare 75 Prodente rei veritatem. 76 Dissolvit, liquefacit 77 *Pluvius*, humidus. 78 Lacrymae 79 Recordans: sup. I, 9, 9. 80 Si primo modo erroris veniam impetrem 81 Solatio, et auxiliis 82 Si debeam tibi vicissim aliquid optare et adprecari 83 De me merito 84 Si solum id tibi adprecari debeam, quod tu ipse habes in votis 85 Haec eadem, quae nempe praecedunt. 86 Cum sacrificares. 87 Ante omnia, primum.

1 EPISTOLA IV.

# ATTICO

ARGUMENTUM

*Attico veterem amicitiam, eiusque fructus ultro citroque iucundiores commemorat, quibus fretus dicit, sibi persuadere, illum quamvis absentem, adhuc in fide permanere; quod ut faciat, hortatur.*

Accipe colloquium 2 gelido Nasonis ab Istro;
  Attice, iudicio 3 non dubitante meo:
Ecquid 4 adhuc remanes 5 memor infelicis amici;
  Deserit an 6 partes 7 languida cura suas:
Non ita Di 8 tristes mihi sunt, ut credere possim,
  Fasque 9 putem iam te non meminisse mei.
Ante meos oculos tua 10 stat, tua semper imago est:
  Et videor vultus mente videre tuos.
Seria multa mihi tecum collata 11 recordor;
  Nec data iucundis tempora pauca iocis.
Saepe citae 12 longis visae sermonibus horae;
  Saepe fuit 13 brevior, quam mea verba dies.
Saepe tuas factum venit modo 14 carmen aures,

---

1 El. *IV.* 2 Epistolam qua tecum colloquitur 3 De cuius fide non dubito. 4 *An.* 5 Perseveras memor esse. 6 Remanetque. an deserit rel. 7 Officium suum. 8 Irati. 9 Sc. credere 10 *Adest* 11 *Mista* ut *Plin.* loquitur, II ep. 13 qui, *cum hoc*, inquit, *seria cum hoc iocos miscui.* 12 Cito praetereuntes 13 Dies defecit nostris sermonibus 14 Re-

Et nova iudicio subdita Musa 15 tuo est.
Quod tu laudaras, populo 16 placuisse putabam :
Hoc pretium curae dulce recentis erat
Utque meus lima rasus 17 liber esset amici,
Non semel admonitu facta litura 18 tuo est.
Nos fora viderunt 19 pariter, nos porticus 20 omnis,
Nos via, nos iunctis 21 curva 22 theatra locis.
Denique tantus amor nobis, carissime, semper,
Quantus in 23 Aeacide Nestorideque fuit.
Non ego, si 24 biberes securae pocula 25 Lethes,
Excidere haec credam pectore posse tuo.
26 Longa dies citius brumali sidere, noxque
Tardior hiberna solstitialis erit.
Nec Babylon 27 aestum, nec frigora Pontus habebit,
Calthaque 28 Paestanas 29 vincet odore rosas :
Quam tibi nostrarum veniant oblivia 30 rerum.
Non ita pars fati candida nulla 31 mei.

---

cens, novum tibi recitavi. 15 Carmen. 16 Tam pulcrum esse existimabam, quam si totus id populus probasset. 17 Emendatus. Sup. I. 5. 19. 18 Delevi induxique ac mutavi saepe aliquid in meis scriptis te monente 19 Simul caussas agere coepimus toga sumta 20 In quibus una deambulavimus. 21 Proximi sedimus in theatris. 22 In rotundum aedificata 23 Achillem et Antilochum, Nestoris fil. 24 Etsi 25 Si vel maxime obliviosus esses. *Lethe* fluvius apud inferos qui soporem et oblivionem in iis qui biberant, efficiebat. Graecis λήθη oblivio est 26 Id quod fieri non potest, poeta exprimit solemni more 27 Urbs maxima in Chaldaea, sicca regione 28 Viola lutei coloris gravisque odoris 29 *Paestum* in lucanis maritimum oppidum non longe a Campania : at *Campanae* et *Praenestinae* rosae praestantissimae traduntur. Vid. Plin. III. 5. XXI. 4. 30 Quam tu mei obliviscaris 31 Non sunt tam tristia et

Ne tam en haec dici possit fiducia 32 mendax,
Stu teque credulitas nostra fuisse cave.
Constant ique fide veterem tutare 33 sodalem
Qua 34 licet, et quantum 35 non onerosus ero.

---

infelicia fata mea 32 Fallax, ne ea fallat. 33 Defende 34 Qua ratione potes, ita ut Augustum non offendas. 35 Non molestus tibi ero.

## I. EPISTOLA V.

# SALANO

ARGUMENTUM

*Ad Salanum scribit, agitque illi gratias quandoquidem tam moleste tulerit relegationem suam, quamvis modico amicitiae usu illi iunctus fuerit: dicitque sibi gratum fuisse, carmina sua a se laudata fuisse. Eum deinde rogat, ut si ad eius aures liber de triumpho Germanici pervenerit, eius tutelam suscipiat. Postremo docet, quamdam esse coniunctionem ingeniorum.*

2 Condita disparibus numeris ego Naso Salano
Praeposita misi verba salute meo.
Quae 3 rata sit cupio 4 rebusque ut comprobet omen,
Te precor a salvo possit, amice, legi.
Candor, in hoc aevo res intermortua paene,
Exigit, ut faciam talia vota tuus.
Nam fuerim quamvis modico 5 tibi cognitus usu,

---

Eleg. V. 2 Scripta Ita construe: ego Naso misi verba condit. numeris disparibus, i. e. *elegiacos versus*, salute praeposita Salano meo 3 Salus, salutatio 4 Ipsa res ut omen et votum meum sequatur 5 Non longa ami-

Diceris exsiliis ingemuisse meis.
Missaque ab extremo, legeres cum carmina Ponto;
6 Illa tuus iuvit qualiacumque 7 favor,
Optatique brevem 8 salvi mihi Caesaris iram;
Quod tamen 9 optari, si sciat, ipse sinat.
10 Moribus ista tuis tam mitia vota dedisti;
Nec minus idcirco sunt ea grata mihi.
Quoque magis moveare malis, doctissime, nostris,
Credibile est fieri conditione 11 loci.
Vix hac invenias totum (mihi crede) per orbem.
Quae minus 12 Augusta pace fruatur, humum.
Tu tamen hic 13 structos inter fera praelia versus
Et legis, et lectos ore favente probas:
Ingenioque meo, 14 vena quod paupere manat
Plaudis, 15 et e rivo flumina magna facis.
Grata quidem sunt haec animo 16 suffragia nostro.
Vix sibi cum miseros posse placere 17 putes.
Dum tamen in rebus 18 tentamus carmina parvis,
Materiae gracili sufficit ingenium.
Nuper ut hunc magni pervenit fama triumphi,
Ausus sum tantae sumere 19 molis opus.
Obruit audentem rerum gravitasque 20 nitorque:
Nec potui 21 coepti pondera 22 ferre mei.

---

citia et veteri consuetudine 6 Favore illa tuo comprobasti 7 Quamlibet tenuta 8 Optasti ut salvus sit Augustus pater patriae, et brevi mihi ignoscat 9 Etiam 10 Tam bene mihi te esse precatum, moribus tuis et facilitati tribuendum est 11 Propter conditionem loci huius, in quo vivo miserrimus. 12 Ab Augusto parta, sacra, divina. 13 Compositos 14 Quod est leve et exiguum, cuius facultas poetica iam exigua est 15 Adplausu tuo probas ingenium meum 16 Iudicium de me tuum. 17 Putare quis possit *da man glauben solte.* 18 Conor componere carmina 19 Triumphum describendum, rem omnino magnae molis 20 Splendor 21 Instituti mei 22 Gravitatem verbis nequare

23 Illic quam laudes, erit officiosa voluntas,
Caetera materia debilitata 24 iacent.
Quod si forte liber vestras pervenit ad aures;
Tutelam 25 mando sentiat ille tuam.
Hoc tibi facturo vel si non ipse 26 rogarem,
Accedat cumulus gratia 27 nostra levis.
Non ego laudandus, 28 sed sunt tua pectora lacte,
Et non calcata candidiora nive.
Mirarisque alios, cum sis mirabilis ipse;
Nec lateant 29 artes, eloquiumque tuum.
Te iuvenum Princeps, cui dat Germania 30 nomen,
31 Participem studii Caesar habere solet.
Tu comes antiquus, tu primis iunctus ab annis
Ingenio mores 32 aequiparante, places.
Te dicente prius 33 fit protinus impetus 34 illi:
Teque habet, elicias 35 qui sua verba tuis.
Cum tu desisti, mortaliaque 36 ora quierunt,
Clausaque non longa 37 conticuere mora;
Surgit Iuleo 38 iuvenis cognomine dignus,
Qualis ab Eois 39 Lucifer ortus aquis.
Dumque silens adstat; 40 status est, vultusque deserti;
Spemque decens 41 doctae vocis amictus habet.

---

23 Eo in carmine. 24 Non sunt ita scripta, ut rerum dignitas merebatur. 25 Commendo, rogo ut, *reliqua.* 26 Etiamsi non rogarem sponte tua. 27 Gratia, qua apud te valeo et amor erga te meus vel potius gratiarum actio mea parva et non necessaria accessio. 28 Mereor laudari, laudas tamen ob animi candorem. 29 *Ignotae* sint 30 Caesar Germanicus 31 *Socium* studiorum 32 Quum ingenium tuum non minus sit, quam candidissimi mores 33 Declamante 34 *Cupido* 35 Excites ad dicendum 36 Tuum ut hominis. os. 37 Aliquandiu conticuere, vel post orationem breviorem 38 Iulio *Caesareo* 39 i. e. nitide et pulcherrime surgit. 40 *Status* corporis eloquentiam testatur. 41 Decenti ratione complicata pro-

Mox, ubi pulsa 42 mora est atque 43 os coeleste solutum;
Hoc superos 44 iures more solere loqui.
Atque, haec est, dicas facundia Principe digna:
Eloquio tantum 45 nobilitatis inest.
Huic tu cum 46 placeas, et 47 vertice sidera tangas,
Scripta tamen profugi vatis habenda putas.
48 Scilicet ingeniis aliqua est concordia iunctis,
Et servat studii foedera 49 quisque sui.
Rusticus agricolam, miles fera bella gerentem,
Rectorem dubiae 50 navita puppis amat.
Tu quoque 51 Pieridum studio, studiose, teneris
Ingenioque faves, ingeniose, meo.
Distat 52 opus nostrum; sed fontibus 53 exit ab iisdem,
Artis et ingenuae cultor uterque sumus.
Thyrsus 54 enim vobis, gestata est laurea nobis;
Sed tamen ambobus debet inesse 55 calor.
Utque meis numeris tua dat facunda 56 nervos;

mittit doctam orationem Vid. Quinctiliam. XI. extr 42 Finita, quum incipit. 43 Germanici ubi loqui incipit. 44 Deos 45 Tantam in dicendo eloquentiam monstrat. 46 Etsi 47 Felix sit. Horat. I. od. I. 36.

*Sublimi feriam sidera vertice.*

Forte etiam ad familiaritatem, aut adeo affinitatem cum Caesarea domo respicitur 48 Similibus dedidi studiis se invicem amant 49 Amicus est illis qui eadem colunt studia 50 Dubia puppis in periculo versans est 51 Musarum, poetarum 52 Nostra studia diversa sunt. nam tu eloquentiae ac dicendi arti. ego poesi navo operam 53 Ab eadem origine 54 Innuit oratorum eloquentiam esse concitationem et quasi eos Bacchi agitari stimulis poetas vero Apollinis. Pro sequente vocula *vobis*. Verportennius legit *nobis* et deinde *vobis* ac eleganter. ut solet omnia. docteque explicat, sed locus est corruptus. et Burmanni. Cel. et magni viri lectionem sequendam putavimus sensu satis probo 55 Impetus, vis. 56 Vim et gravitatem ora-

Sic venit a nobis in tua verba 57 nitor.
Iure igitur studio confinia carmina vestro,
Et 58 commilitii sacra tuenda putas:
Pro quibus ut maneat, de quo 59 censeris, amicus,
Comprecor ad vitae tempora summa tuae:
60 Succedatque tuis orbis moderator habenis,
Quod 61 mecum populi vota precantur idem.

---

tionis 57 Orationis numerus, suavis et decora compositio 58 Studiorum societatem, et ex studiorum similitudine ortum amorem sacrum et conservandum putas 59 Cuius census quasi pars quaedam es. Germanicum dicit. 60 Consiliis tuis prospere regatur hic olim orbis moderator 61 Quod idem populus voveat et precatur.

1. EPISTOLA VI.

# GRAECINO

ARGUMENTUM.

*Ad Graecinum scribens Poeta eum monet, ne crimen admissum culpet, quandoquidem praeterita mutari non possunt. Illum postremo monet, ut malit sibi lapso opem aliquam ferre, ut facit, quam ea damnare, quae potius excusanda sunt.*

Carmine Graecinum, qui praesens voce solebat,
Tristis ab Euxinis Naso salutat aquis.
Exsulis 2 haec vox est, 3 praebet mihi littera linguam:
Et, si non liceat scribere, mutus ero.

---

1 Eleg. VI. 2 Epistola 3 Est mihi epistola instar linguae,

4 Corripis, ut debes, stulti peccata sodalis:
Et 5 mala me meritis ferre minora doces.
Vera facis, sed sera, meae convicia culpae.
6 Aspera confesso verba remitte reo.
Cum poteram recto 7 transire 8 Ceraunia velo,
Ut fera vitarem saxa monendus eram.
Nunc mihi naufragio quid prodest discere 9 facto,
Quam mea debuerit currere cymba viam.
Brachia da 10 lasso potius prendenda natanti;
Nec pigeat mento supposuisse manum.
Idque facis, faciasque precor, sic mater, et uxor,
Sic tibi sint fratres, totaque salva domus.
Quodque soles animo, quod semper voce precari,
Omnia Caesaribus sic tua facta 11 probes.
Turpe erit in miseris veteri tibi rebus amico
Auxilium nulla parte tulisse tuum.
Turpe 12 referre pedem, nec passu stare 13 tenaci:
Turpe laborantem 14 deseruisse ratem.
Turpe sequi 15 casum, et fortunae cedere, 16 amicum

---

qua praesens tecum agere solitus sum 4 Culpas reprehendis 5 *Poenam* minorem, quam quidem pro delicti gravitate meritus sum. 6 Acerbitatem reprehensionis omitte et parce reo culpam confitenti 7 Erecto cum velis malo: seu fortuna mea nondum eversa et mutata 8 Epiri promontorium, etiam *Acroceraunia* dictum a fulminibus et tempestatibus eo loco frequentioribus κεραυνος fulmen est. Noster vero adposite nominat *Ceraunia* sc. ορυκ quia praeternavigare ea debebat, quum in exsilium Brundusio concederet 9 Quid debuissem facere 10 Opem fer naufragio quasi et adflictissimo 11 Omnia sic facias, ut placeas Caesaribus. Cic. ad Att. ep. 14. lib. IV *Libros, quos in manibus habeo, ut spero, tibi valde probabo.* i. e. sic conscribam, ut probaturus sis 12 Recedere 13 Gradum et locum tueri. 14 In periculo constitutam 15 Fortunae incostantiam, de qua supra etiam dixit 16 Ordo structu-

Et, nisi sit felix, esse negare suum.
Non ita vixerunt 17 Stropho atque Agamemnone nati;
Non haec AEgidae 18 Piritoique fides.
Quos prior est mirata, sequens mirabitur aetas:
In quorum 19 plausus tota theatra sonant.
Tu quoque, per durum servato tempus amico,
Dignus es: in 20 tantis nomen habere viris.
Dignus es: et quoniam laudem pietate mereris,
Non erit officii gratia 21 surda 22 tui.
Crede mihi (nostrum si non mortale futurum
Carmen) in ore frequens posteritatis eris.
Fac modo permaneas lapso, Graecine, fidelis,
Duret et in longas impetus 23 iste 24 moras.
Quae tu cum praestes, 25 remo tamen utor in aura,
Nil nocet admisso 26 subdere calcar equo.

---

rae is est: et negare amicum esse suum, nisi sit felix 17 Pylades et Orestes, redi ad II. 3, 43. 18 Thesei 19 I. e. quorum amicitia ut maxime comprobetur et laudetur, tota theatra, in quibus tragoediae de iis hominibus aguntur, plausibus et laetitiae omnis significationibus theatra rosonant. 20 Inter tantos 21 Quam habeo tibi, qui officio me iuvisti 22 Obscura, non tacebitur, ac audietur. *Surda buccina* dicitur a Iuvenal. Sat. VII, 71. 23 Ardens erga me studium tuum, *Eyfer* 24 Tempora. 25 Non praetermittam te cohortari, allegorice dictum, et a navigatione sumtum 26 qui laxata sunt frena, et qui currit. Noster de Arte II, 731.

*Quum mora non tuta est totis incumbere remis*
*Utile et admisso subdere calcar equo.*

## I. EPISTOLA VII.

# ATTICO

### Argumentum.

*Ad atticum scribens, primo cum salutat: Deinde percunctatur quid agat, et an eum amet: queriturque de fortuna, ac mala sua breviter commemorat, et innumerabilia esse dicit. Postremo in tot tantisque malis solam sibi spem relictam solatio esse asserit: precaturque; ut in fide pristina permaneat, nec se amicum deserat.*

Essse salutatum vult te mea littera primum
A male 2 pacatis, Attice, missa Getis.
Proxima 3 subsequitur, quid agas, audire voluptas.
Et si, quidquid agas, sit tibi cura mei.
Nec dubito quin sit, sed 4 me timor ipse malorum
Saepe supervacuos cogit habere metus.
Da veniam, queso, nimioque ignosce timori;
Tranquillas etiam naufragus horret 5 aquas.
Qui semel est laesus 6 fallaci piscis ab hamo,
Omnibus unca 7 cibis aera 8 subesse putat.
Saepe canem longe visum agna, lupumque
Credit; et ipsa suam nescia vitat 9 opem.
Membra reformidant mollem quoque saucia taccum:

---

1 Oleg. VII 2 Neutiquam pacatis. Vid. II, 2, 3. 3 Deinde scire aveo, quid agas. 4 An. 5 Timet, 6 Qui, dum esca occultus est, fallit pisces 7 Curba aera *hamus* sunt, *der Angel. Hachen.* 8 Latere sub cibis 9 Opitulatorem 10

Vanaque 10 sollicitis incutit umbra 11 metum.
Sic ego Fortunae telis confixus iniquis,
Pectore concipio 12 nil nisi triste meo.
Iam mihi fata liquet 13 coeptos servantia cursus
14 Per sibi consuetas semper itura vias.
Observare 15 Deos, ne quid mihi cedat 16 amice;
Verbaque fortunae 17 vix puto posse dari.
Est illi curae me perdere, quaeque solebat
Esse levis, 17 constans et bene 19 certa nocet.
Crede mihi; si sum veri tibi cognitus oris,
Nec 21 fraus in nostris casibus esse potest:
22 Cinyphiae segetis citius numerabis aristas,
Altaque quam multis floreat Hybla 23 thymis:
Et quot aves motis 24 nitantur in aera pennis;
Quotque natent pisces aequore, certus eris:
Quam tibi nostrorum statuatur 25 summa laborum,
Quos ego sum terra, quos ego passus aqua.
Nulla Getis toto gens est truculentior orbe;
Sed tamen hi nostris ingemuere malis,
Quae 26 tibi si memori 27 coner prescribere versu,
Ilias 28 est fatis longa futura meis.

---

Meticulosis. 11 A qua timendum non erat 12 Cogito 13 Iam manifestum est 14 Tenorem suum servatura esse. 15 Iudico cavere 16 Prospere et ex animi sententia 17 Decipi posse meam fortunam 18 Pergit constanter mihi nocere 19 Admodum certa 20 Si cognosti me vera loqui solitum esse 21 Mendacium in gravi casu meo a me dici 22 Cinyps fluvius Africae minoris est, unde Cinyhius, *Africanus.* 23 *Mons in Sicilia*, salicum et thymi copia percelebris apud poetas 24 Volent. *Sic* etiam Maro, Æn. IV, 252: paribus *nitens* Cyllenius alis 25 Dicatur seu exprimatur 26 *Mala* 27 Velim commemorare et enarrare. 28 Mul-

Non igitur vereor, quod 29 te rear esse 30 verendum,
Cuius amor nobis pignora mille 31 dedit:
Sed quia res timida est omnis miser, et quia longo
Tempore 32 laetitiae ianua clausa meae est.
Iam dolor 33 in morem venit meus: utque 34 caducis
Percussu crebro saxa cavantur aquis:
Sic ego continuo Fortunae vulneror ictu:
Vixque habet in nobis iam nova plaga locum.
Nec magis assiduo vomer 35 tenuatur ab usu,
Nec magis est curvis 36 Appia trita rotis.
Pectora quam mea sunt serie caecata 37 laborum
Et nihil inveni quod mihi ferret opem.
Artibus ingenuis quaesita est gloria multis;
Infelix perii dotibus 38 ipse meis.
Vita prior vitio caret et sine labe peracta:
Auxilii misero nil attulit illa mihi.
Culpa gravis precibus 39 donatur saepe suorum:
Omnis pro nobis gratia 40 muta fuit.
Adiuvat in duris alios praesentia 41 rerum:
Obruit hoc absens 42 vasta procella caput.
Quae 43 non horruerint tacitam quoque Caesaris iram?
Addita sunt poenis 44 aspera verba meis

titudo maxima 29 Quasi 30 Timendum 31 Documenta plurima 32 Nullam laetitiam sensi 33 Abiit in consuetudinem, et contraxit habitum dolor 34 Cadentibus. 35 Attenuatur 36 Appia via 37 Debilitata et orbata sensu 38 Virtutibus 39 Condonatur, remittitur, 40 Nullus pro me et salute mea est deprecatus 41 Quando sunt praesentes 42 Me absentem 43 I. e. omnia et tacitam Caes. iram, reliqua 44 Trist. II, 1, 133.

*Tristibus invectus verbis, ita Principe dignum,*
*Ultus es offensas, ut decet ipse tuas.*

Fit fuga temporibus 45 levior: 46 proiectus in aequor
Arcturum 47 subii Pleiadumque minas
Saepe solent 48 hyemem placidam sentire carinae:
Non 49 Ithacae puppi saevior unda fuit.
Recta fides comitum poterat mala nostra levare:
Ditata est spoliis perfida 50 turba meis.
Mitius exsilium faciunt loca; tristior 51 ista
Terra sub ambobus non iacet ulla 52 polis
Est 53 aliquid patriis vicinum finibus esse,
Utinam me tellus, ultimus orbis habet.
Praestat et exsulibus pacem 54 tua laurea, Caesar;
Pontica finitimo terra sub hoste iacet.
Tempus in agrorum cultu consumere dulce est:
Non patitur 55 verti barbarus hostis humum.
Temperie 56 coeli corpusque animusque iuvantur:
Frigore perpetuo Sarmatis ora 57 riget.
Est in aqua 58 dulci non invidiosa 59 voluptas:
AEquoreo bibitur cum sale mista 60 palus.
Omnia deficiunt: animus tamen omnia vincit.
Ille etiam vires corpus habere facit.
Sustineas ut onus nitendum 61 vertice pleno est;
At 62 flecti nervos si patiare, cadet. 63

---

45 Si anni tempus fugientibus incommodum non est 46 Navigare iussu sum alieno et hiberno tempore 47 Tempestates a *Pleiad.* et *Arcturi* sidere excitatas 48 Tempestatem etiam hyemis tempore 49 Ulyssis navi 50 Perfidi comites multa mihi sunt furati 51 Quam *Ponti* terra est 52 Toto coelo 53 Res non contemnenda est 54 Victoriae ac imperium 55 Arari et coli 56 Aeris temperie, temperato aere 57 *Sarmatia*. 58 Bibenda sc. 59 Non invidenda. Invidiosa. *Passiva notione* 60 Palustris aqua mihi bibenda est, eaque, ob mare vicinum, salsa 61 Totis viribus 62 Capitis et cervicis nervos si flecti patiaris 63 Onus.

Spes quoque, posse mora mitescere Principis iram,
Vivere ne nolim, 64 deficiamque, cavet.
Nec vos parva datis 65 pauci solatia nobis,
Quorum spectata est per mala nostra fides.
Coepta 66 tene, quaeso, nec in aequore desere navem:
Meque simul serva, 67 iudiciumque tuum.

---

64 Desperem 65 Sup. El. 3, 30.
*Vix duo proiecto tresve tulistis opem.*
66 Qua coepisti, perge 67 Existimationem de me tuam, seu iudicium, quo putasti me dignum venia ac defensione amicitiaque tua, aut Caesarem mihi olim fore mitiorem.

1. EPISTOLA VIII.

# MAXIMO COTTAE

ARGUMENTUM.

*Hanc Epistolam scribit ad Cottam, eique gratias agit, quod ad se miserit Augusti Caesaris Liviae, ac etiam Tiberii imagines: quos quoniam praesentes, et aliter videre non poterat, pro diis venerabatur. Rogat deinde eos, ut sibi mitius exsilium concedant, nec patiantur eorum imagines, quas habet semper secum, esse in hostili et inviso loco.*

Redditus est nobis 2 Caesar cum Caesare nuper,
Quos mihi misisti, Maxime Cotta, Deos.
Utque tuum munus numerum, quem 3 debet, haberet,

---

1 El. VIII. 2 Augusti et Tiberii imagines ad me perlatae sunt 3 Ternarium scilicet sacrum et diis gratum.

Est ibi Caesaribus Livia iuncta suis.
Argentum 4 felix, omnique beatius auro,
Quod fuerit 5 pretium cum rude numen habet.
Non mihi divitias dando maiora dedisses,
Coelitibus missis 6 nostra sub ora tribus.
Est aliquid spectare Deos et adesse putare;
Et quasi cum vero numine posse loqui.
Praemia 7 quanta, Dei! nec me tenet ultima 8 tellus:
Utque prius, media sospes in Urbe moror.
Caesareos video vultus, velut ante videbam:
Vix huius voti spes fuit ulla mihi.
Utque 9 salutabam numen coeleste saluto,
Quod 10 reduci tribuas, nil (puto) maius habes.
Quid nostris oculis, nisi sola palatia 11 desunt?
Qui locus, ablato 12 Caesare, vilis erit,
Hunc ego cum spectem, videor mihi cernere Romam,
Nam patriae faciem sustinet 13 ille suae.
Fallor? An irati mihi sunt in imagine vultus;
Torvaque nescio 14 quid forma minantis habet?
15 Parce, vir immenso maior virtutibus orbe?
Iustaque vindictae 16 supprime lora tuae.
Parce, precor, saecli decus indelebile nostri,
Terrarum dominum quem sua cura facit.
Per patriae nomen, quae te tibi carior ipso est,
Per nunquam 17 surdos in tua vota Deos;

---

In quo imagines pictae sunt 5 Quum per se ac rude pretiosum sit, numen iam habet, Caesarum nempe imagines 6 Mihi, sub adspectum meum 7 Quantum donum sunt Dii! 8 In Ponto amplius esse non videor 9 Neque praesens quum adhuc essem 10 Si Romam redirem, vix maius quid tribuere mihi posses, 11 Ubi Caesar habitabat 12 Si Augustus non adsit 13 In illo cerno totam patriam 14 Aliquid 15 Augustum, sc. eius effigiem adloquitur. 16 Adhuc frena, cohibe iram. 17 Semper tua vota au-

Perque tori 18 sociam, quae par 19 tibi sola reperta est,
Et cui maiestas non onerosa tua est;
Perque tibi similem virtutis imagine 20 natum,
Moribus 21 agnosci qui tuus esse potest;
Perque tuos vel 22 avo dignos, vel 23 patre nepotes,
24 Qui veniunt magno per tua vota gradu:
Parte leva minima nostras et contrahe 25 poenas
Daque, procul Scythico qui sit ab hoste, locum.
Et tua (si fas est) a Caesare proxime Caesar,
Numina sint precibus non inimica meis.
Si fera quamprimum pavido Germania vultu
Ante triumphantes serva 26 feratur equos.
Sic pater in 27 Pylios, 28 Cumaeos mater in annos
Vivant, et possis filius esse diu.
Tu quoque conveniens ingenti nupta 29 marito,
Accipe non 30 dura supplicis aure preces.
Sic tibi vir sospes, sic sint cum 31 prole nepotes,
Cumque bonis nuribus quas peperere 32 nurus.
Sic, quem dira tibi rapuit 33 Germania, Drusus
Pars fuerit partus sola 34 caduca tui.
Sic tibi fraterni mature funeris ultor
Purpureus niveis filius instet 35 equis.

---

dientes 18 Liviam. 19 Tua digna maiestate et persona principe. 20 Tiberium. 21 Qui potest agnosci moribus tuus esse, seu, quod tuus filius sit 22 Augusto 23 Tiberio. 24 Qui ex voto tuo gradiuntur ad virtutem. 25 *Minue calamitatem mei exsilii.* 26 *Tiberii.* 27 Imago Germaniae praeferatur in triumpho 28 Nestoris *Sup.* l. 4, 10. 29 Cumaeae Sibyllae, quam Virgil. VI. Aen. 321 *Longaevam sacerdotem vocat* 30 Livia. 31 Clementi 32 Tiberio fil 38 Nepotes 34 Qui mortuus est in Germania Legenda elegia Padovis Altimovani, cui Gorallee, sc. Io Clericus A. C. qui edidit pulchetrime, adscribit, qua auctor Liviam de morte Drusi consolatur 35 Stoiti

Annuite o timidis 36 mitissima numina votis.
Praesentes aliquid prosit habere 37 Deos.
Caesaris adventu tota gladiator 38 arena
Exit ; 39 et auxilium non leve vultus 40 habet.
41 Nos quoque vestra iuvet quod, qua licet, ora videmus :
Intrata est Superis quod domus una tribus.
Felices illi, qui non simulacra, sed ipsos, 42
Quique Deum coram corpora vera vident.
Quod quoniam nobis invidit 43 inutile fatum ;
Quos dedit ars votis effigiemque colo.
Sic homines novere 44 Deos, quos arduus aether
Occulit : et colitur pro Iove forma 45 Iovis
Denique quae mecum est, et erit sine fine, cavete,
Ne sit inviso vestra figura 46 loco.
Nam caput e nostra citius cervice 47 recidi,
Et patiar 48 fossis lumen abire genis ;
Quam caream raptis, o publica numina vobis :
Vos eritis nostrae portus et ara fugae.
Vos ego complectar Geticis si cingar ab armis ;
Vosque meas 49 Aquilas, vos mea signa sequar.
Aut ego me fallo, nimiaque cupidine 50 ludor :
Aut spes exsilii commodioris adest.

---

obnoxia 36 De Germania triumphet quadrigis albis vectus. 37 Humilibus. 38 Imagines vestras tanquam Deorum. 39 Quando Caesar veniebat in locum, quo depugnabant gladiatores, hi victi et ad eum confugientes liberi dimittebantur, ut docet Lipsius Sat. II. 27. 40 Caesaris 41 Iuvet etiam *me*, quod video ora vestra, qua licet, i. e. *in effigie*. 42 Ipsum Augustum Tiberiumque et Liviam 43 Invidum, noxium 44 Per imagines et simulacra homines Deos, quod videre non licet, cognoscunt 45 Simulacrum, signum 46 Imagines vestrae, quas mecum apud me, habeo ac semper habeo 47 Amputari patiar 48 Oculos mihi patiar effodi 49 Exercitum, quo me defendam *Aquilae* signa erant in legionibus, quas sequebantur milites 50 Decipior nimia cupiditate loci melioris, quam quo

Nam minus et minus est facies in imagine 51 tristis:
Visaque sunt dictis annuere 52 ora meis.
Vera, precor, fiant timidae praesagia mentis:
Iustaque quamvis est, sit 53 minor ira Dei.

---

commoror. 51 Irata mihi videtur 52 Imagines. 53 Tamen sit levior.

1. EPISTOLA IX.

# GOTYI REGI

ARGUMENTUM.

*Ad Colyum, filium Cotii, Regis Thraciae; hanc Epistolam scribit, laudatque illum a generis origine: monetque, regium ac divinum esse, miseris succurrere, et sibi potissimum, ob studia poeticae facultatis, siquidem illa quasi quoddam amicitiae vinculum habent. Postremo eum rogat, ut oranti terra sua bellicosa, in qua exsulabat, sit ei fidae et amica.*

Regia progenies, cui nobilitatis origo
Nomen 2 in Eumolpi pervenit usque Coty;
Fama loquax vestras si iam pervenit ad aures,
Me tibi finitimi parte iacere 3 soli;
Supplicis 4 exaudi, iuvenum mitissime, 5 vocem:

---

1 Elegia IX 2 Qui genus ducis ab Eumolpo Neptuni fil. 3 Commorari, esse in exsilio 4 Audi; nam *exaudio* et *audio* unum notant et idem. Ita Cellarius Cur Post. p. 377, et Io. Ker. Dom. I. Observat. LL indicant. Aliter Borrichius, qui optimos etiam auctores adhibere ait pro audiendo *expugnari*. Vid. Guntheri Lat. Restit. Part I. p. 210. Id notandum puto inventuti, nostrates perperam voci *exaudire* unicum significatum, *precibus annuere*, *erhoerem*, tribuere, nam aeque bene dixeris audire alicuius preces, ac *exaudire*, quum etiam simplex *audire* notet facere, quod quis petit. Vid. Cellar. Antiq. p. 172, 5 Quod

Vana laborantis si 21 fallat vota coloni,
Accipiat gravidae 22 cur suis exta 25 Ceres?
Nec dabit intonso 24 iugulum 25 caper hostia Baccho;
Musta sub 26 adducto si pede 27 nulla fluant.
Caesar ut imperii moderetur fraena precamur,
Tam bene 28 quo patriae consulit ille suae.
Utilitas igitur magnos hominesque Deosque
Efficit; auxiliis 29 quoque favente suis.
Tu quoque fac prosis intra tua 30 castra iacenti,
O Coty, progenies digna parente tuo.
Conveniens homini est, hominem servare voluptas:
Et melius nulla quaeritur arte favor.
Quis non 31 Antiphaten Laestrigona 32 devovet? aut quis
Munifici mores improbat 33 Alcinoi?
Non tibi 34 Cassandreus pater est, gentisve 35 Pheraeae;
36 Quive repertorem torruit arte sua:

---

21 Non impleat, non respondeat eius desideriis 22 Nam *porca*, animal satis nocivum, Cereri immolabatur. 23 *Exta* sunt cor, pulmo, iecur, lien. 24 Barbam non habenti. Sic enim Bacchus fingitur 25 Mactabitur, iugulabitur 26 Attracto, ad premendum sublato. 27 *Pedibus* enim veteres calcabant uvas in torculari 28 Quo imperio: quia tam bene imperium gerit et publicam rem saluberrime administrat. 29 Dum quisque favet sibi auxilianti, eumque amat. Epictetus Enchirid. c. 38 τε συμφερον, εκα και το ευσεβες, ubi commodum, ibi et pietas. p. 48 ed Ad. Relandi. 30 *Praesidia*, fines regni 31 Vid. sup. II, 116. 32 Execratur, abominatur. 83 *Is Phaeacum* Rex; Ulyssem naufragum hospitio excepit. 34 Apollodorus, ab urbe Macedoniae. Cassandrea, cuius tyrannus crudelis erat, κασσανδιευς, Cassandreus, dictus. Vid. Polyaen. VI. 35 Non tibi pater est e gente Pheraea, i. e. talis, tam crudelis, quam fuit Alexander *Pheraeus*. *Pherarum* in Tessalia tyrannus. Vid. Nepotem XVI. 5, 1. et ibi Cellarii notam. 36 *Phalaris* notatur, qui *Perillum*, aerei bovis

Sed quam 37 Marte ferox, et vinci nescius armis;
Tam nunquam facta pace cruoris amans;
Adde, quod ingenuas didicisse fideliter artes,
Emollit mores, nec sinit esse feros,
Nec Regum quisquam magis 38 est instructus ab illis,
39 Mitibus aut studiis tempora plura dedit.
Carmina 40 testantur; quae, si tua nomina demas,
Threicium 41 iuvenem composuisse negem.
Meve sub 42 hoc tractu vates foret unicus 43 Orpheus;
44 Bistonis ingenio terra superba tuo est.
Utque tibi est 45 animus: cum res ita pustulat, arma
Sumere, et hostili tingere caede manum:
Atque ut es excusso 46 iaculum torquere lacerto,
Collaque velocis flectere doctus equi;
Tempora sic 47 data sunt studiis ubi iusta paternis,
Utque suis 48 humeris forte quievit opus;
Ne tua marcescant per inertes otia somnos,
Lucida Pieria 49 tendis in astra via.
Haec quoque res aliquid tecum mihi 50 foederis adfert:
Eiusdem sacri cultor uterque sumus.

---

fabricatorem, eodem primum iussit 37 Bello fortis Rhymetalces. Vid. Tacit, Ann. II, 64. 38 Quam tu 39 Effective, mites reddentibus ac mansuetos, et paci convenientibus 40 Tua, quae composuisti 41 A Thrace facta esse non crederem 42 In hoc tractu, regione, in Thracia. 43 Vid. Metam. XI, 1, 66 44 Thracia. 45 Utque fortis es, et animum ab bella etiam aptum habes. 46 Ad iactum moto. *Excusaque brachia iacto*, inquit Met. V, 596. 47 Studia paterna sunt militaria, exercitationes militares, quibus eius pater delectabatur 48 Quasi depositum ex humeris operis bellicum 49 Via ad *Musas* ducente contendis ad gloriam et poesi operam das 50 Coniunctionis

Ad vatem vates orantia brachia tendo,
Terra sit extiliis ut tua 51 fida meis.
Non ego caede nocens in Pontica littora veni;
Mistave 52 sunt nostra dira venena manu:
Nec 54 mea 54 subiecta convicta est 55 gemma tabella
56 Mendacem 57 linis imposuisse notam:
Nec quidquam, quod lege veter committere, feci:
Et tamen his gravior 58 noxa fatenda mihi est;
Neve roges quid sit; stultam conscripsimus Artem.
Innocuas nobis haec vetat esse 59 manus.
Ecquid praeterea peccarim, quaerere noli:
Ut 60 pateat sola culpa sub Arte mea.
Quidquid id est, 61 habui moderatam vindicis iram:
Qui 62 nisi natalem, nil mihi demsit humum.
Hac quoniam careo, tua nunc vicinia 63 praestet,
Inviso 64 possim tutus ut esse loco.

---

51 Tuta, pacata 52 Non ob veneficii crimen sum ab Augusto relegatus 53 Nec sum falsarius 54 Falsa tabella, falso testamento, vel contractu suppositítio 55 Sigillum 56 Falsum sigillum impressisse 57 Vinculó e lino facto, quo tabulae colligari solebant 58 Crimen 59 Haec est in caussa, quo minus innocuus sim 60 Ut tantum tegatur meum crimen sub caussa conscriptae a me Artis Amatoriae 61 Expertus sum. 62 Patriae usuram. 63 Tu mihi vicinus facias 64 Mihi iusuavi, ubi non lubens vivo

## 1 EPISTOLA X.

# MACRO.

### Argumentum.

*Ad Macrum poetam scribens multis indiciis ostendit, debere uum esse memorem sui et pristinae amicitiae, cuius fructus et amoris signa si illi in mentem venerint, dicit se absentem futurum illi tanquam praesentem semper ante oculos: quod ut ipse quoque efficiat, impense precatur Poeta.*

Ecquid ab impressae 2 cognoscis imagine cerae
Haec tibi Nasonem scribere verba, Macer?
Auctorisque sui si non est 3 anulus index,
Cognita ne est nostra littera facta manu?
An tibi notitiam 4 mora temporis eripit horum?
Nec repetunt 5 oculi signa 6 vetusta tui?
Sis licet oblitus pariter gemmaeque manusque,
Exciderit tantum ne 7 tibi cura mei.
Quam 8 tu vel longi debes convictibus 9 aevi,
Vel mea quod coniux non 10 aliena tibi:
Vel studiis, 11 quibus es, quam nos, sapientius usus:
Utque decet, nulla factus 12 es Arte nocens.
Tu canis 13 aeterno quidquid restabat 14 Homero,

---

1 *Eleg.* X. 2 Cerae, cui est impressum signum 3 Anuli signum 4 Diuturnitas temporis. 5 Memoria sc. recordantur 6 Olim tibi nota 7 Illud ne optantis est. 8 Curam 9 Amicitiae et familiaritati diuturnae 10 Cognata. 11 *Poeticis* nempe 12 Nullam scripsisti amandi Artem 13 Immortalis gloriae poetae. Tibullus. *Valgius aeterno propior non alter Homero*. 14 Adhuc canendum supere-

Ne careant 15 summa Troica bella manu.
Naso parum prudens, Artem dum tradit amandi,
Doctrinae pretium triste 16 magister habet.
Sunt tamen inter se communia sacra poetis;
Diversum quamvis quisque 17 sequamur iter.
Quorum 18 te memorem (quanquam procul absumus) esse
19 Suspicor, et casus velle levare meos.
Te duce 20 magnificas Asiae perspeximus urbes:
21 Trinacris est oculis, te duce, nota meis:
Vidimus AEtnaea coelum splendescere flamma;
Suppositus monti quam vomit ore 22 gigas;
23 Hennaeosque lacus, et olentia stagna 24 Palici,
Quaque suis Cyanen 25 miscet Anapus aquis.
Nec procul hinc 26 Nymphen, quae, dum fugit Elidis 27 amnem,

---

rat. 15 Suprema, ne imperfecta sit descriptio belli Troiani 16 Non iucundum, exsilium sc. pro mercede accipit. 17 Quamvis diversis carminum generibus utamur. 18 Sacrorum communium, coniunctionis ex studiorum similitudine ortae 19 Puto 20 Tecum Asiam peregravi 21 Sicilia 22 Enceladus, aut Typhaeus. Vid. sup. El. 2 11. et Metam. V. 352. 23. *Henna f. Henna* Urbs Siciliae. ad quam lacus *Pergus* Noster *Metam*. V. 385. 24 Vel *Palicorum* potius, *Palici* enim fuere Iovis filii ex nympha, quam compresserat, Thalia, seu Ætna. Haec Iunonis iram metuens optabat ut dehisceret terra, seque absumeret: impetrato, partus tempus advenit: duo igitur ex ea nati pueri de terra prorumpebant et ab eo in auras reditu *Palici* dicuntur, *απο τȣ παλιν ικεδαι*, *rursus veniendo* Vid. Macrob. Saturn. V. 19 Serv. ad *Virg*. *Æn*. *IX*. 385, *Olentia* dicantur, *ob sulphur*, etiam Met. *V*. 405. 25 Fontem in *Syracusano* agro, qui defluit in *Anapum*. Cyane a nympha eius nominis, in eum mutata, dictus est Metam. V. 411 et seqq 26 Arethusam fontem in insula *Siracus* Ea Arethusa nympha a *Poetis* in Arcadia fuisse dicitur, et amata ab *Alpheo*, fluvio Elidis, quem ut effugeret, mutata in fontem qui per meatus subterraneos in Siciliam deferatur, et ibi rursus erumpat. Noster Metam. V. 572 et seq. 27 Alpheum, qui eius erat amore

Tecta 28 sub aequorea nunc quoque currit aqua.
Hic mihi labentis pars anni magna peracta est.
Eheu quam dispar est locus ille Getis!
Et quota pars haec sunt rerum, quas vidimus ambo,
Te 29 mihi iucundas efficiente vias!
Seu rate caeruleas picta sulcavimus undas;
Esseda 30 nos agili sive tulere rota,
Saepe brevis nobis 31 vicibus via visa loquendi;
Pluraque, si numeres, verba fuere 32 gradu.
Saepe dies sermone minor fuit, 33 inque loquendum
Tarda 34 per aestivos defuit hora dies.
Est aliquid casus pariter timuisse marinos;
Iunctaque 35 ad aequoreos vota tulisse Deos.
Et modo 36 res egisse simul, modo, rursus ab illis,
Quorum non pudeat, posse referre 37 iocos.
Haec tibi si subeant (absim licet) omnibus horis
Ante tuos oculos, ut 38 modo visus, ero.
Ipse quidem extremi cum sim sub 39 cardine mundi,
Qui semper liquidis 40 altior extat aquis;

---

captus 28 Abscondita subterraneo meatu. 29 Quum tu gratissimus comes suavem mihi viam redderes. Pertinet huc illud: *Facundus comes in via pro vehiculo* est. 30 Essedum, vehiculum leve et velox, olim apud Belgas et Britannos in bello quoque usitatem, ut Caesar testatur de B. G. IV, 33. 31 *S*ermonis vicissitudine 32 Plura verba a nobis dicta sunt, quam fuere passus 33 Ad loquendum, ad sermonem 34 Tardae vocantur horae aestivae, quoniam necesse erat aestate horas esse longiores, quia Romani diem *quemlibet* dividebant in *duodecim* horas. 35 Simul precatum esse Deos maris 36 Ferias, debita negotia 37 locos sumtus a rebus non turpibus. *Seu*: egisse iocos post res actas, quas referre non turpe esset 38 Tanquam me modo vidisses 39 Polo Arctico et Septentrionali. 40 *Qui* nunquam occidit et sub aquas mergitur. Trist. V*I*, 3.

Te tamen intueor, quo solo [41] pectore possum,
Et tecum gelido saepe sub axe loquor.
Hic es et ignoras; et ades celeberrimus absens:
Inque Getas [42] media visus ab Urbe venis.
Redde [43] vicem; et quoniam regio felicior ista [44] est,
Illic me memori pectore semper habe.

---

Magna minorque ferae, quarum regis altera Graias,
Altera Sidonias, utraque *sicca*, rales:
Omnia quum summo positae videatis in axe,
Et maris occiduas non subeatis aquas.

Alia loca studio non adducimus 41 Solo pectore, quo possum, quod possum facere. 42 Frequentissime Antimeria est 43 Vicissim memoriam mei cole, et parem mihi praesta amorem. III, 5, 55, infra. 44 Italia.

1. EPISTOLA XI.

# RUFO

ARGUMENTUM

*Ad Rufum Fundanum uxoris suae avunculum hanc epistolam scribit Poeta, cuius merita dicit se habere in memoriam, quamvis sit longissimo intervallo remotus. Demum deos precatur, ut illi meritas gratias referant.*

Hoc tibi, Rufe, brevi properatum [2] tempore mittit
Naso, parum fauste conditor Artis, [3] opus;
Ut, quanquam longe toto sumus orbe remoti,
Scire tamen possis, nos meminisse tui.
[4] Nominis ante mei veniant oblivia nobis,
Pectore quam pietas sit tua pulsa meo;
Et prius hanc animam vacuas reddemus in auras,

---

1 Elegia XI. 2 Scriptum celeriter, nec magna cura adhibita ob temporis brevitatem 3 Epistolam 4 Oblivi-

Quam fiat meriti gratia vana 5 tui.
Grande voco lacrymas meritum, quibus ora rigabas,
Cum mea 6 concreto sicca dolore 7 forent.
Grande voco meritum, mestae solatia mentis;
Cum pariter nobis illa tibique dares.
Sponte quidem, per seque mea est laudabilis uxor;
Admonitu melior fit tamen illa tuo.
Namque quod 8 Hermiones Castor fuit, Hector 9 Iulii
Hoc ego te laetor coniugis esse meae.
Quae, ne dissimilis tibi sit probitate, laborat;
Seque tui 10 vita sanguinis esse probat.
Ergo, quod fuerat 11 stimulis factura sine ullis;
Plenius 12 auctorem te quoque nacta facit.
13 Acer. et ad palmae 14 per se cursurus honores,
Si tamen 15 horteris fortius, 16 ibit equus.
Adde quod absentis curam mandata fideli
Perficis, et nullum fere gravaris onus.
O referant grates, quoniam non possumus ipsi,
Di tibi: qui referent, si pia facta 17 vident.
Sufficiat tu 18 diu corpus quoque moribus istis,
Maxima 19 Fundani gloria, Rufe, soli.

---

scerer ante mei nominis 5 Quam deponam gratum animum 6 Ora, facies 7 Ego stupidus dolore, et ceu glacies, factus rigidus emittere lacrymas non valerem. 8 Sororis et filiae: nam Helenae filia fuit Hermione, Helena soror Castoris 9 Iulus seu *Ascanius* Æneae fil. erat e matre Creusa natus quae fuit soror Hectoris. 10 Moribus piis et proba vita demonstrat. 11 Cohortatione. 12 Eo melius. 13 Alacer 14 Victoriae Circensibus ludis reportandae: nam in iis victores palma honorabantur. 15 Incites calcaribus, aut alio modo quolibet 16 Celerius 17 *Si* vident pie aliquem facere, vel si respiciunt pios et eorum facta. 18 Integris viribus sit tuum corpus, ut mores istos tuos porro amicis possis declarare 19 Fundi oppidum in Campania, unde Rufus ortus erat

# P. OVIDII NASONIS

## EPISTOLARUM

# EX PONTO

## LIBER III.

### 1. EPISTOLA I.

# UXORI

### ARGUMENTUM

*Hanc huius libri primam epistolam ad uxorem mittit, cui Ponticae regionis, ubi exulabat, incommoda narrat, quibus dicit debere illi minime mirum videri, si mitioris soli exsilium petit: qua in re ipsa pro marito debet praecaeteris laborare, si vult bonae uxoris officio fungi. Docet deinde, id sibi praestari posse, si ad Liviae Augusti uxoris praesidium confugerit, cuius clementiam ac benignitatem exponit: ad quam rem peragendam eligendum esse tempus idoneum; admonet. Quo pacto autem id agendum, quidve petendum sit, elegantissime colligit Poeta.*

AEquor 2 Iasonio pulsatum remige primum,
Quaeque nec hoste fero, nec nive terra 3 cares;
Ecquod erit tempus, quo vos ego Naso relinquam,
In minus hostilem iussus abire locum?

1 Elegia. 2. A nautis Iasonis. 3 I. e. terra Pontica

An mihi Barbaria vivendum semper in ista ?
Inque Tomitana condar 4 oportet humo ?
Pace tua , si pax ulla est tibi , Pontica tellus ,
Finitimus rapido quam terit hostis equo :
Pace 5 tua dixisse velim , tu pessima 6 duro.
Pars es in exsilio , tu mala nostra gravas.
Tu neque ver sentis , cinctum 7 florente corona:
8 Tu neque messorum corpora 9 nuda vides.
Nec tibi pampineas autumnus porrigit uvas ;
Cuncta sed immodicum tempora frigus habent,
Tu glacie freta 10 vincta tenes , et in aequore piscis ,
Inclusus tecta 11 saepe natavit aqua.
Nec tibi sunt fontes , laticis 12 nisi paene marini:
Qui potus dubium sistat alatne sitim.
Rara , neque haec 13 felix , in apertis eminet arvis
Arbor ; et in terra est 14 altera forma maris.
Non avis 15 obloquitur ; 16 silvis nisi si qua remotis
AEquoreas rauco 17 gutture potat aquas.
Tristia 18 per vacuos horrent 19 absinthia campos ,
Conveniensque suo 20 messis amara loco.
Adde metus , et quod murus pulsatur ab hoste ;

---

4 Sepeliar 5 Bona cum venia 6 Tu malorum , in exsilio tolerandorum , maximum es , et gravissimum. 7 Per προτωποπαιαν , ut Met. II , 2.

Verque novum stabat cinctum florente corona :
Stabat nuda aestas , et spicca serta gerebat.

8 Nec aestate admodum caletur. 9 Sed omnia anni tempora habent frigus magnum 10 Constricta 11 In aqua glacie obducta. 12 Aquae marinae, i. e. salsae 13 Fertilis , bene crescens 14 Æque sterilis et vacua est terra quam mare est 15 Cantare auditur 16 In silvis longe a Tomis remotis et in maris littore quae sint 17 Non suaviter canens 18 Amara 19 Inculta succrescunt. 20 Fru-

Tinctaque 21 mortifera tabe sagitta madet.
Quod procul 22 haec regio est, et ab omni devia 23 cursu :
Nec pede quo quisquam, nec rate tutus eat.
Non igitur mirum; finem 24 quaerentibus horum
25 Altera si nobis usque rogatur humus:
Te magis est mirum non hoc 26 evincere, coniux :
Inque meis lacrymas posse 27 tenere malis :
Quid facias, quaeris? Quaeras 28 hoc scilicet ipsum,
Invenies, 29 vera si reperire voles.
Velle parum est: cupias, 30 ut te 31 potiaris oportet;
Et faciat somnos haec tibi cura breves.
32 Velle reor multos, quis enim mihi tam sit iniquus,
Optet ut exsilium pace 33 carere meum?
Pectore te toto, cunctisque incumbere 34 nervis,
Et niti 35 pro me nocte dieque decet.
Utque iuvent 36 alii, tu debes vincere amicos,
Uxor; et ad 37 partes prima venire tuas.
Magna tibi imposita est nostris 38 persona libellis :
Coniugis exemplum diceris esse bonae :
Hanc cave 39 degeneres: ut sint praeconia nostra

ctus amarus 21 Veneno lethali 22 Sc. ab *Italia* 23 *Quo* nemo facile proficiscitur 34 *Mihi quaerenti* 25 Alia 26 Impetrare ab *Augusto* 27 Non fatigare Caesarem et lacrymis pro me deprecare 28 Convenit scil. ut hoc quaeras. *Ironia* 29 Serio 30 Cum studio aliquid velle significat το cupere, et plus est quam *velle*. 31 Optata scilicet. 32 Puto multos me iuvari velle et optare, ut melius et commedius vivam 33 Tranquillitate. 34 Viribus omnibus, quae in nervis consistunt 35 Laborare, curare, ut iuver et sublever 36 Me. 37 Officium tuum succurrendo marito. 38 Nomen, vel praecipuas in hac quasi scena tibi agendas imposui 39 Ne alienam ab his te moribus gere.

Vera 40 vide; Famae quo tuearis 41 opus.
Ut nihil ipso querar; 42 tacito me Fama queretur,
Quae debet, fuerit ni 43 tibi cura mei.
Exposuit mea me populo Fortuna 44 videndum:
Et plus notitiae, quam fuit ante dedit.
Notior est factus 45 Capaneus de fulminis ictu:
Notus humo mersis 46 Amphiaraus equis.
Si minus 47 errasset, notus minus esset Ulysses;
Magna 48 Philoctetae vulnere fama suo est,
Si locus 49 est aliquis tanta inter nomina parvis;
Nos quoque conspicuos 50 nostra ruina facit.
Nec 51 te nesciri patitur mea pagina; qua non
Inferius 52 Coa Battide nomen habes.
Quidquid ages igitur 53 scena spectabere magna:
Et pia non 54 parvis testibus uxor eris.
Crede mihi: quoties laudaris carmine nostro,
Qui legit has laudes, an mereare 55 rogat.

---

Noster Met. VII, 543: *palmas degenerare* dicit, h. e.
inhonestare 40 Fac, da operam 41 Monimentum, quod
in libris meis fama tibi posuit, sive ipsam famam tue-
re, et ea fac, quae laudi, in libris meis a me tibi tri-
butae conveniunt 42 Tacito me, me tacente. 43 Con-
strue: ni fuerit tibi ea cura mei, quae debet, sc. esse
44 Infortunium feci, ut innotescerem omnibus 45 Capa-
neus e ducibus, qui Thebas oppugnarunt, fil. Hippo-
noi, quum dixisset, vel invito se Iove capturum esse
Thebas, iamque in summum earum murum evasisset sca-
lis, a Iove ictus fulmine occisus est. Vid Apollodor. III,
6 et 7, nostrum Metam. IX, 404. 46 Oiclis fil. Arginus a
Thebis oppugnandis quum ad Ismenum fl. fugeret, hia-
tu terrae cum curru et auriga absorptus, ab Iove autem
immortalitate donatus esse fertur. Vid. Diod. Sicul. I.
V. 47 Non tamdiu 48 Vid sup. I. 3. 5. 49 *Si* me debeo
conferre tantis hisce hominis. 50 *Casus* meus, exsilium
51 Ignotam esse 52 Battide, quam Philetas Cous, poeta
amavit, et in carminibus suis laudavit. Vid. Trist. I, 5, 2.
53 Theatro, magna fama eris 54 Magnis gravibus 55 sc.

Utque favere reor plures virtutibus 56 istis,
Sic tua non paucae carpere facta volent.
Quare, tu 57 praesta, ne livor 58 dicere possit:
Haec est pro miseri lenta 59 salute viri.
60 Cumque ego deficiam, nec possim ducere 61 currum,
Fac tu sustineas debile sola 62 iugum.
Ad medicum specto, venis fugientibus, 63 aeger:
Ultima pars animae dum 64 mihi restat, 65 ades.
Quodque ego praestarem, si te magis ipse valerem,
Id mihi cum valeas fortius, ipsa 66 refer.
Exigit hoc, socialis amor foedusque 67 maritum:
Moribus 68 hoc, coniux, exigis ipsa tuis.
Hoc 69 domui debes, de qua censeris, 70 ut illam
Non magis officiis, quam probitate, colas.
Cuncta licet facias; nisi sis laudabilis 71 uxor,

---

eas laudes 56 Quas in te laudo 57 Fac, ad id incumbe 58 *Invidentes* tibi 59 Haec negligit salutem mariti sui. Vocabulum *lenta* elegantissime est adhibitum, et significationem quamdam habet *securitatis cum contemtu* coniunctae, teste Iano Brouckkusio magno viro ad Tibullum I. 5. 45. quem lege, si es elegans 60 Quoniam ego sum debilis et viribus destitutus 61 Trahere. Allegoria a bobus sumta. 62 Rex meas adflictum me, curae tibi habeas 63 Sanguine et pulsu venarum fugiente 64 Quamdiu vel minima vitae pars mihi superest 65 Fer mihi auxilium 66 Praesta, redde vicem, ut superius est locutus 67 Coniugale Heroid. XI. 101. *Faces maritae* habetur 68 Mores pii et probi, quibus conspicua es, hoc postulant 69 Marciae familiae vel ut placet nonnullis, Fabiae 70 Ut illa te praebeas dignam, non solum te probam, sed officiosam erga me gerendo, neque summo adiuvando studio et cunctis viribus, quod supra ursit 71 Nisi ut uxor mea te ita geras erga me, ut laudem mercaris probitatis et officii.

Non poterit credi 72 Marcia culta tibi.
Nec sumus 73 indigni; nec (si vis vera fateri)
Debetur meritis gratia nulla meis.
Redditur illa quidem grandi cum 74 foenore nobis,
Nec te, 75 si cupit laedere, livor habet. 76
Sed tamen hoc factis adiunge prioribus unum;
Pro nostris ut sis 77 ambitiosa malis.
Ut minus infesta iaceam regione, labora:
78 Clauda nec officii pars erit ulla tui.
Magna peto, sed non tamen 79 invidiosa roganti,
Utque 80 ea non teneas, tuta 81 repulsa tua est.
Nec mihi succense, toties si carmine nostro,
Quod facis, ut 82 facias, 83 teque imitere, rogo.
Fortibus adsuevit tubicen 84 prodesse; suoque
Dux bene pugnantes incitat ore 85 viros.
Nota tua est probitas, testataque tempus in omne:
(Sit 86 virtus etiam non probitate minor.)

---

72 Sup. I. 3. 73 Nec ope tua indignus sum 74 Grata erga me es cumulare. Methaforam ducit a pecunia, cuius *foetus foenus* vocabant, ut Festus testatur. Graece etiam τοκος est παρα το τικτειν Proprie foenus est naturalis terrae foetus. Vid vel Hotmanni *Partitiones iur. civ.* elem. p. ed. Gerhardi 122. 75 Etsi vel maxime cupiat. 76 Sc. causam propter quam te reprehendat. 77 Ne pigeat te ambire, prensare et rogitare multos, ut auxilium mihi praestent. Cic. ad divers XIII. 1. 78 Deficiens, ita omnes officii tui partes implebis 79 Quae mihi, qui rogo, possint vitio verti. Redi ad II. 7, 73 80 Quamvis non obtineas pro me rogata 81 Repulsa tibi non damnosa erit 82 Ut, quod facis, opem mihi praestes 83 Ut te, quae semper optima fuisti, porro imitere, et ut in posterum etiam bona sis, mihique praestes auxilium Eodem modo Cicero loquitur ep. ad Dolabell. *te imitere oportet, tecum ipse certes* 84 Tubicines in bello etiam fortes incitant ad maiorem fortitudinem 85 Serone et adhortatione sua 86 Fortitudo, constantia, fortis animus.

Non tibi Amazonia pro me sumenda 87 securis,
Aut 88 excisa levi pelta gerenda manu.
Numen adorandum est; non ut mihi fiat amicum,
Sed sit ut iratum, quam fuit ante, minus.
Gratia si nulla est, 89 lacrymae tibi gratia fient.
Hac 90 potes, aut nulla parte movere Deos.
91 Quae tibi ne desint, bene per mala nostra cavetur:
Meque viro 92 flendi copia dives 93 adest.
Utque meae res 94 sunt; omni (puto) tempore flebis.
Has Fortuna tibi nostra ministrat 95 opes.
Si mea mors redimenda tua (quod 96 abominor) esset:
97 Admeti coniux, quam sequeris, erat.
Æmula Penelopes 98 fieres, si fraude pudica
99 Instantes velles fallere nupta procos.

---

87 De Amazonibus, quae bipenni utebantur in bello, videndus *Iustin.* 2. 4. Legendus etiam Gorop. Becanus in Amazonicis, it. *Pet. Petitus* de Amazonibus dissertatione 88 Nam hae peltae erant scuta brevia leviaque in lunae formam fabricata, et earum altera ex parte bina segmenta excisa, figuram lunularum reficientia Vid. Lips. Anal. ad Mil. Rom. dial. 3. 2. *Serv.* ad *Maronem.* Æn. I. 494. 89 Lacrymae faciant, ut gratia valeas apud *Augustum* 90 Hoc modo ea ratione 91 Ne desint tibi lacrymae mala nostra cavent 92 *Sc.* tibi existente, quum ego miser Naso sim tuus maritus 93 Materiam flendi omnino habebis 94 *Prout* sunt res et conditio mea misera 95 Facultatem flendi 96 Quod in omen dictum nolim, quod abhorreo 97 *Admetus* Rex Pherarum, in matrimonio habuit *Alcestin*, filiam Peliae, Iolci regis, quae pro marito se morti obtulit. Apollod. 1. 9. 15. 98 Quae quum peteretur a multis procis, telam incipiebat texere ac rogare procos, ut expectarent, donec eam perfecisset, noctu vero dissolvebat, quod interdiu texebat, ut sic eluderet procos 99 Solicitantes te ad iae-

Si comes exstincti manes 100 sequerere, mariti,
Esset Dux facti 101 Laodamia tui.
102 Iphias ante oculos tibi erat ponenda, volenti
Corpus in ascensos mittere forte rogos.
Nil opus est letho, nil 103 Icariotide tela.
Caesaris at coniux ore precanda tuo.
Quae praestat virtute sua, ne prisca vetustas
Laude pudicitiae saecula nostra 1 premat.
Quae Veneris formam, mores 2 Iunonis 3 habendo,
Sola est 4 caelesti digna reperta toro.
Quid trepidas? Quid adire 5 times? Non impia 6 Progne
7 Filiave AEetae voce mevenda tua est:
Nec nurus 8 AEgipti, nec saeva 9 Agamemnonis uxor:

---

udum secum matrimonium 100 *Si* mori mecum velles. 101 *Protesilai* uxor, quae interfecti in bello Troiano mariti umbram videre optavit, quo impetrato, in eius amplexu exspiravit. Noster Trist. I. 5. 20.

. . . *Comes exstincto Laodamia viro.*

102 Evadne Iphidis filia, quae in rogum mortui coniugis se ipsam iniecit. Vid. nostr. Metam. IX. 404. alibi Apollod. III. 6. et 7. 103 Penelopes, Icarii et Periboeae fil. Ulyssis uxoris.

1 Vincat, superet. 2 Gravitatem, pudicitiam 3 Quod habebat. 4 Divi Augusti coniugio 5 Eam, Liviam 6 Terei, Traciae Regis coniux, quae filium *Ityn* mactavit ac Tereo comedendum posuit. Noster *Metam.* VI. 440 seqq. 7 Medea. 8 Aliqua Danai filia, in maritum crudelis Danaus autem Beli in Ægypto Regis filius: eius filiae quinquaginta matrimonio cum totidem filiis *Ægypti*, qui frater Danai erat, iunctae, prima nocte statim omnes sponsos interfecerunt, una excepta Hypermestra. Vid. Hygin. I. 168. *Apollodor.* II. 1. 5. 9. Clytemnestra ea est, quae occidit Agamemnonem, Mycenarum Regem.

10 Scyllaque, quae Siculas inguine 11 terret 12 aquas :
13 Telegonive parens vertendit nata figuris ;
Nexaque nodosa 14 angue 15 Medusa 16 comas.
Foemina sed princeps ; in qua Fortuna 17 videre
Se probat, et caecae crimina falsa 18 tulit.
Qua nihil in terris, ad finem 19 Solis ab ortu
Clarius, 20 excepta Caesare, mundus habet.
Eligito tempus captatum 21 saepe rogandi,
22 Haereat adversa ne tua navis aqua.
( Non semper sacras reddunt oracula 23 sortes;
Ipsaque non omni tempore fana patent. )
Cum status Urbis erit, qualem nunc auguror esse ;
Et nullus populi contrahet 24 ora dolor ;
Cum domus Augusti, 25 Capitoli more colenda
Laeta, quod est, et sit, plenaque pacis erit;
( Tum tibi Di faciant adeundi copia 26 fiat,

---

10 Nisi regis *Megar*, fil , cuius amore Minois capta, ut coniugio potiretur, capillum purpureum, quo salvo is vinci eat interire non poterat, detondit, sicque patrem ac patriam Minoi Nisum obsidenti, prodidit, sed a *Minoe* tamen in mare deiecta est et in monstrum marinum versa. Vid. *Mythographos* 11 Ventre menstruosa, cui adhaerere canes finguntur. 12 Terribiles reddit navigantibus. 13 Circe, ex qua natus dicitur Telegonus, patre Ulysse, cuius ea socios in bruta mutavit 14 Implexis nempe inter se et nodos facientibus anguibus. 15 *Medusa* una ex Gorgonibus quae pro capillis angues in capite habebat, eamque qui adspicerent confestim converti in lapides dicebantur 16 Ad comas quod adtinet 17 Non caecam esse quod dicitur vulgo 18 Et si Liviam cogites, caecae mulieris crimina falso ipsi tributa sunt *Tulit*, i. e abstulit, pati debuit falsas criminationes, tamquam sit caeca 19 Ab oriente ad occidentem, i. e. nullibi, periphrasi et μεριςμῷ poetico 20 Excellentius, divinius 21 Quod saepe captasti et tentasti quasi 22 *Quasi* adverso flumine, brevibus, aut limo i. e ne frustra ores Augustam, patriae matrem 23 Responsa 24 Vultum rugis obducet, h. e. tristem reddet. 25 Et Iovis templum 26 Ut adire tibi liceat Liviam

Profectura 27 aliquid tum tua verba puta. )
Si quid aget maius, differ tua 28 caepta: caveque
Spem festinando 29 praecipitare meam.
( Nec rursus iubeo, dum sit 30 vacuissima 31 quaeras. )
Corporis ad curam vix vacat 32 illa sui.
( 33 Curia cum patribus fuerit stipata verendis;
Per 34 rerum turbam tu quoque oportet eas. )
Cum tibi contingerit vultum Iunonis 35 adire,
Fac sis personae, 36 quam tueare, memor.
Nec factum defende meum: mala causa silenda est.
Nil nisi solicitae sint tua verba preces.
Tunc lacrymis demenda 37 mora est: summissaque terrae
Ad non mortales brachia 38 tende pedes.
Tum pete nil aliud, saevo nisi ab hoste 39 recedam,
Hostem fortunam sit satis esse mihi.
Plura quidem 40 subeunt: sed iam turbata timore
Haec quoque vix poteris voce tremente loqui.
41 Suspicor hoc damno tibi non fore: sentiat illa

---

27 eff.ctura, profutura mihi. 28 Consilium, propositum, roganti pro salute mea 29 Corrumpere, evertere 30 Nullis plane districta, occupata negotiis 31 Occasionem pro me rogandi tamdiu, donec, *reliqua*. 32 Vix satis habet otii ad curandum corpus et valetudinem 33 Forte ipsum Augusti palatium intelligit, quod in eo cum certis senatoribus consilia habere Augustus solebat 34 *Multitudinem* Augusti domum adeuntem 35 *Liviae* Augusti 36 Mei exsulis memor esto, et cogita, meam causam precibus supplicibus agendam esse apud Liviam 37 Cito est plorandum a te 38 *Amplectere* divinos Liviae pedes, quod est supplicum. 39 Nisi in mitiorem exsilii locum transferat 40 In mentem mihi veniunt quae dicere apud Liviam possis 41 Spero, auguror, tibi ti-

Te maiestatem pertimuisse suam.
Nec tua si fletu 42 scindentur verba, nocebit.
Interdum lacrymae pondera 43 vocis habent,)
44 Lux etiam coeptis facito bona talibus adsit:
Horaque conveniens, auspiciumque 45 favens.
Sed prius imposito sanctis altaribus igni.
Thura fer ad magnos vinaque 46 pura Deos.
E quibus 47 ante omnes Augusti numen adora;
48 Progeniemque piam, 49 participemque tori.
Sint utinam mites solito tibi more; tuasque
50 Non duris lacrymas 51 vultibus adspiciant.

---

**morem tuum apud Liviam non fore fraudi. 42 *Interrumpentur* 43 Æque ponderosae sunt, idemque valent quod verba 44 Dies faustus et auspicatus sit, quo ad Liviam accedas 45 Indicium et signum faustum, qualia capiebantur a sacrificantibus, ( sacrificare vero *Poeta* iubet coniugem ) ex stridore flammae, caeterisque pluribus rebus observabantur 46 Vino et thure enim supplicabant. Probat locus apud Sveton Augusto c. 35 Sanxit ( Augustus ) ut prius quam considerat quisque, thure ac mero supplicaret apud aram eius Dei, cuius in templo *coiretur*. De Senatu conveniente Tranquillo sermo est 47 Diis 48 Tiberium 49 Liviam coniugem. 50 *Placido lumine*, ut Horatius loquitur, i. e. propitio vultu 51 *Lacrymas tuas*, i. e. deplorantem.**

Sollicito vacuus fit locus ille 13 metu.
Quis non e timidis aegri 14 contagia vitat,
Vicinum 15 metuens ne 16 trahat inde malum?
Me quoque amicorum nimio terrore metuque,
Non odio, quidam destituere mei.
Non illis pietas, non officiosa voluntas
Defuit: adversos 17 extimuere Deos.
Utque magis cauti possunt timidique videri,
Sic appellari non merituere [sic] mali.
At meus excusat caros ita candor amicos; 3
Utque habeant de 18 me crimina nulla, 19 favet.
Sint hac contenti venia, 20 signentque licebit
Purgari factum me quoque teste suum.
Pars estis 21 pauci potior, qui rebus in 22 arctis
Ferre mihi nullam turpe putatis opem.
Tunc igitur meriti 23 morietur gratia vestri,
24 Cum cinis absumto 25 corpore factus ero.
26 Fallar, et illa 27 meae superabit tempora vitae.
Si 28 tamen a memori 29 posteritate 30 legar.
Corpora 31 debentur moestis 32 exsanguia bustis 33

13 E loco illo, quo ruiturus est paries, omnes abeunt, metuentes ne laedantur 14 Contactum, quo ipse etiam morbo infici queat 15 Cui proximus est. 16 Sibi contrahat. 17 Augustum mihi iratum 18 Propter me 19 Favet ipsis, et eos excusat 20 *Referant* inter sua testimonia. Testium enim est *signare*, quando aliquid et subscriptione et sigillo confirmant 21 *Pauci* melius se gerunt erga me 22 Augustis, miseris 23 Interitura est, cessabit non ante quam fuerim mortuus. 24 Quam in cinerem fuero redactus. 25 Combusto corpore. 26 Correctioni species, pro *immo*. 27 Gratia ac memoria meritorum vestrorum. 28 *Modo*. 29 Antiquorum rerum memoria conservante 30 Si scripta mea a posteris legantur. 31 Debent tradi, imponi rogis, seu sepulcris 32 *Mortua*. 33 Sepulcris: *bustum* locus erat, quo cadavera urebantur, pariter et sepeliebantur cineres et ossa. Vid. Kereumannus de funer. Rom et Nieupoort Compend. Ant. Rom. p. 514

Effugiunt [34] structos nomen honorque rogos.
Occidit et Theseus, et qui comitavit [35] Oresten:
Sed tamen [36] in laudes vivit uterque suas.
Vos etiam seri laudabunt saepe nepotes;
Claraque erit scripta gloria vestra meis.
Hic quoque Sauromatae iam vos novere Getaeque:
Et tales [37] animos barbara turba probat.
Cumque ego de vestra nuper probitate [38] referram,
( Nam didici Getice Sarmaticeque loqui )
Forte senex quidam, coetu cum staret in illo,
Reddidit ad [39] nostros talia verba sonos:
Nos quoque amicitiae nomen bene novimus, [40] hospes,
Quos [41] procul a vobis frigidus Ister habet.
Est locus in Scythia ( Tauros dixere priores )
Qui Getica longe non ita distat humo.
Hac ego sum terra ( patriae nec [43] poenitet ) ortus.
[43] Consortem Phoebi gens colit illa Deam.
Templa [44] manent hodie vastis innixa [45] columnis:
Perque [46] quater denos itur in illa gradus.
Fama refert, illic [47] signum coeleste fuisse.
Quoque minus dubites stat basis orta [48] Dea.
Araque, quae fuerat natura candida saxi,
Decolor [49] affuso tincta cruore [50] rubet.

34 Non intermoriuntur ac intereunt 35 Pylades, Sup. II, 3, 45. 36 Ita ut ab hominibus laudetur. 37 Tam fidam amicitiam vestram 38 Dicerem de fide vestra 39 Eiusmodi respondit 40 O Naso. 41 Qui procul a Romano orbe habitamus ad Istrum 42 Nec me pudet, inde fuisse ortum 43 Sociam in arte iaculandi *Diana* intelligitur, *Phoebi*, soror. 44 Restant adhuc hodie. 45 Superstructa 46 I. e. quadraginta gradus: quare ostendit, quam magnificum fuerit istud Dianae templum 47 Imaginem, simulacrum divae. 48 Nuda simulacro Dianae, quod ἄγαλμα διοπετὲς erat, qualia Ancilia, Palladium, et Ephesiae Dianae simulacrum erant 49 *Maculata* 50 *San-*

Foemina sacra facit, 51 taedae non nota iugali:
Quae superat Scythicas nobilitate 52 nurus.
Sacrifici genus est, ( sic instituere 53 priores )
Advena 54 virgineo caesus ut ense cadat.
Regna Thoas habuit, 55 Macotide clarus in ora,
Nec fuit Euxinis notior 56 alter aquis 57
Sceptra tenente illo, liquidas fecisse per auras
Nescio 58 quam dicunt 59 Iphigenia iter.
Quam levibus ventis sub nube per aequora vectam
Creditur his 60 Phoebe deposuisse locis.
Praefuerat templo multos ea rite 61 per annos,
Invita peragens 62 tristia sacra manu.
Cum duo 63 velifera iuvenes venere carina
Presseruntque suo littora nostra 64 pede.
Par fuit his aetas, et amor, quorum alter Orestes,
Alter erat Pylades: nomina fama 65 tenet.
Protinus immitem 66 Triviae ducuntur ad aram,
67 Evincti geminas 68 ad sua terga manus.

---

guine humano: nam homines Dianae Tauricae fuerunt immolati 51 Virgo describitur, quia in nuptiis taeda praeferri solebant 52 Quae est inter Scythicas virgines nobilissimo orta genere. *Nurus*, vox apud *Poetas* pro qualibet femina vel virgine sumitur. 53 *Maiores*. Ita voce *priores* usus est Plinius ep. I III. 4, 5, et II, 11, 1. Tacitus, item, ut ad *Plinii* l. 11. l. Cellarius annotavit. 54 Virginis sacerdotis 55 In locis, regionibus. *Scythia*, ad paludem Meotidem. 56 Alius. 57 Terris finitimis. Ponto Euxino. 58 I. e. quamdam Iphigeniam, rudio is Seni Scythae *Poeta* elegantissime adcommodat orationem 59 Iphigenia Agamemnonis filia, ex Aulide a Diana abrepta per auras seu aerem delata est in Tauros 60 Diana 61 Ut ritus deae postulabat. I e. recte, sancteque 62 Crudelia 63 Vela habente navi 64 In littus Tauricae descenderunt 65 Retinuit, nota fecit 66 *Trivia* dicitur Diana, quod trivii praeesset, alii alias reddunt rationes. Vid. Varron. de L. L VI. Acron. et Porphyr. ad Hor. III. 22. 4, Oudar, alios. 67 Manibus ad terga revinctis. 68 Ad

Spargit aqua captos 69 lustrali 70 Graia sacerdos,
Ambiat 71 ut fulvas infula longa comas.
Dumque parat sacrum, dum velat tempora 72 vittis;
Dum tardae caussas 73 invenit usque morae;
Non ego crudelis, 74 iuvenes ignoscite, dixit:
Sacra suo facio 75 barbariora loco.
Ritus is est gentis: qua vos tamen 76 urbe venistis?
77 Quove parum fausta 78 puppe petistis iter?
Dixit: et audito patriae 79 pia nomine virgo,
80 Consortes urbis comperit esse suae.
Alteruter 81 votis, inquit, cadat 82 hostia sacris
Ad patrias sedes nuntius alter eat.
Ire iubet Pylades carum periturus Oresten,
Hic negat: inque vicem pugnat 83 uterque mori.
Exstitit hoc unum, quod non 84 convenerit illis.
85 Caetera par concors, et sine lite fuit.
Dum peragunt pulchri iuvenes certamen amoris;
Ad fratrem scriptas exarat 86 illa notas.

---

manus quod adtinet 69 Quae adspergebatur purgandis et lustrandis hostis, vel crimine pollutis expiandis 70 Iphigenia 71 Ut infula indui possent, ei sic ad sacrificium rite praeparari, *infula* fascia fuit ex lana confecta, qua tum sacerdotes ligabant caput, tum qua etiam victimae ligabantur, at *vittae*, seu extremae partes, propenderent 72 Sua tempora, caput suum ornat infula. 73 Quaerit. 74 Sc sum 75 Crudeliora Scythis ipsis 76 Ex urbe 77 Quem ad locum navigare voluistis 78 Infelici nave, infelici sidere 79 Suae, *Mycenarum*, unde Iphigenia originem ducebat. Eius enim pater Agamemnon rex fuit Mycenarum in Peloponneso. 80 Cives. 81 Sit sacrificium, quod ex voto fit, votivum Vid. Metam. IX 136 82 Immoletur, mactetur. 83 Vult, contendit 84 In hoc uno non conveneruut, consenserunt, quum in caeteris una ipsorum esset voluntas. 85 Ad caetera quod adtinet, pars erat concors. 86 Scribit metaphorice, quia veteres *stylo* utentes quasi litteras exarabant sulcosque

Ad 87 fratrem mandata dabat, cuique illa dabantur,
( Humanos 88 casus adspice ) frater erat.
Nec mora ; de templo rapiunt 89 simulacra Dianae :
Clamque per immensas puppe feruntur aquas.
Mirus amor iuvenum, quamvis abiere tot anni,
In Scythia magnum nunc quoque nomen habet.
90 Fabula narrata est postquam vulgaris ab illo;
Laudarunt 91 omnes facta, piamque fidem.
Scilicet hic etiam ( qua nulla ferocior ) ora
Nomen amicitiae barbara corda movet.
Quid facere 92 Ausonia geniti debetis in Urbe.
Cum tangant 93 diros talia facta Getas?
Adde, quod est animus semper tibi mitis ; et 94 altae
Iudicium mores nobilitatis habet ;
Quos 95 Volesus 96 patrii cognoscat nominis auctor :
Quos 97 Numa maternus non neget esse 98 suos :
Adiectique probent 99 genitiva adnomina Cottae,

---

quosdam faciebant in cera, aut corticibus 87 Epistolam ad fratrem Oresten. 88 En, quam mirandum in modum res saepe cadant apud homines! 89 Dianae statuam auferunt 90 Hoc loco Naso loquitur, finit suum sermonem Scytha senex 91 Scythae sc. 92 Romae descriptio 93 Commoveant 94 Mores habent iudicium altae nobilitatis, id est, indicant animi nobilitatem magnam 95 Mores, nempe. 96 Quos mores dignos se putet suaque gente ipse *Valerius* Volesus, gentis tuae paternae auctor. De Voleso legendus est Livius. I, 58 et II, 18; nec non Plutarch. in Numa et *Poplicola*. 97 Secundus Rom Rex, a quo Cotta materno genere erat ortus 98 *Sibi* convenire, se dignos esse, nec improbet 99 *Adiecti ad nomina genitiva Cottae*, est Cottarum domus nomenque, in quorum familiam erat adoptatus, ne interiret prorsus, cuiusque

Si tu non esses, interitura 100 domus.
Digne vir 101 hac serie lapso succurrere amico
Conveniens istis 102 moribus esse puta.

nomen paterno adiectum susceperat Valerius 100 Cottae domus interitura, per appositionem, quam Grammaticorum filii vocitant. 101 Maiorum origine et stemmate clarissimo 102 Tam probis.

## 1. EPISTOLA III.

# FABIO MAXIMO.

### ARGUMENTUM

*Ad Fabium Maximum scribens fingit sibi in lecto cubanti sese obtulisse Cupidinem, poetamque de illo questum, quod quum eius caussa in exsilium obiectus sit, velit etiam efficere, ut Augustus placatus mitius exsilium concedat Postremo inducit etiam Cupidinem ad ea respondentem.*

Si vocat exiguum profugo dare tempus amico,
O 2 sidus Fabiae Maxime gentis, 3 ades:
Dum tibi quae vidi refero, seu corporis 4 umbra,
Seu 5 veri species; seu fuit illa 6 sopor.
Nox erat, et 7 bifores intrabat Luna fenestras,
Mense fere medio 8 quanta nitere solet.
Publica me 9 requies curarum somnus habebat,
Fusaque 10 erant toto languida membra toro:

1 Eleg. III 2 Splendor, decus. Vid. quae a nobis dicta sunt in perbrevi dissertatiuncula de Musaeo Grammatico 3 Adtende animum, animo ades 4 φαντασια, simulacrum alicuius corporis inane 5 Vere a me visum, ορχηα εναργης οφις 6 Somnium φαντασια εν τε καθευδειν 7 Duas habentes valvas 8 Tam clare lucens, quam solet, quando fere plena est 9 Sup. I, 2, 43 In Extensa, recumbebam.

Cum subito pennis agitatus 11 inhorruit aer;
  Et 12 gemuit parvo mota fenestra sono.
Territus in 13 cubitum revelo mea membra sinistrum:
  Pulsus et e trepido pectore somnus abit.
Stabat 14 Amor vultu, non quo prius esse solebat,
  15 Fulcra tenens laeva tristis acerna manu.
Nec torquem collo, nec habens 16 crinale capillis;
  Nec bene dispositas 17 comtus, ut ante, comas.
18 Horrida pendebat molles super ora capilli;
  Et visa est oculis 19 humida penna meis.
Qualis in aeriae tergo solet esse 20 columbae,
  21 Tractantum multae quam tetigere manus.
Hunc, simul 22 agnovi, (nempe enim mihi 23 notior alter,)
  Talibus affata est libera lingua sonis:
O puer, exsilii decepto caussa 24 magistro,
  25 Quem fuit utilius non ducuisse mihi;

---

11 Sonuit strepitus in aere. 12 Crepuit leviter, parvum edidit sonum 13 *Ich richte mich auff und stuitze mich auf deu licken Ellbogen.* 14 *Cupido* Ερως Graecis 15 Baculum ex *acere* Hyacintinum et tribuit Anacreon meus longe mellitissimus Od. VII. 16 Ornamentum et ligamen quo cohibentur crines; eo depictum, si aveas cernere puellum eum exhibet nitidissime expressum pulcherrima summi Burmanni editio Nasonis nostri, statim in fronte operis longe pulcherrimi 17 Non habens comtas et compositas comas: *comtas comas*, i. e. quod ad comas adtinet 18 Non composita, super incultum vultum 19 Humidae visae mihi sunt eius alae ac sordidae 20 Penna sc. seu alae 21 Quam multi contrectarunt 22 Simul ac. 23 Notissimus omnium mihi est 24 Magistro Amandi Artis, qui caussa es exsilii. 25 Quem si non docuissem Amandi Artem, utilius mihi fuisset. Supra *I*, 4, 42.

*Illium furtivae iuvere Cupidinis artes,*
*Quas a me vellem non didicisset Amor.*

Vel; cuius artes si non docuissem, praestitisset. *Docere*

Huc quoque venisti, pax est ubi tempore nullo.
 Et coit 26 adstrictis barbarus Ister aquis?
Quae tibi caussa viae? nisi uti mala nostra videres?
 Quae sunt, si nescis, 27 invidiosa tibi.
Tu mihi dictasti iuvenilia carmina primus:
 Apposui 28 senis te duce quinque pedes.
Nec me 29 Maeonio consurgere 30 carmine, nec me
 Dicere magnorum passus es acta 31 ducum.
Forsitan exiguas, aliquas tamen, arcus, 32 et ignis
 Ingenii vires comminuere 33 mei.
Namque ego, dum canto tua 34 regna, tuaeque 35 parentis,
 In nullum mea mens grande vacavit 36 opus.
Nec satis id fuerat, stultus quoque carmina feci,
 Artibus ut posses non rudis esse meis.
Pro quibus exsilium misero mihi reddita merces:
 Id 37 quoque in extremis et sine pace locis.
At non 38 Chionides Eumolpus in Orphea 39 tales;

---

*Cupidinem* pro docere artes amandi. Prius probatur etiam v. 42, inf. 26 Gelu constringitur. 27 Invidiam tibi conciliant 28 Genere elegiaco scripsi 29 Homerico, Heroico, Homerus *Maeonius* dicitur ab Horatio, s, 4, od. 9. vel quia eius pater Maeon fuisse traditur, vel a Lidiae regione *Maeonia*. Vid. Porphyr. ad Horat. I. od. VI. 30 Altiori scribere spiritu, quem heroicum carminis genus postulat 31 Res gestas, quae materia est carminis heroici 32 Arcus tuus est faces: arcu enim sagittisque plena pharetra, faceque ardente, Cupido fingitur instructus. 33 Alienum reddidere a rebus ducum maximorum gestis describendis 34 Tuam potentiam, et quam et Dii et homines sentiunt 35 Veneris matris 36 Mens mea gravioribus rebus describendis et canendis operam non dedit. Verbum *vacare* quid notet, et quo pacto ab optimis scriptoribus adhibeatur, discere possunt studiosi Romanae linguae ex utilissimo et paucis recte cognito libro *Io.* Ker. quem *Observat select de Lingua Lat.* praescripsit, Tom. I. voce *vaco*. 37 Idque 38 Eumolphus ex Chione natus, patre Neptuno 39 Orpheum,

I 40 Phryga nec Satyrum talis Olympus erat.
Praemia nec 41 Chiron ab 42 Achilli talia cepit,
43 Pythagoraeque ferunt non nocuisse Numam.
Nomina 44 neu referam longum collecta per 45 aevum,
Discipulo perii solus ab ipse meo.
Dum damus 46 arma tibi, dum te, lascive, docemus;
47 Haec te discipulo dona magister habet.
Scis tamen, et 48 liquido iuratus 49 dicere possis.
Non me legitimos 50 sollicitasse toros,
Scripsimus haec istis, 51 quarum nec vitta pudicos

---

Graecus casus. *Orpheus* docuit cithara canere Eumolpum 40 *Marsyam* intelligit, a quo *Olympus* canere tibiis didicerat, de *Marsya* Noster Met. VI. 383 seq. 41 *Chiron* Centaurus, artis equestris et medicae peritissimus, educasse dicitur *Achillem*. 42 Pro *Achille*, Archaismo 43 Et *Pythagoras* Samius, philosophus, qui praeceptor Numae Pompilii Romanorum Regis fuisse fertur, non malam a discipulo Numa gratiam iniit. Sed recte Naso addit h. l. vocabulum *ferunt*, quod saepe apud historiarum scriptores indicat rem veram non fuisse, aut saltem dubitatam. Livius certe omnium rectissime isthac de caussa tradidit I. 18. a hoc modo *auctorem doctrinae* eius (*Numae*) quia non exstat, alius, falso Samium Philagoriam edunt, quem Servio Tullio regnante Romae, centum amplius *post* annos in ultima Italiae ora circa Metapontum, Heracleamque et Crotona, iuvenum aemulantium studia coetus habuisse constat. Ex quibus locis etsi eiusdem aetatis fuisset, qua fama in Sabinos, aut quo linguae commercio quemdam ad cupiditatem discendi excivisset? Quove praesidio unus per tot gentes dissonas sermone moribusque pervenisset? 44 Viros claros, qui gratum erga praeceptores animum testati sunt. 45 Ope discipuli mei amoris, s. Cupidinis miser factus sum 46 Dum Artem Amandi doceo 47 Haec mala, queis premer, exsilium 48 Certo, tamquam quod certo tibi constet. 49 Adactus ad confirmandum iuramento testimonium 50 Corrumpere voluisses alienas uxores, legitimos viros habentes. 51 *Virginibus* aut matronis. *Virgines* enim vit-

Condigit crines, nec stola longâ pedes.
Dic, precor, ecquando didicisti fallere nuptas:
Et facere 52 incertum per mea iussa 53 genus?
An sit ab his omnis rigide 54 submota libellis,
Quam 55 lex furtivos arcet habere 56 viros?
Quid tamen hoc prodest, vetiti si lege severa
Credor adulterii composuisse 57 notas?
At tu sic habeas ferientes cuncta sagittas;
Sic nunquam rapido 58 lampades igne vacent;
Sic regat imperium, terrasque coerceat omnes
Caesar, ab 59 AEnea est qui tibi fratre 60 nepos;
Effice, sit nobis non implacabilis 61 ira;
Meque loco plecti commodiore velit.
Haec ego visus eram 62 puero dixisse volucri.
Hos visus nobis ille dedisse 63 sonos.
Per mea tela 64 faces, et per mea tela sagittas,
Per matrem 65 iuro, Caesareumque 66 caput.
Nil, nisi concessum, 67 nos te didicisse magistro;
Artibus et nullum crimen inesse tuis.
Utque hoc, sic utinam defendere caetera posses!
Scis aliud, quid te laeserit, 68 esse magis.

---

tis capillos restringere, *matronae* stola uti solebant 52 Vid. Trist. Lib. II. 352.

*Nec quisquam est adeo media de plebe maritus,*
*Ut dubius vitio fit pater ille meo*

53 Facere ut liberi patribus incertis nascantur 54 Severe. Eodem modo Trist. c. I. 55 Iulia de adult. 56 Amatores illictos, mocchos, Courtisans 57 Notas, quas adulteri sibi invicem dent, seu praecepta de violandis aliorum legitimis toris 58 Faces nunquam exstinctae sint 59 Qui ab Ænea, Veneris fil. et fratre tuo genus ducit 60 Cognatus tibi est 61 Augusti scilicet 62 Alato Cupidini 63 Ita respondisse visus mihi est 64 Per faces, quae tela mea sunt, et per sagittas itidem tela mea seu arma 65 Venerem 66 *Per* Augustum, per nomen enim et numen Augusti iurare Romanis iurandi sanctissimus mos erat 67 *Sc.* legibus 68 Scis aliud quid esse, quod

Quidquid id est ( neque enim debet 69 dolor ille referri )
Non potes a culpa dicere abesse 70 tua.
71 Tu licet erroris sum imagine crimen obumbres ;
Non gravior merito vindicis ira fuit.
Ut tamen adspicerem , consolarerque iacentem ,
Lapsa per immensas est mihi 72 penna vias.
Haec loca tum primum vidi , cum matre rogante
73 Phasias est telis fixa puella meis.
Quae nunc cur iterum post saecula longa revisam ,
Tu facis , o castris miles amice meis.
Pone metus igitur ; mitescere Caesaris ira :
Et veniet votis 74 mollior hora tuis.
Neve moram timeas , tempus , quod quaerimus , instat :
Cunctaque laetitia plena 75 triumphus habet.
Dum domus et nati , dum mater Livia gaudet ;
Dum gaudes Patriae magne 76 Ducisque Pater :
Dum tibi gratatur 77 populus , totamque per Urbem
Omnis 78 odoratis ignibus ara calet :
Dum faciles aditus praebet venerabile 79 templum ,
Sperandum nostras posse valere preces.
Dixit : et aut ille est tenues 80 dilapsus in auras ,
Coeperunt sensus aut vigilare mei.
Si dubitem , quin his faveas , o Maxime , 81 dictis ,

---

te magis laeserit, quam *Ars* Amandi 69 Caussa ob quam Augustus mihi *maxime* sit iratus 70 Carere tua culpa. 71 Praetexta 72 Ego alatus per longissimam viam ad te volavi 73 Medea , a *Phasi* Colchidis fluvio. 74 Secundum vota tua ; tibi voventi hora *m*ollior veniet 75 Tiberii de Dal*m*atia et Illyrico Sup. II. 1 et 2 69. 76 Tiberii ; Augustum intelligit 77 Gratulatur ut *M*etamorphosi et alibi etiam Ovidius 78 Thure in ignem iacto 79 Augusti forte domus ; vel Iovis Capitol. Templum, ad quod triumphator vehebatur 80 Avolavit. 81 Quin

82 Memnonio cygnos esse colore putem.
Sed neque mutatur nigra 83 pice 84 lacteus humor:
Nec, quod erat candens, fit 85 terebinthus ebur.
Conveniens animo genus est tibi: nobile namque
Pectus, et 86 Herculea simplicitatis habes.
87 Livor iners 88 vitium, mores non 89 exit in istos;
Utque latens ima vipera 90 serpit humo.
Mens tua sublimis supra genus eminet ipsum:
Grandius ingenio nec tibi 91 nomen 92 inest.
Ergo alii noceant miseris, optetque timeri:
Tinctaque ac mordaci spicula felle gerant.
At tua supplicibus domus est assueta iuvandis:
In quorum numero me precor esse velis.

---

velis vera fieri. 82 Nigro colore. Memnon enim dux Æthiopum Troianis auxilio venientium erat. 83 In nigram picem. 84 Lac. 85 Terebinthus abor Syriae nigri coloris. Plin. H. N. Lib. XIII. 6. 86 Tam candidum et ingenuum pectus animumque habes, Hercules, a quo ducis originem Lege *Plut.* in *Fabio* 87 Invidiam. 88 Quod *inertibus*, qui sua virtute non possunt consilere et ipsi magni aliquid audere, adhaeret. 89 Cadit convenit istis tuis moribus 90 Obscurorum et pusilli animi hominum est 91 Nec nomen habes *maius* animo qui est excelsissimus. 92 Alios dictis acerbioribus imperant.

1 EPISTOLA VI.

# RUFINO

ARGUMENTUM.

*Tiberii ovationem seu triumphum de Germania, vel potius de Illyrico. Romam mittens Poeta Rufino amico et doctissimo viro commendat, Excusatque se multis rationibus, quod non ita eleganter materiam istam absolvat, ut aequum fuerat. Postremo vertit sermonem ad Liviam, Caesaris matrem, vaticinaturque fore, ut brevi alterum etiam triumphum de Germania ipsa consequatur, ut inferius dicemus.*

Haec tibi non vanam 2 portantia verba salutem,
Naso Tomitana mittit ab urbe tuus;
Utque suo faveas 3 mandat, Rufine, 4 Triumpho;
In vestras venit si tamen ille manus.
Est opus exiguum, vestrisque 5 paratibus impar.
Quale tamen cunque est; ut tueare rogo.
Firma valent per se; nullumque 6 Machaona quaerunt:
Ad medicum dubius 7 confugit aeger opem.
Non opus est magnis 8 placido lectore poetis:
Quemlibet 9 invitum difficilemque 10 tenet.
Nos, quibus ingenium longi minuere labores,

---

1 Eleg. V. 2 Quae et rata sit tibique contingat, precor. 3 Rogat. 4 Carmine de Tiberii triumpho conscripto 5 Pompae et rei magnitudini non satis respondens. 6 Medicum, qualis erat Machaon, de quo Propertius II, 1. 59.

*Tarda Philoctetae sanavit crura Machaon*

7 De vita et salute sua. 8 Benevolo. 9 Quantumvis morosum. 10 Capiunt.

Aut etiam nullum forsitan ante fuit,
Viribus infirmi, vestro candore 11 valemus.
Quem mihi si demas, omnia rapta putem.
Cunctaque cum mea sint propenso nixa favore,
12 Praecipuum veniae ius habet ille liber.
13 Spectatum vates alii scripsere triumphum.
14 Est aliquid memori visa notare manu.
Nos ea vix avidam vulgi 15 captata per aurem
Scripsimus: atque oculi fama fuere mei.
16 Scilicet affectus 17 similes, aut impetus 18 idem,
19 Rebus ab auditis 20 conspicuisque venit?
Nec nitor argenti, quem vos vidistis, et auri,
Quod mihi defuerit, purpuraque illa, queror.
Sed lota, sed gentes formatae mille figuris
Nutrissent 21 carmen, praeliaque ipsa meum
Et Regum vultus, certissima pignora 22 mentis,
Iuvissent aliqua forsitan illud opus.
Plausibus ex ipsis populi laetoque favore
Ingenium quodvis 23 incaluisse potest.
Tamque ego sumsissem tali 24 clangore vigorem,
Quam 25 rudis audita miles ad arma tuba.
Pectora sint nobis nivibus glacieque 26 licebit,

---

11 Probor cum carminibus meis 12 Prae caeteris scriptis meis meretur veniam 13 A se ipsis visum 14 Magni momenti res est 15 Vulgo audita cognovi 16 Ironice haec scribit 17 Non aeque nos adficiunt audita 18 Non ita excitatus auditis animus, ac visis 19 Horat. Art poet 182:
*Segnius irritant animos demissa per aures,*
Quam quae sunt oculis subiecta fidelibus *et quae*
*Ipse sibi tradit spectator* 20 Non idem, qui a conspicuis rebus solet 21 Materiam mihi scribendi suppeditassent pictae gentes pictaque praelia 22 Indicia 23 Alacre fieri ad scribendum 24 Adclamatione populi, aut cantu tubicinem 25 Tiro aliquis 26 *Licet* plane torperet meum. ingenium. Verbo *Licebit* eodem modo usus est Propertius II. 11. Horat. Ep. 15. 19 L. II. sat. 2 59 Noster Met. II. fol. 2.

Atque hoc, quem 27 patior, frigidiora loco:
Illa Ducis facies, in curru stantis 28 eburno
Excuteret 29 frigus sensibus omne meis
His ego 30 defectus, dubiisque 31 auctoribus usus,
32 Ad vestri venio iure favoris opem.
Nec mihi nota ducum, nec sunt mihi nota locorum
Nomina: materiam vix habuere 33 manus.
Pars quota 34 de tantis rebus, quam Fama referre,
Aut aliquis nobis scribere posset, erat?
Quo magis, o lector, debes ignoscere, si quid
Erratum est illic, praeteritumve 35 mihi.
Adde, quod assiduam domini meditata querelam
Ad laetum carmen vix mea versa 36 lyra est.
Vix bona post tanto 37 quaerenti verba subibant:
Et 38 gaudere aliquid res mihi visa nova est.
Utque reformidant insuetum 39 lumina Solem,
Sic ad laetitiam mens mea segnis erat.
Est quoque cunctarum novitas 40 carissima rerum:
Gratiaque officio, quod mora 41 tardat, abest.
Caetera certatim 42 da magno scripta triumpho

---

----- placeat sibi quisque *licebit*.
Non tamen *reliqua*. De verbo *licet* legendus Sanctius in Minerva III. 14 ep. ed. recentis. 484 nec non Perizonii nota 27 In quo sum *m*iser 28 Ebore distincto 29 Pelleret 30 *Q*uum haec mihi defuerint 31 De quorum fide potest dubitari 23 *I*ure favorem vestrum imploro 33 Vix suppetebat mihi materia de qua scriberem 34 Quam parva 35 A me praetermissum 36 Vix potui me ad laeta conscribenda componere 37 *Tanto post*, post tantum temporis 38 Aliquid gaudere, i. e. propter aliquid 39 Oculi. Senec. de vita beata c. 21. 40 Res quo sunt recentiores, eo sunt gratiores 41 Quod sero praestatur 42 Certatim scripta

Iam pridem populi suspicor 43 ore legi.
Illa 44 bibit sitiens, lector 45 mea pocula 46 pleuus :
Illa recens pota est nostra 47 tepescit aqua.
Nou ego cessavi, nec secit inertia serum :
Ultima 48 me vasti sustinet 49 ora freti.
50 Dum veuit huc rumor, properataque carmina finnt,
Factaque eunt ad vos, annus abisse potest.
Nec minimum 51 refert, intaeta rosaria 52 primus,
An sera carpas paene 53 relicta manu.
Quid mirum, lectis 54 exhausto floribus horto,
Si Duce non facta est 55 digna corona suo ?
56 Deprecor, haes vatum contra sua carmina ne quis
Dicta uutet : pro se Musa 57 locuta mea est.
Sunt mihi vobiscum communia sacra, poetae ;
In vestro 58 miseris si licet esse choro.
Magnaque 59 pars animi mecum vixistis amici :
Hac ego vos absens 60 nunc quoque parte colo.
Sint igitur vestro mea commendata favori
Darmina, non possum pro quibus ipse loqui.
Scripta placen 61 a morte fere : quia laedere vivos

---

a multis poetis, *un die* Wette 43 Credo 44 Caeterorum poetarum scripta avide leguntur 45 Meum carmen. Allegorice. 46 Saturatus. 47 Propter moram ingratum est carmen meum 48 Sed tam longe ab Urbe sum remotus, ut serum videri possit meum carmen 49 Habet ego ibi commoror. 50 Interim dum 51 Nec parum interest 52 Hortum rosarum e quo nemo adhuc rosas petit 53 Vacua fere rosis 54 Optimis floribus. Allegorice 55 Si carmen meum persona principe non satis dignum sit : ad triumphantiu coronas adludit 56 Valde precor ne putet vates seu poeta aliquis, se his verbis a me pungi, et reprehendi 57 Ego pro carmine meo haec scripsi 58 Mihi exsuli. 59 Vid. Sup. I. 6. 16 it. I. 8, 2. 60 Hac parte, i. e. animo, mente, quod unice possum absens 61 *Post* auctorum mor-

Livor et iniusto carpere dente solet.
Si genus est mortis male vivere; terra 62 moratur:
Et desunt fatis 63 sola sepulcra meis.
Denique opus nostrae culpetur ut undique curae,
Officium 64 nemo qui reprehendat erit.
65 Ut desint vires, tamen est laudanda voluntas:
Hac 66 ego contentos auguror esse Deos.
Haec facit, ut veniat pauper quoque gratus 67 ad aras;
Et placeat caeso non minus agna bove.
Res quoque tanta fuit, 68 quantae subsistere summo
69 Æneidos vati grande fuisset onus.
Ferre etiam 70 molles elegi tam vasta triumphi
Pondera disparibus non potuere 71 rotis.
Quo pede 72 nunc utar, dubia est sententia nobis.
Alter enim 73 de te, Rhene, triumphus 74 adest.
Irrita verorum non sunt praesagia vatum.
Danda Iovi laurus, dum 75 prior illa viret.
76 Nec mea verba legis, qui sum submotus ad Istrum,
Non bene pacatis flumina 77 pota Getis:
Ista Dei vox est: 78 Deus est in pectore nostro.

---

tem pleramque eorum opera sunt in pretio et ut Propert. ait:

*Maius ab exsequiis nomen in ora venit.*

62 Moras nectit quod non me obruit mortuum 63 Morti 64 Officiosam voluntatem 65 Quamvis 66 Voluntate 67 Gratus et acceptus Diis 68 Subsistere alicui rei, parem esse notat 69 Virgilio qui AEneida scripsit 70 Leviotibus rebus apta carmina elegiaca 71 Imparibus versibus Metaphorice 72 Versuum genere 73 De Germania in quam expeditionem Tiberius susceperat 74 Sperare licet triumphum 75 Quae Illyrico triumpho Iovi oblata est 76 Nec ego id dico, sed oraculum Dei 77 Quod flumen bibunt Getae 78 Quia a Deo agitari credebantur

Haec duce praedico vaticinorque Deo.
Quid cessas currum pompamque parare triumphis,
Livia? 79 iam nullas dant tibi bella moras.
80 Perfida damnatas 81 Germania proiicit hastas.
Iam pondus dices 82 omen habere meum.
Crede, brevique fides 83 aderit; geminabit 84 honorem
Filius, et iunctis, ut prius, 85 ibit equis.
Preme, quod iniicias humeris victoribus, 86 ostrum,
Ipsa potest 87 solitum nosse corona caput.
Scuta, sed et galeae gemmis radientur 88 et auro,
Stentque super vinctos trunca 89 tropaea viros.
Oppida turritis cingantur eburnea 90 muris:
Fictaque res vero more putetur agi.
Squallidus immissos 91 fracta sub arundine crines
Rhenus, et infectas 92 sanguine portet aquas.
Barbara iam capti poscunt 93 insignia Reges,
94 Textaque 95 fortuna divitiora sua.
Et quae praeterea virtus invicta tuorum 96
Saepe parata tibi saepe paranda facit.
Di quorum monitu sumus eventura locuti,
Verba ( precor ) 97 celeri nostra probate fide.

poetae et adflari quasi divino spiritu 79 Adferunt nullam moram 80 Ob Varum occisum cum tribus legionibus 81 Quas exsecratur ipsa ac damnat 82 Vaticinium. 83 Brevi dicta mea eventus comprobabit 84 Altera etiam vice triumphabit 85 In triumpho sc. 86 Purpuram 87 Cui est saepe imposita. 88 Splendeant 89 Ex truncatis enim arboribus tropaea fiebant, quibus hostium arma suspendebantur, usque tropaeis captivi ipsi adligabantur. 90 Ex ebore fiant oppida, quae in pompa triumphi spectaculo sint 91 Propendentes 92 Tinctas, mistas 93 Ornamenta quibus captivi Reges induti ducuntur in triumpho 94 Textas vestes, regali adparatu 95 Captivitate eorum 96 Filii et nepotum 97 Celeri exitu fidem dictis facite.

1. EPISTOLA V.

# MAXIME COTTAE

ARGUAMENTUM.

*Ad Maximum Cottam hanc epistolam mittit, ad quem etiam superius scripserat: laudatque eius orationem, quam Romae in foro judiciali habitam, legendam miserat: precaturque, ut crebro studii sui huiusmodi pignora mittat. Deinde dicit se absentem illum tanquam praesentem intueri: viderique cum eo Romae esse, tanquam in coelo. Cum vero meminit se esse in Scythia dicit videri se ad inferos reverti.*

Quam legis, unde tibi mittatur epistola, quaeris?
Hinc, ubi caeruleis [2] iungitur Ister aquis.
Ut [3] regio dicta est succurrere [4] debet et auctor;
Laesus [5] ab ingenio Naso poeta suo.
Qui tibi, quam malet praesens abferre salutem,
Mittit ab [6] hirsutis, Maxime Cotta, Getis.
Legimus, o iuvenis, [7] patrii non degener oris,
[8] Dicta tibi pleno verba diserta foro.
Quae, quamquam lingua mihi sunt [9] properante per horas.

---

1 Elegia V. 2 *Maris* aquis. Trist. V. 7. 2.
*Latus ubi equoreis additur Ister aquis.*
3 *Postquam* 4 Nominandus etiam auctor est. 5 Cui ingenium suum, quo ad conscribendum artem Amator male usus est, nocuit ita, ut in exsilium iuberetur ire 6 Squallidis, inpexis 7 Cui patris *Messalae* Corvini eloquentia quasi hereditaria est. sup. II. 2. 99. 8 Orationem in foro a te habitam, et eam disertissimam 9 Celeriter, cupide.

Lecta satis multas, 10 pauca fuisse queror.
Plura 11 sed haec feci relegendo saepe; nec unquam
Non mihi, quam primo, grata 12 fuere magis.
Cumque nihil toties lecta e dulcedine perdant,
13 Viribus illa suis, non novitate, placent.
14 Felices, quibus haec ipso cognoscere in actu,
Et tam facundo contingit ore 15 frui!
Nam quamquam sapor est 16 allata dulcis in unda,
Gratius 17 ex ipso fonte bibuntur aquae.
Et magis adducto 18 pomum decerpere ramo,
Quam de 19 caelata sumere lance iuvat.
At nisi peccassem, nisi me mea 20 Musa fugasset,
Quod legi, tua 21 vox exhibuisset opus.
Utque fui solitus, sedissem forsitan unus
22 De centum iudex in tua verba viris.
Maior et implesset praecordia nostra voluptas,
Cum 23 traherer dictis annueremque tuis.
Quem quoniam fatum, vobis patriaque relictis,
Inter inhumanos maluit esse Getas:

---

10 Tamen queror *reliqua* 11 Feci ut plura essent repetendo scilicet et relegendo saepius 12 Quo frequentius repeterem haec mihi semper gratiora erant utpote suavia omnia et elegantissima 13 Bonitate et praestantia sua, non quia nova sunt 14 O eos felices, quibus licuit orantem te audire 15 Oblectari facundo sermone a te pronuntiato. 16 Adlata ad bibendum aqua quanquam sit etiam dulcis 17 *Tamen* itellige, ut frequentissime 18 Magis iuvat, delectat, adtracto deorsum ramo decerpere pomum seu fructum arboris 19 *A*rtificiose et adfabre elaborata 20 Nisi ob versus meos essem in Pontum relegatus 21 Audire potuissem orationem tuam, quam legi 22 Unus centum*vi*rorum, qui fui, quum adhuc essem Romae, sedissem, et de caussa, qua*m* orabas, iudicasse*m* De centumviris agit nervose et ex fontibus, ut solet, Nieupoort Comp. Antiq. Rom. p. m 174 Iudicu*m* centumviral. etiam Plinius secundus non semel meminit in epistolis 23 In sententiam tuam pertraherer et ea*m* nutu comprobare*m*. Graeci hoc dicunt ψυχαγωγεῖσθαι:

Quod licet, ut videar tecum magis esse, 24 legendo,
  Saepe, precor, studii 25 pignora mitte tui:
Exemploque meo, nisi 26 dedignaris id ipsum,
  Utere, quod nobis rectius 27 ipse daros.
Namque ego, qui perii 28 iam pridem, Maxime, vobis,
  Ingenio nitor 29 non periisse meo.
Redde 30 vicem: nec rara 31 tui monumenta laboris
  Accipiant nostrae grata futura manus.
Dic tamen, o iuvenis 32 studiorum plene meorum;
  Ecquid ab 33 his ipsis admoneare mei?
34 Ecquibus ut recitas 35 factum modo carmen amicis,
  Aut, quod saepe soles, exigis ut 36 recitent,
Interdum queritur tua mens, oblita 37 quid absit?
  ( Nescio quid certe sentit abesse 38 sui. )
Utque loqui de me multum praesente solebas,
  Nunc quoque Nasonis nomen in ore tuo est?
Ipse quidem Getico peream violatus ab arcu.
  ( Et sit periuri quam 39 prope poena vides )

---

24 *S*cripta tua quae legam 25 Ingenii foetus, scripta a te elaborata 26 Nisi id te iudicas esse indignum 27 Qui potius ipse *m*ihi esse exemplo deberes, ut me maior et nobilior 28 Qui vos relinquere coactus sum 29 *S*tudeo scriptis meis vobiscum esse 30 Sup. El. X. 1. 2. v. 11. 31 Frequenter mitte ad me scripta tua praestantissima, quae mihi erunt longe acceptissima 32 Qui multum praestas in arte poetica 33 An haec ipsa studia te mei admonent? 34 An mens tua queritur, quando. *reliqua.* 3 *Q*uod Romanis maxime erat in usu. Vid. Plin Epist. I 13 1. II. 10 6. et alibi. [illegible] ni Ideam *S*ystematis antiquitatis litterariae p. 155. seq. 36 Amici scil 37 Non satis sentiens et recordans, quid ipsi desit 38 Aliqui sui, h. e. me Nasonem 39 Quam facile periurii poenas dare possim

Te nisi momentis video paene omnibus absens.
40 Gratia Dis, menti quolibet ire licet.
41 Hac ubi perveni, nulli 42 cernendus, in Urbem,
Saepe loquor tecum; saepe loquente 43 fruor.
Tam mihi difficile est, quam si bene, dicere; quamque
Candida 44 iudiciis illa sit hora meis.
Tum me (si qua fides) coelesti 45 sede receptum
Cum fortunatis suspicor esse Deis.
Rursus, 46 ut huc 47 redii, 48 coelum Superosque relinquo.
A Styge nec longe Pontica 49 distat humus.
Unde 50 ego si fato nitor prohibente 51 reverti;
Spem 52 sine profectu, Maxime, tolle 53 mihi.

---

in quem fatum et fortuna iam magnopere debacchatur 40 Gratias ago Diis, quod, *reliqua.* 41 Mente sc. 42 Ita ut conspici a nullo possim 43 Audio te loquentem 44 Quam felix sit, mea opinione, ea hora 45 In coelum. Tali modo loqui solent ii, qui se maxime felices esse, dicturi sunt. Inde est Graecorum αἰθεροβατεῖν, *in coelo versari.* Cic ad Att *Si vero quae de me pacta sunt, non serventur, in coelo sum* Petronius Arbiter c. 132. p. 628, ed. Burmanni. *Hoc*, inquit, *de te merui, ut me in Coelo positum ad inferos traheres*, ubi vide interpr. et *Io.* Nic. *Werneri* Corpusculum philologicum p. 51 52. Germanorum lingua a Graecorum et Romanorum hac in re non abhorret 46 Contra 47 Postquam mente redii in Pontum. 48 *Ad* inferos trahi videor, ut Arbiter dicit adducto loco. 49 Non multum interest, morari in *Ponto*, et apud inferos esse. 50 E Pontica terra 51 Contra fati decreta, i e. frustra. 52 Inanem, irritam. 53 Adime mihi tuis litteris.

[1] EPISTOLA VI.

# AMICORUM CUIDAM

ARGUMENTUM.

*Ad amicum quendam, qui nolebat a poeta in scriptis suis propter Augustum nominari, hanc epistolam scribit: colligitque nihil timendum esse, quandoquidem Caesare nihil sit clementius, tamen pollicetur, se non ulterius eius nomen monumentis suis inserturum. Postremo rogat, ut quandoquidem tuto non possit se aperte amare, latenter saltem amicitiae velit meminisse.*

Naso suo, nomen posuit cui [2] paene, sodali
  Millit ab Euxinis hoc breve carmen aquis.
At, si cauta parum scripsisset dextra, quis esses
  Forsitan officio [3] parta querela foret.
Cur tamen, hoc [4] aliis tutum credentibus, unus,
  Appellent ne te carmina nostra, rogas?
Quanta sit in media [6] clementia Caesaris ira,
  [6] Ex me, si nescis, certior esse potes.
Huic ego, quam patior, nil possem [7] demere poenae,
  Si iudex meriti cogerer esse mei.
Non vetat ille sui quenquam meminisse sodalis:
  Nec prohibet tibi me scribere, teque mihi.
Nec scelus admittas, si consoleris amicum:
  Mollibus et verbis [8] aspera fata leves.

---

1 Elegia VI. 2 Caius nomen paene expressit 3 Habuisses causam de me querendi 4 Aliis credentibus, se tuto et sine periculo a me posse nomine suo appellari 5 Etiam quum est iratus maxime Caesar 6 Meo exemplo potes discere 7 Si ipse iudex meus esse deberem, leviorem mihi arrogare poenam non possem 8 Asperitatem fortunae sola-

Alloquio 24 profugi credis inesse metum ?
Forsitan haec domino 25 Buriside iure timeres,
Aut 26 solito clausos urere in aere viros.
Desine mitem animum vano 27 infamare timore.
28 Saeva quid in placidis saxa vereris aquis ?
Ipse ego, quod primo scripsi sine nomine 29 vobis,
Vix excusari posse mihi videor.
Sed pavor attonito rationis ademerat usum :
Cesserat omne 30 novis consiliumque malis.
Fortunamque meam metuens, non 31 vindicis iram,
Terrebar titulo 32 nominis ipse mei.
Hactenus 33 admonitus memori concede poetae,
Ponat ut in 34 chartis nomina cara suis.
Turpe erit ambobus, longo mihi 35 proximus usu
Si nulla libri parte legare mei.
Ne tamen iste metus somnos tibi 36 rumpere possit :
Non 37 ultra, quam vis, officiosus ero.

---

stituere velit, aut mitiorem in locum exsilii ire iubere 24 Persuades tibi, nociturum esse, si litteris mecum colloquaris 25 Si Busiris quidam esset Augustus, vel si loco Augusti esset et imperium teneret Busiris. AEgipti enim is rex crudelissimus, fil. Neptuni, qui mactavit ad aram hospites, caesus ea de caussa ab Hercule. Noster Met. IX. 182. Apollod. II. 5. 11. 26 Aut si dominus terum foret *Phalaris*, de quo superius II. 9 44. 27 Tacite arguere inclementiae. 28 κατ ἀλληγορίαν quid times, ubi timori locus esse nullus debet 29 Ad vos. Vid. Trist. III. 4 65. 30 Inopinatis, ex insperato ingruentibus malis, quid consilii esset capiendum, non patebat mihi timore prorsus adtonito 31 *Augusti* iniuriam a me sibi factam vindicantis 32 Religioni mihi ducebam exprimere meum nomen 33 Tantum concede mihi ut vel hactenus a me admonitus, non timendum nimis esse Augustum. *reliqua* 34 Scriptis libris suis 35 Qui longa consuetudine et amicitia mihi fuisti coniunctissimus antitheton elegans in verbis *longo*, *proximus* 36 Te reddere sollicitum 37 [illegible]i vis

Ttequ c 38 egam, qui sis: nisi cum permiseris ipse.
39 Cogetur nemo munus habere meum.
Tu modo, quem poteras, vel aperte tutus amare,
Si res est 40 anceps ista, 41 latenter ama.

te non nominabo 38 Reticebo tuum nomen, non dicam, quis sis. 39 Hunc honorem meum, in scriptis meis legi, nemini invito obtrudam. Vide tamen inf. IV, 1. 40 Tibi periculosa 41 Occulte.

## 1. EPISTOLA VII.

# AMICIS

### ARGUMENTUM

*Ad amicos, e Ponto scribens Poeta, de eis queritur, quod suis precibus nullus iam finis imponatur: sibique, cum antea variis epistolis ab eisdem petierit, ut scilicet eorum opera aut reditus, aut mitius exsilium ab Augusto impetretur, dicit iam verba deesse: variandamque nunc esse materiam, ne illis molestus sit, ac etiam uxori, quae prae timore non audebat sibi opem ferre. Ea autem omnia sibi ferenda aequo animo proponit, quandoquidem maiora etiam tulerit. Postremo in exsilio sibi moriendum esse colligit.*

Verba mihi desunt eadem tam saepe roganti,
Iamque pudet vanas fine 2 carere preces.
Taedia 3 consimili fieri de 4 carmine vobis,

1 Elegia VII. 2 Pudet me, quod semper frustra rogem 3 Carmine, quod idem semper adhuc dixit. imilitudo enim ut Romulidum ait eloquentissimus, est mater satientatis 4 Propter carmen, vel absolute, carminibus meis semper.

Quidque petam, cunctos 5 edidicisse reor.
Nostraque quid portet iam nostis epistola, quamvis
6 Charta sit a vinclis non labefacta suis.
Ergo mutetur nostri 7 sententia scripti,
Ne toties 8 contra, quam rapit amnis, eam:
Quod bene de vobis speravi, ignoscite, amici,
Talia peccandi iam 9 mihi finis erit.
Nec gravis 10 uxori dicar: quae scilicet in me
Quam proba, tam timida est, experiensque 11 parum.
Haec quoque, Naso, 12 feres: etenim peiora tulisti.
Iam tibi sentiri sarcina 13 nulla potest.
Ductus ab 14 armento 15 taurus detrectet aratrum:
Subtrahit et duro colla 16 novella iugo.
Nos, quibus assuevit fatum crudeliter 17 uti,
Ad mala iam pridem non sumus ulla 18 rudes.
Venimus in Geticos fines, moriamur in illis:
19 Parcaque ad extremum, qua 20 mea coepit, eat.
Spem iuvet amplecti; quae non iuvat irrita 21 semper;
Et fieri cupias si qua, futura 22 putes.

---

idem volentibus, et eadem quasi aberrantibus chorda 5 Scire satis 6 Solutae non sunt litterae laxatis vinculis 7 Argumentum, materia, *der inhalt* 8 *ανω ποταμων*, adverso flumine, i. e. ne nitar frustra. Vid. de Art. II 181. 9 Non amplius de nobis tam bene sperabo 10 Molestus 11 Quid precibus suis apud Liviam pro me queat impetrare 12 Æquo animo patere. 13 Callo quasi obductus tibi est sensus, ut onus fere nullum gravius tibi possit esse 14 Nondum aratro adsuetus 15 *Armentum*, multitudo pecorum maiorum est; *grex* minorum proprie 16 Colla aratro nondum adsueta 17 Crudeliter me tractare 18 Adsueti sumus omnibus malis 19 Fatum, *μοιρα*, fortuna mea [illegible] sic pergat ad mortem usque 20 [illegible] scil. 21 Quae saepe iuvat miseros, non semper est vana 22 Puta futura certo esse,

Proximus huic gradus est; 23 bene desperare salutem,
Seque semel vera scire perisse 24 fide.
Curando fieri quaedam maiora videmus
Vulnera, quae melius non tetigisse fuit.
25 Mitius ille perit, subita qui mergitur unda;
Quam sua qui tumidis brachia 26 lassat aquis.
Cur ego concepi 27 Scythicis me posse carere
Finibus, et terra 28 prosperiore frui?
Cur aliquid de me speravi lenius 29 unquam
An fortuna mihi sic mea 30 nota fuit?
31 Torqueor en gravius; repetitaque 32 forma locorum
Exsilium renovat triste, recensque facit.
Est tamen utilius studium 33 cessasse meorum:
Quam, quas 34, admorint, non valuisse preces.
Magna quidem res 35 est, quam non audetis, amici:
Sed si quis peteret et, qui dare 36 vellet, erat.
Dummodo non vobis hoc Caesaris ira 37 negarit;
Fortiter 38 Euxinis immoriemur aquis.

---

si qua fieri velis 23 Fortier secundum hoc spem vanam de salute missam facere 24 Certo scire de se actum nunc esse 25 Non ita magno cum dolore 26 Diutius frustra laborat natando 27 Spem sc. cur in animum induxi 28 Melior exsilii loco 29 Melius. 30 An fortuna mea tam nota mihi fuit, ut boni quidnum ab ea deberem sperare? vel: an non melius mihi nota fuit? an hoc erat recte nosse fortunae mores? 31 Angor, excrucior 32 Ante oculos saepe proposita patria, vel etiam exsilii locus 33 Amicos non laborasse pro me apud Augustum. 34 Pro me adhibuerint. Metaphoram eleganter dicit Verpoortennius ab ariete desumtam, qui ad murum deiiciendum admovetur, expugnandae urbis caussa 35 Petere pro me, quod non audet aliquis ex vobis amicis, magnum quid est 36 Caesar profecto locum vestris reliquisset precibus 37 Si Caesar me reliquerit id exsilio, nec e Ponto revocet alium in locum 38 In Ponto forti aequoque moriar animo, dummodo certus sim. hoc non tam Caesaris fieri voluntate et ira, quam vestra amicorum negligentia, aut timore, ac deprecationis defectu.

1. EPISTOLA VIII.

# MAXIMO

ARGUMENTUM.

*Ad Maximum Poeta pharetram cum sagittis e Scythia mittens, ostendit se nullum aliud munus habere, rogans eum, ut id accipiat, et qualecumque boni consulat.*

Quae tibi quaerebam 2 memorem testantia curam
 Dona Tomitanus mittere posset ager.
Dignus es argento, fulvo quoque dignior auro:
 Sed te, cum donas, ista iuvare 3 solent,
Nec tamen haec loca sunt ullo pretiosa 4 metallo.
 Hostis ab agricola vix sinit 5 illa fodi.
Purpura saepe tuos fulgens praetexit 6 amictus:
 Sed non Sarmatico tangitur illa mari.
Vellera dura ferunt pecudes, et 7 Palladis uti
 Arte Tomitanae non didicere 8 nurus.
Foemina pro lana 9 Cerealia munera frangit;
 Suppositoque gravem vertice portat aquam.

---

1 Elegia *VIII* 2 Curam homininis, tui memoris 3 Obtectaris magis quum aurum et argentum donas quam quum accipis donatum 4 Hisce in locis pretiosum metallum non reperitur 5 illa, Ponti sc. loca vix per hostem arari ab agricolis possunt 6 Tu saepe geris togam purpura praetextam in magistratu 7 Lanificio, quod invenisse Pallas dicitur Noster Metam. VI. fab 1. 8 Feminae puellae 9 Frumenta molit Munera *Cerealia*, a Cerere hominibus donata, Metam, V. 642. *Cererem frangere saxo* dicit Vir-

Non hic pampineis 10 amicitur vitibus ulmus :
Nulla premunt ramos pondere poma suo.
Tristia 11 deformes pariunt absinthia campi,
Terraque 12 de fructu quam sit 13 amara docet.
Nil igitur tota Ponti regione 14 sinistri,
Quod 15 mea sedulitas mittere posset, erat.
Clausa tamen misi Scythica tibi tela pharetra :
Hoste precor fiant illa cruenta tuo.
16 Hos habet haec calamos, os haec habet ora libellos.
Haec viget in nostris, Maxime, 17 Musa locis.
Quae quamquam misisse pudet, quia parva videntur ;
Tu tamen haec, quaeso, consule missa 18 boni.

---

gilius AEn. I. 183. 10 Operitur, vestitur 11 Sup. El. 1. *Tristia per vacuos horrent absynthia campos.*
12 Fructu, et fructu 13 Misera 14 Sinister dicitur Pontus, quod ingredientibus Europae ora, in qua sita Tomis, ad sinistram est sita. Translative tamen etiam vocem sinistri accipere putandus est Naso pro infelici et misera incultaque Ponti regione 15 Ego sedulus in quaerendo tibi munere 16 Tales 17 Haec studia coluntur apud nos. 18 Sup. I. 1. extr.

1. EPISTOLA IX.

# BRUTO

ARGUMENTUM.

*Ad Ovidium scripserat Brutus, quendam carpere sua carmina, quod in his nil aliud contineretur, quam querela locorum, in quibus exsulabat, rogaretque, ut frueretur propiore terra: cui poeta respondet, dicens in suis carminibus plura esse vitia: foreque bene, si unum tantum vitium in eis deprehenderetur. Cur autem ea non emendet, causas assignat. Postremo respondens ad ea, quae Brutus scripserat, rationem refert, quare idem saepius scripserit.*

Quod sit in his eadem sententia, Brute, libellis,
Carmina nescio quem 2 carpere nostra refers:
Nil nisi me terra fruar ut 3 propiore rogare;
Et, quam sim denso cinctus ab hoste, queri.
O quam de multis vitium reprehenditur unum!
Hoc peccat solum si mea Musa, 4 bene est,
Ipse ego librorum video 5 delicta meorum;
Cum sua 6 plus iusto carmina quisque probet.
Auctor 7 opus laudat: sic forsitan 8 Agrius olim
Thersiten 9 facie dixerit esse bona.

---

1. Elegia IX. 2 Reprehendere 3 Romae 4 *Bene se res habet* 5 Vitia, naevos 6 *Plus* quam probari merentur. 7 *Quicumque* aliquid fecit a se factum etiam laudat 8 Pater Thersitae 9 *Omnium* hic, qui ad troiam venere,

Iudicium tamen hic nostrum non decipit error ;
Nec 10 quicquid genui, protinus illud amo.
Cur igitur, si me videam 11 delinquere, peccem,
Et patiar scripto crimen 12 inesse, rogas ?
Non eadem ratio est, sentire et demere 13 morbos.
Sensus 14 inest cunctis ; tollitur 15 arte malum.
Saepe aliquod cupiens verbum mutare, relinquo ;
Iudicium vires destituuntque meum.
Saepe piget ( quid enim dubitem tibi vera fateri? )
Corrigere, et longi ferre laboris onus.
Scribentem iuvat ipse 16 favor, minuitque laborem;
Cumque suo 17 crescens 18 pectore fervet opus.
Corrigere at res est tanto magis ardua, quanto
Magnus 19 Aristarcho maior Homerus erat.
Sic animum 20 lento curarum frigore 21 laedit.
Ut cupidi 22 cursor fraena 23 retentat equi.

---

defermissimus fuisse scribitur ab Homero Iliad. β 216, 10 Fetus ingenii *mei* 11 Errare in scribendis carminibus 12 *Vitia*, errores 13 *Sanare* 14 Omnes quidem sentire morbum possunt 15 Sed arte morbus curari debet, quam non omnes callent 16 Adprobatio hominum, quam potest expectare et sperare 17 Recens, quod progreditur et inchoatum est. Virg. Ecl. 7. 25.

*Pastores hedera crescentem ornate poetam.*

18 Calore, poetico 19 *Aristarckus* hic Alexandrius Grammaticus fuit sub Ptolemaeo *Philometore*, et Homeri carmina recensuit, ediditque emendatiora, abeo censores scriptorum paullo acriores *Aristarchi* nominantur Ceterum vanam esse magni Scoligeri huius versus censuram, quam legimus *Poet.* VI. 7. res ipsa et sensus Ovidii optimus monstrat, et eleganter ad h l. docuit Cl. Verpoortennius 20 Laboris emendandi taedio. 21 *Sc* labor corrigendi impetum animi obtundit ac minuit 22 Eques 23 Retinet vi, *cupidus* equus h. l. est currere cupiens, animosus, genero-

Atque 24 ita Dii mites minuant mihi Caesaris iram,
 Ossaque pacata nostra tegantur humo ;
Ut mihi conanti nonnunquam 25 intendere curas,
 Fortunae 26 species obstat acerba meae.
Vixque mihi videor, faciam quod carmina, 27 sanus ;
 Inque feris curem corrigere illa Getis.
Nil tamen e scriptis magis excusabile nostris,
 Quam sensus 28 cunctis paenae quod unus inest.
Laeta fere laetus cecini, cano tristia tristis.
 Conveniens operi tempus utrumque suo est.
Quid, nisi de vitio scribam regionis 29 amarae?
 Utque solo moriar commodiore, precer?
Cum toties eadem dicam, vix audior 30 ulli:
 Verbaque 31 profectu dissimulata 32 carent
Et tamen haec eadem cum sint, non scribimus isdem :
 Unaque per 33 plures vox mea tentat opem.
An, ne bis sensum lector reperiret eundem,
 Unus 34 amicorum, Brute, rogandus erat?
Non fuit hoc 35 tanti; confesso ignoscite, docti.
 36 Vilior est operis 37 fama salute mea.
Denique 38 materiae, quam quis sibi finxerit ipse,

---

sus 24 *Ita*, pars iurantis seu confirmantis est. Vid. Io. Ker Observat. L. L. part. 1. qui ex Terentio et Cicerone notionem iurandi probat 25 Paulo curatius scribere 26 *Mala* mea, exilium ante oculos convertatur 27 Vix *me* puto sana *mente* esse, quod tam adflictus carmina audea*m* scribere 28 Idem argumentum, *materia*, tristis nempe et querelae de exilio, precesque, ut mitius id *mihi* contingat 29 *Asperae*, non amoenae 30 Ab ullo, vix ullus precibus *meis* locum relinquid 31 Nihil proficiunt 32 A vobis, quasi non accepissetis 33 Amicos 34 An unum tantum amicum debebam opem rogare, ad ceteros non confugere auxilii accipiendi caussa, idque ideo, ne *mihi* aliquis obiicere posset, eumdem in meis carminibus inveniri sensum? 35 Res tanti pretii 36 *Maior* mihi salutis est habenda ratio, quam famae 37 Carminum 38 In *ma*-

Arbitrio variat multa poeta suo.
Musa mea est index nimium quoque vera malorum;
Atque incorruptae 39 pondera testis habet.
Nec liber ut fieret, sed uti sua cuique daretur
Littera, propositum curaque nostra fuit.
Postmodo collectas, 40 utcunque sine ordine, iunxi:
Hoc opus 41 electum ne mihi forte putes.
Da veniam scriptis, quorum non 42 gloria nobis
Caussa, sed 43 utilitas 44 officiumque, fuit.

---

teria, quae arbitraria alicui est, variare potest et multa ad*m*iscere subinde: quod ego facere nequeo et de malis meis semper cogor queri 39 Auctoritatem, fidem. 40 Eas litteras 41 Ne putes forte, id a me scribendi argument*um* studio elect*um* et sumtum esse prae ceteris, ad ostentandum ingenium 42 Fama operis, quae non laudis ergo composui 43 Ut prodessent mihi amici apud Augustum pro me deprecando 44 Ut amicis officium, memoriam beneficiorum, declararem.

# P. OVIDII NASONIS

## EPISTOLARUM

# EX PONTO

## *LIBER IV.*

## 1. EPISTOLA I.

# SEXTO POMPEJO

### ARGUMENTUM.

*Ad Sextum Pompeium scribens Poeta, impium esse dicit, quod nusquam illum in suis scriptis nominaverit: quandoquidem ejus erga se beneficia tanta sint, ut nulli oblivioni tradi debeant. Postremo fatetur, se servatum esse eius opera, eiusque munere se vivere.*

Accipe, Pompei, [2] deductum carmen ab illo,
Debitor est vitae qui tibi, Sexte, suae.
Qui seu non prohibes a me tua nomina poni,
Accedet meritis [3] haec quoque summa tuis.
Sive [4] trahis vultus; equidem peccasse fatebor.
Delicti tamen est caussa [5] probanda mei.
Non potuit mea mens, quin esset grata, [6] teneri.
Sit precor officio [7] non gravis ira pio.

---

1 Eleg. I. 2 Tenue Metaph. a lana, quae deduci solet: 3 Haec etiam summa, hic numerus, erum Metaphora a pecunia sumta 4 Contrahis, inique fers 5 Adprobanda: nam honoris caussa tuum nomen usurpo 6 Retineri 7 Mihi

O quoties ego sum libris, mihi visus in istis 8
Impius, in nullo quod legerere loco!
O quoties, alii vellem cum scribere, nomen
Rettulit in 9 ceras insc'a dextra tuum!
Ipse mihi placuit mendis in talibus error;
Et vix 10 invita facta litura manu est.
Viderit 11 ad summum, dixi: licet ipse queratur:
Ah pudet offensam 12 non meruisse prius!
Da mihi, si quid 13 ea est, hebetantem 14 pectora 15 Lethen;
Oblitus potero non tamen esse tui,
Idque 16 sinas oro; nec fastidita repellas
Verba: nec officio 17 crimen inesse putes.
Et 18 levis haec meritis referatur gratia tantis.
Sin minus; 19 invito 20 te quoque gratus ero
21 Nunquam pigra fuit nostris tua gratia rebus:
Nec mihi munificas area 22 negavit opes.
Nunc quoque nil 23 subitis clementia territa fatis
Auxilium vitae fertque, feretque meae.
Unde, roges forsan, fiducia tanta futuri 24
Sit mihi: quod fecit quisque 25 tuetur opus.
Ut Venus artificis labor est et glŏria 26 Coi,
Æquoreo madidas quae 27 premit imbre comas:

---

qui officium et gratum tibi animum studeo declarare 8 *Meis*, ante ad vos missis 9 Tabulam ceratam, in qua veteres scribere soliti sunt 10 Vix potui delere 11 Denique, tandem 12 *Pudet*, me non prius nomen posuisse, licet fuerit offensus 13 *Si* exstitit ullo tempore 14 Oblivionem inducentem 15 Sup. II. 4. 23. 16 Concede aequo animo ut tui memor sim 17 Culpam 18 Grato animo confiteri patere, a te me servatum esse 19 Sc. permittis 20 At vid. Sup. III. 6. 21 Nunquam mihi favore tuo defuisti 22 *Pecuniam* mihi non denegasti. Vid. Trist. IV. 5. 7. 23 Non territus tum tam benignus amicus 24 *Scil.* auxilii tui 25 Sup III. 9. 9. 26 Apelles intelligitur, qui Venerem αναδυομ την sc. mari emergentem, in Coo insula pinxit, quum patria esset Ephesinus 27 Exprimit aequoream aquam e comis, ita enim ab Apelle picta erat Venus illa Coa. *Vide* de hac Nostrum. Trist.

Arcis ut Actaeae 28 vel eburna vel aenea custos
29 Bellica Phidiaca 30 stat Dea facta manu;
31 Vindicat ut 32 Calamis laudem, quos fecit, equorum;
Ut similis verae vacca 33 Myronis opus;
Sic ego pars rerum non ultima, Sexta, tuarum; 35
Tutelaeque 34 feror munus opusque tuae.

---

H. 507. de Arte III. 401. et plin. H. N. XXXV. 10. 28 Atheniensis, ab Actaeo, primum ibi regnante. Arx Athenarum Minervae sacra fuit, unde et eius Custos adpellatur 29 Bellica Dea *M*inerva est 30 *P*hidias Athenis statuarius summae artis, summaque laudis inter cetera ex ebore Minervam, idem eamdem ex aere fecit tam eximiae pulchritudinis: ut a forma cognomen acceperit. Plin. H. N. 34 8. 31 Ut sibi tribuit, ut laudari meretur 32 Calamis hic fecit apud Eleos aereum currum, stantibus utrinque equis, quibus pueri insidebant, et ad vivum, ut dicunt, fabrefactis omnibus magna*m* sibi laudem peperit 33 Myron statuarius, Eleutheris natus, bucula facta maxime celebratus est. Plin XXXIV. 8. 34 Dico me.

1. EPISTOLA II.

# SEVERO

ARGUMENTUM.

*Ad Severum poetam hanc epistolam scribit Ovidius, se multis rationibus excusans quod nondum eius nomen suis scriptis celebrarit, quamvis tamen nunquam cessaverit ad eum epistolas soluta oratione scriptas mittere.*

Quod legis, o Vates magnorum maxime 2 Regum,

---

1 Eleg. II. 2 Qui scribis de Regibus meguis in Tra-

Venit ab 3 intonsis usque, Severe, Getis.
Cuius adhuc nomen nostros tacuisse libellos,
Si modo permittis dicere vera, pudet.
4 Orba tamen numeris cessavit epistola nunquam
Ire per 5 alternas officiosa vices.
Carmina sola tibi memorem testantia 6 curam
Non data sunt: quid 7 enim, quae facis ipse, darem?
Quis mel 8 Aristaeo, quis Baccho vina 9 Falerno,
10 Triptolemo fruges, poma det 11 Alcinoo?
Fertile pectus habes, interque Helicona 12 contentes
Uberius nulli provenit 13 ista seges.
Mittere carmen ad hunc, frondes 14 erat addere silvis.
Haec mihi cunctandi caussa, Severe, fuit.
Nec tamen ingenium nobis 15 respondet, ut ante:
Sed 16 siccum sterili vomere littus aro.
Scilicet ut limus 17 venas excaecat 18 in undis,

---

goediis tuis 3 Horridis 4 *Prosa* oratione scripta 5 Utrimque vicissim missa 6 Mentem gratam. 7 Propter quid, quare 8 Aristaeus hic *Apollinis* et Cyrenes filius fuit, regnavitque in *Arcadia*, et apium mellisque usum primus invenisse dicitur. Iustin. XIII 7 10. *Aristaeum in Arcadia late regnasse, eumque primum et apium et mellis usum, et lactis coagula hominibus tradidisse, solstitialesque ortus sideris primum invenisse.* 9 Falerno agro in Campania, qui maxime generosa vina fert, ab antiquis passim laudata 10 Celei regis Eleusinis in Attica fil. qui auctor dicitur agriculturae. Vid. Metam. V. 642. Fast. IV. 495. 11 Cuius horti pomorum omne genus proferebant, e apud antiquos scriptores itidem sunt clarissimi. Vid. Sup. II. 9. 42 12 *Portas* 13 Carmina, allegorice 14 I. e. absurd*um* erat 15 Satisfacit, par est voluntati meae 16 Operam perdo et oleum, quod ingenium meum iam sterile, vane nitor aliquid te tuique similibus dignum scribere 17 Meatus obturat 18 Facit r ut venae non adpareant.

19 Laesaque suppresso fonte resistit 20 aqua;
Pectora sic mea sunt limo vitiata malorum:
Et carmen vena pauperiore 21 fluit.
Si quis in hac ipsum terra posuisse Homerum;
Esset, crede mihi, factus et ille 22 Getes.
Da veniam fasso, 23 studiis quoque fraena remisi:
Ducitur et digitis littera rara meis.
24 Impetus ille sacer, qui vatum pectora 25 nutrit;
Qui prius in nobis esse solebat, abest.
26 Vix venit ad partes, vix sumtae Musa 27 tabellae
Imponit pigras paene coacta manus.
Parvaque, ne dicam scribendi nulla voluptas
Est mihi: nec numeris 28 nectere verba iuvat.
Sive quod hinc fructus adeo non cepimus ullos,
Principium nostri 29 res sit ut ista mali:
Sive quod in tenebris numerosos ponere 30 gressus,
Quodque legas nulli, scribere carmen, 31 idem est.

---

19 Obstructa limo. 20 Non profluit. 21 Tenuiore. 22 Getarum more, i. e. barbare scripsisse ac inculto sermone 23 Non amplius tam diligenter scribo et poesi da operam 24 Furorem poeticum significat 25 Cuius beneficio, facultate carmina scribenti pollent poetae 26 Vix me adiuvat, et sic satisfacit suo officio *Musa*. 27 Facultatem poeticam intelligit sibi deesse 28 Numeris poeticis adstringere 29 Ut potius studium poeseos nobis maxime nocuerit 30 Saltare in tenebris Rectissime ceterum doctissimus Verportennius legit *gressus*, pro *gestus*, nam ponere gestus Latinum non videtur; licet ita scribi Heinsius maluerit. Sed nec morem ipsi gessit Cl. Burmannus, et nos cum isthoc feriendum omnino esse censemus *Ponere enim gressus* est quasi *ponere pedes* et sic gressus facere, et *numerosos* quidem h. l. id est ad modos, et numerum musicorum 31 Constructionis ratio ea est, sive quod idem est, h. e. nullius utilitatis res,

Excitat auditor 32 studium ; 33 laudataque virtus
  Crescit ; et immensum 34 gloria calcar habet.
Hic mea cui recitem , nisi flavis scripta 35 Corallis ,
  Quasque 36 alias gentes barbarus Ister habet?
Sed quid solus agam ? quaque infelicia perdam
  Otia materia , 37 surripiamque diem ?
Nam quia nec vinum , nec me tenet alea fallax ,
  Per quae clam tacitum tempus abire solet ;
Nec me quod cuperem , si per fera bella liceret,
  Oblectat cultu terra 38 novata suo :
Quid , nisi Pierides solatia 39 frigida , restat ,
  Non bene de nobis quae meruere Deae ?
At tu , cui bibitur 40 felicius Aonius 41 fons ,
  Utiliter studium quod tibi 42 cedit , ama.
Sacraque Musarum merito cole : quodque legamus ,
  Huc aliquod 43 curae mitte recentis opus.

---

ponere gressus numerosos in tenebris, et scribere carmen , quod nulli legas 32 Si sint amici , queis carmina aut alia recitare possis , studium tuum mirum in modum excitatur 33 Et si laudetur ars aut virtus , identidem augetur 34 *M*axime incitat ad magna gloria 35 *C*oralli trans Istrum sunt, *flavi* vel a comae vel corporis inculto colore 36 Et iis gentibus , quas alias , *cetera* 37 Fallam , Surripimus diem , quando vocamus rei iocosae iat ut elabatur dies 38 Arata et ad sementem faciendam praeparata 39 Non efficacia. Adpositione 40 Qui felicius carmina scribis et operam das poesi 51 *Aonia* Boeotiae pars , in qua Elicon. Inde *Aonius fons* , musarum est , quae et ipsae *Aoniae* 42 Succedit 43 Carmen recens elaboratum.

## 1. EPISTOLA III.

# AMICO INSTABILI

ARGUMENTUM.

*Amicum suppresso nomine taxat, eiusque perfidiam ac levitatem ostendit, quod cum antea a teneris annis secum coniunctissime semper vixerit, tandem in adversa eius fortuna non modo eum deserat, sed etiam simulet se non cognoscere. Postremo illum monet, ut fortunae variantis vicissitudines et levitatem ante oculos ponat.*

Conquerar, an taceam? Ponam sine nomine 2 crimen?
An notum, qui sis omnibus 3 esse velim?
Nemine non utar, 4 ne commendere querela;
5 Quaeraturque tibi carmine fama meo.
Dum mea puppis erat valida fundata 6 carina,
Qui mecum velles 7 currere, primus eras.
Nunc, quia 8 contraxit vultum Fortuna, 9 recedis;
Auxilio postquam scis opus esse tuo.
Dissimulas etiam, nec me vis nosse videri;
Quique sit, audito nomine, Naso, rogas.
Ille ego sum, quanquam non vis audire vetusta
Paene puer puero 10 iunctus amicitia.
Ille ego, qui primus tua seria nosse solebam,
Qui tibi iucundis primus adesse iocis.
Ille ego 11 convictor, 12 densoque domesticus usu:

---

1 Eleg. III. 2 In me commissum 3 An te reticeam, an nominabo? 4 Ne de te dum queror nominis tibi conciliem famam 5 Adquiratur, accedat 6 Quamdiu eram felix. Allegor 7 In navi esse, et navigare 8 Irata est 9 relinquis me 10 Tibi 11 Qui tecum vixit 12 Crebro, ita suam avx-

Ille ego iudiciis unica 13 Musa tuis.
Idem ego sum, qui nunc 14 an vivam perfide, nescis:
Cura tibi de quo quaerere nulla fuit.
15 Sive fui nunquam carus, simulasse 16 fateris;
Seu non 17 fingebas, inveniere 18 levis.
Eia age, dic aliquam, quae te mutaverit, 19 iram:
Nam nisi iusta tua 20 est, iusta querela mea est.
Quae te consimilem res nunc vetat esse 21 priori?
An crimen, coepi quod miser esse, vocas?
Si mihi rebus opem nullam factisque 22 ferebas;
Venisset 23 verbis 24 carta notata tribus.
Vix equidem credo, sed et insultare iacenti
Te mihi, nec verbis 25 parcere, fama refert.
Quid facis, ah demens? cur, si fortuna recedat,
Naufragio 26 lacrymas eripis ipse tuo.
Haec Dea 27 non stabili quam sit levis orbe fatetur,
Quem summum 28 dubio sub pede semper habet.
Quolibet est folio, quamvis incertior aura.
Par illi levitas, improbe sola tua est.

---

sos Graeci adhibent. 13 Opinione tua solus poeta iudicatus 14 Construrtio ea est: o perfide, ego sum idem *de quo* nescis, an etiam nunc vivam, et de quo *nunquam es dignatus* quaerere 15 Dilemmate utitur poeta. 16 Fateris te simulasse amicitiam, quae nulla fuit 17 Sc. amicitiam et vere meus amicas eras. 18 Iam patet te constantem non esse 19 Irae caussam 20 De hac querela 21 Tibi qualis prius eras. 22 Ferre voluisses. 23 Saltem ad me debuisses scribere 24 Epistola brevissima 25 Maledicere mihi, quod quidem vix credo. 26 Tuo sc. cur facis ut nemo te tuumque, a fortuna redicti, casum olim lacrymaturus sit. 27 Fortuna. Vid. Sup. II, 3. 56. 28 Cuius supremae tantum parti insistit leviter.

Omnia sunt hominum 29 tenui pendentia filo :
Et subito casu, quae valuere, ruunt.
Divitis audita est cui non opulentia 30 Croesi ?
Nempe tamen vitam captus ab hoste tulit.
Ille Syracosia 31 modo formidatus 32 in urbe,
Vix 33 umili duram rep ulit arte famem.
Quid fuerat Magno 34 maius ? tamen ille rogavit
Submissa fugiens voce 35 clientis opem.
( Cuique viro totus terrarum paruit orbis,
Indignus effectus omnibus ipse magis. )
Ille Iugurthino 36 clarus Cimbroque triumpho,
Quo victrix toties 37 Consule Roma fuit.
38 In coeno latuit Marius, caunaque palustri :
Pertulit et tanto multa pudenda viro.
Ludit in humanis divina potentia rebus ;
Et certam praesens vix habet hora 39 fidem.
Littus ad Euxinum, si quis mihi diceret, ibis,
Et metues, arcu ne feriare Getae ;
I, bibe, dixissem, 40 purgantes pectora succos:

---

29 Pendent tenui filio, i. e. facile omnia mutantur 30 Lydorum regis, a Cyro capti, qui vitam ei, iam pyrae imposito donavit 31 Dionysius iunior, *Syracusanorum* tyrannus, qui Syracusis pulsus Corinthi ludum litterarum dicitur aperuisse. Iustin. 21. 5. 32 Ob tyrannidem 33 Pueros docendi arte, quae Principe omnino indigna est. 34 *Pompeius M.* victus a Caesare in Ægyptum fugiebat ad *Prolemaeum*, cuius patrem restituerat in regnum. Sed Ptolomaei iussu in navicula, antequam terram adtingeret, est interfectus Vid. *Pater*culum II. 53. 35 *Ptolemaei* Regis Ægypti 36 Cai. Marius qui Iugurtham Regem Numidiae vicit, Cimbrosque et Teutones in Gallias effusos delevit praeliis duobus, septiesque Consul fuit. 37 Septies. 38 Prope Minturnas in Marcia Palude latuit urbe a Sylla exturbatus, ex eaque extractus in carcerem ductus est. Vell. II. 12, et 19. 39 Et praesenti hora certi esse non possumus, mutatum non iri nostram conditionem 40 Stultus es, bibe *Elleborum* : medicina enim ea putabatur insanorum, et in Ancyra insula tutissime credebatur sumi. Nostris Nieswurtz

Quicquid et in tota nascitur 41 Anticyra
Sum tamen haec 42 passus; nec si 43 mortalia possem.
44 Et summi poteram tela cavere De'.
Tu, quoque fac timeas, et quae tibi laeta videntur;
Dum 45 loqueris, fieri tristia posse puta.

---

est. Inde Proverbia sunt *bibere Elleborum*, *Anticyram se conferre*, id est, non satis sanum esse 41 Et insula erat Phocidis, ac oppidum ad *Maliacum sinum* et montem Octam. 42 Ea tamen contingere mihi. 43 Etsi vel maxime possem tutus a mortalibus esse. 44 Nec tamen etiam divinae providentiae tela, fatum, vel etiam *Augusti* potentiam. 45 Dum adhuc loqueris et laetus es.

## I. EPISTOLA IV.

# SEXTO POMPEIO

### ARGUMENTUM.

*Ad Sextum Pompeium scribens Poeta, nullam rem tam tristem esse dicit, quae non habeat aliquando aliquid laetitiae, quod sibi contigisse ostendit. Quum enim tristis in littore Pontico spatiaretur, fama ei nuntiavit, Sextum Pompeium consulem designatum esse. Quam rem dicit maximam sibi laetitiam adtulisse. Postmodo dolet non posse, cum magistratum inibit Pompeius, illi interesse Postremo illum precatur, ut aliquando sui recordetur.*

Nulla dies adeo est 2 australibus humida nimbis,
Non 3 intermissis ut fluat imber aquis.

---

1 El. IV. 2 Pluvia est adeo dies. Austrum supra II, 1, 26, *fundere dicit assiduas aquas* 3 Perpetuis aquis ut

Nec sterilis locus ullus ita est, ut non sit in illo
Mista fere duris utilis herba 4 rubis.
Nil adeo fortuna gravis miserabile fecit,
Ut minuant nulla gaudia 5 parte malum.
Ecce domo, patriaque carens, oculisque 6 meorum,
Naufragus in Getici littoris actus 7 aquas;
8 Qua tamen inveni vultum diffundere caussa
Possem, fortunae nec meminisse meae.
Nam mihi cum fulva tristis spatiarer 9 arena;
Visa est a tergo penna 10 dedisse sonum.
Respicio; nec corpus erat, quod cernere possem;
Verba tamen sunt haec 11 aure recepta mea.
En ego laetarum venio 12 tibi nuntia rerum,
Fama per immensas aere 13 lapsa vias.
Consule Pompeio, qua non tibi carior alter,
Candidus et felix 14 proximus annus erit.
Dixit, et ut laeto Pontum rumore replevit,
Ad gentes alias hinc 15 Dea vertit iter.
At mihi, 16 dilapsis inter nova gaudia curis,
Excidit asperitas 17 huius iniqua loci.
Ergo ubi, 18 Iane 19 biceps, longum 20 reseraveris annum,

---

non cesset pluvia. 4 *Sensibus.* 5 Nulla tranquillitate 6 Conspectu 7 Ire iussus 8 *Sc.* caussam, qua caussa, *reliqua* 9 In littore Tomitano. 10 Audivi volantis strepitum, 11 Audivi tamen haec verba. 12 Ad te. 13 Quae huc volavi. 14 *Pompeius* proximo anno Consul erit. Fuit is annus U. C. 706, quo mortuus est Augustus 15 Fama 16 *Pulsis* ex animo 17 *Miseria* 18 Ianus *reserare* annum dicitur, quia ipsi Calendis Ianuariis sacra fiebant et inde annus incipiebatur Coeli foribus praeesse cum Horis dicitur, immo foribus in terra etiam, quae ab eo *ianuae* appellantur. Plura eleganter, ut omnia tradit Nieupoort Compend. antiquit. Rom. p. m. 233. seqq. 19 Biceps seu bifrons fingebatur inter alias caussas id propter, quod tempus futura et praeterita respicit: immo quatrifrons etiam pingitur, qua re *quatuor* anni partes indicantur 20 Lon-

Pulsus et a sacro 21 mense December erit:
22 Purpura Pompeium summi 23 valebit honoris:
24 Ne titulis quidquam debeat ille suis.
Cernere iam videor rumpi 25 penetralia 26 turba;
Et populum laedi 27 deficiente loco.
Templaque 28 Tarpeiae primum tibi sedis adiri;
Et fieri faciles in tua vota 29 Deos,
Colla boves niveos certae 30 praebere securi,
Quos aluit campi herba 31 Falisca suis.
Cumque Deos 32 omnes, tum quos impensius aequos
Esse tibi cupias, cum Iove Caesar erit.
Curia te 33 excipiet, 34 Patresque, e more vocati 35
Intendent aures 35 ad tua verba suas.
Hos ubi facundo tua vox hilaraverit ore:
Utque solet, tulerit 36 prospera verba dies;
Egeris et meritas Superis cum Caesare grates:
Qui 37 caussam; facias cur ita saepe, dabit:
Inde domum repetes toto comitante Senatu;

---

gum annum vocat Naso, quia ei ob magnum desiderium tardior ac longior videretur incipere 21 Iannario, qui sacer vocabatur, quia primo eius die in Capitolio diis sacra fiebant pro salute *Principis* et reip., ac novi Coss. inibant magistratum 22 Purpurea vestis insigne consulatus 23 Consularis 24 Ne quid desit honorum titulis. 25 Domum tuam 26 Te salutem veniente multitudine 27 *Premi* populum, quia cum locus non capit 28 Templum Capitolinum. Sup. II. 1. 57. 29 Votis tuis pro salute Principis et reip. factis exorari Deos. 30 Quae certo eos ferit 31 *Faliscus* ager erat in Etruria, unde sumebantur boves albi necdum iugum passi et Iovi sacrificabantur. Albos autem boves dicebatur facere aqua amnis *Clitumni* ab iis potata. Vid. Plin. H. N. II, 103. 32. Sc. esse tibi equos cupias 33 In curiam postea ibit. 34 Senatores 35 Orationem, quam novus Cos. peractis in Capitolio sacris habere solebat. Plinii, *Sec.* Panegyricus exemplum est eiusmodi orationis 36 Faustas acclamationes et salutationes a patribus et populo tibi factas. 37 Cuius iussu et voluntate saepius eris Cos.

38 Officium populi vix capiente domo.
Me miserum, turba quod non ego cernor in illa:
Nec poterunt istis lumina nostra 39 frui!
Quamlibet absentem, qua possum, mente videbo:
Adspiciet vultus Consulis illa 40 sui.
Di faciant, aliquo 41 subeat tibi tempore nostrum
Nomen; et, heu, dicas, quid miser ille 42 facit?
Haec tua pertulerit si quis 43 mihi verba, fatebor
Protinus exsilium mollius esse meum.

38 Populum officiosum, ac domum te comitantem. 39 Honores tuos spectare 40 Sibi maxime faventis 41 Aliquando veniat in mentem. 42 Naso meus, miser ille amicus. 43 Ad me, mihi nuntiarit.

1 EPISTOLA V.

# EIDEM IAM CONSULI

ARGUMENTUM

*Adloquitur prosopopoeiam carmen suum Poeta, illudque Romam mittit ad Popeium, ad quem etiam scripsit superiorem epistolam: mandataque exponit, et perbelle fatetur primo se illi summopere devinctum, declarans se propter eius beneficia fore semper illius mancipium. Postremo precatur, ut se donatum vita, eius opera, etiam servet in praesentia.*

Ite, leves 2 elegi, doctas ad Consulis aures;
Verbaque honorato ferte legenda viro.

1 Eleg. V. 2 Quia leviores res tractat carmen elegiacum,

Longa via est, nec vos 3 pedibus proceditis aequis,
Tectaque 4 brumali sub nive terra latet.
Cum gelidam 5 Thracen, et opertum nubibus 6 Haemon,
Et maris 7 Ionii 8 transieritis aquas
9 Luce minus dicima dominam venietis in 10 Urbem,
Ut 11 festinatum non faciatis iter.
Protinus inde domus vobis Pompeia petatur.
Non est 12 Augusto iunctior ulla foro.
Si quis, ut 13 in populo, qui sitis, et unde raquiret;
Numina 14 decepta quaelibet aure ferat.
15 Ut sit enim tutum, sicut reor esse fateri:
Verba minus certe ficta 16 timoris habent.
Copia nec vobis ullo prohibente videnti
Consulis, 17 ut limen contigeritis, erit,
Aut reget ille suos dicendo iura 18 Quirites,
Conspicuum 19 signis cum premet altus 20 ebur:

---

in primis amatorias, ideo leves ipsi elegi dicuntur. 3 Pedibus paribus, quoniam alter versus altero longior est 4 Et hyems est, quod difficile est iter fecere in dissitam terram 5 Thraciam, quae est vicina septentrioni 6 Montem Traciae, cuius altissimum cacumen nubibus semper absconditum videtur 7 Ea pars maris intelligitur, quae inter Graeciam et Italiam est, quo traiecto Brundusium veniebatur: inde Romam perveniri poterat intra *decem dies* 8 Penultima syllaba in *transieritis* porrecta est, ut infra in voce *contigeritis*. Vid. Voss. de Art. Gram. II, 21. 9 Ante diem decimam. 10 Romam. 11 Licet non festinetis 12 Augusti foro. *Vid.* Svet. Aug. c. 29 13 Ut fieri in magna turba solet. Vid. Trist. *I*, 1, 17. 14 Deceptus potius quidvis audiat, quam meum nomen, nolite ipsi dicere, qui sitis et unde veniatis 15 Quamvis 16 si fingatis aliquid, minus timebitis ne quis vos moretur. 17 Postquam perveneritis ad eius domum 18 Romanos cives 19 Figuris sculptis et caelatis 20 Curu-

Aut 21; populi reditus positam componet ad hastam,
Et minui magnae non sinet Urbis opes.
Aut, ut erunt Patres in Iulia 22 templa vocati
De tanto dignis Consule rebus aget.
Aut feret Augusto solitam 23 natoque salutem:
Deque parum noto 24 consulet officio.
25 Tempus ab his vacuum Caesar Germanicus omne
Auferet 26 a magnis hunc colit ille Deis.
Cum tamen 27 a turba rerum requieverit barum,
Ad vos mansuetas porriget 28 ille manus.
Quidque parens 29 ego vester agam fortasse requiret.
Talia vos lli reddere 30 verba velim.
Vivit adhuc, vitamque tibi 31 debere fatetur,
Quam prius a miti Caesare 32 munus habet.
Te sibi, cum 33 fugeret, memori solet ore referre,
Barbariae tutas 34 exhibuisse vias.
Sanguine 35 Bistonium quod non tepefecerit ensem,
Effectum cura pectoris esse tui.

---

lem et eburneam sellam 21 Publica vectigalia voce praeconis apud hastam in foro fixam redimenda aut conducenda proponet. Inf. El. 9. 45. 22 Curiam Iuliam, *templum* est, locus per Augures constitutus. Vid. Gell N. A. XIV. 1 Noster *Met.* XV. 801. 23 Tiberio 24 *Capiet* consilium, sciscitabitur, tanquam novus Consul, cui plera, in rep. administranda ignota esse poterant, vel quaeret ex Augusto quid fieri in senatu velit 25 Vacuum a republica tempus Germanico dabit 26 Post Augustum et Tiberium 27 Negotiorum eorum multitudine 28 Vos in manus sumet 29 *Auctor* Met. ph. 30 Respondere 31 Se debere tibi vitam 32 Quam ipsi prius Caesar donavit. 33 Concederet in exsilium 34. *Solet* referre, ore memori, te praestitisse sibi vias barbarie (per Thraciam) tutas quum nempe eundem foret in exsilium 35 Thracium, quod,

Addita praeterea vitae quoque multa 36 tuendae
Munera, propriae 37 attenuaret opes.
Pro quibus ut meritis referatur 38 gratia,
iurat,
Se fore 39 mancipii tempus in omne tui.
Nam prius umbrosa carituros 40 arbore montes,
Et freta 41 velivolas non habitura rates.
Fluminaque in fontes cursu reditura 42 supino:
Gratia quam meriti possit 43 abire tui.
Haec ubi dixeritis, servet 44 sua dona, rogate; 45
Sic 45 fuerit vestrae caussa peracta viae.

---

non a Thracibus interfectus sit 36 Ad sustentandam vitam facientia 37 Ne suas opes cogeretur consumere 38 Re ipsa praestetur 39 *mancipi* vel *mancipii* esse est alieno dominio esse obnoxium. Vid. omnino Perizonium ad Sanct. *Minerv.* p. 559, edit. ultimae. 40 ἀπὸ τοῦ κοινοῦ repetendum verbum *iurat*. 41 Naves, quae velis expatiosis cureunt. 42 Retro flexo 43 Ex memoria deleri. 44 *Me*, quem tuitus est semper, porro servet ac iuvet 45 Hoc modo partes vestras expleveritis.

[1] EPISTOLA VI.

# BRUTO

**Argumentum.**

*Ad Brutum Romanum scribens, narrat se quinquennium egisse in Ponto, et cum mox me reditum speraret precibus Fabii Maximi, in quo spem habebat, eum perisse dolet. Fatetur tamen Brutum nihil inferiorem amore erga se esse. Postremo eius amorem et virtutes peculiares exponit, profiteturque nunquam se fore ingratum meritorum, quae apud se ab amicis collocata sunt.*

Quam legis, ex illis tibi venit epistola, Brute,
 Nasonem nolles in quibus esse locis.
Sed, tu quod nolles, voluit [2] miserabile fatum.
 Hei mihi, plus illud, quam tua vota, valet!
In Scythia nobis quinquennis [3] Olympias acta est;
 Iam [4] tempus lustri transit in alterius.
Perstat enim Fortuna tenax, votisque malignum
 [5] Opponit nostris insidiosa pedem.
Certus [6] eras pro me, Fabiae laus, Maxime, gentis,

1 Eleg. VI 2 Fatum meum, quod ita affligor, ut misericordia dignus sim 3 Lustrum: et quoniam Olympias alioquin apud Graecos est tempus quatuor annorum, iterater addit vocem *quinquennis*, ut intelligitur, *lustrum*, quinque annorum spatium, notari 4 Iam inchoatum est alterum quinquennium 5 Metaph. a cursoribus qui pede opposito secum certantes supplantare solebant 6 Propo-

7 Numen ad Augustum supplice voce loqui.
8 Occidiis ante preces, causamque ego, Maxime, mortis
(Nec fueram tanti) reor 9 esse tuae.
Jam timeo nostram cuiquam mandare 10 salutem;
Ipsum morte tua concidit 11 auxilium.
Coeperat Augustus 12 deceptae ignoscere culpae;
Spem nostram terras 13 deseruitque simul.
Quale tamen potui de 14 caelite, Brute, recenti
Vestra procul positus carmen in 15 ora dedi,
Quae prosit pietas utinam mihi: sitque malorum
Jam 16 modus, et 17 sacrae mitior ira domus!
Te quoque idem, liquido possum iurare, precari,
O mihi non 18 dubia cognite Brute nota.
Nam 19 cum praestiteris verum mihi semper amorem;
Hic tamen adverso tempore crevit amor.
Quique tuas pariter lacrymas nostrasque 20 videret,
Passuros poenam 21 crederet esse duos.
Lenem te miseris genuit Natura; nec ulli
Mitius ingenium, quam tibi, Brute, dedit.
Ut qui, quid valeas, ignoret, 22 Marte forensi,

---

sueras tibi 7 Apud Div. Aug. pro mea salute precari. 8 Moreris 9 Puto, te ab Augusto propter me mori coactum fuisse. Veram tamen mortis eius caussam leges apud Tacitum I. Annal. c. 2. 10 Commendare. 11 Interiit mihi omne auxilium seu spes exilii omnis. 12 Errore admissae 13 *Morte* sua spem meam irritam reddidit et terras reliquit Augustus. 14 Augusto inter coelites relato. 15 Ad vos misi. 16 Finis. 17 Augustae. 18 Certe 19 Licet semper me amaris, amasti tamen magis adverso tempore 20 *Si* quis videre potuisset et te et me flentes exsilium meum 21 Is credidisset utrumque punitum esse 22 Eloquentia forensi Trist. III. 12. 18.

*Verbosi garrula bella fori*,

et IV 10. 18.

*Fortia verbosi natus ad arma fori.*

Posse tuo 23 peragi vix putet ore reos.
Scilicet eiusdem 24 est, quam vis pugnare videtur,
Supplicibus facilem, fontibus esse 25 trucem.
Cum tibi suscepta est legis 26 vindicta severae;
Verba velut tinctum 27 singula virus habent.
Hostibus eveniat, quam sis violentus in 28 armis
Sentire, et 29 linguae tela subire tuae:
Quae tibi tam tenui 30 cura limantur, ut omnes
Istius 31 ingenium corporis esse negent.
At si quem laedi Fortuna cernis iniqua,
Mollior 32 est animo foemina nullo tuo.
Hoc ego praecipue sensi, cum magna 33 meorum
Notitiam 34 pars est inficiata mei.
Immemor illorum 35 vestri non immemor unquam,
Qui mala solliciti nostra levastis, ero.
Et prius (heu nobis nimium 36 conterminus!) Ister
37 In caput Euxino de mare 28 vertet iter:

---

23 *Agimus* reum, quando adcusamus, *peragimus*, quum rem eo deducamus, ut is contemnetur. 24 Eidem homini et magno viro convenit 25 Immitem, severum 26 Animadversio in reos secundum leges, vel adsertio legis contra eius violatores 27 Efficacissima sunt, et reis mortifera 28 Fori actionibus 29 Eloquentiae vim experiri 30 Quae tela tam subtilia reddis et acuminata 31 Humani ingenii opus esse. Elegantissimus Verportennius mavulde tenero et exilii corporis habitu accipere, ut sit: *ut nemo credet, tam acre ingenium in illo tam tenui corpore posse exsistere*, quae interpretatio acre et ipsa ingenium et bonis scriptoribus elimandis pariter et in illustrandis natum prodit 32 *Magis* misericors 33 Amicorum 34 Magna pars meorum, multi meorum ita se gesserunt, ac si me nunquam nossent 35 *Sc.* oro: quod distichon claudit 36 Propinquus 37 Ad fontem recurret 38 De *mari* Trist. V, 2. 20.

*Exiguam pleno de mare demat aquae.*

Utque 39 Thyesteae redeant si tempora mensae
Solis ad Eoas currus agetur aquas:
Quam quisquam vestrum, qui me doluistis 40 ademto,
41 Arguat ingratum non meminisse sui.

39 Et tanquam si Thyesteae epulae rursus adponerentur. Atreus enim *Thyesti* fratri filium epulandum adposuit, cuius facinoris horrore sol cessisse retro ad ortum fertur 40 Doluistis exsilium meum. 41 *Probare possit.* Virg. Æn. IX. 282.

*-- me nulla dies tam fortibus ausis*
*Dissimilem arguerit.*

## 1. EPISTOLA VII.

# VESTALI

### ARGUMENTUM

*Ad Vestalem scribens Poeta, cui ora Pontica regenda, delata fuerat: eum testem facit incommodorum, quae sunt in ea regione. Post eius virtutem laudat, quam pollicetur suo carmine testatam in omne tempus.*

Missus es Euxinas quoniam, Vestalis, ad undas,
Ut positis reddas iura sub 2 axe locis;
Adspicis, en 3 Praeses, quali iaceamus in 4 arvo;
Nec me testis eris falsa solere queri.

1 Eleg. VII. 2 Arcto, polo septentrionali. 3 Praesides dicebantur quos Augustus, provincias cum senatu partitus in regendas validiores ipse mittebat, Qui a senatu mittebantur, *Proconsules* dicti sunt. Elegantissime hic de re scribit Nieupoort Compend. Ant. Rom. p. m. 161. seq. 4 Ter-

Accedat voci per te non. 5 irrita nostrae,
Alpinis 6 iuvenis regibus orte, fides.
Ipse vides certe glacie concrescere Pontum.
Ipse vides, rigido 7 stantia vina gelu.
Ipse vides, onerata ferox ut ducat 8 Iazyx
Per medias Istri plaustra bubulcus aquas.
Adspicis et mitti sub 9 adunco toxica 10 ferro,
Et telum caussas mortis habere 11 duas.
Atque utinam pars 12 haec tantum spectata fuisset,
Non etiam proprio cognita 13 Marte tibi!
Tenditis 14 ad primum per densa pericula pilum:
Contigit ex merito qui tibi nuper honos.
Sit licet hic titulus plenis tibi 15 fructibus igens,
Ipsa tamen virtus 16 ordine maior erit.
Non negat hoc Ister: cuius tua dextera quondam
17 Puniceam Getico sanguine fecit aquam.
Non negat 18 AEgypsos, quae te 19 subeunte, recepta

---

ra, regione. 5 Magnum pondus habens fides. 6 Forte legendum *Arpinis*, nam urbs *Arpi* maxima quondam Italiae, in Dauni regno fuit Apulia priusque appellata Lampe, quam nomen a Diomede mutaretur Debetur haec emendatio Cl. Verpottennio, et non abhorret a vers. inf 29. sequenti, nobisque valde placet quidem, sed expressimus tamen Cel. Burmanni lectionem expectauri, quid ille olim consilii adlaturus sit in splendida quam promisit, operum Nasonis editione. 7 Congelata; Virg. Georg. III.

. . . . . *Caeduntque securibus humida vina.*

8 Iazyges populus sunt ultra Danubium in Sarmatia Europea 9 Sub spiculis sagittarum. 10 *Toxica* venenum proprie a *toxo* arbore Arcadiae, *Eiben*, *oder Ieben baum*, maxime venenata. Vid. *Plin* II Nat lib. XVI. 10. 11 Alterum ferri, veneni alteram. 12 Hoc genus barbariei, qua veneno spicula inficiunt. 13 Bello. 14 Ad dignitatem primipilarem tu pervenisti. *Primopilus* vero caput centurionum omnium erat. Vide Nicupoort. Comp. Ant. Rom. pin. 389. 400. 15 Magnus utilitate et honore 16 Sc *Primopilari*, *Ars die Charge* 17 Rubram. 18 Redi ad. I. 1, 8, 13. 19 Accedente mutua

Sensit in 20 ingenio nil opis esse loci.
21 Nam dubium, positu melius defensa manuve,
Urbs erat in summo 22 nubibus aequa iugo.
23 Sithonio Regi ferus 24 interceperat illam
Hostis, et ereptas victor habebat opes.
Donec 25 fluminea devecta 26 Vitellius unda
27 Intulit 28 exposito milite, signa Getis.
At tibi, progenies alti fortissima 29 Dauni,
Venit 30 in adversos impetus ire 31 viros.
Nec mora, conspicuus longe fulgentibus armis,
Fortia ne possint facta latere, caves:
Ingentique 32 gradu contra ferrumque 33 locumque,
Saxaque 34 brumali grandine plura subis,
Nec 35 te missa super iaculorum turba 36 morantur,
Nec quae 37 vipereo tela cruore madent.
Spicula cum 38 pictis haerent in 39 casside pennis,
Parsque fere scuti 40 vulnere nulla cavat.

---

eamque oppugnante 20 Situ; supr II, 1. 52. 21 Namque Ægypsos in montis fastigio condita erat et munita; ut dubium esset, situsne loci an propugnatores et praesidium magis eam defenderit. 22 *Propinqua nubibus*, altissimo in loco montis dorso, aedificata. 23 Thracio: a monte Thraciae, qui *Sithon* dicitur, a quo ipsa Thracia Sithonia nominata fuit. 24 Eripuerat ex insperate 25 Devectus secundo Istro 26 Mysiae Praeses. 27 *Intulit signa Getis*, cum Getis commisit pugnam 28 In terram e navibus 29 Daunus Rex Apuliae partis, ab eo *Dauniae* dictae 30 Venit tibi impetus, i. e. impetu forti coepisti adgridi hostes. 31 Hostes. 32 *Forti gradu.* 33 Locum munitissimum. 34 Innumera. Noster Metam. V. 158. tela volant hiberna grandine plura 35 Super te, in te ex urbe 36 Multitudo 37 Vipereo cruore, i. e. veneno 38 Galea tua. 39 Cum pennis varii coloris, quas gerebant in galeis, etiam spicula sunt in casside tua, ab hoste in eam coniecta 40 Foramine, ho-

Nec corpus cunctos feliciter 41 effugit ictus ;
Sed minor est acri laudis amore dolor.
Talis apud Troiam 42 Danais pro navibus 43 Aiax
Dicitur Hectoreas sustinuisse 44 faces.
Ut propius ventum est, 45 admotaque dextera dextrae,
Resque fero potuit cominus esse geri ;
Dicere difficile est, quid 46 Mars tuus egerit illic,
Quotque neci dederis, quosque, quibusque modis.
Ense tuo factos calcabas victor acervos :
Impositoque 47 Getes sub pede multus erat.
Pugnat ad exemplum primi 48 minor ordine Pili,
Multaque fert 49 miles vulnera, multa facit.
Sed tantum virtus alios tua praeterit omnes,
Ante 50 citos quantum 51 Pegasus ibat equos.
Vincitur 52 AEgypsos, testataque 53 tempus in omne
Sunt tua, Vestalis, carmine facta meo.

---

atis telis facto 41 Etiam corpus tuum vulneratum est. 42 Graecis: nam a *Danao* Argivorum Rege dicti sunt Graeci *Danai*. 43 Telamonis fil. qui cum Aiace Oilei filio primus hostium sustinuit impetum, quam Hector Graecorum oppugnaret naves. Met. VIII 91. 44 Ignem, quo Hector incensurus erat Graecorum naves 45 Manus cum hoste consertae. *Als es zum Handgmenge gekommen* 46 Bellica virtus 47 Cadavera multa Getarum 48 Alii viri milit. *minores ordine* 49 *A*ccipit. 50 Celeriter currentes 51 Bellorophontis alatus equus, qui ex collo Medusae post abscissum caput erat natus. Vid. *Palephatum* cap. XXIX ibique *Paul Pater*, et quos ille in testimonium citavit. 52 Capitur, expugnatur. 53 Æternitati, memoriae consecrata.

1 EPISTOLA VIII.

# SUILLIO

ARGUMENTUM.

*Mortuo Augusto, ut diximus, hanc epistolam mittit Ovidius ad Suillium, uxoris suae generum, agitque ei gratias pro eius epistola ad se scripta, quam etsi sero perlatam, gratissimam tamen fuisse dicit: Postmodum eum rogat, ut Germanicum iuniorem sibi reconciliet: polliceturque, se in huius rei gratiam non erecturum ei templa de marmore, sed carmine complexurum eius laudes. Ostenditque nihil esse posse principibus aptius, quam carmine officiosum se praestare. Tum nactus occasionem Poeta carminis excellentiam extollit, precaturque ut sibi carmina prosint; et si non possit reditum in patriam obtinere, saltem Urbi propinquius exsilium; quo possit Caesaris gesta intelligere, et carmine celebrare.*

Littera sera quidem, studiis exculte Suilli,
Huc tua pervenit, sed mihi grata tamen:
Qua, pia si possit Superos lenire rogando
Gratia, laturum te mihi dicis opem:
3 Ut iam nil praestes 4 animi sum factus amici 5
Debitor, et meritam, 5 velle iuvare, voco.
6 Impetus iste tuus longum modo duret in aevum;

---

1 Eleg. VIII. 2 *Si* quid gratia et precibus tuis apud Caesarem poscis proficere. 3 *Quamvis* 4 *Pro* voluntate tua prolixa 5 *Quod* me vis adiuvare, voluntate me adiuvandi mihi est meritum seu in meritorum habeo numero 6 *Studium* de me bene merendi. 7 Desinat ma

Ius aliquod faciunt 8 affinia vincula nobis,
Quae semper maneant 9 illabefacta precor.
Nam tibi quae coniux eadem mihi filia paene 10 est,
Et quae 11 te generum, me vocat illa virum.
Hei mihi! si lectis vultum tu versibus istis
12 Ducis, et affinem te putet esse meum!
At nihil hic dignum poteris reperire pudore,
Praeter Fortunam, quae mihi 13 caeca fuit.
Seu genus 14 excutias; Equites, ab origine prima,
Usque 15 per innumeros inveniemur avos:
Sive velis, qui sint, mores inquirere 16 nostros;
Errorem misero 17 detrahe 18 labe carent.
Tu modo, si quid 19 agi sperabis posse precando,
Quos colis, exora supplice voce Deos.
Di tibi sunt Caesar 20 iuvenis: tua 21 numina placa.
Hac certe nulla est notior 22 ara tibi.
Non sinit illa sui vanas 23 antistitis unquam
Esse preces; nostris 24 hinc pete rebus opem
Quamlibet exigua si nos 25 ea iuverit aura,

---

lorum meorum defatigata magnitude 8 Coniunctio adfinitatis quadam nos devincit necessitudine, nupta enim Suillio fuit privigna Ovidii. 9 Nunquam solvatur aut divortio, quod frequens erat apud Romanos, aut animorum discordia. 10 *Paene filia*, i. e. privigna, ut iam admonuimus 11 Uxor mea 12 Contrahis, tanquam iratus. Sup. II. 1. 5. 13 Quae me non sic habuit, ut meritus eram. Vid. III. 2. 126. 14 Quaeras de genere meo. 15 Per longam maiorum seriem: *ich werde viel Ahnen zehlen koenuem.* 16 Velis inquirere in mores meos, ut intelligas, *qui*, i. e. quales sint 17 Discede a crimine meo in Augustum, et innocentes mei mores erunt. Vitiis. 19 Profici. 20 Germanicus Caesar. 21 Nunc, qui tibi est numinis instar. 22 Deum nullum veneraris et colis frequentius, quam hunc. 23 Sacerdotis. 24 Ab hoc Germanico. 25 Ea ara si vel exiguum mihi

Obruta de mediis 26 cymba resurget aquis.
Tunc ego thura 27 feram rapidis solemnia 28 flammis;
Et, valeant quantum numina, testis ero:
Nec tibi de 29 Pario statuam, Germanice, templum
Marmore: 30 carpsit opes illa ruina meas.
Templa domus vobis faciant urbesque 31 beatae:
Naso suis opibus, 32 carmine, gratus erit
Parva quidem fateor pro magnis munera reddi,
Cum pro concessa 33 verba salute damus.
Sed 34 qui, quam potuit, dat maxima, gratus abunde est,
Et 35 finem pietas contigit illa suum.
Nec quae de parva Dis pauper libat 36 acerra
Thura minus, grandi quam data lance, 37 valent.
Agnaque tam lactens, quam gramine pasta 38 Falisco,
Victima, 39 Tarpeios 40 inficit icta focos.
Nec tamen, 41 officio vatum per carmina facto
Principibus res est gratior illa viris.

---

praestet auxilium 26 Res meae melioris esse conditionis incipient. *Allegoria.* 27 Tunc ego ut Deum venerabor Germanicum 28 *Quae* solemni modo solent offerri, quolibet anno festoque die Caesarem Germanicum ritu, quo solemus Deos, colam 29 *Marmor Parium*, insula *Paro*, una ex Cycladibus adlatum, praestantissimum candidissimumque erat, et ex eo veteres Deorum simulacra templaque iubebant fieri 30 Adtenuavit, minuit calamitas exsilii 31 Sc. divitiis, divites 32 Carmine, quae meae sunt opes. *Appositio* 33 Verbis gratus *sum* 34 Sed *ille* abunde gratus est qui dat, quam maxima potuit *dare* 35 Functa est suo officio, quod debuit, praestitit 36 Thuribulo. I. e. qui parvi pretii obtulit sacrificium 37 Idem valent apud Deos, aeque bene accipiuntur 38 Redi ad El. 4. 32. 39 Aram Iovis 40 Sanguine suo tingit, mactatur Iovi Capitolino 41 Grato animo versibus de-

Carmina vestrarum peragunt praeconia laudum
  Neve sit actorum fama 42 caduca cavent.
Carmine sit 43 vivax virtus expersque sepulcri,
  Notitiam serae 44 posteritatis habet.
45 Tabida consumit ferrum lapidemque vetustas;
  Nullaque res maius 45 tempore robur habet.
Scripta 47 ferunt annos; scriptis 48 Agamemnona nosti.;
  Et quisquis contra, 49 vel simul 50 arma tulit.
Quis Thebas 51 septemque Duces sine carmine nosset,
  Et quidquid post haec, quidquid et ante fuit?
Dii quoque carminibus (si fas est dicere.) 52 fiunt.
  Tantaque 53 maiestas ore 54 canentis eget.
Sic 55 Chaos, 56 ex illa naturae mole prioris,
  57 Digestum partes scimus habere suas:
Sic 58 adfectantes caelestia regna 59 Gigantas,
  Ad Styga 60 nimbifero 61 vindicis igne 62 datos.

---

elarato 42 Brevi tempore intereat 43 Horat. dignum laude virum *M*usa velat mori: vivax sit virtus, i. e. perpetuo duret et immortalis sit 44 A posteritate celebratur 45 Corruptionem inferens. *Met.* XV. 234 46 Nulla res firmior est, quam tempus, quod omnia consumit 47 Durant omni tempore, perferunt vetustatem Vid. Horat. I*V* Od. 8 et 9 *Amor.* I. El. 15 48 Homeri scriptis. Sup. I. 7, 32 49 Agamemnonem et Graecos 50 Una cum eo contra Troianos 51 Thebae urbs Boeotiae princeps habuit VII portas, quae singulae ab *A*rgivorum singulis ducibus oppugnabantur. *Vid. Statium* 52 Etiam Dii noti fiunt hominibus per carmina, tanquam meriti honores divinos. Faciunt poetae Deos dum posteris produnt carminibus suis, quosdam divinos honores esse meritos 53 Divina 54 Poeta 55 Poetarum ope 56 Noster Metamorph. I 5 seqq. 57 Redactum in ordinem et partes 58 *Sc.* discimus 59 Metam. 151 60 Nimbos secum ferente 61 Iovis 62 Deiectos

Sic victor laudem superatis 63 Liber ab Indis,
64 Alcides capta 65 traxit ab 66 OEcalia.
Et modo, 67 Caesar, 68 Avum, quem virtus Addidit 69 astris,
Sacrarunt aliqua carmina 70 parte tuum.
Si quid adhuc igitur 71 vivi Germanice nostro
Restat ingenio; serviet omne tibi.
Non potes officium vatis contemnere 72 vates:
Iudicio, pretium res 73 habet ista tuo.
74 Quod nisi te nomen tantum 75 ad maiora vocasset,
Gloria Pieridum summa 76 futurus eras
Sed dare 77 materiam nobis, quam carmina mavis:
Nec tamen ex toto deserere illa 78 potes.
Nam modo bella geris, numeris modo verba 79 coerces,
Quodque aliis opus 80 est, hoc tibi ludus erit.
Utque nec ad 81 citharam, nec ad arcum segnis Apollo est;
Sed venit ad sacras nervus 82 uterque manus;

---

63 Bacchus. *V*id Diod. *S*icul. lib. 3 extr. 64 Hercules, qui ante nominatus est Alcides 65 Consecutus est 66 Euboeae urbe, quam Hercules cepit bello propter negatam sibi Iolem fil. Regis Euryti 67 Germanice Caesar 68 Augustum 69 Diis, qui propter virtutem honoribus divinis adficitur 70 Carmina mea consecrarunt, seu retulerunt in Deorum numerum 71 Vigoris, facultatis 72 Tu Germanice poeta et ipse. Scripsit enim Comoedias Graecas, et *P*haenomena ac *P*rognostica Arataea, quorum haec edidit nuper Cel. Schwartzius *P*rof. *C*oburg. 73 Poesis nobile est studiorum genus, ut *tu* iudicas, qui excolis 74 Illud quod paene παρελκει 75 Caesareum numen 76 Maximus *P*oeta 77 Materiam scribendi 78 Carmina, poeseos studium 79 Scribis versus 80 Laboriosum, difficile 81 Namque et Musices et sagittandi artis peritissimus fuisse *A*pollo scribitur 82 Nempe citharae et arcus.

Sic tibi nec 83 docti, nec desunt principis artes:
Mista sed est animo cum 84 Iove Musa tuo.
85 Quae quoniam nec nos unda submovit ab 86 illa,
Ungula 87 Gorgonei quam cava fecit equi;
Possit, 88 opemque ferat communia 89 sacra tueri:
Atque iisdem studiis 90 imposuisse manum.
Littora 91 pellitis nimium 92 subiecta 93 Corallis
Ut tandem saevos 94 effugiamque Getas:
95 Clausaque si misero patria est, ut ponar in ullo,
Qui 96 minus Ausonia distet ab 97 Urbe, loco.
Unde tuas possim laudes celebrare 98 recentes,
Magnaque quam 98 minima facta referre mora.
100 Tangat ut hoc votum caelestia, care Suilli,
101 Numina pro socero 102 paene precare tuo.

---

83 Docti homines 84 *Arte* imperandi. Ipiter enim Rex hominumque Deumque 85 Tua Musa 86 Hippocrene 87 Pegasi, qui natus esse dicitur e collo Gorgonis Medusae amputato 88 Mihi scil. 89 Studia eadem, quae Germanicus colere 90 Operam navigasse 91 Indutis pellibus 92 Vicina, obnoxia, infestata 93 Vid sup. El. 2 37. 94 *Ab* iis transferar in alium locum 95 Interdicta 96 Propius abest 97 Roma 98 Ubi citius intelligam facta tua, caque celebrem recentia adhuc, quod in *Ponto*, dissito nimis loco, fieri non potest 99 Quam citissime 100 Iam oratio ad Suillium redit, ut recte observat Cel. Verportennius 101 Caesares 102 Vitrico tuae uxoris. Redi ad num. 11.

## I. EPISTOLA IX.

# GRAECINO

ARGUMENTUM.

*Factus certior Poeta, quod Graecinus consul designatus sit, dolet quod absit, nec possit laetitiam conceptam coram exponere, fruique spectaculis: quare quum aliter nequeat, iubet hanc epistolam partes suas obire. Deinde eum rogat, ut pro se precetur, ac reditum impetret. Postremo dicit se non minus gaudere, quod illi in consulatu successurus sit eius frater, quos ambos precatur, ut sibi opem ferant, exponens exsilii sui incommoda.*

Unde 2 licet, non unde 3 iuvat, Graecine, salutem
 Mittit ab Euxinis hanc tibi Naso vadis.
Missaque Dii faciant Auroram 4 occurrat ad illam,
 Bis senos 5 fasces quæ tibi prima dabit.
Ut quoniam sine me tanges Capitolia Consul,
 Et fiam turbae 6 pars ego nulla tuae;
In domini 7 subeat partes, et praestet amici
 Officium 8 iusso littera nostra die.
Atque ego si fatis genitus melioribus essem.

1 Eleg. IX 2 Ab *Euxinis vadis*, unde, *reliqua* 3 *Volupe est*, delectat 4 Reddatur tibi eo die 5 Duodecim fasces, qui Coss. praeferebantur. Caeterum dies, qua Graecinus consulatum suscepit non *Cal. Ian.* erat, quia Pomponius Graecinus in posteriorem tantum anni partem Consul Scribonio Liboni suffectus fuit. Vid Massonum in *Vita* nostri p. 222 223 6 Quae te comitabitur 7 *Praestet* meos, auctoris sui, partes 8 *Iussar* di-

Et mea 9 sincero curreret axe rota ;
Quo nunc nostra manus per scriptum fungitur, esset
Lingua salutandi munere functa 10 tui.
Gratatusque 11 darem cum dulcibus oscula verbis ;
Nec minus ille 12 meus , quam tuus , esset honor.
Illa ( confiteor ) sic essem luce superbus ,
Ut caperet fastus vix domus ulla meos.
Dumque latus sancti cingit tibi turba Senatus ,
Consul's ante 13 pedes ire viderer Eques.
Et quanquam cuperem semper tibi proximus esse ,
Gauderem 14 lateri non habuisse locum.
Nec querulus , 15 turba quamvis eliderer, essem:
Sed foret a populo tum mihi dulce premi.
Prospicerem gaudens , quantus foret agminis ordo ,
Densaque quam longum turba teneret iter.
( Quoque magis noris, quam me 16 vulgaria 17 tangant ,
Spectarem , qualis purpura te 18 tegeret. )
19 Signa quoque in sella 20 nossem formata 21 curuli ;
Et totum 22 Numidae sculptile 23 dentis opus.
At cum Tarpeias esses deductus in arces ,
Dum caderet iussu victima sacra tuo ;

---

9 Illaeso , si fortuna mea prospera esset, ac pede inoffenso quasi progrederetur. 10 Te salutandi munere 11 Tibi honores consulatus 12 Ille consulatus tui honor. 13 Ante te : praecederem cum esteris equitibus : nam equites in ea pompa ante consules ibant : senatus vero Coss. ducebat ac sequebatur. 14 Ad latus tuum , ad quod irent maioris conditionis viri. 15 *Premerer*. 16 Vulgo imprimis grata 17 Delectent. 18 Quali purpura sis indutus. 19 Sculpturam et ornamenta. 20 Spectarem , considerarem. 21 Quae currui imposita erat. 22 Elephantini , ex Numidia advecti. 23 Sculpturam in

Me quoque secreto grates sibi magnus agentem
Audisset, media qui sedet aede, 24 Deus.
Thuraque 25 mente magis, pléna, quam lance, dedissem
Ter quater, 26 imperii laetus honore tui.
Hic ego praestentes inter numerarer amicos;
Mitia 27 ius Urbis si modo fata darent.
Quaeque mihi sola capitur nunc mente voluptas,
Tunc oculis etiam percipienda foret.
Non ita coelitibus 28 visum est, et 29 fors tan aequis;
Nam quid me poenae 30 caussa negata iuvet?
Mente tamen, quae sola 31 loco non exsulat, utar:
Praetextam*, fasces aspiciamque tuos.
32 Haec modo te populo reddentem iura videbit;
Et se secretis finget adesse locis.
Nunc longi reditus 33 hastae supponere lustri
Cernet, et 34 exacta cuncta locare fide.
Nunc facere in medio facundum verba Senatu,
Publica quaerentem quid 35 petat utilitas.
Nunc pro Caesaribus, Superis decernere 36 grates;
Albave 37 opimorum colla ferire boum.
Atque, utinam, cum iam fueris potiora precatus,

---

in ebore factam 24 Capitolinus Iupiter 25 Thura dedissem quidem plena lance, sed mente tamen, i. e. animi adfectu, magis plena, seu maiore affectu animi, quam thuris copia 26 Consulatus 27 Potestatem Romae vivendi 28 Placuit 29 Iustis in me Caesaribus, qui ex merito me punivere 30 *Quid* prosit mihi dicere, caussam nullam fuisse poenae meae 31 Roma 32 Mens mea 33 *Quinquennalia* vectigalia actione publica locare 34 Summa fide 35 Requirat, postulet 36 Facienda pro Caesarum salute sacra votiva, in quibus solebant albas hostias immolare, ut patet etiam ex El. 4. 31 huius libri 37 Pinguium: opimae enim hostiae dicuntur praecipue pingues. Vid. *Festum*

Ut mihi placetur numinis ira 38, roges!
Surgat ad hanc vocem plena pius ignis ab ara;
Detque bonum voto 39 lucidus omen apex.
Interea, qua parte licet, ne cuncta 40 queramur,
Hic quoque te festum 41 Consule tempus agam.
Altera laetitiae, nec cedens caussa priori,
Successor tanti frater honoris, erit.
Nam tibi finitum 42 summo Graecine, Decembri
Imperium, 43 Iani suscepit ille die.
Quaeque est in vobis 44 pietas, alterna feretis
Gaudia, tu fratris 45 fascibus, ille tuis.
Sic tu bis fueris Consul, et bis Consul et ille;
Inque domo 46 bimus conspicietur honor.
Qui quanquam est ingens, et nullum Martia summo
Altius imperium Consule Roma videt;
Multiplicat tamen hunc 47 gravitas auctoris honorem:
Et 48 maiestatem res data dantis habet.
Iudicis igitur liceat 49 Flaecoque tibique
Talibus 50 Augusti tempus in omne frui.
Ut tamen a rerum cura 51 propiore vacabit 52
Vota precor votis addite vestra meis.
Et, si quem dabit aura 53 sinum, 54 laxate rudentes;

---

38 Caesaris 39 Emicans flamma 40 Ne tantum querar, ne ad omnia moestus sim et querulus 41 Quo festo die tu Cos eris 42 Exeunte, extremo 43 Calendis Ianuariis. 44 Pro vestro amore prorsus fraterno 45 Consulatu 46 Continuatus, in sequentem annum 47 Tiberii Imperatoris auctoritas 48 Dignitatem 49 *T*uo fratri 50 Tiberii 51 Maiori 52 vobis sc. quum eritis vacui 33 *S*i secundus ventus vela inspirabit, ut *sinum dent*, seu incurventur 54 Vento permittite vela remittendo velorum funes, h.e. omni modo viribusque cunctis pro me este soleciti

55 Exeat e Stygiis ut mea navis aquis.
Praefuit his, Graecine, locis 56 modo Flaccus; et illo
Ripa ferox Istri sub duce tuta fuit.
Hic tenui 57 Mysas gentes in pace fideli:
Hic arcu fisos 58 terruit ense Getas,
Hic captam 59 Trosmin celeri virtute recepit,
Infecitque 60 fero sanguine Danubium.
61 Quaere loci faciem, Scythicique incommoda coeli;
Et quam vicino terreat hoste, roga.
Sintne 62 litae tenues serpentis 63 felle sagittae:
Fiat an humanum 64 victima dira caput.
65 Mentiar, an 66 coeat duratus 67 frigore pontus;
Et 68 teneat glacies iugera multa freti.
Haec ubi narrarit, quae sit mea 69 fama, require;
Quoque modo peragam tempora 70 dura, roga.
Nec sumus hic odio, nec scilicet esse meremur:
Nec cum Fortuna mens quoque 71 versa mea est.
Illa 72 quies animo, quam in laudare solebas,
Ille vetus solito perstat in ore pudor.
( Sic ego sum longe, sic hic, ubi barbarus hostis, )

---

55 Malis meis exsilio, ut liberer. 56 Breve ante tempus 57 Mysiae, provinciae a Pannonia usque ad Pontum extensae. 58 Qui confidunt arcu et sagittis. 59 Trosmis est oppidum *Mysae* ad Istrum, quod int receperant barbari, bello forte a Boerebista Geta modo. *Vid.* Strabo I. VII. 60 Barbaro 61 Ex Flacco fratre. 62 Infectae, illitae 63 Veneno. 64 Homines mactentur pro victimis. *Met.* II. 1. 80. pag. 40 edit. Gronovianae 65 An mentiar, an. 66. Congelet. 67 Constructus glacie. 68 Occupet magnum maris tractum 69 Quid dicatur hic de me ab hominibus 70 Molestissima. 71 *Peior* facta, ut est fortunae meae conditio 72 *Æquitas* animi.

Ut fera plus valeant legibus arma, 73 facit;
Re queat ut nulla tot iam, Graecine, per annos
Foemina de nobis virve puerve queri.
Hoc facit, ut misero faveant adsintque Tomitae;
Haec quoniam tellus 74 testificanda mihi est.
Illi me, quia velle vident, discedere malunt:
Respectu 75 cupiunt hic tamen esse sui.
Nec mihi 76 credideris: extant decreta, quibus nos
Laudat, et immunes 77 publica cera facit.
Conveniens miseris haec quanquam 78 gloria non est,
Proxima dant nobis oppida 79 munus idem.
Nec 80 pietas ignota mea est: videt hospita tellus
In nostra 81 sacrum Caesaris esse domo.
Stant pariter 82 natusque pius, 83 coniuxque sacerdos,
Numina iam facto non leviora 84 Deo.
Neu desit pars ulla domus; stat uterque nepotum:
85 Hic aviae lateri proximus, 86 ille 87 patris.
His ego do toties cum thure 88 precantia verba,
89 Ego quoties surgit ab orbe dies.
Tota, licet quaeras, hoc me non fingere dicet,
Officii testis 90 Pontica terra mei.
Pontica me tellus, quantis hac possumus ora,

---

73 Ubi barbarus hostis facit, ut., *cetera* 74 Advocanda in testimonium 75 Me tamen cupiunt hic esse, si respiciunt amorem ergà me suum, quo dignus ipsis videor 76 Tantum crede 77 *Publicae tabulae Tomitarum* 78 Quanquam miseros gloriari, sic non decet. 79 Immunitatem ab oneribus et tributis. 80 Erga Caesaream domum. 81 *Sacra* fieri *Augusto* Deorum numero adscripto 82 Imago Tiberii. 83 Livia post obitum Augusti ipsi constituta sacerdos 84 Augusto, iam inter Deos relato. 85 Imago Germanici ad Liviae latus 86 Drusi imago 87 Ad latus Tiberii 88 Eos precor. 89 Quoties illucescit dies. 90 Ponti incolae testabuntur de officio, i. e. pietate mea

Natalem 91 ludis scit celebrare 92 Dei.
Nec minus hospitibus pietas est cognita talis,
Misit in has si quos 93 longa Propontis aquas.
Is quoque, quo 94 laevus fuerat sub Praeside Pontus,
Audierit frater forsitan ista tuus.
Fortuna est impar Animo, talique libenter
Exiguas 95 carpo 96 munere pauper opes.
Nec vestris damus haec 97 oculis, procul Urbe remoti:
Contenti tacita sed pietate sumus.
Et tamen haec tangent 98 aliquando Caesaris aures
Nil illum, toto quod fit in orbe, latet.
Tu certe scis hoc Superis 99 adscite, videsque,
Caesar; 100 ut est oculis subdita terra tuis.
Tu nostras audis inter 1 convexa locatus
Sidera, solicito quas damus ore, preces.
Perveniant 2 istuc et carmina forsitan illa,
Quae de te misi 3 coelite facta novo.
Auguror his igitur flecti tua numina; nec tu
Immerito nomen mite 4 Parentis habes.

---

erga domum Augustam 91 Equestribus: nam equites Romani natalem Augusti sponte, atque consensu biduo semper ludis equestribus celebrare instituerunt. Vid. Svet. Augusto. c. 57 92 Augusti 93 *Porrecta* in longum 94 I. e. Flaccus, qui *Praeses* erat laevi littoris maris *Pontici*, seu Moesiae 95 Libenter decerpo aliquid ex opibus meis 96 Tale in munus libenter pro tenuitate mea aliquid impendo 97 Non facio hoc ut conspiciar a vobis lauderque; sive vos non spectatis ludos hos meos, utpote a vobis remotissimi 98 Perveniunt ad aures Caesaris. 99 Augustum adloquitur ἀποστροφῶς 100 *Prout*, quia subiecta est terra haec tuis oculis, quam adspicis infra te positam 1 In coelo convexo 2 Forsan et poterunt audiri in coelo 3 De te, qui recens in numerum Deorum es relatus ἀποθεωθεὶς ut Graeci vocant 4 *Patriae patris*, quod *Augustus* habebat. Vid. Svet. Aug c. 58 et Noster Trist. II. 181.

1. EPISTOLA X.

# ALBINOVANO

ARGUMENTUM.

*Ad Pedonem Albinovanum amicum et poetam scribens Ovidius, tempus exprimit, quo ipse in Pontica ora vitam egerit inter Getas pellitos; malaque sua, quae commemorat, malis Ulyssis maiora esse colligit. Postremo illum rogat, ut fidem sibi servet in adversis: imiteturque Theseum, cuius gesta ipse carmine complectebatur.*

Haec mihi 2 Cimmerio bis tertia ducitur aestas
Littore pellitos inter agenda Getas.
Ecquos tu 3 silices, ecquod, carissime, ferrum
Duritiae confers, Albinovane, meae?
4 Gutta cavat lapidem; consumitur anulus usu;
Et teritur pressa vomen aduncus humo.
Tempus edax igitur, praeter nos, omnia perdet?
5 Cessat duritia mors quoque victa mea.
Exemplum est animi nimium patientis Ulysses,
Iactatus dubio per duo 6 lustra mari.
Tempora 7 solliciti sed non tamen omnia fati

---

1 Eleg X. 2 In *Ponto*; nam littus Ponticum etiam pertinebat ad Cimmerios, qui erant in Chersoneso Taurica. 3 I. e. non recte silices, et ferrum duritiae meae confers 4 Plane convenit locus Lucretii I. 312.

*Quin etiam multis solis redeuntibus annis*
*Annulus in digito subter tenuatur habendo:*
*Stillicidi casus lapidem cavat; uncus aratri*
*Ferreus occulte decrescit vomer in arvis.*

5 Me non abripit ob duritiam meam, quae summa est 6 Annos decem 7 Non omne tempus sine intervallis a

Pertulit ; et placidae saepe fuere 8 morae.
An grave sex annis pulcram fovisse 9 Calypso ,
10 Æquoreaque fuit 11 concubuisse Deae ?
12 Excipit 13 Hippotates, qui dat pro munere 14 ventos ,
Curvet ut impulsos 15 utilis aura 16 sinus.
Nec bene cantantes 17 labor est audisse puellas;
Nec degustanti 18 lotos amara fuit.
Hos ego , qui patriae faciant oblivia : 19 succos
Parte 20 meae vitae , si modo dentur, emam.
Nec tu contuleris urbem 21 Laestrygonis unquam
Gentibus , obliqua 22 quas obit Ister aqua.
Nec vincet saevum 23 Cyclops feritate

---

fatis malignis fuit pressus 8 Intervalla suaviora 9 Deam marinam , filiam Atlantis , quae Ogygiam habitabat. Cum hac Ulysses in annum septimum se egisse dicit apud Homerum Odyss. η 239. 10 I. e. Calypso. 11 Eam amasse explicat praecedens *fovisse*. 12 Hospitio 13 Æolus , fil. Hippotae. 14 In utrem inclusos , praeter Zephyrum , quo secundo cursu navigaret Ulysses. Comites vero eum utrem solvere quum Ulysses dormiret, et sic ligamina ventis demiserunt. Vid. Hom. Odyss. κ. 19 Noster *Metamorph.* XIV. 223. seqq. 15 Zephyrus 16 *V*ela impellat ut curventur et sinus faciant. 17 Sirenes , quae narrentur fuisse puellae in insula prope Siciliam suavissime cantantes , ita ut praetereuntes ad se allicerent et interficerent. Ulysses ergo cum sociis praetervectus est incolumis , postquam se ipsum ad malum alligari iussisset , ne desilire in mare posset, et cera sociorum oliturasset aures. 18 Nec eis , qui de loto comederunt, amara fuit herba illa. Nam λωλοιο μελιηδεα καρπον adpellat Homerus. Huius herbae seu arboris in Africa nascentis , dulcedine capti advenae patriae oblivisci posse traduntur. Socii etiam aliqui Ulyssis, qui de *loto* comederent ad naves nisi verberibus coacti noluerunt redire. Vid. *Homer* Odys. *i*. 31. Noster Metam. IX. Erasm. Chiliad. ubi proverbium : *lotum gustasti* exponit, et Plin XIII. 17. Lucianus To I. Opp p. 22 et ibi Bourdelot. 19 Sucum e fructu *loci* expressum 20 Hoc tempore , quo cum in exsilio 21 Laestrygonis, seu Antiphatae, Laestrygonum in Italia regis 22 Flexo amnis cursu 23 Polyphemus ,

24 Phyacen :
Qui 25 quota terroris pars solet esse mei !
26 Scylla feris 27 trunco quod latrat ab inguine monstris ;
28 Heniochae nautis plus nocuere rates.
Nec potes infestis conferre 29 Charybdin 30 Achaeis ;
Ter licet epotum ter vomat illa fretum.
31 Qui quanquam 32 dextra regione licentius errant ;
Securum 33 latus hoc non tamen esse sinunt.
Hic agri 34 infrondes, hic spicula tincta venenis:
Hic freta vel 35 pediti pervia reddit hyems.
Ut, qua 36 remus iter pulsus modo fecerat undis,
37 Siccus contemta 38 nave viator eat.
Qui veniunt 39 istinc, vix vos ea credere dicunt.
Quam miser est, qui ferte 40 asperiora fide !
Crede tamen : nec te caussas nescire sinemus,
41 Horrida Sarmaticum cur mare 42 duret hyems.

---

de quo Euripid. *Cycl.* et Homer. Odys *ι.* 24 Regem forte Getarum, Scytharumve. 25 I. e. qui terrorum meorum pars parva est, qui non tanto me opere terret, quanto alia complura. 26 *Sup.* III. 1. 122. Virg. *Æn.* III. 420. *Homer.* Odyss. *μ.* 27 In inferiore corporis parte, quae in certum desinebat. 28 Heniochae rates sunt naves Heniochorum, ad *Ponti* Colchicum littus piraticam exercentium. Has noster plus dicit damni inferre nautis, quam Scyllam aut Charybdin 29 Mulier a Iove conversa in marinum monstrum, quod ter sorbebat mare quovis die, ter evomebat ; seu potius vorago verticosa in mari, quae naves demergit. Vid. Noster Metam. VII. 64. 30. Achaei gentes Asiae ad Colchicum *Ponti* littus immanissimae 31 Achaei. 32 In Asiatica ora 33 Laevam regionem Ponti, in qua ego sum 34 Nec gramine nec arboribus virides 35 Ei, qui pedibus ea velit perambulare 36 Qua parte maris. 37 Pedibus siccis 38 ita ut navem in auxilium non adhibuerit 39 Roma 40 Graviora mi'ora quam possunt credi 41 Dura, inclementia hyemis 42 Tam

Proxima sunt nobis 43 plaustri praebentia formam,
Et quae praecipuum sidera frigus 44 habent
Hinc oritur Boreas, oraeque domesticus 45 huic est;
Et sumit vires 46 a propiore loco.
At Notus, 47 adverso tepidum qui spirat ab axe,
Est procul: et rarus lanquidiorque venit.
Adde quod hic 48 clauso miscentur flumina Ponto,
Vimque fretum multo perdit ab 49 amne 50 suam.
Huc 51 Lycus, huc 52 Sagaris, 53 Peniusque, 54 Hypanisque, 55 Gratesque
Influit, et crebro vortice tortus 56 Halys:
57 Partheniusque 58 rapax, et volvens saxa 59 Cynapes
Labitur; et nullo tardior amne 60 Tyras
Et tu, 61 foemineae Thermodon cognite turmae

---

derem reddat, ut pedibus calcari queat. 43 Ursa maior et minor, etiam plaustra dicta 44 Efficiunt maximum frigus 45 Hic, hac in hora, quasi domi est. 46 Regione septentrionali. 47 Opposita coeli plaga. 48 Littoribus exitus angustos habenti 49 A fluminibus quae in *Pontum* effunduntur 50 I. e congelat mare ob flumina, quae in id influunt. 51 Lycus hic forte in Armenia est: nam plures huius nominis fuerunt fluvii. 52 Hic fluvius in *Phrygia* ortus in Maryandinorum finibus Ponto miscetur. *Sangarius* etiam et *Coralius* dicitur. 53 Vid. Plin. II. 104. 54 *Bog* hodie dicitur Europeae Sarmatiae fluvius, vicinusque Borystheni. 55 Heracleam *Ponti* hic fluvius adluit 56 Oritur a Tauri radicibus, et per Cataloniam Cappadociamque currit 57 In *Papilagonia* 58 Rapido et celeri cursu fluens. 59 *Verportennius* legere iubet. *Niphotes*, qui Armeniae fluvius est, de quo *Lucan* III. 245.

*Armeniusque tenens volventem saxa Niphatem.*

60 Hodie *Dnister* dictus. 61 Amazonum turbae. Castra enim harum fuere in campis Chalybum in Ponto, ubi et

Et quondam Graiis 62 Phasi petite viris.
Cumque 63 Borysthenio liquidissimus amne 64 Dyraspes,
Et tacite peragens lene 65 Melanthus iter.
Quique duas terras, Asiam 66 Cadmique sororem
Separat, et cursus inter utramque 67 facit.
Innumerique alii, quos inter maximus omnes
Cedere Danubius se tibi, Nile, negat.
Copia tot 68 laticum, quas auget, 69 adulterat undas;
Nec patitur vires aequor habere suas.
Quin etiam stagno similis, pigraeque paludi
Caeruleus vix est, diluiturque color.
Innatat unda fredo dulcis, leviorque marina est;
Quae 70 proprium misto 71 de sale pondus habet.
Si roget haec aliquis, cur sint 72 narrata Pedoni,
Quidve loqui certis iuverit ista 73 modis;
Detinui, dicam, tempus curasque fefelli.
Hunc fructum praesens attulit hora mihi.
Adfuimus 74 solito, dum scribimus ista, dolori:
In mediis nec nos sensimus esse Getis.
At tu, 75 non dubito, cum carmine Thesei laudes,
76 Materiae titulos quin tueare tuae:

---

*Thermodon hic* et *Themiscyrum* urbs erat 61 Colchidis fl. quo navigarunt Argonautae 63 *Dniper* hodie dicitur 64 Hic quis sit, puto non sciri satis 65 Melanthium flumen Plinio dicitur. H. N. VI 4. 66 Cadmi soror *Europa* erat 67 Hoc est Tanais fl. hic enim ab *Europa* separat *Asiam* 68 Aquarum 69 Facit ut marina aqua suam naturam non retineat 70 Gravius quam aqua reliqua non marina 71 Ob salem mistum Caussam adfert Naso, quare Pontus congelet 72 A me 73 Verbis in versus coactis 74 Carni dolo e consueto, dum scripsi isthaec. 75 Tu Pede Albinovane 76 Quin fidem Thesei demonstres ipse etiam

77 Quemque refers, imitere virum: vetat ille profecto
78 Tranquilli comiten temporis esse fidem.
Qui quanquam est factis ingens, et 79 conditur a te,
Vir tanto, quanto 80 debuit ore cani;
Est tamen ex illo nobis imitabile quiddam,
Inque fide 81 Theseus quilibet esse potest.
Non tibi sunt hostes ferro 82 clavaque domandi,
Per 83 quos vix ulli pervius Isthmos 84 erat:
Sed praestandus amor, res non 85 operosa volenti.
Quis labor est puram non 86 temerasse fidem?
Haec tibi, qui perstas 87 indeclinatus amico,
Non est quod lingua dicta 88 querente putes.

---

opere 77 De quo scribis. 78 Ille docet, maxime adversis temporibus invandos esse amicos. 79 Describitur, canitur. 80 Ita ut grandiloquentia tua superet illius rarum gestarum magnitudinem. 81 Fide Thesea quisque potest imitari. 82 Ferream clavam gestavit Theseus, ereptam occiso Periphetae latroni, Vulcani filio 83 Hi erant *Sinis Pityocamptes*, pinos incurvans, eisque dilacerans viatores, quique Isthmum insederat, et *Sciron* latro Megarensis. Vid. Apol. III. 15. 84 Augusta inter duo maria terra, in qua Corinthus. Vid. Plutarch. in Th eseo 85 Difficilis ei qui vult praestare 86 Violasse, seu violare fidem nullus est labor 87 Qui persistis constans. 88 De te querente, ac si idem non praestes.

## 1. EPISTOLA XI.

# GALLIONI

ARGUMENTUM.

*Factus Poeta certior Gallionis amici litteris de obitu uxoris, primo dicit nefas ducere non celebrare illum suis carminibus, quandoquidem ille casum suum lacrymis et dolore semper prosecutus sit, quod itidem dicit se fecisse audita uxoris eius morte. Deinde exponit minime audere eum consolari, propterea quod ipse prudentior optime norit ea quae sunt in eam rem ab auctoribus scripta: additque fore, ut toto intervallo illo temporis, quo eius literas accepit, quoque ipse suas ad eum mitteret propter locorum distantiam, dolor eius iam imminutus sit. Tertiam etiam rationem subiungit, cur nolit ullo consolationis genere uti quod fortasse alia ducta uxore nova huiusmodi literae intempestive accederent.*

Gallio, crimen erit vix excusabile nobis,
 Carmine te nomen 2 non habuisse meo.
Tu quoque enim (memini), 3 coelesti cuspide facta
 Fovisti 4 lacrymis vulnera nostra tuis.
Atque utinam, 5 rapti iactura laesus amici,
 Sensisses ultra, 6 quod quererere, nihil!

---

1 El. XI. 2 A te non nominatum et celebratum fuisse in carminibus meis. 3 Nam tu quoque facta Augusti ictu, *reliqua* 4 Lacrymas profundisti ob calamitatem exilii mei et eo solatio quasi quaedam fomenta vulneribus meis adh.-quisti 5 Erepti tibi ac in Pontum abire iussi 6 Ob quod.

Non ita Diis placuit, qui te spoliare pudica
Coniuge crudeles non 7 habuere nefas.
Nuntia nam luctus mihi nuper epistola venit:
Lectaque cum lacrymis sunt tua 8 damna meis.
Sed neque prudentem solari stultior ausim,
Verbaque doctorum 9 nota referre tibi:
Finitumque tuum, si non 10 ratione, dolorem
Ipsa iam pridem suspicor esse 11 mora.
Dum tua pervenit, dum littora nostra recurrens
Tot maria ac terras permeat, annus abit.
12 Temporis officium solatia dicere certi est:
Dum dolor 13 in cursu est, dum petit 14 aeger opem.
At cum longa dies sedavit 15 vulnera mentis;
Intempestive qui 16 fovet illa, 17 novat.
Adde quod (atque utinam verum tibi venerit 18 omen!)
Coniugio felix iam potes 19 esse novo.

---

7 Existimarunt iniustum esse 8 Iactura uxoris 9 Quae iam nosti 10 Rationibus variis, quibus perpensis adquiescimus 11 Temporis longinquitate; nullus enim dolor est, quem non longinquitas temporis minuat, atque molliat, ut Sulpicius Ciceroni dicit Epist. ad divers. l. IV. 5. 14. 12 Dicere solatia certum requirit tempus 13 Adhuc est recens 14 Desiderat, dum ipsi dolenti opus est solatium 15 Dolorem, animi aegritudinem 16 Quasi quandam ipsis adferre medicinam vult Elegantem locum e Symmacho l. 100 ep. adfert Cel. Verportennius, quem nos etiam faciamus nostrum Ita vero habet: *Insaniunt dolorem sera solatia, et ideo silentium praestare debemus, ne fortunae vulnera, quae cicatricem praecessu temporis dicunt.* INTEMPESTIVE CONTRECTATA CRUDESCANT. 17 Facit, ut recrudescant 18 Utinam vere haec scribam et ominer 19 *Iam* potes duxisse aliam uxorem, antequam epistola mea ad te perveniat

## 1. EPISTOLA XII.

# TUTICANO

### ARGUMENTUM

*Ad Tuticanum scribens Poeta caussam assignat, cur nullam eius mentionem fecerit in libris suis. Deinde commemorat amicitiam, quae sibi cum illo fuit a puero semper arctissima. Postremo illum rogat, ut apud Principem tueatur partes suas.*

Quo minus in nostris ponaris, amice, libellis
Nominis efficitur 2 conditione tui.
Ast ego non alium prius hoc 3 dignarer honore:
4 Est aliquis nostrum si modo carmen honos.
Lex 5 pedis officio naturaque nominis obstant:
Quaque meos adeas, est via nulla, 6 modos.
Nam pudet in geminos ita nomen finder versus,
Desinat ut 7 prior 8 hoc, incipiatque 9 minor:
Et 10 pudeat, si re, qua syllaba parte 11 moratur,
12 Arctius appellem, Tuticanumque vocem.

---

1 *Eleg* XII 2 *Quod* in versus cogi nequit, quum repugnet syllabarum quantitas 3 *Cuperem*, ut tu prae reliquis nominatus esses in libris meis. 4 *Si* modo, legi in meis libris, honori alicui esse potest. 5 *Carminis* lex eiusque pedes non admittunt tuum nomen, et repugnant voluntati meae officiosae 6 Versus 7 Hexameter desinat syllaba *Tuti* 8 Nominis tui parte 9 *Pentameter* incipiat syllaba *canus* 10 *Et* pudeat me omnino 11 I. e. tertia 12 Brevi syllaba, brevi mora efferendo syllabam natura por e-

Nec potes in versum 13 Tuticani more venire ;
Fiat ut e longa Syllaba prima brevis.
Aut 14 producatur, quae nunc 15 correptius exit ;
Et sit 16 porrecta longa secunda mora.
His ego si vitiis ausim corrumpere nomen,
Ridear, et merito 17 pectus habere neger.
Haec mihi caussa fuit dilati 18 muneris huius,
19 Quod meus adiecto foenore reddet ager.
Teque canam quacunque 20 nota : tibi carmina mittam,
Paene mihi puero cognite paene puer.
Perque tot annorum seriem, quot habemus uterque,
Non mihi, quam fratri frater, amate minus.
Tu bonus hortator, ut duxque comesque fuisti,
21 Cum regerem tenera fraena novella manu.
Saepe ego correxi sub te 22 censore libellos :
Saepe tibi 23 admonitu facta litura meo est :
Dignam 24 Maeoniis 25 Phaeacida condere 26 chartis
Cum te Pierides perdocuere tuae.
27 Hic tenor, haec viridi concordia coepta iuventa
Venit ad 28 albentes illabefacta comas.

---

ctam. 13 *Ita*, ut te Tuticanum, priori syllaba brevi vocem 14 Ut producatur secunda syllaba 15 Brevis est 16 *Quantitate* producta 17 Rationem. Stultus esse viderer et ineptus 18 Officii, quod tibi debui 19 Allegoria *I.* e. quod officium tempore futuro compensaturus sum 20 Nomine. 21 Quum primum equestris artis ponerem tirocinia, vel, me ad studia haec adplicarem 22 Quum tu iudicium mihi tuum de carminibus meis aperires 23 *S*aepe delevisti, quod ego improbabam 24 Facta, inquit, tibi litura est, admonitu meo, quum scriberes Phaeacidem tuam 25 Carmen de *P*haeacum delicata vita Ulyssisque apud Alcinoum hospitio, ex Hom. Odiss. H. et O. 26 Æquiparandam Homericis carminibus *M*aeoniis a patria *M*aenne Homerus dicitur et eius carmina *M*oeonia : vel a *M*aeonia regione Lydiae 27 *P*erpetuus amor ille 28 *Per*

Quae nisi te moveant, duro tibi pectora ferro
Esse, vel 29 invicto clausa adamante 30 putem.
Sed prius huic desint et bellum et frigora terrae,
Invisus nobis quae 31 duo Pontus habet;
Et tepidus 32 Boreas, et sit praefrigidus Auster, 33
Et possit 34 fatum mollius esse meum;
Quam tua sint 35 lapso paecordia dura sodali.
Hic 36 cumulus nostris absit, abestque, malis.
Tu modo per Superos, quorum certissimus illo 37 est,
Quo tuus assidue Principe crevit honor;
Effice, constanti profugum pietate tuendo,
Ne sperata 38 meam deserat aura ratem.
Quid mandem, quaeras? 39 peream, nisi dicere vix 40 est.
Si modo, qui 41 periit, ille perire potest.
Nec quid agam invenio, nec quid nolimve velimve:
Nec satis utilitas 42 est mea nota mihi.
Crede mihi; miseros 43 prudentia prima relinquit:

---

duravit ad senectutem utriusque. 29 Invictus adamas, qui frangitur difficulter; adamas enim quasi αδαμαςος est indomitus, invictus 30 αδυνατα notat poetis solemni more 31 Nempe bellum et frigus 32 *Qui* frigidus est sua natura. 33 Qui est tepidus. 34 *Mala* mea, quod fieri non posse iudico. 35 Adflicto. 36 Absit hoc malum a meis calamitatibus, queis iam premor, immo, satis scio, abest, nec unquam erga me eris durus. 37 Vel Augustus, vel Tiberius 38 Ne spes mihi desit, fore ut mitiorem exsilii locum nanciscar. 39 Iurandi forma. 40 Licet, possum vix dicere. 41 Respicit praecedens *peream*. 42 Quid mihi prosit. 43 *Mens* aufertur primum miseris. Ex veteris poetae senariis est apud Lycurgum Orat. contra Leocratem, quorum ea est sententia:

*Iratus ad poenam si quos trahit Deus,*
*Auferre mentem talibus primum solet.*

Et sensus cum 44 re consiliumque fugit.
Ipse precor quaeras, qua sim tibi parte 45 iuvandus:
Quoque viam facias ad mea vota 46 vado.

44 Fortuna secunda 45 Quo pacto 46 Qua ratione omnium commodissima. *Metaph.* a fluminis transitu.

## 1. EPISTOLA XIII.

# CARO

### Argumentum.

*Ad amicum nomine Cerum, poeta; et Caesarum praeceptorem scribens primo dicit eum posse intelligere ex chartae colore, et carminis structura, unde haec epistola veniat: postea subdit se carmen etiam composuisse lingua Getica in laudem Augusti, Liviae et eius liberorum; postremo eum per amicitiam rogat, ut quum iam agatur sextus annus, quo exulat, velit procurare, ut saltem in locum faciliorem traducatur.*

O mihi non 2 dubios, inter memorande sodales,
Quique, quod es, id vere Care, vocaris; 3 ave.
Unde saluteris, 4 color hic tibi protinus index,
Et 5 structura mei carminis esse potest.
Non quia mirifica est, sed quod nec publica 6 certe:

1 *Eleg.* XIII 2 Certos. 3 Salve 4 Exponunt *chartae attritae et squalentis* contrectantium manibus, i. e tabellionum. Sed rectius interpreteris colorem nigrum et lugubrem indicem exsilii. *Trist.* I 1. 61.
*Ut titulo careas, ipso noscere colore:*
*Dissimulare velis te licet esse meum*
5 Stilus, compositio, id a sermonis 6 Quod, quia pri-

Qualis enim cunque est, non latet 7 esse meam.
Ipse quoque ut chartae 8 titulum de fronte revellas,
9 Quod sit opus, videor dicere posse; tuum.
Quamlibet 10 in multis positus noscere libellis;
Perque observatas inveniere notas.
Prodent auctorem 11 vires, quas Hercule dignas
Novimus, atque illi, quem 12 canis, case pares.
Et mea Musa potest proprio deprensa 13 colore
Insignis 14 vitiis forsitan esse suis.
Tam mala 15 Thersiten prohibebat forma latere:
Quam 16 pulchra, 17 Nireus conspiciendus erat.
Nec te mirari, si sint vitiosa, decebit.
Carmina, quae faciam paene poeta Getes.
Ah pudet! et Getico scripsi sermone libellum:
Structaque sunt 18 nostris barbara verba modis.

---

vatim ad amicum est scripta haec *Epistola*, non eo cultu est, quam libri mei publici iuris facti. *Petron* Arb. c. 3. quoniam sermonem habes *non publici saporis*, ad quem locum Ovidii haec verba adscripsit Cel. *Burmannus* p. 14. 7 Non ignorari potest, eam meo deberi ingenio 8 Quamvis titulum in chartae tuae litterarum tuarum principio non ponam 9 Vel hoc *quod* esse potest *coniunctio* vel *pronomen*, ad *opus* relatum: quod omnino, quam illud, elegantius dicitur. 10 Inter scripta multorum quamvis tua ponantur. 11 Ingeni sc. 12 De quo carmen composuisti, nempe Herculi 13 Dicendi genere et charactere 14 Cognosci potest 15 Redi ad ill. 9. 10. 16 Praesenti forma. 17 *Vid. Homer.* Iliad. β. 639 qui pulcherrimum omnium Graecorum ad Troiam venisse refert. Erat *Charopi* Regis et *Aglaiae* fil. ex Syme, inter Rhodum et Gnidum, insula. 18 Latino metro

Et placui, ( gratare 19 mihi ) coepique poetae
Inter inhumanos nomen habere Getas.
Materiam 20 quaeris? laudes de Caesare dixi.
Adiuta est 21 novitas numine nostra 22 Dei.
Nam 23 patris Augusti docui mortale fuisse 25
Corpus; in aetherias 24 numen abiisse domos:
Esse 25 parem virtute patri, qui fraena coactus
Saepe recusati 26 ceperit imperii.
Esse 27 pudicarum te 28 Vestam, Livia, matrum,
Ambignum nato 29 dignior, anne 30 viro, 30
Esse 31 duos iuvenes firma adiumenta 32 Parentis,
Qui dederint animi 33 pignora certa sui.
Haec ubi non patria perlegi scripta 34 Camoena
35 Venit et ad digitos ultima charta meos;

---

et thylmis sermone Getico versus scripsi. 19 Gratulare mihi. 20 Scire cupis eius carminis quae sit materia, quod argumentum? 21 Scribendi genus novum 22 *Augusti* αποθεωσει 23 Ita pater *Quirinus*, *Tiberinus*, *Jupiter* pater saepe ab auctoribus probae notae dicitur. 24. Illud, quod divinum fuit, animam 25 Tiberium, qui diu imperium recusarit, virtute parem esse Augusto 26 Susceperit imperium. *Metaph.* Ceterum *Sueton.* videatur Tiberio c. 24 et *Tacit.* Ann. I. 7. 11. seq. 17 Te, Livia, matronis Vestae instar coli. 28 De Vesta Vid. nostrum Fast. VI 249. *Lipsium* pecul. Syntagmate de Vesta et *Vestalibus*. *Neupoort* Comp *Ant.* Roman. p. m. 210 ubi docet duas Vestas fuisse, alteram *maiorem*, *minore* alteram, illa *terram*, hac *ignem* significatum fuisse, *virginemque* dictam, quod *ignis* nihil gignat 29 Tiberio 30 Augusto 31 Drusum et Germanicum 32 Scil docui, cecini 33 Documenta fortitudinis et virtutum. Germanicus *nempe* monstravit fortitudinem suam in bellis Germ Drusus vero in compescendo seditioso *Pannonico* exercitu. Lege *Tacitum* Ann. I. 24. 34 *Musa*, sermone Getico. Camoenae Musae sunt quasi *Canenae* a canendo. Vid. *Serv.* ad *Virgil.* Ecl. III. 59. 35 *Postquam* librum evolvi usque ad ultimam paginam Scythisque praelegi

Et caput et plenas omnes 36 movere pharetras,
Et longum Getico murmur in ore fuit.
Atque aliquis, 37 Scribas haec cum de Caesare, dixit,
Caesaris imperio restituendus eras.
Ille quidem dixit, sed me iam, Care, nivali
38 Sexta relegatum bruma sub axe videt.
Carmina nil prosunt: nocuerunt 39 carmina quondam:
40 Primaque tam miserae caussa fuere fugae.
At tu per studii communia foedera 41 sacri,
Per non vile tibi nomen 42 amicitiae:
Sic capto 43 Latiis 44 Germanicus hoste catenis,
Materiam 45 vestris afferat ingeniis;
Sic valeant 46 pueri, votum commune 47 Deorum;
Quos laus 48 formandos est tibi magna datos;
Quanta potes 49 praebe nostrae momenta saluti;
Quae nisi mutato 50 nulla futura loco est.

---

36 Omnes Getae nutu capitum et pharetrarum motu carmen meum probarunt 37 Ex Getarum numero 38 Sextum annum iam ago in Scythia 39 Mihi *A*utem. *Aw*andi significat 40 Praecipue fuere in caussa ut in exsilium pellerer 41 Poetici 42 Per amicitiam nostram, quam vilem non existimas 43 Romanus 44 *Per* Ger*m*anici felicitatem et fortitudinem orat 45 Faciat ea, de quibus scribere possitis 46 Filii Germanici *Sup*. II. 2 75 47 Caesareae domus universae spes et votum 48 Hos tuae traditos esse disciplinae, magnae tibi laudi est 49 Quantum situm est in te, mihi sis auxilio 50 Quae nulla est futura, i. e de qua plane erit actum, nisi *m*utetur locus mei exsilii

1. EPISTOLA XIV.

# TUTICANO

ARGUMENTUM.

*Ad eundem Tuticanum, ad quem superius scripserat, hanc etiam epistolam mittit Poeta: dicitque se quemcunque locum, vel incommodissimum, magis optare ubi exsulet, quam Tomitanam urbem. Deinde se excusat, quod non debent Tomitae id aegre ferre, siquidem locum, non homines vituperat. Postremo fatetur se ab eis adfectum fuisse beneficiis.*

Haec tibi mittuntur, quem sum 2 modo carmine questus
 Non aptum numeris nomen habere meis.
In 3 quibus; excepto 4 quod adhuc 5 utcunque valemus,
 Nil, te praeterea quod iuvet, invenies.
Ipsa quoque est invisa 6 salus: suntque ultima vota,
 7 Quolibet ex istis 8 scilicet ire locis.
Nulla 9 mihi cura est, terra quam muter ut 10 ista:
 Hac 11 quia, quam video, gratior omnis erit.
In medias 12 Syrtes, mediam mea vela 13 Charybdin

1 Eleg. XIV. 2. Vid. El. 12. 5. 6. 3 Verbis, litteris 4 Eo, sc. ea re 5 Mediocriter 6 Vita, odio vitam habeo 7 Quemlibet in locum alium 8 Tomis 9 Haec unica cura mea est 10 Transferar aliorsum 11 Quia quaelibet alia gratior erit hac, quam video, seu in qua sum 12 Vid. *Sallust* B. Iug. c. 78. *Syrtes* ἀπὸ τοῦ σύρειν, *trahere*, dictae, sinus sunt duo ad littora Africae, alicubi profundi, alicubi vadosi; hincque navigantibus infesti. *Add. Solin*, *Polyh.* c. 27 *Lucan*, IX. 303. 13 Redi ad Eleg. 10 27.

Mittite, 14 praesenti dum careamus humo.
Styx quoque, si quid ea est, bene commutabitur Istro:
Si quid et inferius, quam Styga, mundus habet.
Gramina cultus ager frigus minus odit hirundo;
Proxima 15 Marticolis quam loca Naso Getis.
Talia 16 succensent propter mihi verba Tomitae
Isaque carminibus 17 publica mota meis.
Ergo ego cessabo nunquam per carmina laedi,
18 Plectar et incauto semper ab ingenio?
Ergo ego, ne scribam, digitos 19 incidere cunctor,
Telaque adhuc demens, quae nocuere, sequor?
Ad veteres scopulos iterum 20 devertor, et illas,
In quibus 21 offendit naufraga puppis, aquas.
Sed nihil admisi: nulla est mea culpa, Tomitae
Quos ego, cum 22 loca sim vestra perosus, amo.
Quilibet 23 excutiat nostri monumenta laboris;
Littera de vobis est mea questa nihil.
Frigus, et incursus omni de parte timendos,
Et quod pulsetur murus ab hoste, queror.
In loca, non homines, verissima 24 crimina dixi.
Culpatis vestrum vos quoque saepe solum.
Esset perpetuo sua quam vitabilis 25 Ascra,

huius libri. 14 Dummodo hoc loco non sim, quo iam commoror 15 Bellicosis 16 Irascuntur 17 Omnium Tomitarum iram irritavi meis carminibus, quia semper queror de pessima ipsorum regione 18. *Puniar*, feram damnum 19 Nervos digitorum concidere, *Laehmen* 20 Declinor a cursu tuto. *Allegoria* 21 Quassata, concussa est, *angestossem hat Schaden gelitten* 22 Quamvis. 23 Inquirat in libris meis, carminibus. 24 Reprehendi loca et eorum vitia et miseriam indicavi 25 Boeotiae in Thespiensi

Ausa est 26 agricolae Musa docere 27 senis.
At fuerat terra 28 genitus, qui scripsit in illa.
29 Intumuit vati nec tamen Ascra suo.
Quis patriam 30 sollerte magis dilexit Ulysse?
Hoc 31 tamen asperitas indice nota loci est.
Non loca, sed mores scriptis vexavit amaris
32 Scepsius Ausonios, actaque 33 Roma rea est.
Falsa tamen passa est 34 aequa convicia mente,
Obfuit auctori nec 35 fera lingua suo.
At malus interpres, populi mihi concitat iram,
Inque novum crimen carmina nostra 36 vocat.
Tam felix utinam, quam pectore candidus, essem!
Exstat 37 adhuc nemo saucius ore meo.
Adde, quod 38 Illyrica si iam pice 39 nigrior essem,

---

agro vicus, ad *Heliconem* situs, ubi *Hesiodi* habitavit parens 26 *Hesiodi*, qui scripsit εργα και ημερας sc. de agricultura. 27 Vide hunc senem ε γ vers 26. 28 Saltim ibi educatus Vid.. *Strabon*. XIII. et *Suidam*. iterum *Strabon* IX. ubi patriam Hesiodi vocat Ascram. 29 Irata fuit. Noster Met. *II*. 508.

*Intumuit Iuno* postquam intra sidera pellex
Fulsit, *cetera*.

30 Prudente, 31 Tamen *asperam* dixit patriam suam Ithacam Vid. *Homer* κ. 417, 463. 32 Metrodorus Scepsius, *Philosophus*, qui ab odio erga Romanos μισορώμαιος est adpellatus. Vid. *Plin*. *I*. 34. 7. *Sceptius* autem dicitur ab urbe *Scepsi* in agro Troiano ad Idam montem sita 33 Adcusata ab eo, nam *Metrodorus* mores Romanos sciptis traduxit 34 Roma 35 Iniuriis indulgens, ακολαςοις γλωσσα 36 Dicit, me crimen contra Tomitas in carminibus meis admisisse 37 Nemo adhuc a me lingua aut scripto laesus est 38 Proverbium est, dicit: Si vel maxime forem maledicus, tamen conviciis in fideles Tomitas parcerem 39 Pertinet huc illud *Horatii* Serm. I. 4. 85 Hic *niger* est, hunc tu, Romane, caveto. Adde de Arte II 685

Non 40 mordenda mihi turba 41 fidelis erat.
42 Molliter a vobis mea 43 sors excepta, Tomitae,
Tam mites 44 Graios indicat esse viros.
Gens mea Peligni, regioque domestica Sulmo,
Non potui nostris lenior 45 esse malis.
Quem vix incolumi 46 cuiquam salvoque daretis,
Is datus a vobis est mihi nuper honor.
Solus adhuc ego sum vestris 47 immunis in oris;
Exceptis, si 48 qui munera legis habent.
Tempora sacrata mea sunt velata 49 corona,
50 Publicus 51 invito quam favor imposuit.
Quam grata est igitur 52 Latonae 53 Delia tellus,
Erranti tutum quae dedit una locum;
Tam mihi cara Tomis: patria quae sede fugatis
Tempus ad 54 hoc nobis hospita fida manet.
Dii modo fecissent, placidae spem posset habere
Pacis, et a gelido longius 55 axe foret.

---

40 Laceranda conviciis. 41 Tomitarum turba, quae amicissima est 42 Humanitate magna. 43 Ego in exsilium eiectus 44 Graecos, a quibus estis oriundi, h. e. testati fuistis, vos non esse barbaros, sed moribus Graecis, humanissimisque 45 Quam vos erga me fuistis 46 Non tam infelici. ac ego sum 47 Vid. sup. Eleg. 9, 102. 48 Qui immunitatem legum beneficio consecuti sunt, quod fiebat, si quis pro patria magni quid praestiterat, aut Olympia vicerat. 49 Corona, ex hedera facta. 50 Quam consecutus sum invitus Tomitarum publico consensu, propter carmen Scythica lingua conscriptum, de quo supra 51 Sc. mihi 52 Quae mansit in Delo insula, exagitata ante a Iunone per totum orbem, ac Dianam ibi et Apollinem peperit. Vid. *Appollod.* I. 4, I. 53 Insula Delus, una ex Cycladibus 54 Usque ad hoc tempus. 55 Septentrione.

1. EPISTOLA XV.

# SEXTO POMPEIO

ARGUMENTUM.

*Ad Sextum Pompeium scribens Poeta, profitetur se illi ante omnes debere, Caesare tamen excepto, cui vitam debet. Deinde eum precatur, ut ab Imperatore quem summa colit pietate impetret sibi mitius exsilium: excusatque se invitum haec eadem saepius petere, sed prae nimia et immoderata cupidine se excusandum esse.*

Si qui adhuc usquam nostri non immemor extat,
Quidve relegatus Naso requirit, agam;
Caesaribus vitam, Sexto debere salutem
Me sciat: 2 a Superis hic mihi primus erit.
Tempora nam miserae complectar ut omnia vitae;
A meritis eius pars 3 mihi nulla vacat.
Quae 4 numero tot sunt, quot in horto fertilis arvi
Punica 5 sub lento cortice grana rubent.
Africa quot segetes, quot 6 Tmolia terra racemos,
Quot 7 Sicyon 8 baccas, quot parit 9 Hybla favos.

1 El. XV. 2 Hic *Pompeius* a Caesaribus mihi erit proximus, et post eos imprimis colendus 3 Omni tempore exilii mei bene de me est meritus 4 Merita 5 In malo *Granato* seu Punico grana sunt 6 *Tmolus* seu *Tymolus*, Lydrae mons est, vinetis celebris et Baccho sacer Noster Metam. XI 86, 151. 7 *Sicyon* *Peloponnesi* urbs, quae olivis abundat. *Virg. Georg.* II. 519. *Sicionia bacca habet.* Vid. quae dicemus ad *Probam Falconiam* 8 Olivas 9 Ci-

Confiteor: 10 testere licet: signate 11 Quirites.
Nil opus est lecum 12 viribus, ipse 13 loquor
Inter opes et me 14 rem parvam pone 15 paternas.
Pars ego sum 16 census quantulacunque tui.
Quam tua 17 Trinacria est, regnataque terra Philippo,
Quam domus 18 Augusto continuata Foro;
Quam 19 tua rus 20 oculis domini Campania gratum;
Quaeque relicta 21 tibi, Sexte, vel emta 22 tenes:
Tam tuus en ego sum: cuius 23 te munere 24 tristi
Non potes in Ponto dicere habere nihil.
Atque utinam 25 possis, et detur amicus 26 arvum;
Remque tuam 27 ponas in meliore loco!
Quod quoniam 28 in Dis est, tenta lenire precando
Numina, perpetua quae pietate colis.
Erroris nam tu, vix est 29 discernere nostri
Sis 30 argumentum maius an auxilium.

---

vitas et mons in *Sicilia*, melle et thymo abundans 10 Testes confessionis huius advoces. 11 Ad consuetudinem testamentorum faciendorum alludit, ubi subscribebans testes annuloque testamentum signabant. 12 Non oput est, ut iudicio agas, et rem debitam tibi vindices 13 Confiteor id quod debeo. 14 Ut reur parvam 15 Me quoque refer inter opes paternas, hoc est ad te me pertinere tibique esse devotissimum, indica 16 *Patrimonii* 17 Praedium tuum in Sicilia aut Macedonia 18 tua domus propinqua est foro Aug 19 Sc. est. 20 *Praedium* in Campania. 21 Scil a parentibus hereditata 22 *Possides* 23 Qui ob beneficium tuum, quo vitam mihi conservas i, non potes dicere, *reliqua* 24 Horrido in Ponto 25 *Sc.* dicere, nihil in Ponto habere 26 Locus pacatior 27 Me, qui tuus et inter tuas res sum 28 *Penes* Deos, Caesares 29 Vix licet dicere 30 *Probatio*, an probes magis, me

Nec 31 dubitas oro : sed flumine saepe 32 secundo
Augetur remis cursus euntis aquae.
Et pudet, et metuo, semperque eademque precari ;
Ne subeant animo taedia iusta tuo.
Verum quid faciam : res immoderata cupido est
Da veniam vitio, 33 mitis amice, meo.
Scribere saepe aliud cupiens delabor 34 eodem :
Ipsa locum per 35 se littera nostra rogat.
Seu tamen effectus habitura est 36 gratia; seu me
Dura iubet gelido Parca sub axe mori ;
Semper inoblita repetam tua munera mente :
Et mea me 37 tellus audiet esse tuum.
Audiet et coelo posita est quaecunque sub 38 illo :
Transit nostra feros si modo Musa Getas.
Teque meae caussam servatoremque salutis.
Meque tuum libra 39 norit et aere minus.

---

errore quodam peccasse. 31 Nec ita oro, ac si dubitem de tua in me fide 32 Per se currente flumine 33 Cupiditati meae 34 Idem itamen scribo, nempe de exsilio meo, deque cupiditate reditus in patriam 35 Contra voluntatem meam fit, ut idem scribam semper 36 Qua vales apud Caesarem. 37 Patria 38 *Ullo* legunt aliqui, etiam satis bene : sed videtur praestare *illo*, quo Italica terra indicatur 39 Me norit tui esse mancipii, quamvis aes et libra mancipationi non adfuerit. Vid. *Gronov.* observat. lib. I. 1. solebant autem Romani in mancipatione ficta emtione, adpendendo libra aere, uti. Id docent *I*ureconsultorum et antiquitatum libri.

1. EPISTOLA XVI.

# AD INVIDUM

ARGUMENTUM.

*Admonet in hac ultima epistola Poeta Invidum, ne carmen suum laceret, ostendens se exsulem, esse tanquam mortuum: affirmatque solere livorem pasci tantum in vivis, post cineres vero quiescere: et hac ratione dicit eum debere non ulterius in carmen suum distringere invidiae stimulos ac dentes, cum sint multi alii celebres poetae, quos enumerat: docetque eos posse commodius reprehendi.*

Invide, quid laceras Nasonis carmina 2 rapti?
  Non solet ingeniis 3 summa nocere dies.
Famaque post 4 cineres maior venit: et mihi nomen
  Tunc quoque, cum vivis annumerarer, erat.
Cum foret et 5 Marsus, magnique 6 Rabirius oris,
  Iliacusque 7 Macer, sidereusque 8 Pedo:
Et, qui Iunonem 9 laesisset in Hercule, 10 Carus;

---

1 Eleg XVI. 2 Abrepti e Patria in exilium, et civiliter mortui 3 Mors, vitae finis 4 Post mortem 5 Qui Amazonidem scripsit. 6 Bellum hic Augusti Actiacum contra Antonium descripsit 7 Iliaci belli scriptor 8 Sublimi dictione scribens, cui quidam, interque eos Cel. *Clericus*, tribuunt consolationem ad Liviam de morte Drusi, quam laudatissimus *Clericus* edidit plane egregie illustratam 9 Offendisset laude Herculis 10 *Qui* Hercules antea inimicus erat Iunonis, eamque sagitta vulneravit, postmodum eius gener factus est ducta in matrimonium

Iunonis si non iam gener 11 ille foret.
Quique dedit Latio carmen regale 12 Severus;
Et cum subtili 13 Priscus uterque Numa,
Quique vel 14 imparibus numeris, 15 Montane; vel 16 aequis
Sufficis; et gemino carmine nomen habes.
Et 17 qui Penelopae rescribere iussit Ulyssen,
Errantem saevo per duo lustra mari:
18 Quique suam 19 Troezena, imperfectumque 20 dierum
21 Deserunt celeri morte Sabinus opus.
Ingeniique sui dictus cognomine 22 Largus,
Gallica 23 qui Phrygium duxit in arva senem
Quique canit 24 domitam Camerinus ab Hercule Troiam;
Quique sua 25 nomen 26 Phyllide Tuscus habet.

---

*Hebè* Iunonis filia. Vid. Metam. *IX* 179. 11 Hercules 12 Redi ad Eleg. 2 huius libri 13 Duo igitur fuere Prisci, quorum *C. Lucorius Priscus* carmen in mortem Germanici composuit. Scripserunt vero hi *Prisci* vitam Numaé Romanor. Regis. 14 Elegiaco. 15 Vid. *Senecam* ep. 123. 16 Hexametro 17 *Aul. Sabinum* intelligit, qui conscripsit epistolas Ulyssis ad Penelopen, Hippolyti ad Paedram, aliasque, queis respondetur Ovidii Epistolis Heroidum. 18 *Sabinus* forte, qui Troezenia scripserit. 19 Troezen insula Neptuno sacra et obi cta Attica 20 *Fastes* forsan 21 Ad finem perducere non potuit. 22 Poeta *Largus*, nomen conveniens ingenio, facultate poetica maxime pollenti 23 Qui scripsit de *Antenore* e Phrygia profugo, et qui in Gallia Cisalpina, in Venetis, sedem collocavit. *Livius* L. 1. 2. constat casibus variis Antenorem cum multitudine Henetum, qui seditione ex Paphlagonia pulsi et sedes et ducem, rege Pylaemene ad Troiam amisso, querebant, venisse in intimum maris Adriatici sinum, euganeisque, qui inter mare Alpesque incolebant pulsis, *Henetos* Troianosque eas tenuisse terras, et in quem primum egressi sunt locum, Troia vocatur, pagoque inde Troiano nomen est, gens universa *Veneti* adpellati 24 Expugnatum ideo, quoniam Laomedon Rex pactas Herculi equas noluit tradere. Vid. *Apollodor.* II 5. 9. 25 Famam a Phyllide cantata 26 Amica,

Velivolique maris 27 vates, cui credere possis
Carmina caeruleos composuisse Deos.
28 Quique acies Libyeas, Romanaque praelia dixit;
Et Marius, scripti 29 dexter in omne genus.
30 Trinacriusque suae Perseidos auctor, et auctor
31 Tantalidae reducis 32 Tyndaridosque Lupus.
Et 33 qui Maeoniam 34 Phaeacida vertit, et una
Pindaricae fidicen tu quoque 35 Rufe, lyrae
Musaque Turrani Tragicis innixa 36 cothurnis:
Et tua cum socco Musa, 37 Melisse, levis.
Cum Varus Gracchusque darent fera 38 dicta tyranni;
Callimachi 39 Proculus molle teneret iter:
( Tytirus 40 antiquas et erat qui pasceret herbas, )
Aptaque 41 venanti Gratius 42 arma daret.

---

vel etiam Lycurgi filia, amata a Demophoonte. Vid. Noster Herоid. ep. II. 27 *Varro Attacinus*, qui Argonautica scripsit librisque complexus est IV. ex Apollonio miro artificio et ingenio plane divino expressos 28 Non liquet, hic quis fuerit 29 Aptus ad omne genus carminum 30 Siculus *Lupus*, qui de Perseo scripsit, diversus a *Lupo*, ut videtur, qui de reditu Helenae et Menelai, a *Tantalo* genus ducentis, carmen composuit 31 Menelai 32 Helenae 33 Tuticanum designat 34 Carmen Homeri de Phaeacibus 35 Rufe, qui carmine lyrico ut Pindarus, comoedias scripsisti. Vid. *Acron.* ad Horat. Art. Poet. 288. 36 Calceamenti genus est *coturnus*, quo utebantur in tragoediis, quemadmodum in comoediis *soccis*. 37 Vid. *Sveton.* de Illustr. Grammat. scripsit Comoedias *Trabeatas*, a ducum equitumque veste sic dictas, fuitque libertus Macenatis. 38 Scriberent de conviciis Thyestis in Atreum. Nam Q. Varus et Gracchus de Thyeste scripserunt tragoedias. Acron. ad Horat. I. ep. 4. 3. 39 Imitaretur in elegiis Callimachum 40 Uncinis hunc versum inclusimus cum Cel. Burmanno, forte non sat sanum: nam elegans omnino emendatio Heinsiana:

*Tityron antiquas recubasse referret ad undas*,

ut ad Gratium haec pertineant, qui Bucolica etiam scripsit 41 De venatione scriberet 42 Huius Gratii poemata elegantissima sunt, et olim forte eodem, quo hac scribi-

43 Naidas a Satyris caneret Fontanus amatas,
Clauderet 44 imparibus verba Capella modis.
Cumque forent alii, quorum mihi cuncta referre
Nomina longa mora est, 45 carmina vulgus habet,
Essent 46 et iuvenes, quorum quod 47 inedita cura est,
Appellandorum nil mihi 48 iuris adest;
Te tamen in 49 turba non ausim, Cotta, silere;
50 Pieridum lumen, praesidiumque fori.
Maternos 51 Cottas cui Messallasque paternos
52 Maxima nobilitas 53 ingeminata dedit.
Dicere si fas est, claro mea nomine Musa,
Atque inter tantos, quae legeretur, erat.
Ergo submotum patria proscindere, livor,
Desine, neu cineres 54 sparge, 55 cruente, meos.
Omnia perdidimus, tantummodo vita relicta est,
Praebeat ut 56 sensum materiamque malis.
Quid iuvat 57 exstinctos ferrum 58 dimittere in artus?
Non habet in nobis 59 iam nova plaga locum,

---

mus, modo e nobis edentur denuo in lucem De editionibus eorum docet Cel. *Fabricius* Bibl. Latin. Miserrima omnium videtur ea, quas summus caetera vir Casp. Barthius dedit Hanoviae 1617. una cum Nemesiano et Calpurnio 43 Nymphas fontium, quas amatas esse a Satyris, Fontanus cecinit 44 Carmine elegiaco scriberet 45 Et quorum carmina in omnium sunt manibus 46 Quum essent 47 Nondum in lucem edita sunt carmina 48 Quos adpellare suis nominibus non debeo. 49 Inter tantum numerum poetarum. 50 Qui es poeta pariter ac orator optimus 51 Qui ducis genus maternum ex *Cottarum* stirpe, paternum vero ex *Messalarum* 52 Alludere videtur ad cognomen Messalarum, qui *Maximi* vocabantur. 53 Propter splendidissimum genus Cottarumque et Messalarum. 54 Dirue quasi meos cineres. 55 Immitis invide, crudelis 56 Qua sentiam adhuc mea mala. 57 In mortuum corpus 58 Punge e ense mortuum 59 Ego iam quasi ita sum confessus, ut in corpore meo locus vulnere carens non inveniatur, h. e. nam sum satis miser. *Metaph*,

# IBIN.

QUUM Ovidius exsularet, inter reliqua sua opera invectivam in quemdam edidit, quem, proprio nomine suppresso, Ibin adpellat. Sicut Callimachus, qui etiam Apollonium Rhodium discipulum diris imprecationibus sub hoc nomine devovit, ut omni pudore carentem et ingratum, et in sermone incomtissimum. De ibide enim ave ita scribit Plinius lib. VIII. 32. Simile quiddam et volucris in eadem Aegypto monstravit, quae vocatur Ibis, rostri aduncitate per eam partem se proluens; qua reddi ciborum onera maxime salubre est. *Herodotus vero duplicem esse dicit, altera nigram, alteram ciconiae non absimilem, sed tamen diversam. De hac etiam Cicero l. 2. de* N. *D. sic ait*: Velut Ibes maximam vim serpentium conficiunt, quum sint aves excelsae, rigidis cruribus, corneo proceroque rostro, avertunt pestem ab Aegypto, quum volucres angues ex vastitate Libyae vento Africo invectas interficiunt atque consumunt; ex quo fit, ut illae vivae nec morsu noceant, nec odore mortuae. *Haec ille. Quum itaque tanta sit huius avis spurcitas, ut proprio ore ventrem purget, Callimachus adversarium tamquam foedissimum, ut hominem nullius decoris et commendationis significet, hoc nomine vocitavit: ad cuius imitationem Ovidius inimicum quoque suum Ibin nominavit. Caussam autem huiusque maledicentiae hanc fuisse ipsemet aperit. Solicitabat poetae uxorem, et linguae veneno Augusti auribus susurrabat, ut diutius illum in exsilio remoraretur.* Haec ex editione Bersmanni, *Masson*

*in vita Ovidii pag.* 188. § *V. Hoc pariter anno potuit* liber *scribi*, *cui titulus IBIS*, *ex facto nimirum illius viri nomine*, *quem eo carmine devovet*, *quod lingua nostrum eiusque coniugem morderet*, *ut indicat n.* 11 18. *Cel.* Fabricius *Bibl. L. pag.* 271. § 9. *Ibis sive dirae in Ibin carmine elegiaco versuum amplius sexcentorum exstant.* Cael. Rhod g n. *XIII* 1. *Aut Lect.* Caecilius Minutianus Apuleius ait: Corvinum (*Boessius et alii malunt Hyginum*) ab Ovidio Ibin adpellatum esse ex avis foeditae, cui ventrem rostro purgare insitum sit, et hoc ex Callimachi imitatione. *Reliqua vide apud ipsum Fabricium.*

Tempus ad hoc, 1 lustris iam bis mihi quinque peractis,
Omne fuit Musae carmen 2 inerme meae:
Nullaque, quae possit, scriptis tot millibus exstat
Littera Nasonis, 3 sanguinolenta legi.
Nec quemquam nostri, nisi nos, laesere 4 libelli:
Artificis periit cum caput Arte sua.
Unus (et hoc ipsum est iniuria magna) perennem
Candoris titulum non sinit esse mei.
Quisquis is est, (nam nomen adhuc utcunque tacebo)
Cogit inassuetas 5 sumere tela manus.
Ille 6 relegatum gelidos Aquilonis ad ortus
Non sinit exsilio 7 delituisse suo.

---

2 Maledixi nemini meis carminibus 3 Maledicum carmen. 4 Ibis nempe. 5 Cogit me, qui neminem adhuc verbis laesi, male Ibin tractare, et me defendere 6 Me, qui sum relegatus in Pontum, ubi oritur Aquilo. 7 Quie-

8 Vulneraque immitis requiem quaerentia vexat:
9 Iactat et in toto nomina canina foro:
Perpetuoque mihi sociatam 10 foedere lecti
Non patitur miseri funera flere viri.
Cumque ego quassae meae 11 complectar membra carinae;
Naufragii 12 tabulas pugnat habere mei.
Et qui debuerat subitas 13 exstinguere flammas;
Is praedam medio raptor ab igne tulit.
Nititur ut profugae desint alimenta 14 senectae;
Heu quanto nostris dignior ipse malis!
Dii 15 melius! quorum longe mihi maximus 16 ille,
Qui nostras inopes noluit esse 17 vias:
Huic igitur meritas grates, ubicunque licebit,
Pro tam mansueto pectore semper agam.
Audiet haec Pontus: faciat quoque forsitan idem,
Terra sit ut propior 18 testificanda mihi.
At tibi 19 calcasti qui me, violente, iacentem,
Quamlibet et misero debitus hostis ero.
Desinet esse prius contrarius ignibus umor;
Iunctaque cum Luna lumina 20 Solis erunt;
Parsque 21 eadem coeli Zephyrus emittet et Euros;
Et tepidus gelido flabit ab axe Notus;
Et nova 22 fraterno veniet concordia fumo;
Quem vetus accensa separat ira pyra;

---

tum esse 8 *Me* quasi vulneratum et qui amans sum quietis, sive cui adflicto addenda adflictio non est 9 De me male in urbe loquitur 10 Uxorem meam 11 Colligam 12 Reliquias, bona mea 13 Qui opem mihi debebat ferre. 14 Mihi. Vult ad se rapere bona mea, ut mihi in Ponto senescenti necessaria desint 15 Id Dii prohibent 16 Augustus 17 Iter in exsilium 18 Testis meae in eum gratae mentis in testimonium citanda, si nempe in propiorem Romae locum transferar 19 *Qui* me iniuria adfecisti miserum. 20 Sol. 21 *Eadem* coeli plago 22 Eteoclis et *Polynicis*

Et ver Autumno, Brumae miscebitur Æstas;
Atque eadem regio Vesper et Ortus erunt:
Quam mihi sit tecum positis, quae sumpsimus, armis
Gratia, 23 commisis, improbe, 24 rupta tuis.
Pax erit 25 haec nobis, donec mihi vita manebit,
Cum pecore 26 infirmo, quae solet esse lupis.
Prima quidem 27 coepto committam praelia versu:
Non soleant quamvis hoc 28 pede bella geri.
Utque petit primo plenum flaventis arenae
Nondum calfacti velitis hasta solum;
Sic ego te ferro nondum iaculabor acuto:
Protinus invisum nec petet hasta caput.
Et neque nomen 29 in hoc, ne dicam facta libello:
Teque brevi, qui sis, dissimulare sinam.
Postmodo, si perges, in te mihi liber 30 Iambus
Tincta 31 Lycambeo sanguine tela dabit.
Nunc, quo 32 Battiades inimicum devovet 33 Ibin,
Hoc ego devoveo teque tuosque modo.
Utque ille, historiis involvam carmina 34 caecis

---

cadaveribus in pyram coniectis, fumus divisus est in duas partes, ut indicaretur dissidens de regno fratrum eorum animus. 23 Iniuriis. 24 Rupta Gratia, i. e. pax a te rupta. 25 Talis 26 Ovidius. Horat. Ep. 4.

*Lupis et agnis quanta sortito obtigit,*
*Tecum mihi discordia est.*

27 Hoc in te carmine. 28 Metro, seu iambico potius. 29 Nec nomen hic tuum, nec iniurias in me meosque tuas aperiam 30 Iambici versus mordacissimi sunt, queis primus usus esse Archilochus dicitur 31 *Lycamben* Archilocus poeta Iambicis versibus eo adegit, ut laqueo vitam finiret, propter denegatam scilicet sibi filiam Neobolen. 32 Callimachus filius Batti 33 Apollonium Rhodium, discipulum suum 34 Obscure scribam, et ita, ut non a

Non soleam 35 quamvis hoc genus ipse sequi.
Illius 36 ambages imitatus in Ibide dicar;
Oblitus moris iudiciique mei.
Et quoniam, qui sis, nondum quaerentibus 37 edo;
Ibidis interea tu 38 quoque nomen habe.
Utque mei versus aliquantum 39 noctis habebunt;
Sic vitae series tota sit 40 atra tuae.
Haec tibi natali 41 faxo, Ian'que Calendis
Non mentituro quilibet ore legat.
Dii maris et terrae; quique his meliora tenetis
Inter diversos cum Iove regna 42 polos;
Huc precor, huc vestras omnes advertite mentes,
Et sinite optatis pondus inesse meis.
Ipsaque tu Tellus, ipsum cum fluctibus Æquor,
Ipse meas Æther accipe summe preces:
Sideraque, et radiis circumdata Solis imago;
Lunaque, quae 43 nunquam, quo prius, orbe micas;
Noxque tenebrarum specie reverenda tuarum;
Quaeque ratum triplici pollice 44 netis opus;
Quique 45 per infernas horrendo murmure valles
Imperiurate 46 laberis amnis aquae;

---

quolibet statim tu et tua crimina intelligantur 35 Quamvis alias neque hanc insectandi alios rationem sequi soleam 36 Antea quod dixerat *involvere carmine caecis historiis*, hoc nunc vocat *ambagibus uti.* 37 Dico, aperio 38 Uti Ibis Apollonius Rhodius a Callimacho vocatus est 39 Obscuri aliquantisper erunt 40 Infelix. 41 Faciam, ut has imprecationes quilibet tibi legat natali tuo et Kalendis Ianuariis, pessimi ominis caussa 42 In coelo, inter polum arcticum et antarcticum 43 Quae semper mutaris 44 Parcae 45 Tu Styx 46 Quae falli aut temerari periurio non debet, quod qui ex Diis faciebat, novem diebus ne-

Quasque ferunt torto 47 vittatis angue cappillis
48 Carceris obscuras ante sedere fores;
Vos quoque plebs 49 Superum 50 Fauni, 51 Satyrique, 52 Laresque,
Fluminaque, et Nymphae, Semideumque genus,
Denique ab antiquo Divi veteresque novique
In nostrum cuncti tempus adeste, Chao,
Carmina dum capiti 53 malefido dira canantur,
Et peragunt partes ira dolorque suas:
Annuite optatis omnes ex ordine nostris;
Et pars sit voti nulla caduca mei.
Quaeque precor, fiant: ut non mea dicta, sed 54 illa
Pasiphaes 55 generi verba fuisse putet.
Quasque ego transiero 56 poenas patiatur et istas.
Plenius 57 ingenio sit miser ille meo.
Neve minus valeant fictum 58 execrantia nomen
Vota, minus magnos commoveantve Deos;
Illum ego devoveo, quem mens 59 intelligit, Ibin;
Qui se scit factis has meruisse 60 preces.
Nulla mora est in me: peragam rata vota sacerdos
Quisquis ades sacris, ore favete, meis.

---

stare carere cogebatur 47 Ligatis 48 Inferni 49 Plebeii Dii, de quibus noster in Met I: *plebs habitat diversis locis* 50 Silvestres Dii 51 Itidem Dii silvarum 52 Domestici et patrii Dii 53 In Ibin 54 Talia, tam certa, ac fuere verba Thesei, qui filio Hippolyto a Neptuno mortem precatus est 55 Thesei, qui gener erat *Pasiphaes*, cuius filiam Ariadnen habebat in matrimonio 56 Omisero 57 Magis miser sit Ibis, quam quidem ego ingenio meo possim excogitare 58 Nomen enim in execrationibus exprimi debebat, siquidem dirae esse ratae deberent 59 Non fictum quemdam Ibin, sed eum, quem novi et in mente habeo; dum dira ipsi imprecor 60 Vota im-

Quisquis ades sacris, lugubria 61 dicite verba;
Et fletu madidis Ibin adite genis:
Omnibusque malis, pedibusque occurrite laevis:
Et nigrae vestes corpora vestra tegant.
Tu 62 quoque, quid dubitas 63 ferales sumere vittas?
Iam stat, ut ipse vides, funeris ara tui.
Pompa parata tibi est: votis mora tristibus absit.
Da iugulum cultris, hostia dira, meis.
Terra tibi fruges, amnis tibi deneget undas:
Deneget afflatus ventus et aura suos.
Nec tibi Sol clarus, nec sit tibi lucida 64 Phoebe:
Destituant oculos sidera cuncta tuos.
Nec se 65 Vulcanus, nec se tibi praebeat aer.
Nec tibi det tellus, nec tibi pontus iter.
Exsul inops erres, alienaque limina 66 lustres:
Exiguumque petes ore 67 tremente cibum.
Nec corpus querulo, nec mens vacet aegra dolore:
Noxque die 68 gravior sit tibi, nocte dies.
Sisque miser semper; nec sis 69 miserabilis ulli.
Gaudeat adversis foemina 70 virque tuis.
Accedat lacrymis odium, 71 dignusque putere,
Qui mala, cum tuleris plurima, plura feras.
Sitque, quod est rarum; solito 72 defecta favre,
Ærumnae facies invidiosa tuae.
Causaque non desit, desit tibi copia mortis.
Optatam fugiat vita coacta necem.
Luctatusque diu cruciatos spiritus artus
Deserat; et longa torqueat 73 ante mora.

---

precationes. 61 Scil. infausta. 62 *Ibin* adloquitur. 63 Atras. 64 Luna 65 Ignis, cui praeest. Vulcanus. 66 Adeas domos alienas 67 Timido 68 Molestior. 69 Nemo tui miseratur. 70 I. e. quilibet, *Periph* 71 Aliorum alii te odio habeant, 72 Destituta. 73 *Sc.* artus.

Evenient: 74 dedit ipse mihi modo signa futuri
Phoebus : et a laeva 75 moesta volavit 76 avis.
Certo ego, quae voveo, Superos motura putabo:
Speque tuae mortis, perfide, semper alar.
( Finiet illa dies, quae te mihi subtrahet olim :
Finiet illa dies, quae mihi tarda venit. )
Et prius hanc animam, nimium tibi saepe petitam
Auferes illa dies, quae in hi 77 sera venit ;
Quam 78 dolor hic unquam spatio 79 evanescere possit :
Leniat aut odium tempus et hora meum.
Pugnabunt iaculis dum Thraces Iazyges arcu,
Dum tepidus 80 Gauges, frigidus Ister erit ;
Robora dum montes, dum pabula mollia campi,
Dum 81 Tiberis 82 flavas 83 Tuscus habebit aquas ;
Bella geram tecum : nec mors mihi finiet iras ;
Saeva sed in 84 manes 85 manibus arma 86 dabit.
Tum quoque, cum vacuas fuero 87 dilapsus in auras,
Exanimis mores oderit umbra 88 tuos
Tum quoque factorum veniam memor umbra tuorum :

---

74 Haec, quae tibi imprecatus sum. 75 *Sinistra* coeli parte, unde prospera erant Romanis auguria, quemadmodum Barbaris Graecisque prospera da, quae a dextra coeli regione observabantur 76 Avis infausti ominis 77 Mortis dies, quae taree me aufert 78 Ira erga te mea 79 *Sc.* temporis, tempore 80 Fluvius maximus Indiae, de quo Geographos lege et *Curtium* VIII. 9 81. Fluvius adluens Romam, Albula dictus antea. Vid. *Livius* I. 33. 82 Tiberis *flavas* habere aquas, epitheto frequentissimo, immo perpetuo. 83 Tiberis Tuscus etiam *Virgil.* habet Georg. I. 499. a Tuscia Italiae regione, in qua Tiberis oritur. 84 Tuos. 85 *Meis* manibus umbrae mortuo mihi. 86 Sc. mor. 87 Mortuus. 88 Mea.

Insequar et vultus ossea 89 larva tuos.
Sive ego, quod nolim, longis consumtus 90 ab annis:
Sive manu 91 facta morte 92 solutus ero:
Sive per immensas 93 iactabor naufragus undas;
Nostraque 94 longinquus viscera piscis edet:
Sive peregrinae 95 carpent mea membra 96 volucres;
Sive meo tingent sanguine 97 rostra lupi:
Sive aliquis dignatus erit supponere 98 terrae,
Et dare plebeio corpus 99 inane rogo.
Quidquid ero, Stygiis erumpere nitar ab 100 oris,
Et tendam 1 gelidas ultor in ora 2 manus.
Me vigilans cernes: tacitis ego noctis in umbris
Excutiam 3 somnos, visus adesse, tuos.
Denique quidquid ages, ante os oculosque 4 volabo;
Et querar, et nulla 5 sede quietus eris. 7
Verbera 6 torta dabunt sonitum; noxaeque colubris

---

89 Pari modo Seneca dixit *Larvarum habitus ossibus cohaerentium*, ep. 24. 90 Debilitatus, et annis ac senectute, quae ipsa morbus est, mortuus ero, quod fieri nolim. 91 Violento mortis genere. 92 Solvi dicuntur, qui obeunt; mors enim, ut *Plato* ait λυσις est και χωρισμος ψυχης απο σωματος. 93 Naufragio peream. 94 Peregrinus 95 Discerperent, devorabunt. 96 Vultures 97 Rostrum habere proprie aves dicuntur, deinde et canes cervi, delphini, apri. 98 Sepelire. 99 Mortuum, exsangue, quasi inane ab anima 100 Ab inferis. 1 Mortuas, exsangues 2 Tua: te adgrediar terrendo Iratorum vero est, in *os seu faciem alterius manus tendere*. 3 Turnabo, rumpam. 4 Versabor 5 Loco 6 Ita tali etiam loquuntur. *Tibullus* I VI.

----- *nec demens verbera torta timet.*

Item El. IX.

-- -- *intorto verbere terga seca.*

Val *Flaccus* VIII.

*Inde velut torto furiarum erecta flagello*
*Prosilit*

7 Loquitur de furiis et eadem instrumentis. De quibus,

Conscia fumabunt semper ad ora faces.
His vivus furiis agitabere: mortuus isdem.
Et brevior poena vita futura tua est.
Nec tibi contingent 8 funus lacrymaeque tuorum,
Indeploratum proiicere 9 caput.
Carnificisque manu populo plaudente traheris;
Infixusque tuis ossibus 10 uncus erit.
Ipsae te fugient, quae carpunt omnia, 11 flammae:
Respuet invisum iusta cadaver 12 humus.
Unguibus et rostro 13 tardus trahet illa vultur;
Et 14 scindent avidae perfida corda canes.
Deque tuo fiet (licet hac sis laude 15 superbus)
Insatiabilibus corpore rixa lupis.

---

quamquam sit notus Ciceronis locus, tamen hic etiam cum legere voluimus. Est vero in Orat. pro Sext. Roscio cap. 24. *Nolite putare, quemadmodum in fabulis saepenumero videtis, eos, qui aliquid impie scelerateque commiserint, agitari et perterreri* ***FURIARUM TAEDIS*** *ardentibus. Sua quemque fraus, et suus terror maxime vexat: suum quemque scelus agitat, amentiaque adficit: suae malae cogitationes conscientiaeque animi terrent: hae sunt impiis assiduae domesticaeque furiae; quae dies noctesque parentum poenas a consceleratissimis filiis repetant.* Vid. ad hunc locum Cl. Gesnerum, amicum nostrum singularem, in Chrestomathia Ciceroniana p. 60, num 10. 8 Non sepelieris, quod infelicitatis magnam partem indicabant veteres, qui optabant *sepeliri*, morientibus sibi oculos claudi ab amicis et lugeri 9 Tu indeploratus 10 Unco, cadaveri tuo impacto, carnifex te trahet. 11 Non poteris comburi 12 Terra non obrueris 13 Perseverans trahendo 14 Dilacerabunt, laniabunt 15 Hac re poteris gloriari

In loca 16 ab Elysiis adversa fugabere campis;
Quasque tenet sedes noxia 17 turba, coles.
Sisyphus 18 est illic saxum volvensque 19 petensque,
20 Quique 21 agitur rapidae 22 vinctus ab orbe rotae:
Quaeque gerunt humeris perituras 23 Belides undas,
Exsulis AEgypti turba 24 cruenta nurus,
Poma pater 25 Pelopis praesentia quaerit, et idem
Semper eget, liquidis semper abundat aquis;
Iugeribusque 26 novem qui 27 summus distat ab 28 imo,
Visceraque assiduae debita praebet avi.
Hic tibi de Furiis 29 scindet latus una flagello,
Ut sceleris numeros confiteare tui:
Altera Tartareis 30 sectos dabit anguibus artus:

---

16 In Elysiis campis te non ferent piorum umbrae. 17 Improbi. 18 Vid. nostrum Metam. IV. 459 latrociniorum etenim is suorum poenas dat apud inferos ita, ut saxum ingens in montem advolvat, vix vero maximo labore advolutum illud statim relabatur 19 Relapsum advolens denuo. 20 *Ixion* scil *Metam* IV. 461. 21 Circumagitur. 22 Illigatus rotae. 23 Filiae Danai, filii Beli, Ægypti Regis, quae quinquaginta erant, matrimonioque cum totidem filiis Ægypti Regis iunctae, quos una nocte omnes interemerunt, excepta una: poenam id propter dantes apud inferos Vid. *Lucian.* Tom. I. p. 247. Dial. marin. p. 285. *Hygin.* fab. 168. 24 Crudelis, ob interfectos sponsos 25 Tantalus, qui, quod Iovis mysteria deorum mensae adhibitus prodidit, apud inferos ita puniri fingitur, ut sitiat in aqua ori eius adlabenti. Noster 2. Amor: Eleg. 2. 43:

*Quaerit aquas in aquis et poma fugacia captat*
*Tantalus, hoc illi garrula lingua dedit.*

26 Tityus. Tibullus *I* Eleg. 3 75

*Porrectusque nomen Tityus per iuga terrae*
*Adsiduas atro viscere pascit aves.*

27 Capite. 28 *Pedibus*: caput eius in pedes distant novem iugeribus 29 Percutiet et vulnerabit 30 Faciet, ut

Tertia fumantes 31 incoquet igne genas.
Noxia mille modis lacerabitur umbra: tuasque
32 Æacus in poenas 33 ingeniosus erit.
In te 34 transcribet veterum tormenta reorum:
Manibus antiquis caussa 35 quietis eris.
Sisyphe, cui tradas revolubile 36 pontus, habebis:
Versabunt celeres nunc nova membra rotae.
Hic erit, et ramos frustra qui captet et undas:
Hic inconsumto viscere pascet avem.
Nec mortis 37 poenas mors altera finiet hujus:
Horaque erit tantis ultimo nulla malis.
Inde 38 ego pauce canam; frondes ut si quis ab Ida,
Aut summam Libyco de 39 mare carpat aquam
Nam neque quot flores Sicula* nascantur in Hybla
Quotve ferat dicam terra Cilissa crocos.
Nec cum tristis hyeme Aquilonis inhorruit 40 alis,
Quam multa fiat grandine canus 41 Athos.
Nec mala voce mea possint tuo cuncta referri;
Ora licet tribuas multiplicata mihi.
Tot tibi vae misero venient talesque 42 ruinae,
Ut cogi in lacrymas me quoque posse putem.
Illae me lacrymae facient sine 43 fine beatum:
Dulcior hic risu tum mihi fletus erit.

---

angues morsu, tibi inferant 31 Aduret faciem tuam face sua. 32 *Iudex* inferorum. 33 *Poenas* ad te cruciandum novas excogitabit. 34 Transferet 35 Tu facies, ut interea dum omnibus modis excruciaris, vacent a supplicio ceteri apud inferos rei 36 Lapidem, qui identidem retabitur 37 Nec poenae hae, morti aequiparandae, finem tamen ulla alia morte 38 *Malorum* tuorum pauca referam 39 De mari, antique 40 Flatu aquilonis quando frigus ingruit 41 Altissimus mons in Macedonia 42 *Mala* evenient 43 Bea-

Natus es infelix ; ( ita Dii voluere.) nec ulla
Commoda nascenti stellà 44 levisve , fuit.
Non Venus affulsit , non illa Iupiter 45 hora :
Lunave non 46 apto , Solve fuere loco.
Nec satis utiliter positos tibi praebuit ignes ,
Quem peperit magno lucida 47 Maia Iovi.
Te fera , nec quicquam placidum 48 spondentia Martis
Sidera presserunt , 49 falciferique senis.
Lux quoque natalis ( ne quid , nisi triste , videres )
Turpis et inductis nubibus atra fuit.
Haec 50 est , in Fastis cui dat gravis Allia nomen ;
Quaeque dies Ibin publica 51 damna tulit.
Qui 52 simul impura matris 53 prolapsu ab alvo
54 Cinyphiam foedo corpore pressit humum ;
Sedit in adverso nocturnus culmine bubo ,
55 Funereoque 56 graves edidit ore sonos.
Protinus 57 Eumenides lavere palustribus ulvis ,
Quae cava de Stygiis fluxerat nuda vadis ;

---

tissimum 44 Auspicata, fausta 45 Qua es natus 46 Aspectu sinistro et infelici adscendens signum respexerunt. 47 Mercurius eiusve stella 48 Dira quaelibet ac mala portendentia 49 Saturni, qui falcem invenit et gestat 50 Natalis tuus et dies Alliensi in idem incidunt tempus, et aeque sunt infausti *Allia* , Italiae fluvius, *gravis* , h. e. tristis et luctuosae recordationis dicitur ideo, quod a Gallis Brenno duce Romani ad eum fluvium magna strage caesi fuere. Vid. *Livius* 5. 37, et 61. 51 Eadem dies etiam publicis damnis Romanos adfecit, ob cladem, de qua est admonitum, 52 Simulac. 53 Editus partu 54 Africam, a Cinypho, flumine Afr. Dicit forte natum esse *Ibin* in terra Cinyphia, ob foeditos hircos, qui ibi erant, queisque similis est Ibis, vel quia maxima monstrorum copia ibi erat, unde est, quod dicitur vulgo, *Africa semper aliquid novi.* 55 Infausto 56 *Querulos* , male eminentes 57 Furiae *In-*

Pectoraque unxerunt Erebeae felle colubrae :
Terque cruentatis increpuere manus :
Gutturaque imbuerunt 58 infantia lacte canino.
Hic primus fueri venit in ora civibus.
Perbibit inde suae rabiem nutricis alumnus :
Latrat et in toto verba 59 canina foro.
Membraque vinxerunt tinctis 60 ferrugine pannis,
A male deserto quos rapuere rogo.
Et, ne non fultum nuda tellure iaceret,
Molle 61 super silices imposuere caput.
Iamque 62 recessurae 63 viridi de stipide factas
Admorunt oculis usque sub ora faces.
Flebat, ut 64 est infans fumis contactus amaris ;
De tribus est cum sic una locuta 65 soror :
Tempus in immensum lacrymas tibi vovimus istas,
Quae semper caussa 66 sufficiente cadant.
Dixerat : at Clotho iussit promissa valere :
Nevit et infausta stamina 67 pulla manu.
Et ne longa suae 68 praesagia diceret horae ;
Fata canet vates qui tua, dixit, erit.
Ille ego sum vates, ex me tua 66 vulnera disces.
Dii modo dent 70 vires in mea verba suas.
Carminibusque meis accedant pondera 71 rerum,
Quae rata per luctus experiare tuos.

---

fernales. 58 Infantis huius : *Ibin* intellige 59 Maledictis alios proscindit. 60 Atro colore. 61 Tenerum. 62 Eumenides sc. 63 Infelices ob fumum. 64 *Postquam.* 65 *Parca.* 66 Ob sufficientes malorum caussas. 67 Infelicia 68 Mala fusura enarraret. 69 Calamitates, infortunia. 70 Rata faciant, quod vaticinor. 71 Ie comprobentur carmina mea infausta tibi omnia praedicentia.

Neve sine 72 exemplis aevi cruciere prioris ;
Sint tua 73 Troianis non leviora malis ,
Quantaque clavigeri 74 Paeantius Herculis haeres,
Tanta venenato vulnera crure geras.
Nec levius doleas , quam qui bibit ubera 75 cervae ,
Armatusque tulit 76 vulnus , inermis 77 opem.
78 Quique ab equo praeceps in 79 Aleia decidit arva ;
Exitio facies cui sua paene fuit.
Id , quod 80 Amyntorides , videas ; trepidumque ministro
Praetentes 81 baculo 82 luminis orbus iter.
Nec plus aspicias , quam 83 quem sua filia rexit;
Expertus scelus est cuius uterque parens.
Qualis erat , postquam est iudex de lite 84 iocosa
Sumtus , 85 Appollinea clarus in arte 86 senex.
Qualis et 87 ille fuit , quo praecipiente 88 columba

---

72 Ut exemplo aliquorum temporis antiqui affligaris 73 A Troianorum calamitatibus ortum proverbium ; Ilias malorum 74 Philoctetes, fil. *Paeantis* 75 Telephus notatur 76 Ab Achille accepit 77 Opem tulit ab eodem Achille, qui vulnus eius curavit 78 Bellerophon, Pegaso vectus, et quum ad caelum propius venisset, ab Iove percussus aequo decidit 79 Locus est , quo lapsus erravit Bellerophon. 80 Phoenix , visu a patre Amyntore privatus, quum rem habuisset cum pellice 81 Quaeras iter praetenso baculo : tentes , an tuta via possis incedere. 82 Oculis privatus te visu 83 OEdipus , qui post inter fectam matrem et patremcaecus factus ab Ismene filia regebatur , ac ducebatur. 84 Quae erat quaestio ; virine an mulieres maiore fruerentur libidine , de qua contra Iunonem pronuntians , Titesias ab ea est oculis privatus 85 Vaticinandi arte 86 Tiresias 87 Phineus, a diis excaecatus 88 Qui praecepit Argonautis , ut inter petras Cyneas columbam, quam dii mitterent, sequerentur 89 Argo enim

Quique 90 oculis earuit, per quos male viderat 91 aurum:
 Inferias nato quos dedit orba parens.
Pastor ut 92 Ætnaeus, cui casus 93 ante futuros
 Telemus Eurymedes vaticinatus erat.
Ut duo 94 Phinidae, quibus idem 95 lumen ademit,
 Qui dedit: ut 96 Thamyrae 97 Demodocique caput.
Sic aliquis tua membra secet; Saturnus 98 ut illas
 Subsecuit partes, unde creatus erat.
Nec tibi sit melior tumidis Neptunus in undis,
 Quam 99 cui sunt subitae 100 frater et 1 uxor aves.
Sollertique 2 viro: lacerae quem fracta tenentem
 Membra ratis Semele est miserata 3 soror.
Vel tua, ne poenae genus hoc cognoveris 4 unus,
 Viscera 5 diversis scissa ferantur equis.
Vel quae, 6 qui redimi Romano turpe putavit,

---

navis Palladis cura fabrica erat 90 I. e. Polymnestor, ab Hecuba excaecatus 91 Polydori, quem hospitio susceperat, auro captus, eum obtruncavit 92 Polyphemus. 93 Cui ante vaticinatus erat Telemus, fore, ut ab Ulysse excaecaretur. 94 Orythus et Crambis Phinei ex Cleopatra filii, quos pater privavit visu 95 I. e. Pater Phineus 96 Id est Thamyras, qui lyra et carmine Musas in certamen vocare ausus ab iis excaecatus est 97 Lator caecus apud Homerum 98 Vid. Mythographos de Saturni eo facinore 99 Caeyci. 100 Daedalion. 1 Halcyone 2 Ulyssi 3 Ino. 4 Tantum unus Metius S. expertus sit. Livius I. 8 sic de eo: *exinde duabus admotis quadrigis in currus aerum distensum illigat Metium. Deinde in diversum iter equi concitati lacerum in utroque curru corpus, qua inhaeserant vinculis membra, portantes.* Cetera 5 In contrarium seu diversus iter concitatis 6 Attilius Regulus, qui Romanis persuasit, ne captivos permutarent. Itaque ipse rediit Carthaginem,

A duce 27 Puniceo 28 pertulit, ipse feras.
Nec tibi subsidio sit 11 praesens numen : ut illi
Cui nihil Hercei profuit ara Iovis.
Utque dedit saltus e summo 29 Thessalus Ossa ;
Tu quoque saxoso praecipitere iugo.
Aut velut 30 Euryali, qui sceptrum cepit ab 31 illo,
Sint artus avidis anguibus esca tui.
Vel tua 32 maturet, sicut 33 Minoia fata,
Per caput infusae fervidus humor aquae :
Utque parum 34 miti, miti, sed non impurne, 35 Prometheus,
Aerias, volucres sanguine 36 fixus alas.
Ac, velut 37 Etracides magno 38 ter ab Hercule quintus,
Caesus in immensum proiiciare fretum.
Aut, 39 ut Amyntiaden, turpi dilectus amore
Oderit, 40 et saevo vulneret ense puer.
Nec tibi fida magis misceri pocula possint.
Quam 41 qui cornigero de Iove natus erat.

---

et ibi in arcam ligneam coniectus clavis introrsum actis vigiliis ac dolore punitus est. Vid. inter ceteros Aur. *Victor*. c. 40 27 Carthaginense Amilcare 28 Sc. non fuit subsidio. Intelligit vero *Priamum*, qui desperata salute ad aram Iovis Hercaei confugit, at auxilium ei non ferente Iove, a *Pyrrho* est interfectus 29 Fil. Haemonis, ab Euryalo ex Ossa monte praecipitatus 30 Velut artus Euryali, quem angues, Eumenidum ira, absumserunt 31 Thessalo, quem ex Ossa deiecerat. Erant autem et Thessalus et Euryalus Reges Thessaliae 32 Acceleret mortem 33 Minos a Cocalo, rege Siciliae, in thermis suffocatus fuit 34. Scil. sanguine 35 A vulcano adligatus monti Caucaso, aquilam pascit iecore suo. 36 Religatus 37 Etracides a Cleba puero. Dori fil. quem in deliciis habebat. occisus est 38 A ter magno, h. e. maximo, post magnum Herculem, illum Hercules quintus vocatus 39 Philippum, Amyntae Regis Macedon fil. a *Pausania* amasio interfectus 40 Sc. te 41 Alexander Magnus, a pincerna Iola veneno occisus.

More vel intereas capti suspensus 42 Achaei,
Qui miser 43 aurifera teste pependit aqua.
Aut ut 44 Achillidae cognato nomine clarum
Opprimat hostili tegula iacta manu.
Nec tua quam 45 Pyrrhi, felicius ossa quiescant;
Sparsa per 46 Ambracias quae iacuere vias.
Nataque ut 47 Æacidae, iaculis moriaris adactis:
Non licet hoc Cereri dissimulare nefas.
Utque nepos dicti nostro modo carmine 48 regis
49 Cantharidum succos dante 50 parente bibas
Aut pia te caeso dicatur adultera: sicut,
Qua cecidit 51 Leucon vindice, dicta pia est.
Inque pyram tecum carissima pignora mittas;
Quam finem vitae Sardanapallus habet.
Utque Iovis 52 Libyci templum violare 53 parantes,
Acta Noto vultus condat arena tuos.
Utque necatorum 54 Darei fraude fecundi,

---

42 Andromachi filius erat, captusque ab Antiocho in Pactolo suspensus est. 43 In Pactolo Lydiae fl. seu ad *Pactolum*, ut is quasi supplici esset testis 44 Intellige *Pyrrhum*, qui ab Achille oriundus erat materno genere, et quem Argos contra Antigonum obsidentem tegula deiecta anus occidit. 45 Neptolemi, Achillis fil. cuius ossa dispersa per Ambraciam fuere. Vid. Hygin. f. 123 46 Ambracia urbs Epiri, *Phyrrhi* regie 47 Laodamia, *Pyrrhi* Æacidae fil. inimicorum telis *Ambracia*, in Cereris templo interfecta. Vid. *Iustin.* lib 28. 48 *Pyrrhi* 49 Veneno. Cantharis viridis musca est venenatissima, *Spanische Flege* 50 Matre 51 Quem uxor Spartaci fratris, cum qua rem hubit, interfecit 52 Iovis Ammonis 53 Milites Cambysls, Regis Persarum, quos missor ad Iovis templum populandum, arena obruit 54 Qui cives lapsos in cinerum co geticm obruit.

Sic tua 55 subsidens devoret ora cinis.
Aut, olivifera quodam 56 Sicyone fugato,
Sit frigus mortis caussa famesque tuae,
Aut, ut 57 Atarnites, insutus pelle iuvenci
Turpiter ad dominum praeda ferare tuum.
Inque tuo thalamo ritu iugulare 58 Pheraci:
Qui datus est leto coniugis ense suae.
Quosque putas fidos, ut Larissaeus 59 Alevas,
Vulnere non fidos experiare tuo.
Utque Milon, sub quo cruciata est 60 Pisa tyranno,
Vivus in occultas praecipiteris aquas.
Quaeque in 61 Adimantum, Phliasia regna tenentem,
Ab Iove venerunt, te quoque tela petant.
Aut ut 62 Amastriacis quondam 63 Lenaeus ab oris
Nudus 64 Achillea destituaris humo.
Utque vel Eurydamas ter 65 circum busta Thrasylli
Est 66 Larissaeis raptus ab hoste rotis.
Vel 67 qui quae fuerat tutatus moenia saepe
Corpore lustravit non diuturna suo:

---

55 Cedens. 56 Urbe Achaiae, ex qua pulsus Neocles fame et frigore periit 57 Hermias, Atarnae tyrannus. 58 Alexandri Pheraei, qui a Thebe uxore est interfectus suspicione pellicatus. 59 Alevas Larissae in Thessalia dominus, a satellitibus suis, quos fidos putabat, interfectus est 60 Pisa in Elide ad fl. Alpheum, in quem a civibus Pisanis Milon tyrannus coniectus est 61 Deorum hic contemtor a Iove fulmine percussus est. 62 Amastris, Bithyniae urbs, unde Lenaeus a Mitridate expulsus fugit in Achillis Dromon, ibique a suis est interfectus. 63 Dionysius Lenaeus. 64 Loco, qui dicitur Αχιλλεως δρομος cursus Achillis. 65 Moris erat apud Thessalos interfectorum corpora circa sepulcra eorum, quos interfecerant, trahere, idque contigit Eurydamanti, utpote qui circa Thrasylli a se interfecti tumulum a Thrasylli fratre Simo est tractus 66 Thessalicis 67 II, e. Hector

Utque novum passa genuc 68 Hippomeneida poenae,
Tractus in 69 Actaea fertur adulter humo:
Sic, ubi vita tuos invisa reliquerit artus,
Ultores rapiant turpe cadaver equi,
Viscera sic aliquis scopulus tua figat; ut olim
Fixa sub Euboico 70 Graia fuere sinu.
Utque ferox periit et fulmine et aequore 71 raptor;
Sic te mersuras adiuvet ignis aquas.
Mens quoque sic Furiis vecors agitetur, ut illi
Unum cui toto corpore 72 vulnus erat.
Utque 73 Dryantidae 74 Rhodopeia regna tenenti,
In gemino dispar cui pede 75 cultus erat.
Ut fuit 76 Octaeo 77 quondam, 78 generoque draconum,
79 Tisamenique patri, 80 Callirohesque viro.
Nec tibi contingat matrona pudicior illa,
Qua potuit 81 Tydeus erubuisse nuru.

---

68 **Filia Hippomenis, Principis Athenarum, qui filiam in adulterio deprehensam equo addidit, qui carens alimentis eam lacerare coepit. Adulter vero per Atticam regionem ab equis fuit tractus 69 Atheniensi Attica 70 Locrensium, qui eversa Troia redeuntes naufragio in Euporae promontoriis periere. 71 Aiax Oilei, qui, quod Cassandram in Palladis templo violasset, fulmine et mari periit naufragus 72 *Marsyam* intellige, qui ab Apolline est excoriatus, quod in certamen tibiarum cum eo descendere fuerit ausus 73 Lycurgo, filio Driantis 74 Rhodope mons Thraciae est 75 Qui excisurus vites, alterum pedem excidit vel laesit 76 Sc mens furiis agitata 77 Herculi, ab Oeta monte Hercules enim ille his furore est correptus. Oeta inter Thessaliam et *Macedoniam* est, in quo arsit Hercules eiusque ossa sepulta fuere 78 Athamas significatur, qui insanuit Iunonis ira. Gener erat Cadini et Harmoniae, qui profecti in Illyricum in dracones vertebantur 79 *Pater* Tisameni est Orestes, Mater Tisameni erat Hermione. 80 Alemaconi, marito Collirohes, quae fuit filia Acheloi 81 Tydeus Dio-**

Quaeque sui Venerem iunxit cum fratre mariti,
82 Locris in ancillae dissimulata necem.
Dii quoque tam faciant possis gaudere fideli
Coniuge, quam 83 Talai, 84 Tyndareique gener.
Quaeque parare suis letum patruelibus ausae
Belides assidua 85 colla premantur aqua.
86 Byblidos et 87 Cenaces, sicut facit, ardeat igne:
Nec, nisi per crimen, sit tibi nota soror.
Filia si fuerit; sit quod 88 Pelopea Thyestae;
89 Myrrha suo patri, 90 Nyctimeneque suo.
Neu pia, neve magis capiti sit fida paterno,
Quam tibi vel, 91 Pterela, vel tibi, 92 Nise, fuit.
Infamemque locum sceleris 93 quae nomine fecit,
Pressit et inductis membra paterna 94 rotis:

---

medis pater. Diomedes vero uxorem habebat Ægialen, longe impudicissimam foeminam 82 *Hypermestra* Locrensis, quae postquam cum mariti fratre concubuisset, pudore affecta dissimulare rem voluit, ac id propter ancillam et servum, quasi concumbentes deprehendisset, interfecit 83 *Amphiaraus*, qui habebat in matrimonio Euriphylen, Talai filiam 84 Agamemnon, cuius uxor erat Clytemnestra, Tyndari fil. 85 Ad colla quod adtinet, queis apud inferos aquam portant. 86 Biblis fratris Cauni amore arsit. Erat Mileti et Cyanes filia. 87 Canace Aeoli et Amphiteae fil fratrem *Macareum* impudice amavit 88 Quae cum Thyeste patre inscio concubuit 89 Cum Cynira haec concubuit. 90 Isthaec cum Necteo turpiter vixit 91 Rex Thebarum proditione filiae *Polydices* a Creonte fuit trucidatus Vel de Comaethone Cephali amore capta intelligendus noster 92 Nisus Pandionis, regis Athen. fil. qui interemtus est amisso crine, fatali scelere Scyllae filiae, amore Minois captae 93 Tullia Tarquinii Rom. Regis dicitur, a cuius scelere locus Romae vocatus est *vicus sceleratus* 94 Livius *I.* 48 *Foedum* inquit, *inhumanumque inde traditur scelus, monumentoque locus est, SCELERATUM VICUM vocant, quo amens, agitantibus furiis sororis ac viri Tullia per*

95 Ut iuvenes percas, quorum fastigia 96 vultus
Olim Piseae sustinuere foris.
Utqui perfusam miserorum saepe procorum
Ipse suo melius sanguine 97 tinxit humum.
Proditor 98 ut saevi periit auriga tyranni,
Qui nova 99 Myrtoae nomina fecit aquae.
Ut 100 qui velocem frustra petiere puellam;
Dum capta est pomis tardior illa tribus.
Ut 1 qui tecta novi formam celantia 2 monstri
Intrarunt caecae non redeunda domus.
Ut quorum 3 Æacides misit violentus in altos
Corpora cum 4 senis altera 5 sena rogos.
Ut quos, obscuri 6 lusos ambagibus oris,
Legimus infandae 7 Sphinga dedisse neci.
Ut qui 8 Bistoniae templo 9 cecidere Minervae.
Propter quod facies nunc quoque tecta Deae est,
Ut qui 10 Threicii quondam praesepia regis
Fecerunt dapibus sanguinolenta suis.
11 Therodamanteos ut qui pavere leones:

---

*patris corpus carpentum egisse fertur.* 95 Proci Hippodamiae, quorum corruli certamine victorum capita ab Oenomao, Rege *Pisae*, foris sunt adfixa. 96 Capita abscissa. 97 Oenomaus tantem ipse a Pelope victus se intefecit. 98 Myrtilus in mare proiectus quum pactam mercedem ab Hippodamia postularet. Praecipitavit vero *Pelops*. 99 *Myrtoo* pelago, inter Ægeum et Ionium mare. 100 Proci Atlantae. Vid. *Met.* X. 1 Qui Minotauro in labyrintho Minois obiecti sunt. 2 Minotauri. 3 Achilles, qui 12 Troianorum corpora rogo *Patrocli* iniecit 4 Sex corporibus. 5 Adhuc sex corpora. 6 Delusos, captos 7 Vid. omnino Tabulam Cebetis, cap. 3. et p. 23 doctissimam Aug. Biscoffii adnotationem 8 Thraciae: dictum est ad lib. ex Ponto 9 *Mactati* sunt, invita Dea. 10 Diomedis, qui equos hominum carne pavit. 11 Therodamantis, *Scythiae* Regis, qui leones humano

Quique 12 Thoonteae Taurica sacra 13 deae.
Ut quos Scylla vorax, Scyllaeque adversa Charybdis,
14 Dulichiae pavidos cripuere rati:
Ut quos 15 demisit vastam Polyphemus in alvum
Ut 16 Laestrigonias qui subiere domos.
Ut quos dux 17 Poenus mersit putealibus undis,
Et iacto canus pulvere fecit aquas.
Sex bis ut 18 Icaridos famulae periere procique,
Inque caput domini qui 19 dabat arma procis.
Ut iacet 20 Aonio luctator ab hospite fusus,
21 Qui (mirum) victor, cum 22 cecidisset, erat.
Ut quos Antaei fortes pressere lacerti;
Quosque ferae morti 23 Lemnia turba dedit.
Ut qui 24 post longum sacri monstrator 25 iniqui
Elicuit pluvias victima caesus aquas. 26.
Frater ut Antaei, quo sanguine debuit, aras
Tinxit; et exemplis occidit ipse suis.
Ut qui terribiles pro gramen habentibus herbis
27 Impius humano viscere pavit equos.

---

sanguine aluit 12 Thoas regionis Tauricae Rex, ab eo Dea *Thoantea* est Diana, cui homines immolabantur 13 Dianae. 14 Ulyssis navi 15 Devoravit. 16 Antiphatis Laestrygoni, qui devoravit socium Ulyssis, navesque eius, praeter unam submersit. 17 *Amilcar*, qui iussit Acerrancrum senatum, iudiciis fidentem, puteis mergi ac obrui saxis 18 *Penelopes*. 19 Melanthius 20 Antaeus, quem lucta Hercules necavit 21 *Antaeus* 22 In terra enim vires recipiebat 23 Mulieres Lemnienses, quae viros suos ad unum omnes interfecere 24 Thrasius, Busiridem docens pluvias impetrare a Iove, caeso homine, primus ab eo interfectus est 25 Crudelis sacrificii 26 Ant Busirides, aut Pygmalion, qui hospites immolarunt. 27 Diomedes, qui equos suos hominum carne pavit, ab

Destituatque tuas usque 44 petitus opes.
Utque per alternos unda labente 45 recursus
Subtrahitur 46 presso mollis arena pedi ;
Sic tua nescio quo semper fortuna 47 liquescat :
Lapsaque per medias effluat usque manus.
Utque 48 pater 49 solitae varias mutare figuras
50 Plenus inextincta deficiare fame.
Nec dapis 51 humanae venient fastidia : quaque
Parte potes , 52 Tydeus temporis huius eris.
Atque 53 aliquid facias , a vespere rursus ad ortus
Cur externati Solis 54 agantur equi.
Foeda 55 Lycaoniae repetes convivia mensae ,
Tentabisque cibi fallere fraude Iovem.
Teque aliquis 56 posito tentet vim numinis opto;
57 Tantalides tu sis , 58 Tereidesque puer.
Et tua sic latos spargantur membra per agros ;
Tanquam 59 quae patrias detinuere vias.
Aere 60 Perillео veros imitere iuvencos ,
Ad formam tauri conveniente sono
Utve ferox 61 Phalaris , lingua prius ense refecta ,

---

44 Sc. *Plutus* deus 45 Percursum et recessum aquae seu maris 46 *Pedi* , qui arenae insistit 47 Fereat , mutetur in peius 48 Erisichthon, qui famae compulsus filiam sub variis figuris vendidit. 49 Dryopis, vel *Mestra*, quae variae mutata a patre vendita fuit. 50 Repletus cibo 51 Cibi humanae carnis 52 Oenei fil. qui moribundus Menalippi caput ad se iussit adferri , cuius cerebrum dentibus rodit 53 *Scelus* tam immane perpetres 54 Regrediantur ab occidente ad orientem. *Ad Thyestae* et *Atrei* fabulam respicit. Vid. *Higyn.* f. 68. 55 Vid *Nostrum Metam.* I. 56 *Apposito* loco cibi. Ita verbo ponere *Plinius* etiam utitur II. 6. 2. 57 *Pelops*, Tantali fil. a patre Diis hospitibus positus 58 Itys Te ei fil. 59 *Ea* membra, quae *Absyrti* fuere, fratris Medeae 60 *In* aeneo *Perilli* tauro vocem bovis edas ustus. 61 *Agrigentinorum* tyrannus longe crudelissimus.

More bovis, 62 Paphio clausus in aere gemas.
Dumque redire voles aevi melioris in annos,
Ut vetus 63 Admeti decipiare socer.
Atque 64 eques in medii mergare voragine, coeni,
Dummodo sint fati 65 nomina nulli tui.
Atque ut nam pereas, veluti de dentibus 66 orti
67 Sidonia iactis Graia per arva manu.
Et quae Penthides fecit, fraterque Medusae,
Evegiant capiti vota sinistra tuo.
Et quibus exiguo volucris 68 devota libello est,
Corpora proiecta 69 quae sua purgat aqua.
Vulnera totque feras, quot dicitur 70 ille tulisse,
Cuius ab 71 inferiis culter abesse solet.
Attonitusque 72 seces, ut quos Cybelia mater
Incitat ad Phrygios vilia membra modos.
Deque viro fias nec foemina nec 73 vir, ut Atys;
Et quatias molli tympana 74 rauca manu.
Atque 75 pecus subito Magnae vertare Parenti:
76 Victor ut est celeri 77 victaque versa pede.

---

62 Cyprio, a *Papho*, oppido Cypri. 63 Pelias. 64 Ut Curtius, de quo Valer. *Max.* V. 5. 65 Dummodo nemo sciat, te sic periisse 66 Vid Nostrum Metam. III f. 3. 67 Cadmi Sidonii 68 Intelligit imprecationes a Callimacho Apollonio i hodio factas libro in Ibin scripto 69 *Quae* volucris i. e. Ibis 70 Osiris in 24 disceptus partes a fratre Typhone 71 Nam in sacris eius, ab uxore institutis, gladium adesse, piaculum est. 72 *Abscindas* membrum virile, quod fieri solebat a sacerdotibus *Cybeles*, Gallis, qui mos inde erat, quod mater ea deum formosum adolescentem amavit, et eumdem deprehensum cum pellice erectis virilibus, semivirum fecit 73 *Pudenda* tibi amputes, ut Atys fecit instinctu Cybeles. 74 Tympana enim, tibiae, cymbala crotalaque instrumenta in Cybeles sacris adhibebantur. 75 In leonem 76 Hippomenes. 77 Atalanta.

Solaque 78 Limone poenam ne senserit illam.
Et tua dente fero viscera carpat equus.
Aut, ut 79 Cassandreus, domino non mitior illo
Saucius ingesta contumuleris humo.
Aut, ut 80 Abantiades, aut ut 81 Cygneius heros,
Clausus 82 in aequoreas praecipiteris aquas.
Victima vel Phoebo sacras macteris ad aras,
Quam tulit a saevo 83 Theudotus hoste necem,
Aut te devoveat certis 84 Abdera diebus,
Saxaque devotum grandine plura petant.
Aut Iovis infesti telo 85 feriare trisulco:
Ut satus 86 Hypponoo, 87 Dosithoesque pater.
Ut soror 88 Autonoes, ut cui matertera 89 Maia est:
90 Ut temere optatos qui male rexit equos.
Ut ferus 91 Æolides, ut sanguine 92 cretus eodem,
Quo genita est, liquidis quae caret Arctos aquis.
Ut Macedoa pidis icta est cum coniuge flammis,
Sic precor, aetherei vindicis igne cadas.
Praedave sis illis, quibus est Latonia Delos
Ante diem rapto non adeunda 93 Thraso.

---

78 Limone, filia Atal. et Hippomenis in adulterio deprehensa equis obiecta est laceranda Optat ergo Poeta, ut sola Limone hoc supplicium ne passa fuerit 79 *Apollodorus* Cassandriae tyrannus 80 *Perseus*, nepos *Abantis*, ab *Acrisio* in arcam inclusus proiectus in mare 81 Tenes 82 Arcae inclusus ut Perseus et Tenes 83 Rex Bacthianorum a Partharum *Rege* Arsace mactatus fuit. 84 Thraciae urbs, in qua moris est anni initio hominem post durissimas imprecationes lapidibus obruere 85 Fulmine 86 Capaneus, Hipponi fil. ad Thebas fulmine ab *Iove* percussus 87 Atrax, quem feriit fulmine Iupiter quod stuprum filiae suae Dosithoae illatum prodidisset 88 Semele. Noster Metam. III. 89 *Iasius* est Iove et Electhra Atlantide natus 90 Phaeton 91 Salmoneus, Æoli fil. qui imitabatur tonitrua curus super aereo ponte agitatione. 92 Lycaon. 93 *A* canibus

Quique verecundae speculantem labra Dianae,
Quique Crotopiaden diripuere 94 Linon.
Neve venenato levius feriaris ab angue,
Quam senis Oegri Calliopesque 95 nurus;
Quam puer 96 Hypsipyles: quam 97 qui cava primus acuta
Cuspide suspecti robora fixit 98 equi.
Neve gradus adeas 99 Elpenore cautius altos;
Vimque feras vini, quo tulit ille modo.
Tamque cadas domitus, quam quisquis ad arma vocantem
Iuvit inhumanum 1 Thiodamanta Dryops.
Quam ferus ipse suo periit mactatus in antro
Proditus inclusae 2 Cacus ab ore bovis.
Quam 3 qui dona tulit Lernaeo tincta veneno,
Euboicasque suo sanguine tinxit aquas.
Vel de praecipiti venias in tartara saxo,
Ut qui 4 Socraticum de nece legit opus.

---

laniato, Anii sacerdotis fil. 94 Linum nepotem Crotopi. 95 Eurydice Orphei uxor, qui filius fuit Oeagri et Calliopes. 96 Opheltes postea Archemorus dictus Lycurgi reg. Nemeorum fil quem, quod non satis diligenter custodiebat Hypsipyle nutrix, anguis morsu exstinxit. 97 Lacoon 98 Troiani 99 De quo ita Ovid. III. Trist El. 4.

*At miser Elpenor tecto delupsus ab alto*
*Occurrit Regi, flebilis umbra suo.*

1 Thiadamas Dryopum Rex. 2 Servus Evandri, de quo Livius I. 7. *Herculem interento Geryone boves mira specie in ea loca, ubi tunc Roma est, prope Tiberim fl. abegisse Cacumque accolam loci pulchritudine boum captum avertere eam praedam statuisse, aversosque boum pulcherrimos caudis in speluncam traxisse. Quum vero boves in speluncam actae ad desiderium, ut fieri solet, reliquarum mugissent, Herculem ad speluncam properasse, quem quum prohibere aditu Cacus conaretur, clava ab Hercule ictum, et pastorum fidem nequidquam invocantem occisum fuisse* 3 Lichas, qui ab Hercule est in mare praeceps datus, quod venenatum ei tunicum adtulit 4 Cleombrotus, qui vel de muri in saxa se praecipitavit, vel in mare, postquam Platonis librum de ani-

Ut qui 5 Theseae fallacia vela carinae
Vidit: ut 6 Iliaca missus ab arce puer.
Ut teneri 7 nutrix, eadem matertera, Bacchi:
Ut 8 cui causa necis ferra reperta fuit.
9 Lydia se scopulis ut virgo misit ab altis,
Dixerat invito quae mala verba 10 deo.
Fota tibi occurrat patrio 11 populatis in arvo,
Sitque 12 Paphageae caussa laena necis.
Quisque 13 Lycurgitem levavit et 14 arbore natum,
15 Idmonaque audacem, te quoque 16 rumpat aper.
17 Isque vel exanimis faciat tibi vulnus: ut illi,
Ora super fixi 18 quem cecidere suis.
Sive idem simili 19 pinus quem morte peremit:
Phryx et venator sis Berecynthiades.

---

mae immortalitate legisset 5 Ægaeus, pater Thesei, qui, quum vela filii revertentis nigra ex arce prospiceret, mortuumque eum existimaret, ex ea se praecipitem dedit 6 *Astianax* seu *Scamandrus*, ab Ulysse in Troiae excidio ex turri deiectus. *Noster* Metam. XIII. 7 Ino, sororem Athamantis viri fugiens cum filio Palaemone in mare se e scopulo praecipitavit 8 Daedalus hic est, qui Perdicem ex sorore nepotem eo quod serram et circinum invenisset, invidia deiecit ex turri, qui vero in avem sui nominis, Perdicem nempe, mutabatur 9 Hyce Ibyci Lydii fil. a Marte amata, fugiens e scopulo se demisit 10 Marti, cuius amorem contemnabat 11 Laena foeta. Leonibus enim Libya, quam Patriam Ibidis Naso videtur indicare, abundat 12 Phayllus Ambraciae Tyrannus, a leonibus laniatus est: legitur autem varie, vel *Paphageae*, vel *Phayllacae*, vel *Thalceae* 13 Ancaeum, Lycurgi et Antiones fil. 14 *Mirrha*, quae iam facta erat arbor, edidit Adonin a Cynira Cypri Rege genitum. 15 Apolliuis et Ithereiae fil. 16 Necet, laceret 17 Aper 18 Super quem cecidere ora fixi suis. Thoas enim venator capite apri ingentis, arbori adpensi in honorem Dianae, sed quod super dormientem decidebat, occisus est 19 Pomi Pinei casu dormientes Atys et Nauclus oppressi et necati sunt.

Si tua contigerit 20 Minoas puppis arenas ;
Te Corcyraeum Cressia turba putet.
Lapsuramque domum subeas ; ut 21 sanguis Alevae :
22 Stella 23 Leoprepidae cum fuit aequa viro.
Utque vel Evenus torrenti flumine mersus
Nomina des rapidae, vel 24 Tybernus, aquae.
25 Astacidaeque modo decisa cadave e trunco
Digna feris, homini sit caput esca tuum.
Quodque ferunt 26 Brotean fecisse cupidine mortis,
Des tua succensae membra cremanda pyrae.
Inclususque necem cavea patiaris, ut 27 ille
Non profecturae conditor historiae.
Utque 28 repertori nocuit 29 pugnacis Iambi,
Sic sit in exitium lingua Proterva tuum.
Utque perum 30 stalili 31 qui carmine laesit Athenas,
Invisus percas deficiente cibo.
Utque lyrae 32 vates fertur periisse severae ;
Caussa sit exitii dextera laesa tui.

---

20 Socii Minois Regis in Sicilia interemti iniuriam ita vindicabant, ut e Sicilia in Cretam navigantes omnes trucidarent 21 Scopas ex Alevae progenie 22 Castor et Pollux, qui Simonidem aedium ruinae subtraxere. Vid. *Phaedr*. IV. 24. et Parrhasiana Tom. *I*. pag. 49 23 *Qui* se in Lycormam Ætoliae fl. cui nomen dedit, deiecit. 24 Albanorum Rex, in Albula qui fl. Tiberis ab eo est dictus, submersus 25 Alii *Hyrtacidae* legunt et intelligunt Nisum Hyrtaci fil. 26 Etiam hic nodi sunt, quos facile non extrices *Broteum* quidem, Vulcani et Minervae filium intelligunt, qui contemtus ob deformitatem in pyram se ardentem immisit 27 Callisthenes, qui scripsit de rebus Alexandri *Magni*, sed quum non ut ceteri assentandum ei putaret, indignis modis interfectus. Vid. de eo Suid. et Curtium. 8 5 et 8. 28 Archilocho, qui a domesticis Lycambis quem Iambis ad laqueum compulit, necatus est, vel pulsus in exsilium. 29 Damno fuit proterva lingua. 30 Scazonte versu. 31 Hipponax. 32 A. i. Alc um, Stesichorum alii intelligunt.

Utque Agamemnonio vulnus dedit anguis Orestae ;
Tu quoque de morsu virus habente ea das.
Sit tibi coniugii nox prima novissima vitae.
33 Eupolis hoc periit et nova nupta modo.
Utque cothurnatum cecidisse 34 Lycophrona narrant ,
Haereat in fibris fixa sagitta tuis.
Aut lacer in silvis manibus spargare tuorum :
Sparsus ut est 35 Thebis angue creatus 36 avo
Perque feros montes tauro rapiente traharis :
Ut tracta est 37 coniux imperiosa Lyci.
Quodque suae passa est 38 pellex invita sorori ,
Excidat ante pedes lingua resecta tuos.
Conditor ut tardae laesus cognomine Mirrhae ,
Orbis in innumeris inveniare locis.
Inque tuis opifex , vati quod 39 fecit Achaeo ,
Noxia luminibus spicula condat apis.
Fixus et in duris carparis viscera saxis :
Ut 40 cui Pyrra sui filia fratris erat.
Ut puer 41 Harpagides referas exempla Thyestae ;
Inque tui caesus viscera patris 42 eas.
Trunca geras saevo mutilatis partibus ense ,
Qualia Mimnermi membra fuisse ferunt.
Utve 43 Syracosio praestricta fauce poetae ,

---

33 *Comicus Graecus*, Niciae fil. qui ducta Glycerio cum ea prima nocte mortuus est 34 Grammaticus et Tragoediarum scriptor quum certaret de principatu antiquorum poetarum, ab adversario sagitta ictus occubuit 35 *Pentheus* a matre furente discerptus 36 Cadmo in anguem verso. 37 Dyrce. Lici Regis Thebanorum. Vid. Hygin, l 7. et 8. 38 *Philomela*. *Vid. Metam.* VI. 615 seq 39 Quod fecit, seu fecerunt apes : hae enim in horto ambulantem *A*chaeum nescio quem aculeis suis vi.u privarunt. 40 Prometheus , cuius frater Epimetheus erat, et filiam *Pyrrham* habebat 41 Harpagi fil. ab *Astyage* *Medorum* Rege patri epulandus adpositus , quod Thyestae quoque evenit. 42 Comedaris. 43 Empedoclem quidam , alii

Sic animae laqueo sit via clausa tuae,
Nudave derepta pateant tua viscera pelle;
Ut 44 Phrygium cuius nomina flumen habet.
Saxificae videas infelix ora Medusae,
Cephenum multos quae dedit una neci.
45 Potniadum morsus subeas, ut Glaucus, equarum:
Inque maris salias, Glaucus ut 46 alter, aquas
Utque duobus idem dictis modo nomen 47 habenti,
Praefocent animae Gnosiae mella viam.
Solicitoque bibas, 48 Anyti doctissimus olim
Imperturbato quod bibit ore reus.
Nec tibi, siquid amas, felicius Haemone 49 cedat:
Utque sua 50 Macareus, sic potiare tua.
Vel videas, quod iam, cum flammae cuncta tenerent,
Hectoreus patria vidit ab arce puer.
Sanguine probra luas, ut 51 avo genitore creatus;
Per facinus soror est cui sua facta parens.
Ossibus inque tuis teli genus haereat illud,
Traditur 52 Icarii quo cecidisse gener.
Utque 53 loquax in 54 equo est elisus guttur acerno,
Sic tibi claudatur pollice vocis iter:

---

Theocritum dici existimant 44 Marsyas ab Apolline cantu victus, et exoriatus flumini nomen dedit. 45 E Potnia civitate quae erant 46 Piscator. 47 Glauco tertio, Cretensi, qui venenato melle periit ob lascivum in filiam amorem 48 Socrates 49 Qui cum Rhodope filia, quam amavit in sui nominis montem mutatus est 50 qui cum sorore Canace turpiter concubuit 51 Adonis, quem Myrrha ex Cinyrae patris amore peperit 52 Ulysses quem interemit Telegonus filius 53 Anticlus cuius fauces ab Ulysse ita compressae sunt ut moreretur 54 Equo Troiano in

Aut ut 55 Anaxarchus pila 56 minuaris in alta,
57 Iactaque pro solitis frugibus ossa sonent.
Utque patrem 58 Psamathes, 59 condat te Phoebus in ima
Tartara; quod natae fecerat 60 ille suae
Inque tuos ea 61 pestis eat, quam dextra Choroebi
Vicit, opem miseris Argolicisque tulit.
Utque nepos 62 AEthrae, Veneris periturus ob iram,
Exul ab attonitis excutiaris equis:
Propter opes magnas ut perdidit 63 hospes alumnum;
Perdat ob exiguas te tuus hospes opes.
Utque ferunt fratres sex cum 65 Demasichthone caesos;
Intereat tecum sic genus omne tuum.
Addidit ut 65 fidicen miseris sua funera natis;
Sic tibi sint vitae taedia iussa tuae.
Utve soror 66 Pelopis, saxo dureris oborto,
Et laesus lingua 67 Battus ab ipse sua.
Aera si misso vacuum iaculabere disco;

---

quo inclusus cum ceteris erat Anticlus. 55 Abderita philosophus, a Nicocreonte mortario imponi, et ferreis pistillis contundit iussus. Vid. Val. Max III. 3. *Laertius* in eius vita. Cicero Tuscul. Quaest. 2. 22. 56 Mortario 57 Tusa 58 *Crotopum*, quem Phoebus telis confecit 59 Interficiat 60 *Sc.* Crotopus, qui filiam *Psamathen*, ab Apolline vitiatam, interemit. 61 *Monstrum* Argivis ab Apolline immissum, matrumque e sinu filios rapiens. quod Choroebus interfecit 62 Hippolytus ira Veneris contemtae a consternatis equis discerptus. Noster Fastor. V.

*Hippolyte infelix, velles coluisse Dionen,*
*Quam consternatis diripereris equis.*

63 Polymnestor Rex Thraciae qui *Polydorum* suae fidei commissum, cupiditate auri, quod is adtulerat, interfecit 64 Amphionis et Niobes fil. ab Apolline cum septem fratribus et sororibus interfectus est 65 Amphion, qui se, interfectis liberis ipse occidit 66 Niobe 67 Qui

Quo puer 68 Oebalides, ictus ab 69 orbe cadas
Si qua per alternos 70 pulsabitur unda lacertos,
Omnis 71 Abydena sit tibi peior aqua.
72 Comicus ut mediis periit, dum nabat, in undis;
Et tua sic 73 Stygius strangulet ora liquor.
Aut ubi ventosum superarit naufragus aequor,
Contracta pareas, ut Palinurus, humo.
Utque 74 cothurnatum vatem 75 tutela Dianae,
Dilaniet vigilum te quoque turba canum.
Aut tu 76 Trinacrii salias super ora 77 gigantis
Plurima qua flammas 78 Sicanis Ætna vomit.
Diripiantque tuos insanis unguibus artus
79 Strymoniae matres; Orpheos esse 80 ratae.
Natus ut 81 Althaeae flammis absentibus arsit,
Sic tuus ardescat stipitis igne rogus.
Ut nova Phasiaca compressa est 82 nupta corona,
Utque pater nuptae, cumque parente domus.
Ut cruor Herculeos abiit diffusus in artus;
Corpora pestiferum sic tua virus edat.

---

Mercurii furtum prodiderat Noster H. *Met.* 68 Hyacinthus, fil. Oebali; a Phoebo per imprudentiam occisus in disci lusu 69 Disco 70 Si natandum tibi forte fuerit 71 Freto inter Sestum et Abydum, quo Leander periit. De quo vide elegantiss Musaei Gramatici carmen, quod olim ipse etiam explicatum dabimus 72 Vel Terentius, vel Eupolis, de quo Suidas 73 *Mori* cogens, effective 74 Euripidem. *Val Maximus* IX. 12. 75 Canes tutela Dianae, i. e. qui Dianae templum custodiebant 76 Empedocles *Agrigentinus* in Ætnam se praecipitavit 77 Enceladi, qui sub Ætna iacere fingitur 78 Siculi, Sicana 79 Thraciae mulieres, a Strymone Thraciae fl. 80 Putantes, esse artus Orphei, quem mulieres dictae dilaniarunt 81 Uxor haec Oenei Regis Caledonii; *Mater* Melagri. Ovid. Metam. VIII. 447. 82 Creusa, fil.

Qua sua 83 Penthiden 84 proles est ulta Lycurgum ,
  Haec meneat teli te quoque plaga novi.
Utque 85 Milon, 86 robur diducere fissile tentes ;
  Nec possis captas inde referre manus.
Muneribusque tuis laedaris ut 87 Icarus ; in quem
  Intulit armatas ebria turba manus.
Quodque dolore necis patriae pia 88 filia fecit ,
  Vincula per laquei fac tibi guttur eant.
Obbstructoque famem patiaris limine tecti ,
  Ut legem poenae 89 cui dedit ipsa parens.
Illius exemplo 90 violes simulacra Dianae ,
  Aulidis a portu qui leve vertit iter.
91 Naupliadaeve modo ficto pro crimine poenas
  Morte luas ; nec te non meruisse iuvet.
Æthalion vita spoliavit, ut Isidis hospes ,
  Quem memor ā sacris nunc quoque pellit Ion.
Utque Melanthea tenebris à caede latentem
  Prodidit officio luminis orba parens ;
Sic tua coniectis fodiantur pectora telis ;
  Sic precor auxiliis impediare tuis.
Qualis equos pacto , quos fortis agebat Achilles

---

Creontis , quae cum tota regia igne periit 83 *Penthei* filium 84 Betes , Lycurgi fil. qui ob sublatum a Baccho patrem , sacerdotes Bacchi omnes occidit 85 Crotoniates , qui manibus ab abore de cissa retentis periit Vid. de eo Gel. XV. 16. Val. *Max.* IX. 12 86 *Eine Stein Eiche* 87 Qui colenos *Atticae* vini usum docuit, qui eo ebrii facti venenum sibi esse datum existimantes Icarum necarunt 88 Erigone ; quae ob Icari patris mortem laqueo se induit 89 Alcithea Pausaniae mater, quae lapides ad occludendum fil apportavit. *Nepos* IV. 5. 3 *Siculus* XI. 45 90 *Cape* de *Aiace* Ollei , qui violata in Palladis templo Cassandra naufragium fecit 91 *Palamedis* , Nauplii fil. lapidibus est obrutus ab Ulysse ficto crimine, quod a Priamo in Graecorum perditionem corrumpi se

Acta 92 Phrygii timido ; nox tibi talis eat.
Nec tu quam 93 Rhesus somno meliore fruaris ;
Quam comites Rheso tum necis , ante viae ;
Ut quos cum Rutulo morti 94 Rhamnete dederunt
Impiger 95 Hyrtacides , Hyrtacidaeque 96 comes.
97 Clinadaeve modo circumdatus ignibus atris
Membra feras Stygiae semicremata rati.
Utve Remo muros auso transire recentes ,
Noxia sint capiti rustica tela tuo ,
Denique , Sarmaticas inter Geticasque saggittas ,
His precor ut vivas et moriare locis.
Haec tibi tantisper subito 98 sint missa libello ;
Immemores ne nos esse querare tui.
Pauca quidem , fateor 99 ; sed Dii dent plura 100 rogatis ,
Multiplicentque suo 101 vota favore mea.
Postmodo plura leges , et nomen 102 habentia verum :
Et 103 pede quo debent acria bella geri.

---

fuerit passus 92 Doloni. Iliad X. 93 Rex Thraciae. Servius ad Æn. I. 94 Rhamnes Rutulus cum multis aliis in castris interfecti sunt. 95 Nisus fil. Hyrtaci 96 Euryalus 97 Alcibiadis Vid. *Corn. Nepot.* VII 10. 98 Subito scripto. 99 Sed haec sunt. 100 Iis qui tibi precatu. sum. 101 Diras imprecationes. 102 In quibus exprimatur tuum nomen. 103 Scripta carmine Iambico 104 Contentiones, diraeque prescribi : quod ad eiusmodi materiam, diras nempe imprecationes et convicia maxime aptum genus Iambicum est.

# INDEX

## RERUM, ET VERBORUM

*Primus Numerus indicat numerum Librorum, secundus Elegiae, et tertius versuum Elegiae.*

---

A

B

D

V

FINIS.